

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡ

ΦΑΚΕΛΟΣ ΛΙΒΥΗ

αντί

Παρασκευή 25 Απριλίου 1986 Περίοδος Β', τεύχος 315,

Δρχ. 100

ΑΠΟ ΤΗ ΜΕΣΟΓΕΙΩΝ ΣΤΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟ...

- ΑΝΑΔΟΜΗΣΗ: Ιδού η Ρόδος...
- ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ: Πιστεύομεν και εις την Δύσιν..
- ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ: Ίσως... ο Αρκουδέας
- ΒΑΛΝΤΧΑΪΜ: Ένας ναζί θριαμβεύει
- 17 «Ν»: Το άλλοθι της αστυνόμευσης
- ΠΟΠΩΤΑΣ-ΑΙΝΤΟΒΟΗΣ:
«υπολογιστές»...
- ΚΙΝΑ: Από τον Μάο στον Τενγκ
- ΣΟΥΗΔΙΑ: Πτωματοφαγία και Τεχνολογία
- ΦΟΙΤΗΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ: Ψυχραιμία παιδιά...

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ ΝΕΑΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Επιλεγμένα βιβλία για παιδιά και νέους

ΕΛΛΗ ΑΛΕΞΙΟΥ	<i>Ρωτώ και μαθαίνω</i>
ΖΩΡΖ ΣΑΝΤ	<i>Ιστορία ενός αγαθούλη</i>
ΦΩΝΤΑΣ ΛΑΔΗΣ	<i>Άλκης ο ψεύτης</i>
ΤΖΩΝ ΣΤΑΙΝΜΠΕΚ	<i>Το κόκκινο αλογάκι</i>
ΕΛΕΝΗ ΣΑΡΑΝΤΙΤΗ-ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ	<i>Ιόλη ή Τη νύχτα που ξεχείλισε το ποτάμι</i>
ΒΙΚΤΩΡ ΟΥΓΚΩ	<i>Απ' όσα έχω δει</i>
ΟΣΚΑΡ ΟΥΑΪΛΑΝΤ	<i>Ο ευτυχισμένος πρίγκιπας</i>
ΣΟΦΙΑ ΜΑΥΡΟΕΙΔΗ-ΠΑΠΑΔΑΚΗ	<i>Ο μικρός περιηγητής (τρεις τόμοι)</i>
ΜΑΝΟΣ ΚΟΝΤΟΛΕΩΝ	<i>Ο Εέ από τ' άστρα</i>
ΝΙΤΣΑ ΤΖΩΡΤΖΟΓΛΟΥ	<i>Ο χρυσός δαρεϊκός</i>
ΧΕΝΤΡΙΚ ΒΑΝ ΛΟΥΝ	<i>Ιστορία της ανθρωπότητας</i>
ΑΘΗΝΑ ΠΑΠΑΔΑΚΗ	<i>Παλιές ιστορίες του κόσμου (Ευρώπη)</i>
ΑΘΗΝΑ ΠΑΠΑΔΑΚΗ	<i>Παλιές ιστορίες του κόσμου (Ασία)</i>
ΜΑΡΙΑ ΜΙΧΑΗΛ-ΔΕΔΕ	<i>Ινδιάνικοι θρύλοι</i>
ΟΣΚΑΡ ΟΥΑΪΛΑΝΤ	<i>Το φάντασμα του Κάντερβιλ</i>
ΤΖΑΚ ΛΟΝΤΟΝ	<i>Αγάπη για τη ζωή</i>
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΟΥΜΑΣ	<i>Ιστορία ενός καρνοθραύστη</i>
ΑΛΦΟΝΣ ΝΤΩΝΤΕ	<i>Ο Ταρταρέν της Ταρασκόν</i>
ΦΙΓΕΝΕΙΑ ΑΛΜΠΑΝΟΠΟΥΛΟΥ	<i>Χόπιτι-Χοπ</i>
ΤΖΑΚ ΛΟΝΤΟΝ	<i>Πειρατικές ιστορίες</i>
ΡΑΝΤΓΙΑΡΝΤ ΚΙΠΛΙΝΓΚ	<i>Απίθανες ιστορίες</i>
ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΓΛΥΚΟΦΥΔΗ	<i>Μελήσιππος</i>
ΝΙΚΟΛΑΪ ΒΟΡΟΝΟΒ	<i>Το κυνήγι των περιστερών</i>
ΛΙΤΣΑ ΨΑΡΑΥΤΗ	<i>Στα βήματα του Σαμοθήριου</i>
ΑΝΝΑ Γ. ΒΙΝΜΠΕΡΓΚ	<i>Μια Πέμπτη του Οκτώβρη</i>
ΝΙΚΟΛΑΪ ΒΟΡΟΝΟΒ	<i>Μάσα, ένα σύγχρονο κορίτσι</i>
ΝΙΤΣΑ ΤΖΩΡΤΖΟΓΛΟΥ	<i>Το τσίρκο της Ίρμας</i>
ΡΟΜΠΕΡΤ Λ. ΣΤΗΒΕΝΣΟΝ	<i>Το νησί των θησαυρών</i>
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΟΥΜΑΣ	<i>Η μαύρη τουλίπα</i>
ΣΟΦΙΑ ΜΑΥΡΟΕΙΔΗ-ΠΑΠΑΔΑΚΗ	<i>Μύθοι και θρύλοι της Ρώμης</i>
ΚΑΡΟΛΟΣ ΝΤΙΚΕΝΣ	<i>Χριστουγεννιάτικη ιστορία</i>
ΜΑΡΙΑ ΜΙΧΑΗΛ-ΔΕΔΕ	<i>Θρύλοι των ιθαγενών της Αυστραλίας</i>
ΕΛΛΗ ΑΛΕΞΙΟΥ	<i>Μύθοι του Αισώπου</i>
ΧΑΡΗΣ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ	<i>Η φωτιά που δε σβήνει</i>
ΡΑΝΤΓΙΑΡΝΤ ΚΙΠΛΙΝΓΚ	<i>Το ωραιότερο διήγημα του κόσμου</i>
ΑΝΑΤΟΛΙ ΑΛΕΞΙΝ	<i>Η τρελή Ευδοκία</i>
ΝΙΤΣΑ ΤΖΩΡΤΖΟΓΛΟΥ	<i>SOS - Κίνδυνος</i>
ΝΤΙΝΟΣ ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΣ	<i>Ο μαστρο-Πολύξενος κι η παλιοπαρέα του</i>
Ι. Δ. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ	<i>Τα τρία παιδιά</i>
Ι. Δ. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ	<i>Το άσπρο άλογο</i>
Ι. Δ. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ	<i>Ένα καράβι στη βιτρίνα</i>
Ι. Δ. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ	<i>Η ιστορία με το γαλάζιο μολύβι</i>
ΟΤΦΡΙΝΤ ΠΡΟΪΣΛΕΡ	<i>Ο Νερούλινος, το πνεύμα της λίμνης</i>
•	<i>Ιστορίες των δερβισάδων</i>
ΑΝΑΤΟΛΙ ΑΛΕΞΙΝ	<i>Τηλεφωνήστε κι ελάτε</i>
ΡΑΝΤΓΙΑΡΝΤ ΚΙΠΛΙΝΓΚ	<i>Η εταιρεία Στάλκι & Σία</i>
ΕΡΝΕΣΤ ΧΕΜΙΝΓΟΥΕΪ	<i>Ο γέρος και η θάλασσα</i>
ΑΝΤΟΝ ΤΣΕΧΩΦ	<i>Αστείες ιστορίες</i>
ΕΛΕΝΗ ΣΑΡΑΝΤΙΤΗ-ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ	<i>Ο κήπος με τ' αγάλματα</i>
ΣΟΦΙΑ ΦΙΛΑΝΤΙΣΗ	<i>Ορέστης</i>
ΕΙΡΗΝΗ ΜΑΡΡΑ	<i>Μια ιστορία για δύο</i>
ΤΖ. ΜΙΝΤ ΦΟΚΝΕΡ	<i>Μούνφλιτ</i>

Περίοδος Β'
• Τεύχος 315
Παρασκευή 25 Απριλίου 1986
δρχ. 100.

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.32.819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΤ. ΛΥΓΕΡΟΣ

ΚΥΠΡΙΑΚΟ: Ελληνική ρεβάνς _____ 9

Δ. ΜΙΧΑΗΛ

Ο πλέον αχρείαστος ανασχηματισμός _____ 10

ΦΑΚΕΛΛΟΣ

ΛΙΒΥΗ

Α. ΚΟΣΩΝΑΣ

Η περιπέτεια Σαχάτι _____ 11

Φ. ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ

Τό δόγμα Ρέγκαν _____ 14

Α. ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ

Οι αντιδράσεις στις ΗΠΑ _____ 16

Ν. ΒΟΥΔΕΛΗΣ

Ο Ροβεντρός της Μεσογείου _____ 18

Α. ΦΩΚΑΣ

Τα Λιβυκά και η Τουρκία _____ 20

Μ. ΝΟΕΜΒΡΗΣ

Οι παρενέργειες της «17 Ν» _____ 23

Θ. ΜΑΡΑΓΚΟΣ

Οικονομία: Εσωτερικές αντιφάσεις _____ 24

Μ. ΒΙΚΕΛΙΔΗΣ

Ψυχραιμία παιδιά... _____ 24

ΡΕΠΟΡΤΕΡ

«Μην τ' ανακατεύετε...» _____ 26

ΓΙΑΝΝΗΣ ΦΛΩΡΟΣ

Τό ταξίδι Παπανδρέου στη Κίνα _____ 27

ΓΙΑΝΝΗΣ ΦΛΩΡΟΣ

Από το «Μεγάλο Τιμονιέρη» _____ 28

στον Τένγκ

ΝΙΚΟΣ ΧΕΙΛΑΣ

Βαλντχάιμ: η δράση του στην Ελλάδα _____ 30

ΑΔΙΚΗ ΤΣΙΑΝΧΡΗΣΤΟΥ

Συνδικές πρωτεΐνες _____ 32

ΧΡ. ΒΡΕΤΤΟΣ

Η δίκη Πόπωτα _____ 35

Γ. ΜΑΘΙΑΝΑΚΗΣ

Ελληνική Αριστερά _____ 38

ΠΟΠΗ ΒΟΥΤΣΙΝΑ

Μεταλυκειακά Κέντρα _____ 40

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΤΣΩΝΗΣ

Εφημερίες εορτών _____ 46

Γ. ΒΕΛΤΣΟΣ

Ζαν Ζενέ _____ 49

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΠΑΣΟΚ - Λιβύη: ο αγώνας που δεν _____ 4

δικαιώνεται

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ _____ 6

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ _____ 44

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ _____ 52

ΔΙΑΛΟΓΟΣ _____ 55

ΜΗ ΒΛΕΠΟΝΤΑΣ ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΤΑΣ

«ΑΙΦΝΙΔΙΑΣΤΙΚΟ» ήταν το σχέδιο Ντε Κουεγιάρ, είπε ο πρωθυπουργός προχθές στη Βουλή, «απρόοπτη» η συνέντευξη Σαχάτι. Κι έτσι καλύφθηκε τόσο η απορία της ελλαδικής και κυπριακής ηγεσίας μπρος στις προτάσεις του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ όσο και η νευρική του κ. Αρκουδέα. Εξίσου είχε αιφνιδιαστεί η ελληνική κυβέρνηση με την ανακήρυξη του ψευδοκράτους του Ντεκτάς πριν από δυόμισια χρόνια κι αναρωτιέται πλέον κανείς για το αν η εξωτερική μας πολιτική πρέπει να αποκαλείται υπερήφανη η κατάπληκτη. Κι αν μπορεί κανείς να μιλά για «πολιτική» αφού στοιχειώδες χαρακτηριστικό κάθε πολιτικής είναι ακριβώς η πρόβλεψη, ο σχεδιασμός και η συνέπεια στην επιδίωξη των στόχων.

ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ Ντε Κουεγιάρ απορρίφθηκε και καλώς. Τι έκαναν όμως η ελληνική και κυπριακή κυβέρνηση για προλάβουν τη δημόσια εκδήλωση της πρωτοβουλίας του Γεν. Γραμματέως; Πόσο απρόοπτη ήταν μια ολονύκτια συνέντευξη, μετά το πέρας της κατά Παρασκευήν σαρακοστιανής Ακολουθίας των Χαιρετισμών, που έχει ήδη αναγγελθεί από τα κρατικά μέσα ενημέρωσης;

ΚΑΙ ΑΣ δεχθούμε ότι η κυβέρνηση είχε κάποιες πληροφορίες για το σχέδιο Ντε Κουεγιάρ αλλά δεν μπορούσε να εμποδίσει τη δημοσιοποίησή του. Από τότε όμως ο οποιοσδήποτε επίσημος εκπρόσωπος, έστω και φίλης χώρας, μπορεί να δίνει συνεντεύξεις εν αγνοία των κυβερνήσεων όπου και όποτε θέλει, παραβιάζοντας κάθε διπλωματικό κανόνα, και ως μόνη λύση να υπάρχει άσκηση σωματικής βίας από μέρους των δυνάμεων του κ. Αρκουδέα; Είτε για το κυπριακό πρόκειται, είτε για συνεντεύξεις η κυβέρνηση εμφανίζεται απροετοίμαστη.

ΓΡΑΦΑΜΕ στο προηγούμενο Αντί πως το μόνο «δόγμα» εξωτερικής πολιτικής που διαθέτουμε (πλην του ότι ανήκουμε στη Δύση, αλλά δεν το λέμε) είναι το «βλέποντας και κάνοντας». Το χειρότερο είναι πως, σύμφωνα με τις πρωθυπουργικές εξηγήσεις, πάσχουμε κι από μυωπία. Αυτό όμως δεν μπορεί ν' αποτελέσει δικαιολογία. Σε μια συγκυρία που η πρώτη υπερδύναμη εγκαινιάζει την εποχή της «πολιτικής των αεροπλανοφόρων» που προσαρμόζει στη σημερινή τεχνολογία την παρωχημένη πολιτική των κανονιοφόρων, η επίκληση της μυωπίας, του «αιφνιδιασμού», του «απρόοπτου» δεν μας καθησυχάζει — μας κάνει ν' ανησυχούμε περισσότερο.

ΚΑΙ ΔΕΝ ΔΙΑΛΥΕΙ τις ανησυχίες μας η ρητή δήλωση του πρωθυπουργού για «εξάντληση όλων των δυνατοτήτων» μας αν απειληθεί η ασφάλεια του κυπριακού ελληνοισμού. Γιατί, ειλικρινά, αναρωτιόμαστε μήπως οι δυνατότητες (λόγω κάποιου αιφνιδιασμού ξανά) αποδειχθούν εντελώς ανεπαρκείς κι επομένως χωρίς κανένα αντίκρουσμα οι πρωθυπουργικές δηλώσεις.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΟΧΗ των δηλώσεων περί «συμπαράταξης» με τον κυπριακό ελληνοισμό και της πρωθυπουργικής επίσημης στην Κύπρο δεν είδαμε καμιά βελτίωση — το ότι έχουμε την ειλικρίνεια να παραδεχόμαστε ότι πούμε προς το χειρότερο δεν σώζει την κατάσταση.

Η ΣΥΖΗΤΗΣΗ στη Βουλή ήταν ήρεμη. Γιατί από τη στιγμή που ο κ. Παπανδρέου αναγνώρισε πως οι κυβερνήσεις τη Ν.Δ. ασκούσαν ανεξάρτητη εξωτερική πολιτική, αποδίδοντας έτσι εμμέσως έσημα στον πρώην υπουργό εξωτερικών και νυν αρχηγό αξιωματικής αντιπολίτευσης κ. Μητσοτάκη, ο τελευταίος δεν είχε λόγους να είναι επιθετικός.

ΠΑΡΑ ΤΗΝ ηρεμία όμως, που υποτίθεται ότι επιτρέπει ουσιαστικότερες συζητήσεις, για το ποιά είναι η ελληνική εξωτερική πολιτική δεν φωτιστήκαμε. Κι αυτό, δυστυχώς, δεν μας αιφνιδίασε.

αντί

ΠΑΣΟΚ-Λιβύη: ο αγώνας που δεν δικαιώνεται...

ΤΟ ΨΗΦΙΣΜΑ του Ευρωκοινοβουλίου ήταν σαφές: Κατάγγελλε, βέβαια, τις «απειλές της Λιβύης για τρομοκρατικές ενέργειες στην Ευρώπη», αλλά το βάρος του ψηφίσματος έπεφτε στην καταδίκη της αμερικανικής αεροπορικής επιδρομής κατά της Λιβύης —επιδρομής που αποτελούσε «κατάφωρη παραβίαση του διεθνούς δικαίου και κίνδυνο για τη διεθνή ασφάλεια της περιοχής».

ΤΟ ΨΗΦΙΣΜΑ με πρόταση της Σοσιαλιστικής Ομάδας του Ευρωκοινοβουλίου, έγινε δεκτό με παρατεταμένα χειροκροτήματα από τους σοσιαλιστές, τους κομμουνιστές και τους Πράσινους που το υπερψήφισαν. Ιδού και το αποτέλεσμα: 154 ψήφοι υπέρ, 148 κατά και 9 αποχές. Φυσικά, είχε προηγηθεί έντονη συζήτηση: Ο νεοφασίστας Λεπέν λ.χ. κατηγορήσε την Ευρώπη για «παρακμή» και είπε ότι αισθάνεται ντροπή για το γεγονός ότι «ανέλαβαν άλλοι» (οι Αμερικανοί) «να σώσουν την τιμή και την ασφάλεια» των κατοίκων της ευρωπαϊκής ηπείρου... Από την πλευρά τους οι Χριστιανοδημοκράτες εξέφρασαν λύπη —και ανησυχία— για την κλιμάκωση της έντασης, αλλά είπαν ότι κατανοούν την αντίδραση των Ηνωμένων Πολιτειών... Όσο για τον «ημέτερο» κ. Ι. Μπούτο —που μίλησε από μέρους της Ομάδας των Γκωλικών— αναρωτήθηκε ποια θα ήταν η θέση της Ευρώπης σήμερα, «αν κάποιοι δεν αναλάμβαναν το δυσμένει προνόμιο να μας προστατεύουν από τη βία του κ. Καντάφι».

ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ πήραν το λόγο και οι Ευρωβουλευτές του ΠΑΣΟΚ, οι οποίοι δήλωσαν ότι αδυνατούν να συμπαράταχθούν με το ψήφισμα της Σοσιαλιστικής Ομάδας του Ευρωκοινοβουλίου, μια και στο σχετικό κείμενο υπάρχει αναφορά στις «απειλές της Λιβύης για τρομοκρατικές ενέργειες στην Ευρώπη». Αυτό, είπαν, είναι απαράδεκτο, παρά την καταδίκη της αμερικανικής επιδρομής, στην οποία επικεντρώνεται το ψήφισμα. Τελικά, από την ψηφοφορία απέσχαν οι ευρωβουλευτές του ΠΑΣΟΚ, ενώ υπέρ του ψηφίσματος ψήφισαν οι ευρωβουλευτές του ΚΚΕ και του ΚΚΕ Εσωτερικού.

Πόσο συνεργοί;

ΟΛΑ ΑΥΤΑ ΕΓΙΝΑΝ την Πέμπτη 17 Απριλίου, στην έδρα του Ευρωκοινοβουλίου. Ήταν μια νίκη της Ευρωπαϊκής Αριστεράς κατά της αμερικανικής «επιδιαιτησίας» και «επικρι-

ριαρχίας» ή —έστω— μια απάντηση της Ευρώπης στην «πολιτική των κανονιοφόρων» που επιδίωκαν ν' αναβιώσουν οι ΗΠΑ, με θλιβερό ουραγό την κ. Θάτσερ.

ΤΕΣΣΕΡΙΣ μέρες αργότερα όμως, στο συμβούλιο υπουργών Εξωτερικών της ΕΟΚ, στο Λουξεμβούργο, οι «12» —με την ανεπιφύλακτη σύμπραξη και της Ελλάδας— υιοθετούσαν, ομόφωνα, τη λήψη σειράς «διπλωματικών» μέτρων κατά της Λιβύης, όπως τη μείωση λ.χ. του αριθμού των Λίβυων διπλωματών που υπηρετούν σε χώρες - μέλη της ΕΟΚ, τον περιορισμό των κινήσεών τους στην πόλη που είναι διαπιστευμένοι (διαφορετικά, θα ζητούν ειδική άδεια), τον περιορισμό του προσωπικού των διαφόρων λιβυκών εταιριών που εδρεύουν σε χώρες της ΕΟΚ, την παρεμβολή «δυσχερειών» για επισκέψεις Λίβυων υπηκόων κ.ά.

ΠΑΡΑΜΕΝΕΙ γεγονός, βέβαια, ότι ο Ολλανδός υπουργός Εξωτερικών Χανς Βαν ντεν Μπροκ, που προέδρευσε του συμβουλίου, εξηγώντας τα μέτρα αυτά, τόνισε ότι «οι Ευρωπαίοι προτιμούν τη διπλωματία —από τη στρατιωτική δράση— για την επίλυση της αμερικανολιβυκής κρίσης». Όμως, την ίδια άποψη δεν είχαν και οι Λίβυοι, οι οποίοι με ανακοίνωση του επίσημου πρακτορείου τους («JANA»), έσπευσαν να τονίσουν ότι «οι Δυτικοευρωπαίοι θα καταστούν συνεργοί στο ειδικό έγκλημα των Αμερικανών, αν τελικά εφαρμόσουν τα μέτρα αυτά κατά της Λιβύης».

ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ, την περασμένη Δευτέρα, ήταν, ασφαλώς, δύσκολα και για το ΠΑΣΟΚ, και για την κυβέρνηση —αν, βέβαια, ο «διαφορισμός» αυτός έχει κάποια έννοια. Και η μεν «υπόθεση Σαχάτι» —χάρις στις καλές υπηρεσίες του «αττικάρχη» κ. Αρκουδέα...— είχε περαιωθεί σχετικά καλά, ή τουλάχιστον, χωρίς μεγάλες ζημιές. (Σε σημείο που η καλή Αιριανή να χαρακτηρίσει τον Ανδρέα Παπανδρέου... «γάτα» —«μεγάλη γάτα της διεθνούς πολιτικής ζωής», αφού καταφέρνει, πάντα, να βγαίνει από πάνω! Τώρα, όμως, έπρεπε ο αναπληρωτής υπουργός Εξωτερικών Θ. Πάγκαλος να τοποθετηθεί απέναντι στα μέτρα «χωρίς μανούβρες κι ελιγμούς και δισταγμούς» κατά που θα έλεγε ο Μπάρας... Ή του ύψους, λοιπόν, ή του βάθους!

ΚΑΠΟΥ ΒΕΒΑΙΑ, στο ευρωκοινοβούλιο, ήταν νωπή ακόμα η παρέμβαση του Χρ. Παπουτσή, που είχε αρνηθεί (εξ ονόματος των ευρωβουλευτών του ΠΑΣΟΚ) να συμφωνήσει μ' ένα ψήφισμα καταδίκης της αμερικανικής επιδρομής μόνο και μό-

Θρίλερ για νέους από 15 ως 75 χρόνων

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΡΑΜΠΑΒΙΑ

πορείες μες από τοῦνελ

ἄνθρωποι στή θάλασσα!

κλεφτοφάναρα
στήν ἄναστρη νύχτα

Τήν αὐγή τῆς 29ης τοῦ Σεπτέμβρη τοῦ 1945, θρέθηκε σ' ἕνα ρέμα κοντά στήν Καισαριανή τό πτώμα τοῦ Ἀμερικανοῦ δημοσιογράφου...

Ἕνας παλαιάμαχος ἀγωνιστής γιά τά δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου, θρίσκεται στραγγαλισμένος στό γραφεῖο του...

Ἕνα ἀδέσποτο σκυλί μ' ἀσημένιο περιλαίμιο... πού σέρνει πίσω του μιάν ἀλυσίδα φόνων...

νο επειδή υπήρχε μια χλιαρή διατύπωση περί «απειλών της Λιβύης για τρομοκρατικές ενέργειες στην Ευρώπη»! Ποιος ακούει, όμως, ή ποιος παίρνει υπόψη του, τη γνώμη των βουλευτών ή ευρωβουλευτών του ΠΑΣΟΚ! Οι οδηγίες που είχε έτσι ο αναπληρωτής υπουργός Εξωτερικών Θ. Πάγκαλος ήταν πολύ ρητές και πολύ συγκεκριμένες: Δεν θα επιτρέψτε σε κανέναν κουτόφραγκο να σας αποκαλέσει «Monsieur l'asterisque»! Πρώτον, διότι «αστερίσκος» σημαίνει επιφύλαξη... Δεύτερον, διότι η εποχή των «αστερίσκων» —δηλαδή, των επιφυλάξεων— παρήλθε, ιδιαίτερα σε εποχή λιτότητας και συνάψεως δανείων από την Κοινότητα... Τρίτο, και σημαντικότερο, διότι δεσπόζουσα διάσταση της σημερινής ελληνικής εξωτερικής πολιτικής είναι οι πολύ καλές ελληνοαμερικανικές σχέσεις, οι οποίες, σε καμιά περίπτωση, δεν πρέπει να διαταραχθούν.

Χωρίς καμιά επιφύλαξη...

ΦΥΣΙΚΑ, ο αναπληρωτής υπουργός Εξωτερικών ενήργησε βάσει οδηγιών. Δεν διατύπωσε καμιά επιφύλαξη και ούτε άφησε να νοηθεί ότι η εφαρμογή ή μη των μέτρων που αποφασίσθηκαν από το συμβούλιο, θα εξαρτηθεί από την προσκόμιση ή μη στοιχείων αποδεικτικών «της ενοχής του καθεστώτος Καντάφι σε πράξεις τρομοκρατίας».

Ο ίδιος ο Θ. Πάγκαλος —με βάση τα όσα μετέδωσε το Αθηναϊκό Πρακτορείο, ενώρις το βράδυ της Δευτέρας από το Λουξεμβούργο— φέρεται να πιστεύει ότι, στο συμβούλιο, επήλθε κάποιος «συμβιβασμός», με την έννοια ότι «περιλαμβάνει αφενός μέτρα περιορισμού των κινήσεων των Λίβυων διπλωματών στις χώρες - μέλη της Κοινότητας, και αφετέρου την έναρξη πολιτικού διαλόγου με τη Λιβύη». Λίγο αργότερα, τις δηλώσεις Πάγκαλου «συμπλήρωσε» ανακοίνωση του υπουργείου Εξωτερικών (που έφθασε στις εφημερίδες στις 11 τη νύχτα...) και που έλεγε τι ανέπτυξε —τι υποστήριξε— ο αναπληρωτής υπουργός Εξωτερικών.

ΣΥΜΦΩΝΑ με την ανακοίνωση του υπουργείου Εξωτερικών, λοιπόν, ο Θ. Πάγκαλος «επέμενε στην ανάγκη έναρξης πολιτικού διαλόγου της ΕΟΚ με τη Λιβύη», κάτω από το σκεπτικό ότι εφόσον προσάπτονται, στη χώρα αυτή, ορισμένες κατηγορίες, θα πρέπει να της δοθεί, ταυτόχρονα, η δυνατότητα ν' αναπτύξει τις απόψεις της. «Η πρόταση αυτή του κ. Πάγκαλου —πρόσθετε η ανακοίνωση του υπουργείου Εξωτερικών— έγινε δεκτή και η προεδρία (της Κοινότητας) θ' αναλάβει τις σχετικές επαφές». Ωστόσο, η αντίδραση των Λίβυων, όπως προκύπτει από την ανακοίνωση του πρακτορείου «JANA», κάθε άλλο παρά δίνει την εντύπωση ότι η Τρίπολη θα ήταν διατεθειμένη (αν αυτή είναι η έννοια του «συμβιβασμού») να προσέλθει στους εταίρους της ΕΟΚ, για ν' αποδείξει ότι «δεν ενέχεται σε πράξεις τρομοκρατίας»!

«Αλλά, τότε, γιατί προσυπογράψαμε;»

ΟΠΩΣ ΑΝΑΜΕΝΟΤΑΝ, η απόφαση του συμβουλίου υπουργών Εξωτερικών της ΕΟΚ— που καθόλου δεν απηχεί, βέβαια, το «μήνυμα» του ψηφίσματος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου— έγινε δεκτή με ικανοποίηση από τον ελληνικό συντηρητικό Τύπο: «Η Ελλάδα συμπτύσσεται ήδη στην επιβολή κυρώσεων της ΕΟΚ κατά της Λιβύης», τιλοφόρησε η «Καθημερινή» ενώ ο «Ελευθερος Τύπος», αφού εξηγεί ότι «Αγρίωσε η Ευρώπη εναντίον Καντάφι», προεξοφλεί ότι «Φεύγουν 40 Λίβυοι διπλωμάτες από την Αθήνα»!

ΑΝΤΙΘΕΤΑ, ο φιλοκυβερνητικός Τύπος, κάλυψε τα μέτρα με τίτλους όπως: «ΣΕ ΓΚΕΤΟ ΟΙ ΛΙΒΥΟΙ— Ξέχασε τις βόμβες και παίρνει σκληρά μέτρα η ΕΟΚ» (Τα Νέα) ή «ΘΗΛΕΙΑ στον Καντάφι από την ΕΟΚ— Σύρονται οι «12» στη γραμμή του Ρέγκαν»

καν» (Έθνος), κ.ά.

ΤΟ ΜΕΣΗΜΕΡΙ της Τρίτης, η κυβέρνηση αισθάνθηκε την ανάγκη να δώσει κάποιες πρόσθετες «εξηγήσεις» για τη στάση της στο συμβούλιο υπουργών Εξωτερικών: Πρέπει να ξέρετε —είπε ο κυβερνητικός εκπρόσωπος Μ. Παπαϊωάννου, απευθυνόμενος στους πολιτικούς συντάκτες, στο Πρες Ρουμ— ότι όχι μόνο διατυπώσαμε ζωηρές επιφυλάξεις για την αποτελεσματικότητα των μέτρων, αλλά και για τους λόγους που υπαγόρευσαν την επιβολή τους»...

— Αλλά, τότε, γιατί προσυπογράψαμε την απόφαση;

— Την προσυπογράψαμε, αγαπητοί κύριοι για να μην δώσουμε λαβή σε κανένα κακόβουλο να ισχυρισθεί ότι η Ελλάδα συνεργεί στη διάδοση της τρομοκρατίας.ι.

ΠΟΙΟΙ, ΟΜΩΣ, μπορεί να είναι οι «κακόβουλοι»; Ο Ρέγκαν; Η κ. Θάτσερ; Ή μήπως, κάποιος (μη κατονομαζόμενος) «Ευρωπαίος σύμμαχος» που είχαν προτείνει στον Ρέγκαν μιας «μέχρι εσχάτων συνδυασμένη στρατιωτική επίθεση κατά της Λιβύης, για να ανακοπεί η εξαγωγή της τρομοκρατίας» —διάβαζε για ν' ανατραπεί ο Καντάφι; Ο κυβερνητικός εκπρόσωπος δεν απάντησε... Είπε μόνο ότι η ευρωπαϊκή κοινή γνώμη— περιλαμβανομένης και της ελληνικής— συμφωνεί με τα μέτρα αυτά και ότι, όπως και αν έχει το πράγμα, δεν «ήταν δυνατόν εμείς να εμποδίσουμε άλλες χώρες να πάρουν τα μέτρα που πήραν» —και που, βέβαια, πήραμε!

ΣΤΟ ΠΡΕΣ ΡΟΥΜ, το μεσημέρι της Τρίτης, διατυπώθηκε και μια «αφελής (ο χαρακτηρισμός δεν είναι δικός μας) ερώτηση»: «Μήπως πρόκειται να ζητηθεί από τον κ. Πάγκαλο να υποβάλει παραίτηση (κατά το προηγούμενο Φωτίλα...) μια και προσυπέγραψε την απόφαση του συμβουλίου, χωρίς την παραμικρή επιφύλαξη»; Η απάντηση του κυβερνητικού εκπροσώπου ήταν, φυσικά, αρνητική. Και δεν μπορούσε παρά να ήταν αρνητική, αφού ο αναπληρωτής υπουργός Εξωτερικών ενήργησε με βάση το πνεύμα και το γράμμα των οδηγιών του Καστρί!

ΟΙ ΡΟΜΑΝΤΙΚΟΙ ή οι κοντόφθαλμοι που ακόμα δεν αντιλήφθηκαν τη μεγάλη «στροφή» του ΠΑΣΟΚ προς συντηρητικότερες κατευθύνσεις —θα εξακολουθήσουν είτε να υποβάλλουν «αφελείς ερωτήσεις», είτε να εκπληθύνονται για ορισμένες κυβερνητικές επιλογές, τόσο σύμφωνες, όμως, με την πολιτική της μονόπλευρης λιτότητας ή με τη «νέα εποχή» των ελληνοαμερικανικών σχέσεων. Όσο για τη «διγλωσσία» (bilinguisme —την αποκαλούν οι κουτόφραγκοι...) φαίνεται ότι θα εξακολουθήσει να μας ταλαιπωρεί πολύ ακόμα...

ΤΗΝ ΑΛΛΗ ΜΕΡΑ —Τετάρτη πρωί— άρχισε, στη Βουλή, η προ ημερήσιας διατάξεως συζήτηση, σε επίπεδο αρχηγών, πάνω σε θέματα εξωτερικής πολιτικής. Και, φυσικά, δεν αποκλίναμε, ποτέ, και πουθενά ούτε κατά ένα ιώτα, από τις διακηρύξεις μας. Ως τότε, όμως, ο αγώνας «θα δικαιώνεται» — «αν δικαιώνεται»;

ΑΝΤΩΝΩΡ

ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ

ΡΟΜΠΕΡΤ ΚΗΛΥ:

«Τέσσερις κοινές αρχές»

Όταν έφτασε ως πρέσβης, πλέον, των ΗΠΑ στη χώρα μας ο αδελφός του Ελληνιστή Ε. Κήλυ, ο φιλοκυβερνητικός Τύπος ανέδειξε περισσότερο τον «αντιδικτατορικό Αμερικανό ακόλουθο Τύπου» επί χούντας, τον «φίλο της οικογένειας Παπανδρέου», τον «φιλέλληνα», ενώ η ομιλία του στη Γερουσία, λίγο πριν την άφιξή του στην Ελλάδα, περί σχέσεων πέλατη - πάτρωνα μεταξύ ΗΠΑ και Ελλάδας, κατά το παρελθόν, ερμηνεύθηκε ως σαφής ένδειξη πως η Αμερική θα εκπροσωπείται στη χώρα μας από ένα «αντιδεξιό διπλωμάτη» (μόλις είχε τελειώσει, βλέπεις, και η μάχη των δυνάμεων του ήλιου και του σκότους, με τη νίκη των πρώτων...).

Λίγοι έδωσαν προσοχή στα όσα δήλωσε κατά την άφιξή του στο αεροδρόμιο του Ελληνικού, που ήταν και σαφή και ρεαλιστικά: ότι, δηλαδή, εκτός της προώθησης των ελληνοαμερικανικών σχέσεων, θα φροντίσει να προωθήσει και την πολιτική της κυβέρνησης της χώρας του στα δικά μας «χωρικά ύδατα».

Φαίνεται, ότι, από αυτή την άποψη, πράγματι έχει στεφθεί με επιτυχία η μέχρι τώρα αποστολή του «Μπομπ»: λίγο οι στενές προσωπικές σχέσεις με τον πρωθυπουργό και τη σύζυγό του, λίγο η επιθυμία της ελληνικής κυβέρνησης για «βελτίωση των σχέσεων» με τον επί σειρά ετών λοιδωρούμενο εκ μέρους της βορειοαμερικανικού ιμπεριαλισμού, το αποτέλεσμα είναι, ο κ. Κήλυ να έχει καταγράψει στον υπηρεσιακό του φάκελο αρκετές επιτυχίες μέσα σε λίγους μήνες, σε ό,τι αφορά την προπαγανδιστική του εδάφους για τη «νέα άνοιξη» των ελληνοαμερικανικών σχέσεων.

Εξάλλου η φιλοσοφία του Αμερικανού πρεσβευτή για τις ελληνοαμερικανικές σχέσεις είναι απλή, πρακτική και χρηστική: «έχουμε κοινές αξίες, κοινές εμπειρίες, κοινό αίμα και κοινά συμφέροντα», δήλωσε στις 18 Απριλίου, σε γεύμα του Ελληνοαμερικανικού Εμπορικού Επιμελητηρίου και του «Προπέλερ Κλαμπ» στο Χίλτον. Δεν παρέλειψε μάλιστα να αναφέρει, σε γλώσσα εξόχως ψυχροπολεμική, τα 10 δις δολάρια που «προσέφερε» η χώρα του στην οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας στην περίοδο της στυγνής επικυριαρχίας των ΗΠΑ στο ελληνικό τους προτεκτοράτο (1947-1960): όπως δεν παρέλειψε να υπενθυμίσει ότι οι ΗΠΑ διασφαλίζουν με τον τρόπο τους την ελευθερία στην Ελλάδα, σε αντίθεση με «βόρειους γείτονες που ούτε δημοκρατία έχουν ούτε ευημερία».

Πληροφόρησε, εξάλλου, ότι μια που υπάρχει «κοινό αίμα», η Αμερική εκπαιδεύει αντιτρομοκρατικά τις ελληνικές αρχές ασφαλείας αλλά και την ίδια την κυβέρνηση, που μετά την εκπαίδευσή της αυτή πήρε άριστα στις εξετάσεις που την υπέβαλαν Αμερικανοί αρμόδιοι (π.χ., ασφάλεια αεροδρομίων). Και είπε ότι, λόγω «κοινού αίματος και κοινών συμφερόντων», η Ελλάδα καλά θα κάνει να καθήσει φρόνιμα και να μη μεσολαβήσει μεταξύ της χώρας του και της Λιβύης, αφού η τελευταία πήρε το μήνυμα που θέλουν οι ιέρακες και οι περισσότερες της Ουάσιγκτον απ' ευθείας από τις βόμβες των F111 στην Τρίπολη: εξάλλου, τα περί διαμεσολάβησης δικής μας περιτεύουν, αφού έχουμε μπροστά μας μάλιστα και τις αμερικανικές βάσεις («διαπραγματεύσεις στον κατάλληλο χρόνο»), ζη-

τησε ο κ. Κήλυ, όπως και το αφεντικό του, ο κ. Σουλτζλ, και τον τουρισμό («τηλεφωνούν και ρωτάνε: είναι ασφαλές να ταξιδέψω στην Ελλάδα;» και δίνουμε τη γενική απάντηση: γενικά είναι ασφαλές»).

Και είπε και άλλα ο αντιδικτατορικός Μπομπ: για την «αποφασιστική δράση της χώρας του εναντίον της κυβέρνησης Καντάφι που καυχάται για την τρομοκρατία», για το σχέδιο Κουεγιάρ για την Κύπρο που «αν δεν γίνει αποδεκτό δεν υπάρχει άλλο», κτλ.

Και όλα όσα είπε μάς προβλημάτισαν και πάλι για το λόγο, που είχε τονισθεί αρχικά τόσο πολύ το φιλελληνικό και αντιδικτατορικό πνεύμα του, ενώ αυτός ήταν σαφής στο πως θα πολιτευόταν. Ίσως γιατί τα «ήρεμα νερά» χρειάζονται και ένα κάποιο προοδευτικό προφίλ, στον εδώ εκπρόσωπο της συμμάχου χώρας. Πόσο μάλλον όταν είναι «προσωπικός φίλος» της πολιτικής ηγεσίας...

ΣΤΡΟΥΘΟΚΑΜΗΛΟΣ Η ΠΑΝΔΗΜΟΣ

Η ελληνική κυβέρνηση επιβεβαίωσε για άλλη μια φορά και κατά τρόπο ιδιαιτέρως χονδροειδή, ότι η κουτοπονηριά της στρουθοκαμήλου, όταν μεταφέρεται σε έλλογα όντα, τα αναγκάζει να καταφεύγουν σε συμπεριφορές ήκιστα εχέφρονες δηλαδή μάλλον σχιζοφρενικές, προς τέρψιν μεγάλην, βεβαίως της αναξιοπαθούς «κοινής γνώμης».

Δεν μιλάμε για την απαγωγή - κομμάντο που διοργάνωσε ο έλληνας Ράμπο κ. Αρκουδέας για να «διασώσει» τον κ. Σαχάτι: η επιχείρηση αυτή, αν είχε κάτι το σχιζοφρενικό, δεν χρεώνεται μόνο στην ελληνική αλλά και στη «φίλη - λιβυκή» πλευρά. Μιλάμε για το καινοφανές, οι έλληνες βουλευτές να αισθάνονται περισσότερο κυρίαρχοι στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και όχι στο κοινοβούλιο της χώρας που εκλέχτηκαν: μιλάμε για τη διαίρεση των εκπροσώπων του ελληνικού λαού σε δύο ομάδες, με διπλή ταχύτητα, ας πούμε, τη «μεγάλη ευρωπαϊκή»

και τη «μικρή ελληνική»— σαν την Ελλάδα ακριβώς που κατατάσσεται στις χώρες δεύτερης ταχύτητας στα πλαίσια της Ευρώπης.

Γιατί πώς αλλιώς να εξηγηθεί το γεγονός ότι οι βουλευτές μας στο Στρασβούργο έχουν όλο το δικαίωμα να μιλήσουν για την αμερικανική επέμβαση στη Λιβύη, και οι άλλοι οι «εθνικοί βουλευτές» μας, στο κτίριο της πλατείας-συμβόλου της κυριαρχίας, της «πλατείας Συντάγματος», να ακούνε τον πρόεδρο του δικού τους Κοινοβουλίου να τους λέει, ότι «δεν κρίνεται σκόπιμο» να συζητηθεί η πρόταση - ψήφισμα που κατέθεσαν στις 17 Απριλίου οι βουλευτές της αριστεράς (και πέραν της αριστεράς) και με την οποία καταδίκάζαν την αμερικανική επιδρομή και καλούσαν την ελληνική κυβέρνηση να μη «διευκολύνει» τους Αμερικανούς στα σχέδιά τους εναντίον του κράτους του Καντάφι;

Βεβαίως, ο κ. Αλευράς είπε ότι «η κυβέρνηση δεν κρίνει σκόπιμο» να γίνει μια τέτοια συζήτηση, επειδή θα γινόταν συζήτηση... εν γένει... για την εξωτερική πολιτική, προχθές Τετάρτη. Και τι θα πείραζε μια συζήτηση για τη Λιβύη «εν θερμώ»; Όχι, βέβαια, το ότι όπως είπε ο κ. Αλευράς, θα οδηγούσε σε ανατροπή της Ημερησίας Διάταξης των εργασιών της Βουλής, διότι υπάρχει και το άρθρο 40§9 του Κανονισμού της Βουλής, που ο κ. Πρόεδρος «έτυχε» να βρει «πεπαλαιωμένο».

Ίσως θα πείραζε μια τέτοια συζήτηση ακριβώς γιατί θα ήταν «εν θερμώ», δηλαδή με τον κ. Σαχάτι παρόντα στη χώρα και την κυβέρνηση να μιλάει περίπου ως Πυθία, για να 'χει το σκύλο χορτάτο και την πίτα αφάγωτη. Όσπου επενέβη ο κ. Αρκουδέας βέβαια...

Σκέφτομαι τον κ. Αρκουδέα να επεμβαίνει στη Βουλή για λόγους ασφαλείας —αν θα γινόταν η συζήτηση περί Λιβύης. Και βλέπω όλους τους βουλευτές να υποβάλουν αίτηση για μετάταξή τους στο Ευρωκοινοβούλιο...

Η ΔΙΚΗ ΤΟΥ ANTI

Τελικώς η 21η Απριλίου, δεν αποδείχθηκε ούτε «μοιραία», ούτε και «νικηφόρα» για το ANTI. Η αγωγή της «Αυριανής» κατά του εκδότη του περιοδικού Χρ. Παπουτσάκη και του συντάκτη μας Σ. Κούλογλου, με την οποία το φύλλο του Ταύρου ζητούσε αποζημίωση 20 εκατ. δραχμών, για «συκοφαντική δυσφήμιση», αναβλήθηκε.

Αντίθετα, προχθές 23 Απριλίου άρχισε η εκδίκαση της δεύτερης «συμπληρωματικής» αγωγής κατά του εκδότη του ANTI, με την οποία ο ιδρυτής της «Αυριανής» Γ. Κουρής ζητούσε άλλα 10 εκατομμύρια δρχ. για το δημοσίευμα με το οποίο πληροφορούσαμε τους αναγνώστες μας για... την πρώτη αγωγή. Όταν το παρόν τεύχος του ANTI κατευθύνονταν στο τυπογραφείο, η απόφαση του Δικαστηρίου δεν είχε ακόμη εκδοθεί. Ως συνήγοροι του ANTI παρέστησαν οι κ. Χριστόφορος Αργυρόπουλος και Νίκος Κωνσταντόπουλος, οι οποίοι κατέθεσαν στον Πρόεδρο του Δικαστηρίου τις γραπτές μαρτυρίες των κ. Α. Αργυριάδη και Ρ. Κούνδουρου. Στο δικαστήριο, ως μάρτυρας υπεράσπισης του ANTI κατέθεσε ο καθηγητής της Παντείου Βασίλης Φίλιας. Αποσπάσματα από την πολύ ενδιαφέρουσα κατάθεση του τελευταίου, τις παρεμβάσεις των συνηγών μας και την όλη διαδικασία, θα δημοσιεύσουμε στο επόμενο τεύχος.

ΘΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΘΥΤΕΣ ΣΤΑ «ΗΡΕΜΑ ΝΕΡΑ»

Πέρσι, πριν το «θερμό Οκτώβριο» υπήρξε ένας ψυχρότατος Σεπτέμβριος: ο πρώτος μας κράτησε ζέστη όλες τις νύχτες του χειμώνα, ο δεύτερος μας παγώνει ακόμα και σήμερα.

Λίγες, μέρες μετά τη «μεγαλύτερη υπόθεση τρομοκρατίας» και τη σύλληψη ενός χαφιέ και δύο «σουσέρ τρομοκρατών», ποιος δεν θυμάται, εκεί στα μέσα του Σεπτεμβρίου, την άλλη μεγάλη υπόθεση της «Σοβιετικής κατασκοπείας», με τους Σερεπίσιο - Μεγαλοκονόμο - Πιπιτσούλη; Ποιος δεν θυμάται όλα εκείνα τα διπλά σενάρια τρομοκρατίας - κατασκοπείας, τον πανικό που δημιούργησαν στην τόσο εύλωτη «κοινή γνώμη των ταμπλόιντ» οι ειδήσεις και τα ρεπορτάζ για την Ελλάδα —χώρα λίγο πριν το χάος και την κατάρρευση; Τι αποσταθεροποιήσεις, τι νεκραναστήματα του Γ' Ψηφίσματος και των «στρατοδικείων των ασυρμάτων», τη «Μακεδονία είναι ελληνική οι Βούλγαροι δεν θα την πάρουν», τι η Δεξιά να απειλεί τους πάντες και τα πάντα με τους «καταλόγους» του μεγαλοχαφιέ Μποχάν, τι η δημοκρατική και σοσιαλιστική μας κυβέρνηση να λέει ότι το Ναυτικό διαβρώνεται από «κομμουνιστές»...

Και μετά ήρθαν οι Άρμακοστ, οι Ουάιτχεντ, η Ριτζγουαγιη, ο Σουλτς, «έκλεισε» το θέμα με τα F-16, υπογράφηκε η συμφωνία για τη διασφάλιση του απορρήτου της τεχνολογίας στα όπλα, άρχισε να αποδίδει καρπούς η «αντιτρομοκρατική συνεργασία» με τους Αμερικανούς και το NATO, ανιχνεύτηκε η «καλή θέληση» της κυβέρνησής μας για την επίλυση εκκρεμοτήτων (από τη «φωνή της Αμερικής» μέχρι και τις βάσεις): γενικά, αρχίζουν και «ηρεμούν τα νερά».

Και σιγά σιγά, μαζί μ' αυτή τη «νηνεμία» άρχισαν να αποφυλακίζονται οι «τρομοκράτες» και οι «πράκτορες». Και στις 14 Απριλίου, ο «άνθρωπος των Σοβιετικών στον Ελληνικό Στρατό», ο υποπολιάρχος Βασ. Σερεπίσιος κηρύχθηκε παμψηφεί αθώος, γιατί στη δίκη του —όπου σε αρκετές στιγμές της θυμηθήκαμε τα στρατοδικεία του Καλούμενου και του Μπελογιάννη— βγήκε διάτρητο όλο το ραμποειδές κατασκοπευτικό κατασκευάσμα των πάσης φύσεως ημετέρων και αλλοτρίων μυστικών υπηρεσιών, διαμέσου Μποχάν. Και η συνηγορία του Σερεπίσιου δήλωσε πως ήταν σίγουρη για την απόδοση δικαιοσύνης στον «κατηγορούμενο».

Πόσο σίγουρη; Πόσο σίγουρος μπορεί να 'ναι κανείς για την ελευθερία και την αξιοπρέπεία του, όταν οι στενότερα συνεργαζόμενες «υπηρεσίες» θα εκτελούν κάθε τόσο τις εντολές ενός Ρήγκαν, για να υπηρετήσουν τις ψυχώσεις ισχύος της «υπερατλαντικής δημοκρατίας» και τα συμφέροντα του μονολιθικού —και ξεχασμένου, άραγε;— στρατιωτικο-βιομηχανικού συμπλέγματος;

Ίσως ο μόνος σίγουρος θα είναι πλέον ο εκάστοτε θύτης που γνωρίζει τι, πως και γιατί πράττει ό,τι πράττει: αυτός δεν θα έχει ούτε το άλλοθι των ερεβωδών κριτών του Κάφκα...

ΥΓ. Και επειδή τέτοιες δίκες είναι έντονα και ιδιότυπα προσωπικές: Ο Γιώργος Παπαπέτρου —ευαισθητοποιημένος τις μέρες της δίκης— θεώρησε ότι μια παράγραφος της αντιστροφής του Ν.Σ. Μάργαρη για τη δίκη του Σερεπίσιου ήταν δυνατόν να θεωρηθεί ότι τον μειώνει.

Η όλη «αντιστροφή» σαφέστατα μιλούσε για δίκη - ρεζιλίκι - και επομένως —κανένας πιστεύουμε από τους αναγνώστες δεν οδηγήθηκε σε παρανόηση του ρόλου του Γιώργου Παπαπέτρου. Αυτά, για να μην καταταχθούμε εύκολα και αβασάνιστα μεταξύ κάποιων θυτών...

ΟΡΑΜΑΤΑ ΜΑΚΡΙΝΟΥ ΑΠΡΙΛΗ...

Πριν 12 ακριβώς χρόνια, η ιστορία γυρνούσε σελίδα σε μια γωνιά της Ιβηρικής, και η επανάσταση των «όπλων και των λουλουδιών» στην Πορτογαλία ανέτρεπε πενήντα χρόνια φασισμού και κοινωνικής αγκύλωσης.

Δώδεκα χρόνια μετά αυτή η ιστορική στιγμή παλινωδεί: στο εδώλιο του κατηγορουμένου κάθεται μήνες τώρα ένας από τους σημαντικότερους εκπροσώπους αυτής της ιδιότυπα επαναστατικής διαδικασίας πολιτικού μετασχηματισμού που ξετυλίχθηκε στις 25 Απριλίου 1974: ο «κόκκινος ταξίαρχος» Οτέλο ντε Καρβάλιο, μετά από διάφορες μειωτικές ενέργειες εις βάρος του, αντιμετωπίζει το ενδεχόμενο να μετράει τη ζωή του από το '74 ως σήμερα σαν ένα μικρό διάλειμμα ελευθερίας, ενώ άλλοι, που βαδίζουν ελεύθεροι στο δρόμο που ο Καρβάλιο με τους συντρόφους του άνοιξαν, φρόντισαν να εκποιήσουν έναντι ευτελούς τιμήματος το δικαίωμά τους να είναι πολίτες: στις πρόσφατες εκλογές που έγιναν στην Πορτογαλία, κανείς από τους «σοβαρούς» αντιπάλους δεν είπε λέξη για το καθεστώς πραγμάτων που οδήγησε στη δίκη του Καρβάλιο, κανείς δεν είπε λέξη για τον άλλοτε ταξίαρχο της επανάστασης, λες και όλοι τους ξεχασαν τα πενήντάχρονα σαλαζαρικά ήθη και έθιμα που αναβιώνουν και πάλι στη χώρα.

Και για μας εδώ, είναι ελάχιστο πολιτικό χρέος, το να μην αντιμετωπίζουμε τις εκδηλώσεις που οργανώνει για την απαλλαγή και απελευθέρωση του Καρβάλιο η ομώνυμη «Επιτροπή Συμπαραστάσης», σαν πανηγύρια και φεστιβαλικές φιέστες, σαν φολκλόρ, αλλά να εντάξουμε την περίπτωση Καρβάλιο στα γενικότερα φαινόμενα κρατισμού και αυταρχισμού που εκδηλώνονται ολόένα και περισσότερο στις «ολοκληρωμένες» δημοκρατίες μας· και να κατανοήσουμε ότι απέναντι στη λογική των «ευγενών» διακριτικών σχέσεων και της πολιτικής αναισθησίας που αυτή γεννά, υπάρχει το δικαίωμα όλων να υπερασπιζόμαστε αυτά που κάποτε ήταν πράξη με νόημα ζωής: την ελευθερία και την αυτοδιάθεση, την ιδιότητα του πολίτη, πριν και πάνω από το λόγο και την πράξη του κράτους.

Κάποτε, οι Πορτογάλοι αυτό μας μήνυσαν, σε αυτό μας συνάντησαν. Κάποιον Απρίλη, όχι και τόσο μακρινό, όταν εμείς είχαμε τα γενέθλια των δικών μας δικτατορισκών...

21 Απρίλη, φέτος οργανώθηκε μια εκδήλωση της Επιτροπής Συμπαραστάσης στον Ο. ντε Καρβάλιο, στο πάρκο του τέως ΕΑΤ/ΕΣΑ. Η Πορτογαλία του '74 είναι πάντα κοντά μας...

Περί αυτοκτονίας και σταλινισμού...

Υποτίθεται πως η «Πανσπουδαστική» δεν είναι τίποτα περισσότερο από αυτό που δηλώνει στον τίτλο της: «Συνδικαλιστική Κίνηση». Κι αν θυμόμαστε καλά κάποιες αρχές του μαρξισμού - λενινισμού, το συνδικάτο δεν μπορεί —και όταν μάλιστα είναι απλώς παράταξη— να υποκαθιστά το κόμμα, την πολιτική οργάνωση, διαφορετικά θα έχουμε καθαρά τα συμπτώματα του ρεφορμισμού, του οικονομισμού και άλλους τινές αμαρτωλούς «ισμούς», που η πολιτική καθοδήγηση της ΠΣΚ, δηλαδή η ΚΝΕ, τους προσυπογράφει φαρδιά - πλατιά, «τοίς κείνων ρήμασι πειθόμενη» συνεχώς.

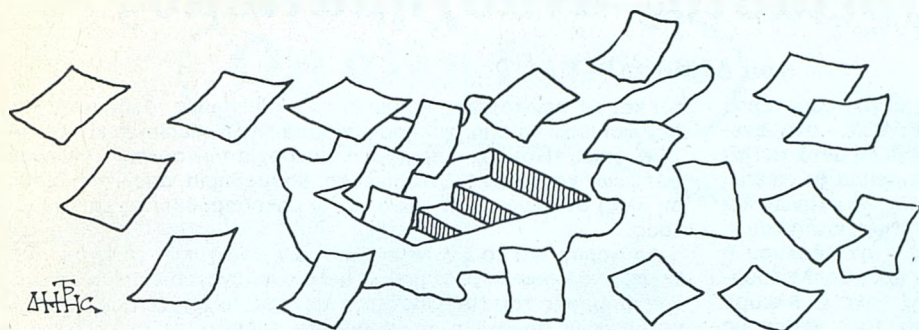
Φαίνεται, όμως, πως κάπου τα πράγματα δεν είναι έτσι και η σπουδαστική παράταξη που «πρόσκειται στο ΚΚΕ» συμπαρασύρει το πολιτικό κόμμα της εργατικής τάξης σε ρεβιζιονιστικά ολισθήματα, στον ευαίσθητο χώρο της «πολιτικοποιημένης και γενικώς αριστερής» νεολαίας. Γιατί τι άλλο παρά ρεβιζιονισμός είναι το να υποκαθιστά η ΠΣΚ την ΚΝΕ στην «ιδεολογική πάλη» εκδίδοντας φυλλάδια —όπως αυτό για την Πάντειο— όπου με περισσή «συνέπεια», «καθαρότητα» και «επιθετικότητα» οι συνδικαλιστές υπερασπίζονται την ανάγκη διδασκαλίας μαρξισμού - λενινισμού· και όχι όποιου κι όποιου μαρξισμού αλλά του «γνήσιου» και όχι εκείνου του «Αλτουσέρ, Πουλαντζά (αυτοκτόνησε όταν συνειδητοποίησε το αδιέξοδο της ιδεολογίας του)». Για το τελευταίο, το μόνο που έχουμε να πούμε είναι ότι όταν στέλνονταν στο απόσπασμα οι Μπολσεβίκοι υπήρχε πάντα κάποιο άλλοθι περί «εχθρού» αντίστοιχο, στη λογική του, με τη διαπίστωση που κάνουν οι «συνδικαλιστές» της ΠΣΚ, δηλαδή: «οι αρνητές του μαρξισμού - λενινισμού γρήγορα φθάνουν στο αδιέξοδο και το πληρώνουν». Υπερβολή; Μάλλον όχι, αφού εκείνο που μετράει στη λογική αυτή, και που την κάνει κοινή, είναι η καταρράκωση, το κυνήγι, η διαγραφή, ο αφανισμός εκείνων που θα παρεκκλίνουν από αυτό που ορίζεται εκάστοτε ως «ορθό». Τώρα, από πού και ως πού μια παράταξη αποφαινεται για θεωρητικά ζητήματα αυθεντικής ερμηνείας μαρξισμού, αυτό είναι κάτι για το οποίο δεν φταίει μόνον η ΠΣΚ, ή ΚΝΕ ή και το ΚΚΕ, ακόμα: ποιος σεβάστηκε ποτέ την αυτονομία και την ιδιαίτερη φυσιογνωμία των μαζικών χώρων στην μεταπολιτευτική, τουλάχιστον, ελληνική κοινωνία, για να τη σεβαστεί και ο πολιτικός εκείνος χώρος που έχει τη θεωρία της ατμομηχανής και των βαγονιών;

Και στο κάτω κάτω της γραφής, γιατί η ΠΣΚ να μην οργανώσει «μαρξιστικούς Ομίλους» στα Πανεπιστήμια που θα μάθουν τους «αδασείς φοιτητές» και τους «αντικομμουνιστές», «μαρξολόγους» και δεν συμμαζεύεται, πώς να διαβάσουν και να λένε σωστά το «Μανιφέστο» και το «Κεφάλαιο»; (Λίγο δύσκολο αυτό το τελευταίο, αλλά υπάρχει και η σύνοψή του, η «Μαρξιστική... Πολιτική Οικονομία». Ή μήπως νομίζετε πως η Πολιτική Οικονομία δεν μπορεί να είναι «Μαρξιστική»; Τα πάντα γίνονται· αρκεί να υπάρχει θέληση...

ΥΓ. Καλό θα είναι οι ιθύνοντες, οι υπεύθυνοι της ΠΣΚ να ρίξουν μια ματιά σε πρόσφατα βιβλία Σοβιετικών, υπεύθυνων για την αναδιοργάνωση της διδασκαλίας των Κοινωνικών Επιστημών. Εκτός κι αν οι Σοβιετικοί «πήραν την κατηφόρα».

Γραφτείτε συνδρομητές στο ΑΝΤΙ
θα έρχεται σπίτι σας
και θα ενισχύετε έτσι το περιοδικό

ΚΥΠΡΙΑΚΟ: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΛΑΓΟΣ

Απορρίπτεται η κλιμακωτή διαπραγμάτευση

του Σταύρου Λυγερού

Και το θαύμα εγένετο! Η ελληνική πλευρά, μετά από πολύ καιρό και σε μια εξαιρετικά δύσκολη στιγμή, κατεβαίνει με κοινή γραμμή πλεύσης. Και μάλιστα μια γραμμή που δεν περιορίζεται μόνο στο να αποτρέψει τον εγκλωβισμό, αλλά προχωράει παραπέρα: ανοίγει το δρόμο σε μια άλλη πολιτική. Ο άξονας Αθήνας-Λευκωσίας απέφυγε να δώσει μάχες κατ' άρθρο. Άλλωστε, το σχέδιο που έδωσε ο Κουεγιάρ δεν είναι απαράδεκτο γιατί περιέχει ορισμένες αρνητικές διατάξεις. Το πρόβλημα βρίσκεται στην ίδια τη φιλοσοφία του και σ' ό,τι αφορά το είδος της συνομοσπονδίας στο οποίο αποσκοπεί και σ' ό,τι αφορά τη διαπραγματευτική διαδικασία. Το ότι το παρόν έγγραφο είναι πιο απαράδεκτο από τα προηγούμενα, είναι κοινά παραδεκτό. Κι ίσως γι' αυτό, οι επιπτώσεις από την υποβολή του τελικά αποδειχθούν καταλυτικές στη χάραξη μιας άλλης πολιτικής.

Αν συγκρίνει κανείς την κατάσταση του εσωτερικού μετώπου σήμερα μ' αυτή που επικρατούσε πριν ένα χρόνο, θα συμφωνήσει ότι η κοινή γραμμή αποτελεί επίτευγμα. Μέχρι τώρα, κάθε πρωτοβουλία του Βαλντχάιμ ή του Κουεγιάρ εξελισσόταν σε μια οδυνηρή δοκιμασία για την ελληνοκυπριακή και ελλαδική ηγεσία. Μια δοκιμασία με δυο όψεις: η πρώτη ήταν το γεγονός πως τα σχέδια του Γενικού Γραμματέα απείχαν πολύ όχι μόνο από τα ψηφίσματα των Ηνωμένων Εθνών, αλλά και από την τελευταία γραμμή άμυνας της ελληνικής πλευράς. Μόνο που ήταν πολύ δύσκολο να απορρίπτεις τα έγγραφα, τη στιγμή που όλη η διπλωματική στρατηγική σου στηριζόταν στην ανάμιξη του ΟΗΕ μέσω των πρωτοβουλιών του Γενικού Γραμματέα. Εκτός αυτού, υπάρχει και το κόστος στο πεδίο των εντυπώσεων της διεθνούς κοινής γνώμης, των διαμορφωτών της, αλλά και πολλών κυβερνήσεων. Όπως και να το κάνουμε, μια πρωτοβουλία του Γενικού Γραμματέα έχει εξ αρχής μεγάλο βαθμό αξιοπιστίας και συναίνεσης. Πολύ περισσότερο όταν οι σημαντικότεροι παράγοντες της διεθνούς πολιτικής έχουν, παρά τις διαφορές τους, ρητά εκφράσει την υποστήριξή τους.

Το δέος απέναντι στο κόστος της απόρριψης και η εκτίμηση ότι «ο χρόνος δουλεύει σε βάρος μας», είναι δυο από

τους σοβαρότερους λόγους που επικαλούνται όσοι κατά καιρούς υποστήριξαν την αποδοχή των υποβληθέντων σχεδίων. Από την άλλη πλευρά, οι απαράδεκτες διατάξεις και οι κίνδυνοι της προτεινόμενης διαδικασίας θεμελιώναν τη θέση της απόρριψης. Το αποτέλεσμα ήταν η όξυνση της εσωτερικής διαμάχης και η αποδυνάμωση των ελληνικών διαπραγματευτικών θέσεων.

Τα τελευταία χρόνια, οι αλληπάλληλες πρωτοβουλίες του Γενικού Γραμματέα εγκλώβισαν τον άξονα Αθήνας-Λευκωσίας στο παραπάνω σκληρό δίλημμα. Οι τακτικοί ελιγμοί της έμμεσης απόρριψης μέσω της μη αποδοχής, αποτελούν προσωρινές λύσεις, και μάλιστα με αυξανόμενο κόστος, αφού δεν οδηγούν σε άρση του διλήμματος. Γι' αυτό και η μέχρι σήμερα πολιτική στο Κυπριακό (μετά το 1981), ενώ κατάφερε να αποφύγει τις παγίδες μιας συμφωνίας που θα υποθήκευε το μέλλον του ελληνισμού στο νησί, δεν μπόρεσε να απεγκλωβίσει την ελληνική πλευρά.

Η καινοτομία της απάντησης που έδωσε ο Κυπριανός πριν λίγες μέρες, βρίσκεται στο ότι επιχειρείται ένας τέτοιος απεγκλωβισμός. Και επιχειρείται με την απόρριψη όχι της πρωτοβουλίας Κουεγιάρ, αλλά της αρχής της κλιμακωτής διαπραγμάτευσης, του ενός από τα δυο βάθρα στα οποία στηρίχθηκε η πρωτοβουλία. Η διαπραγματευτική τακτική του Γενικού Γραμματέα συνίσταται στην εξεύρεση λύσεων κυρίως για τη συνταγματική πτυχή, δηλαδή για τη δομή και τους θεσμούς της συνομοσπονδίας που ακούει στο όνομα «δίζωνική ομοσπονδία». Οι λύσεις αυτές συνοδεύονται και από μια γενική διάταξη-ποσοστό για το εδαφικό, στο μέτρο που θα εγίνοντο αποδεκτές, θα οδηγούσαν στην ουσιαστική κατάλυση της σημερινής Κυπριακής Δημοκρατίας και στην συγκρότηση μεταβατικής κυβέρνησης. Κατά τον Κουεγιάρ, τα επίμαχα θέματα της αποχώρησης των κατοχικών στρατευμάτων, των εγγυήσεων, των τριών ελευθεριών (κατάργηση των στεγανών ανάμεσα στις δυο κοινότητες) και των εποίκων αφήνονταν να συζητηθούν σε ομάδες εργασίας.

Η διαδικασία αυτή, γνωστή σαν κλιμακωτή διαπραγμάτευση, αντιπροσωπεύει μια θανάσιμη παγίδα για την ελληνική

πλευρά. Κι αυτό γιατί δεν εδράζεται στην αρχή της αμοιβαιότητας. Απαιτεί μια σειρά κρίσιμες υποχωρήσεις εκ μέρους των ελληνοκυπρίων, χωρίς να εξασφαλίζει τα αντίστοιχα ανταλλάγματα. Ακόμα και οι ελληνοκύπριοι που είναι έτοιμοι να αποδεχθούν τη χαλαρή και μη λειτουργική συνομοσπονδία που προτείνει ο Κουεγιάρ, δεν μπορούν να το κάνουν χωρίς να διασφαλιστούν οι όροι της βιωσιμότητάς της. Δημιουργία μεταβατικής κυβέρνησης σημαίνει απώλεια του σημαντικότερου ελληνοκυπριακού όπλου, της διεθνούς αναγνώρισης. Πώς θα παραδοθεί αυτό το όπλο και πώς θα προσυπογραφούν μια σειρά κρίσιμες υποχωρήσεις, όταν τα ζωτικά προβλήματα παραπέμπονται σε μελλοντική διαπραγμάτευση. Μα σ' αυτά ακριβώς τα προβλήματα υπάρχουν οι μεγαλύτερες και γι' αυτό αγεφύρωτες διαφορές. Όταν όμως θα έρθει η σειρά τους να συζητηθούν, η ελληνική πλευρά θα είναι πια δέσμια στα χέρια των Τούρκων, αφού έχοντας δώσει θα ζητάει χωρίς να έχει άλλα ανταλλάγματα και χωρίς αποτελεσματικό μέσο πίεσης. Αυτή η σκοτεινή προοπτική και η υπέρ το δέον – και με όρους πραγματιστικής πολιτικής – μετατόπιση του Κουεγιάρ προς τις τουρκικές θέσεις, είναι το υπόβαθρο της σύγκλισης των δυο κυβερνήσεων και των ελληνοκυπριακών κομμάτων. Υπόβαθρο που μετασχηματίστηκε σε πολιτική συμφωνία (έστω και με τις επιφυλάξεις του ΑΚΕΛ) μέσα από μια σειρά λεπτούς χειρισμούς, αφού είναι γνωστό ότι το κλίμα είχε επιβαρυνθεί με πολλές και οξείες προκαταλήψεις.

Στην απάντησή του ο πρόεδρος Κυπριανού αρνείται να πάρει θέση ή έστω να σχολιάσει το έγγραφο του Γενικού Γραμματέα. Αντιστρέφοντας την προτεινόμενη διαπραγματευτική διαδικασία, προτείνει τη συζήτηση των επίμαχων και ζωτικών θεμάτων. Και προτείνει δυο εναλλακτικά πλαίσια μέσα στα οποία θα μπορούσε να γίνει αυτή η συζήτηση: με τη σύγκληση από το Γενικό Γραμματέα μιας διεθνούς διάσκεψης και, αν αυτό δεν του είναι δυνατό, με την οργάνωση μιας συνάντησης Κυπριανού-Ντενκτάς.

Ο ελιγμός της ελληνικής πλευράς έχει στρατηγικό χαρακτήρα όχι μόνο γιατί ακυρώνει την κλιμακωτή διαπραγμάτευση, αλλά και γιατί εισάγει μέσα στην πρωτοβουλία Κουεγιάρ την ιδέα της διεθνούς διάσκεψης. Ιδέα που υποστηρίζεται από τους σοβιετικούς, αντιμετωπίζεται θετικά από τους αδέσμευτους και διατηρεί το Κυπριακό μέσα στα πλαίσια των Ηνωμένων Εθνών. Το σημαντικό είναι ότι η ιδέα εισάγεται ελαστικά, αφού η απάντηση Κυπριανού προβλέπει εναλλακτική διαδικασία. Μ' αυτό τον τρόπο ασκεί πίεση στους δυτικούς, οι οποίοι θέλοντας να αποφύγουν τη σύγκληση διεθνούς διάσκεψης, ίσως συναινέσουν – αν και δύσκολο – σε μια συνάντηση Κυπριανού-Ντενκτάς με την προτεινόμενη ημερήσια διάταξη.

Η απάντηση του προέδρου Κυπριανού και η κοινοποίησή της στα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας και σε άλλες ενδιαφερόμενες χώρες, αποτελεί ένα σημαντικό θήμα για τον απεγκλωβισμό του Κυπριακού. Χωρίς να έχει κερδηθεί τίποτα, απομακρύνονται οι θανάσιμες παγίδες και διευρύνονται σημαντικά τα περιθώρια κινήσεων.

Ο πλέον αχρείαστος ανασχηματισμός

του Δ. Μιχαήλ

Η σειρά ενός ακόμη ανασχηματισμού – της έκτης ευρύτερης κυβερνητικής αλλαγής στα πέντε χρόνια του ΠΑΣΟΚ – αναμένεται να πραγματοποιηθεί τις προσεχείς ημέρες πριν ή μετά το Πάσχα. Αν κρίνει κανείς από την προηγούμενη εμπειρία θα πρέπει να περιμένει ότι θα επαναληφθεί το γνώριμο πολιτικό σκηνικό και τα μυθοποιητικά του στοιχεία: για την ερημική απομόνωση του κ. Α. Παπανδρέου στη Ρόδο (όπως άλλες φορές στην Κέρκυρα ή την Ελούντα), τους διαλογισμούς για την άρση των «δυσλειτουργιών», τον κύκλο εμπιστοσύνης με επικεφαλής τους Γ. Αλευρά και Ακ. Τσοχατζόπουλο, την «σπέκουλα» για τους πιθανούς νέους υπουργούς και υφυπουργούς κ.λπ.

Το βέβαιο αυτή τη φορά είναι ότι ο ανασχηματισμός δεν πρόκειται να λύσει κανένα από τα προβλήματα της κυβερνητικής πολιτικής και λειτουργίας, ακόμα και εκεί όπου έχουν παρατηρηθεί προβλήματα προσωπικών σχέσεων, όπως στο υπουργείο Εσωτερικών και Δημ. Τάξεως (Κουτσόγιωργας - Τσούρας) ή Βιομηχανίας (Βερυβάκης - Β. Παπανδρέου).

Ακόμα και σ' αυτές τις περιπτώσεις, οι προσωπικές κακές σχέσεις δεν κρίνεται ότι αποτελούν την κύρια αιτία για όσες κυβερνητικές αποτυχίες ή θραυτήτες υπάρχουν (Εξάρχεια, «17 Νοέμβρη», ερευνητικά κέντρα, προβληματικές κλπ.).

Ο νέος ανασχηματισμός φαίνεται να είναι ο περισσότερος αχρείαστος και ο περισσότερο «ανώριμος» από όλους όσους έχουν γίνει έως τώρα.

Καμιά αλλαγή προσώπου από τις πιθανολογούμενες (πλην ίσως εκείνης του κ. Κάρολου Παπούλια από τη θέση του υπουργού Εξωτερικών) δεν μπορεί να σημαίνει αλλαγή πολιτικής σε κάποιο κυβερνητικό τομέα. Δεν μπορεί να σημαίνει επίσης την αλλαγή ρυθμών στην κυβερνητική δράση ή και ελλείδες για καλύτερο κυβερνητικό συντονισμό. Από τον περασμένο Ιούλιο, όταν πραγματοποιήθηκε η φιλόδοξη κυβερνητική ανασύνθεση της νέας τετραετίας (με την αποπομπή του Γερ. Αρσένη και την αναβάθμιση του Κ. Λαλιώτη) δεν υπάρχει ορατή κάποια κυβερνητική στρατηγική, ή κάποια εναρμόνιση στόχων και πρακτικής, ή αποτελεσματικότητα μιας διαχειριστικής πολιτικής. Η αίσθηση ότι επικρατεί «ένα τέλμα», που με ευθύνη του ΠΑΣΟΚ εντείνεται σ' όλο το πολιτικό και κοινωνικό φάσμα, είναι γενική.

Είναι χαρακτηριστικό ότι οκτώ μήνες από τότε, η εικόνα του κυβερνητικού έργου προσδιορίζεται μέσα από αρνητικές αποφάσεις και χειρισμούς (μέτρα λιτότητας, διαγραφές, φαινόμενα αυταρχισμού, δικαστικές μεθοδοί επίλυσης των πολιτικών προβλημάτων, φόρτιση στις σχέσεις Κυβέρνησης και Προεδρίας της Δημοκρατίας κ.ά.), με παράλληλα τα φαινόμενα της σταδιακής «απομόνωσης» του ΠΑΣΟΚ και της Κυβέρνησης από όμορους πολιτικούς χώρους, της αδυναμίας της να δράσει ενοποιητικά.

Και ίσως είναι χαρακτηριστικό από την άποψη αυτή το αποτέλεσμα των φοιτητικών εκλογών, σύμφωνα με το οποίο η πολιτική της νέας τετραετίας κατόρθωσε να έχει απώλειες τόσο προς τα δεξιά όσο και προς τα αριστερά. Το ΠΑΣΟΚ στους φοιτητές κατόρθωσε να χάσει τις παλαιές του συσπειρωτικές δυνατότητες, να υποβιβασθεί στην τρίτη θέση στα ΑΕΙ και να τοποθετηθεί ως αμείχανος μεσαίος στη νέα κυρίαρχη πόλωση ανάμεσα στην ΟΝΕΔ και την ΚΝΕ.

Η σπουδαιότητα των φοιτητικών αποτελεσμάτων έγκειται κατά την γνώμη μας σε δυο βασικά ζητήματα:

Πρώτον, ότι τα αποτελέσματά τους έχουν άμεση σχέση με την συνολική κυβερνητική πολιτική και όχι με στενά οργανωτικά, καθοδηγητικά και άλλα προβλήματα. Κατά τη γνώμη μας, απόψεις και ισχυρισμοί – διατυπωμένοι και από τους πλέον καλοπροαίρετους – ότι «η νέα καθοδήγηση των Τζουμάκα - Σκανδαλίδη-Παπουτσή δεν είναι το ύψος της παλαιάς», ότι «έχει τις ευθύνες του και το υφυπουργείο Νέας Γενιάς, του οποίου οι επικεφαλής συνεχώς ταξιδεύουν» ή ότι «έκαναν λευκή απεργία τα πολλά στελέχη που ανήκουν στον Κ. Λαλιώτη», αποτελούν ηθελημένα στρεβλωτικές ερμηνείες. Στα αποτελέσματα των φοιτητικών εκλογών μέτρησαν ασφαλώς η στασιμότητα, η έλλειψη διαλόγου και δημιουργικής φαντασίας της ηγεσίας του υπουργείου Παιδείας και ακόμα πιο πολύ, αρνητικοί χειρισμοί όπως οι διαγραφές των συνδιαλιστών, οι αντιδημοκρατικές μεθοδεύσεις στη ΓΣΕΕ, η ανεργία, τα μέτρα λιτότητας κλπ.

Τα φοιτητικά αποτελέσματα βρίσκονται σε άμεση σχέση με τα νέα πολιτικο-κοινωνικά δεδομένα που αρχίζουν να διαμορφώνον-

ται και τις γενικότερες κυβερνητικές αδυναμίες. Δεδομένα, που δεν φαίνεται να απασχόλησαν σοβαρά την Κυβέρνηση και το ΠΑΣΟΚ, όπως είναι λ.χ. η προϊούσα κυριαρχία των συντηρητικών αντιλήψεων και ιδεών (εξατομίκευση, βαθμοθηρία, απολιτική διάθεση κλπ.) στο κοινωνικό σώμα και οι μακροπρόθεσμες επιπτώσεις τους.

Δεύτερον, ότι τα αποτελέσματα των φοιτητικών εκλογών αποτελούν το προανάκρουσμα για άλλα αναλογα φαινόμενα μειωμένης επιρροής του ΠΑΣΟΚ, όπως λ.χ. στις αρχαιρεσίες των επαγγελματικών οργανώσεων (πρόσθετη ένδειξη τα αποτελέσματα στους μηχανολόγους). Αυτοί είναι οι δυσμενείς όροι μέσα στους οποίους θα πραγματοποιηθεί ο νέος ανασχηματισμός, ο οποίος δεν πρόκειται να λύσει κανένα από τα κύρια προβλήματα γιατί κανένα από αυτά δεν αγγίζει.

Δεν πρόκειται να σημάνει κανενός είδους αλλαγή και πολιτική διεξόδου η αντικατάσταση λ.χ. των κ.κ. Παπαδημητρίου, Αλεξανδρή και Μαγκάκη από τα υπουργεία Συγκοινωνιών, Ναυτιλίας και Δικαιοσύνης. Δεν πρόκειται να θεραπεύσει τις σοβαρές καθυστερήσεις που έχουν σημειωθεί στον τομέα της αγροτικής πολιτικής η τυχόν αντικατάσταση του κ. Γιάννη Ποττάκη ή του κ. Γ. Μωραΐτη εάν αυτές οι καθυστερήσεις (ισοτιμία δραχμής, νομοσχέδια κλπ) έχουν σημειωθεί χωρίς τη δική τους ευθύνη. Δεν μπορεί να θεωρηθεί με κανένα τρόπο ως αποτυχημένος ο υπουργός Εργασίας κ. Ευαγ. Γιαννόπουλος, αν ληφθεί υπόψη ότι υλοποίησε (βέβαια με υπερβάλλοντα ζήλο) την αυταρχική κυβερνητική επιλογή στον τομέα του. Δεν πρόκειται να αλλάξει σε τίποτα την κατάσταση για μια υπέρβαση των αδυναμιών του καθεστώτος που έχει δημιουργήσει ο νόμος - πλαίσιο ο κ. Απ. Λάζαρης, εάν δεν γίνουν κοινή και θαρράλλια κυβερνητική πολιτική όσα συζητούνται κατ' ιδίαν και φυσικά βρίσκονται σε αντίθεση με όσα κολακευτικά λέγονται σε φοιτητές. Και εάν αρνηθούν τις «επαρκείς εγγυήσεις», όπως του τις αρνήθηκαν στα υπουργεία Εθνικής Οικονομίας και Προεδρίας. Ούτε βέβαια πρόκειται να μεταβάλλουν την κατάσταση οι μετακινήσεις υπουργών, οι αντικαταστάσεις ορισμένων υφυπουργών με άλλους ή η μετάθεση του κ. Μ. Κουτσόγιωργα από το υπουργείο Εσωτερικών με διάδοχο τον προκατόχό του κ. Γιώργο Γεννητά. Γιατί ο «συναπτικός» κ. Γ. Γεννητάς είναι αναγκασμένος να κινηθεί μέσα στα πλαίσια του πατερναλισμού της «πρότασης εθνικού διαλόγου» και της απόφασης για μονοκομματικές υποψηφιότητες δημάρχων.

Ο νέος ανασχηματισμός της Κυβέρνησης, όπως προδιαγράφεται, δεν πρόκειται να είναι τίποτα περισσότερο από το φτιασίδιω-μα κάποιων ρυτίδων στο γηρασμένο πρόσωπο μιας κυβερνητικής πολιτικής που δεν έχει πολιτική, μιας κυβέρνησης που δεν κυβερνά, ενός κρατικού μηχανισμού που παράγει τα κλασικά γραφειοκρατικά αποτελέσματα, ενός κινήματος που ενσωματώνεται όλο και πιο πολύ στην λογική και τους μηχανισμούς της κρατικής εξουσίας, ορισμένων οραματισμών τους οποίους επικαλούνται είτε ειρωνικά οι αντίπαλοι, είτε ως αιτία διαφοροποίησης οι προσκεύμενοι.

Ο ανασχηματισμός της Κυβέρνησης είναι αχρείαστος στο μέτρο που δεν εντάσσεται και δεν εξυπηρετεί την άσκηση μιας συνολικής πολιτικής, την προοπτική του Κινήματος και τελικά τον αυτοπροσδιορισμό του.

Η κρίση ταυτότητας του ΠΑΣΟΚ και της κυβερνητικής πολιτικής πολύ λίγη σχέση έχει με τις μετακινήσεις και αλλαγές προσώπων (των ιδίων λίγο-πολύ, αφού έχουν εκλείψει οι δυνατότητες «πειθαρχικών εφεδρειών») και τις δήθεν «δυσλειτουργίες» σε επιμέρους τομείς. Αλλά είναι κρίση ενδογενής, κρίση ενός μοντέλου αντίληψης των πραγμάτων για τα επόμενα χρόνια (από πολιτική, οικονομική, θεσμική και κοινωνική άποψη) και όχι λειτουργίας ορισμένων υπουργών και υφυπουργών μέσα σε ένα κυβερνητικό σχήμα.

Ακριβώς γι' αυτό, ίσως, οι περισσότεροι φθαρμένοι υπουργοί στην συνείδηση των μελών του ΠΑΣΟΚ και ευρύτερα, δεν είναι και εκείνοι που αντικαθίστανται στους ανασχηματισμούς.

Ακριβώς η επικέντρωση του ενδιαφέροντος στον ανασχηματισμό και μόνο αποκαλύπτει την αδυναμία και την ανωριμότητα να συλλάβει κανείς, και πολύ περισσότερο, να αντιμετωπίσει τη νέα πολιτική και κοινωνική πραγματικότητα, που δείχνει να είναι αρκετά πιο διαφωτιστική από εκείνη πριν οκτώ μήνες.

□

Όχι άλλη Ελούντα

Πέρα από τη διαπίστωση ότι «ούτε αλλαγή ούτε μεσολάβηση ούτε αποκλιμάκωση της έντασης στη Μεσόγειο δεν γίνεται χωρίς τον Αρκουδέα» το θρίλερ Σαχάτι έθεσε μια σειρά καιριών ερωτημάτων που δεν είναι ούτε γλαφυρά, ούτε γραφικά, ούτε ανούσια.

1. Γιατί ο Λίβυος αξιωματούχος επέστρεψε στην Αθήνα ενώ το αεροσκάφος του οποίου επέβαινε βρισκόταν ήδη εν πτήξει κι ενώ είχε τελειώσει την επίσκεψή του στη χώρα μας;

2. Γιατί ο Αχμέντ Σαχάτι επέμενε να δώσει συνέντευξη αργά το βράδυ της Παρασκευής, ξημερώματα Σαββάτου και δεν περίμενε το πρωί;

3. Σε ποιο βαθμό ήταν ενήμερη η ελληνική κυβέρνηση για το περιεχόμενο της συνέντευξης αυτής;

4. Ποιος επέβαλε στον αναπληρωτή υπουργό Εσωτερικών και Δημόσιας Τάξης Θ. Τσούρα να χρησιμοποιήσει τη βία του κ. Αρκουδέα για τη διακοπή της συνέντευξης Σαχάτι στους Έλληνες και ξένους δημοσιογράφους;

5. Πώς η κυβέρνηση αποφάσισε να θέσει σε κίνδυνο με τον ένα ή τον άλλο τρόπο τις άψογες σχέσεις που διατηρεί με τη Λιβύη προσβάλλοντας τον επίσημο απεσταλμένο της χώρας αυτής;

6. Πώς είναι δυνατό να μεταδίδεται από τα βραδινά δελτία ειδήσεων των ΕΡΤ η είδηση ότι «ο κ. Σαχάτι θα δώσει συνέντευξη Τύπου στις 12.30'» αν δεν είναι ενημερωμένος ο ίδιος ο πρωθυπουργός;

Υπάρχουν ίσως και άλλα ερωτήματα που εντάσσονται στις έξι προηγούμενες κατηγορίες. Στο βαθμό που οι απορίες αυτές δεν λύνονται από επίσημα κυβερνητικά χείλη, χείλη που επιλέγουν φράσεις παραπλάνησης του Τύπου στο σύνολό του, ευνόητο είναι ότι θ' ακουστούν και θα γραφούν εξηγήσεις που ικανοποιούν τη μια ή την άλλη πλευρά, πάντως όχι την κυβέρνηση. Ήδη, από το περασμένο Σάββατο 19/4 ο καθημερινός Τύπος παρουσίασε λεπτομερές ρεπορτάζ όσων συνέβησαν και προσπάθησε να ερμηνεύσει τόσο τη στάση της Λιβύης όσο και αυτήν της ελληνικής κυβέρνησης. Ας δούμε τα ερωτήματα ένα προς ένα:

1. Ο εκ των Λαϊκών Επιτρόπων Εξωτερικών Υποθέσεων της Λιβύης Αχμέντ Σαχάτι θεώρησε —αν και είχε βεβαίως υπόψη του την ανακοίνωση του ελληνικού υπουργείου Εξωτερικών που υπαινισσόταν σαφώς αίτημα της Λιβύης στην Ελλάδα για διαμεσολαβητικό ρόλο στην ΕΟΚ με σκοπό τον τερματισμό της κρίσης στη Μεσόγειο— ότι η αποστολή του είχε τελειώσει, κι εύλογα μπήκε στο αεροπλάνο να φύγει. Όμως ο συνταγματάρχης Καντάφι —αν και γι' αυτόν ακριβώς το σκοπό είχε στείλει τον κ. Σαχάτι στην Αθήνα, τη διαμεσολάβηση δηλαδή, ίσως κι ένα κοινό ανακοινωθέν για «καταδίκη του α-

Τα γεγονότα,

οι εξελίξεις

και οι συνέπειες
μιας απαγωγής.

Κρίση στη Λιβύη

- κρίση

και στην

κυβέρνηση

του Άκη Κοσώνα

μερικάνικου ιμπεριαλισμού»— εκνευρίστηκε προφανώς από τη δημοσιοποίηση της ανακοίνωσης (φυσικά δεν θα μπορούσε να μείνει κρυμμένη) και τη μετάδοσή της από το BBC. Ο Μωαμάρ Καντάφι θεώρησε πιθανότατα ότι από τέτοιες ανακοινώσεις πληγώνεται η υπερηφάνεια της Λιβύης και θίγεται η εικόνα του ορκισμένου εχθρού του διεθνούς ιμπεριαλισμού που χρόνια προβάλλει. Έτσι, ο κ. Σαχάτι διατάχθηκε από τον ηγέτη της χώρας του να επιστρέψει και ν' ανασκευάσει όσα εκτιμούσε ότι θίγουν τον ίδιο και τη Λιβύη.

2. Ο απεσταλμένος του Μ. Καντάφι είχε συγκεκριμένες εντολές να δώσει συνέντευξη το βράδυ της ίδιας μέρας, έστω τις πρώτες πρωινές ώρες του Σαββάτου. Στόχος να προλάβει τους τίτλους των εφημερίδων του Σαββάτου που βέβαια θα μιλούσαν για «παράκληση της Λιβύης στον Ανδρέα», κ.λ.π. Φυσικά ο κ. Σαχάτι φαίνεται ν' αγνοεί τους κανόνες της διεθνούς διπλωματίας, πράγμα που επεσήμανε και ανώτερος διπλωμάτης του ΥΠΕΞ: «Δεν επιτρέπεται, είναι έξω από κάθε λογική να επιστρέψεις αιφνιδιαστικά στη φιλοξενούσα χώρα για να τη διαψεύσεις, έστω και μέσω του BBC, χωρίς τουλάχιστον να την ενημερώσεις για τους λόγους που οδήγησαν στην αλλαγή συμπεφωνημένων». Και ο ίδιος πρόσθεσε: «Δεν πρέπει όμως να κρίνουμε τη Λιβύη με τα συνήθη διπλωματικά μέτρα». Ούτως η άλλως η Λιβύη αγνόησε τους συνήθεις κανόνες και αποφάσισε να διαψεύσει το BBC που μετέδωσε την ανακοίνωση και φυσικά την ελληνική κυβέρνηση, αφού ο κ. Σαχάτι δήλωσε: «Είμαστε ένας οπλισμένος λαός που είναι σε θέση να αντιμετωπίσει οποιαδήποτε εισβολή και δεν έχουμε ανάγκη ούτε ζητήσαμε ποτέ τη μεσολάβηση οποιουδήποτε προς οιονδήποτε».

3. Είναι φανερό, ότι η ελληνική κυβέρνηση ακόμη κι αν δεν ε γνώριζε ακριβώς (ή αν δεν ήταν σε θέση να μάθει) το περιεχόμενο της συνέντευξης Σαχάτι, υποψιάζοταν τι είχε διαταχθεί να πει ο Λίβυος αξιωματούχος. Εύλογα, και δεδομένων των

«ήρεμων νερών» με την κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών» η ελληνική κυβέρνηση δεν ήταν διατεθειμένη να επιτρέψει «αυθαιρεσίες της Λιβύης που θίγουν το κύρος της χώρας μας». Επίσης ο κ. Παπανδρέου προσωπικά δεν θα αισθανόταν (και τώρα δεν πρέπει να αισθάνεται) καθόλου άνετα όταν μια από απ' τις χώρες που για μια σειρά λόγους έχει ευνοήσει την εξωτερική του πολιτική, έρχεται να τον αμφισβητήσει και να δείξει ότι «δεν θέλει άλλη Ελούντα» μέσα στο ίδιο του το σπίτι. Το υπουργείο Εξωτερικών κατέβαλε απεγνωσμένες προσπάθειες να ματαιώσει τη συνέντευξη Τύπου όταν φάνηκε πως δεν μπορούσε να μάθει το περιεχόμενό της. Με τη συνεργασία του υπουργείου Εξωτερικών και Δημόσιας Τάξης εξασφάλισε τον αποκλεισμό του Αχμέτ Σαχάτι στο δωμάτιό του. Το πώς ο κ. Σαχάτι «διέφυγε της επιτήρησης», ποιο ασανσέρ χρησιμοποίησε για να φθάσει στο χώρο της συνέντευξης Τύπου, κ.ά., είναι λεπτομέρειες που απασχολούν ήδη το αστυνομικό και το παραπολιτικό ρεπορτάζ του καθημερινού Τύπου.

4. Την ευθύνη του κ. Σαχάτι είχε από την αρχή αναλάβει ο αναπληρωτής υπουργός Εσωτερικών και Δημόσιας Τάξης Θανάσης Τσούρας, με εντολή του ίδιου του Α.Γ. Παπανδρέου. Όταν στη μία παρά δέκα περίπου μετά τα μεσάνυχτα της Παρασκευής προς το Σάββατο, εισέβαλε στην αίθουσα που διόταν η συνέντευξη, ο αστυνομικός Δ/ντής κ. Κακκαβάς αρχικά και στη συνέχεια ο πανταχού παρών Αττικάρχης Νίκων Αρκουδέας με ενόπλιους άνδρες της ΕΛΑΣ, την ευθύνη της επέμβασης δεν την είχε φυσικά ο κ. Τσούρας, αλλά ο ίδιος ο πρωθυπουργός. Άλλωστε είναι προφανές ότι την ευθύνη για πιθανά διπλωματικά επεισόδια δεν συνήθίζεται να την αναλαμβάνει πουθενά στον κόσμο ο αναπληρωτής υπουργός Δημόσιας Τάξης, παρά το γεγονός ότι από κάποιους έγινε απόπειρα ενοχοποίησης του Θ. Τσούρα. Αλλά και ο κυβερνητικός εκπρόσωπος Μ. Παπαϊωάννου (κατόπιν εντολών βεβαίως) δεν κάλυψε όσο θα έπρεπε τον αναπληρωτή υπουργό που έχει την ατυχία να προϊσταται του κ. Αρκουδέα και να είναι υφιστάμενος του κ. Κουτσόγιωργα. Την Δευτέρα 21/4, ο κ. Παπαϊωάννου απαντώντας σε ερωτήσεις δημοσιογράφων στο πρεσ-ρουμ είπε ότι «δεν μπορεί να γνωρίζει αν ο κ. Τσούρας συνεργάστηκε προηγούμενος με τον κ. Κουτσόγιωργα με τον κ. Παπούλια ή άλλους υπουργούς», ούτε γνωρίζει αν ο κ. Τσούρας ενημέρωσε τον πρωθυπουργό για το ότι επρόκειτο να διακοπεί η συνέντευξη

Σαχάτι!! Δηλαδή ο κυβερνητικός εκπρόσωπος άφησε να εννοηθεί ότι ο αναπληρωτής υπουργός Δημόσιας Τάξης ενήργησε μόνος του κι αποφάσισε να στείλει τον κ. Αρκουδέα να τα κάνει λιμπα! Αλλιώς θα έπρεπε να τεθεί η ερώτηση: «Άκουσε καθόλου ο πρωθυπουργός την περιγραφή του κ. Τσούρα για την κατάσταση που επικρατούσε στο ξενοδοχείο πριν τη συνέντευξη Σαχάτι, ή του είπε απλώς διάλυσέ τους να τελειώνουμε»;

5. «Καλή η Λιβύη αλλά καλύτερη η ΕΟΚ, για να μη σου πω η Αμερική» έλεγε την Τρίτη το βράδυ στέλεχος του κυβερνώντος κόμματος «που έχει όμως πιο πολλές σχέσεις με την κυβέρνηση παρά με το κίνημα». Και βέβαια το κοινό ανακοινωθέν των «12» της ΕΟΚ επιβεβαιώνει απολύτως την προηγούμενη θέση, αφού μέσα στους «12» υπέγραψε και ο έλληνας αναπληρωτής υπουργός Εξωτερικών Θ. Πάγκαλος. Το κοινό λοιπόν αυτό ανακοινωθέν, μόνο που δεν λέει ευθέως τον Μ. Καντάφι τρομοκράτη και σφαγέα αθώων παιδιών, αφού:

- Οι Δώδεκα είναι πεισμένοι ότι τρομοκρατικές επιθέσεις δεν εξυπηρετούν κανένα πολιτικό σκοπό, όπως υποστηρίζουν οι δράστες. Εγκλήματα σαν και αυτά που πρόσφατα διαπράχθηκαν στο αεροπλάνο της TWA και σε μια ντισκοτέκ στο Βερολίνο δεν μπορούν ποτέ να δικαιολογηθούν. Οι Δώδεκα καταδικάζουν έντονα αυτά τα εγκλήματα, λυπούνται βαθύτατα για την απώλεια αθώων και εκφράζουν τη συμπάθειά τους στις οικογένειες των θυμάτων.

- Απορρίπτουν επίσης τις απαράδεκτες απειλές που έγιναν από τους Λίβυους ηγέτες εναντίον κρατών - μελών, οι οποίες ενθαρρύνουν την προσφυγή σε πράξεις βίας και απειλούν άμεσα την Ευρώπη. Οποιαδήποτε ενέργεια αυτού του είδους θα βρεθεί μπροστά σε σθενερή και κατάλληλη απάντηση από την πλευρά των Δώδεκα.

- Οι Δώδεκα έχουν αποφασίσει να δράσουν σύμφωνα με τις ακόλουθες γραμμές απέναντι στη Λιβύη και, όταν είναι αναγκαίο, απέναντι σε άλλα κράτη τα οποία σαφώς ενέχονται σε υποστήριξη της τρομοκρατίας:

- περιορισμοί στην ελευθερία κινήσεων του προσωπικού πρεσβειών και προξενείων

- μείωση του προσωπικού των διπλωματικών και προξενικών αποστολών

- αυστηρότερες απαιτήσεις και διαδικασίες για τη χορήγηση βίζας.

- Οι Δώδεκα αυξάνουν τη συνεργασία τους με άλλα κράτη στον τομέα των υπηρεσιών πληροφοριών, της βελτίωσης των μέτρων ασφαλείας και γενικώς στην πρόληψη τρομοκρατικών ενεργειών.

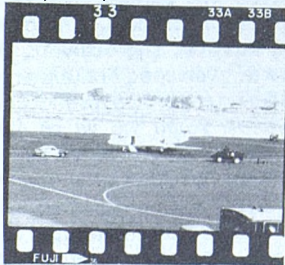
- Για να συνεισφέρουν στην εξάλειψη της διεθνούς τρομοκρατίας, οι Δώδεκα θα χρησιμοποιήσουν την κοινή επιρροή τους σε επαφές με τη Λιβύη και αν χρειαστεί με άλλες ενδιαφερόμενες χώρες.

ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΣ ΣΑΧΑΤΙ

ΠΕΜΠΤΗ 17/4

ώρα 01.30:

Ο Λίβυος αξιωματούχος αναμένεται σύμφωνα με πληροφορίες από τις 11.30' το βράδυ. Η είδηση προσγείωσης αεροσκάφους στο Ελληνικό αναστατώνει όλους, επισήμους, αρχές και δημοσιογράφους, που περιμένουν στο Δυτικό αεροδρόμιο. Τελικά το σκάφος δεν ήταν από τη Λιβύη.

ώρα 02.30':

Αρχίζει η αναχώρηση από το αεροδρόμιο όλων, όταν φθάνει η είδηση ότι ο Σαχάτι δεν έρχεται. Λίγο πριν είχε ακουστεί ότι «μπορεί να έρθει ο ίδιος ο Καντάφι». Μεταξύ αυτών που περίμεναν και φεύγουν, ο υπουργός Εξωτερικών Κάρλος Παπούλιας, ο υπουργός Εσωτερικών και Δημόσιας Τάξης Μένιος Κουτσόγιωργας, ο αναπληρωτής

υπουργός του ίδιου υπουργείου Θανάσης Τσούρας, ο αρχηγός και ο υπαρχηγός ΓΕΑ αντιπύραρχος Αποστολάκης και υποπύραρχος Ψωμάς, ο αρχηγός της ΕΛΑΣ αντιστράτηγος Ρωμοσιός, ο Δ/ντής Κρατικής Ασφαλείας κ. Κοκκινάκης, αξιωματούχοι της Λιθικής πρεσβείας μ' επικεφαλής τον πρέσβη Αμπντάλα Αμπντού Μαχάρα αλλά και ο Α' Γραμματέας της πρεσβείας των ΗΠΑ Άλαν Μπερλίντ.

ώρα 17.19':

Φθάνει τελικά στην Αθήνα ο απεσταλμένος του Μωαμάρ Καντάφι, ο Λίβυος αξιωματούχος Αχμέτ Σαχάτι. Τον υποδέχονται οι κ.κ. Τσούρας και Τζίμας που τον οδηγούν με ΙΧ αυτοκίνητο στο δωμάτιο 404 του «Αστέρα» Βουλαγμένης.

ώρα 19.45':

Συνάντηση του κ. Σαχάτι με τον κ. Παπούλια. Στην κυβερνητική ανακοίνωση τονίζεται: «Δεχθήκαμε να δούμε τον κ. Σαχάτι που έφθασε σήμερα στις 5.30' το απόγευμα στην Ελλάδα». Στις 20.55' η συνάντηση τελειώνει.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 18/4

ώρα 08.30':

Ο κ. Σαχάτι φυγαδεύεται κυριολεκτικά από τις δυνάμεις ασφαλείας

μέσω υπογείου του «Αστέρα» και οδηγείται στη Λιθική πρεσβεία, στις 09.10'.

ώρα 09.53':

Φθάνει στο Καστρί και συναντιέται με τον πρωθυπουργό.

ώρα 10.15':

Τέλος της συνάντησης.

ώρα 12.30':

Δίνει συνέντευξη Τύπου στη Λιθική πρεσβεία, όπου ανάμεσα στ' άλλα καταδικάζει τις ΗΠΑ και τη CIA, αλλά και τη Μοσάντ σαν υπεύθυνες της έκρηξης στη ντισκοτέκ του Δυτ. Βερολίνου.

ώρα 15.00':

Εκδίδεται ανακοίνωση του ΥΠΕΞ σχετικά με την επίσκεψη Σαχάτι όπου υπαινίσσεται σαφώς ότι η Λιβύη εξέφρασε στην Ελλάδα αίτημα να μεσολαθήσει στην ΕΟΚ για την αντιμετώπιση της κρίσης στη Μεσόγειο.

ώρα 19.15':

Ο κ. Σαχάτι απογειώνεται με το εξαθέσιο δικινητήριο αεροπλάνο του, τερματίζοντας την επίσκεψή του στην Αθήνα για τη Μάλτα (σύμφωνα με το σχέδιο πτήσεως που είχε υποβάλει ο πιλότος). Άλλες πληροφορίες ανέφεραν ότι κατευ-

θύνεται στη Λιβύη (Ελευθεροτυπία) και άλλες στη Βιέννη («Βραδυνή»).

ώρα 19.23':

Ο πιλότος του αεροσκάφους ζητά άμεση προτεραιότητα χρησιμο-

ποίησης διαδρόμου για προσγείωση, αφού όπως αναφέρει «υπάρχουν προβλήματα αποσυμπίεσης».

ώρα 19.45':

Το αεροσκάφος επιστρέφει και προσγειώνεται στο Ελληνικό.

ώρα 20.55':

Ο κ. Σαχάτι μεταφέρεται «κατόπι επιλογής του», όπως δηλώθηκε, στο 602 δωμ. του ξενοδοχείου «Ιντερκοντινένταλ».

ώρα 22.20':

Στις εφημερίδες φθάνει η είδηση από τη Λιθική πρεσβεία ότι ο κ. Σα-

● Αποφάσισαν να ενημερώσουν τα αραβικά κράτη και τον αραβικό σύνδεσμο για τις αποφάσεις τους και να τους καλέσουν να αναλύσουν από κοινού και επειγόντως το θέμα της διεθνούς τρομοκρατίας.

● Τέλος και προκειμένου να επιτευχθεί μια πολιτική λύση και να αποφευχθεί επιπλέον κλιμάκωση της στρατιωτικής έντασης στην περιοχή με όλους τους κινδύνους που περιλαμβάνει, οι Δώδεκα υπογραμμίζουν την ανάγκη αυτοσυγκράτησης προς όλες τις πλευρές.

Παράλληλα, τονίζεται ότι σύμφωνα με πολύ καλά πληροφορημένες πηγές, η κυβέρνηση πριν ενεργήσει όπως ενήργησε κατά του απεσταλμένου του Μωαμάρ Καντάφι επικοινωνήσε με το Στέιτ Νηπάρτμεντ και οι ΗΠΑ μετά απ' αυτό «αισθάνονται ότι πράγματι οι σχέσεις των δύο χωρών είναι σε καλό δρόμο». Δεν έκανε λοιπόν τίποτε «τρελό» ή ηρωικό η ελληνική κυβέρνηση, που μάλιστα είχε και το «θάρρος» να μην κάνει κανένα σχόλιο για τις κατηγορίες που απηύθυνε εναντίον της η ΕΣΣΔ μέσω του ΤΑΣΣ για το ζήτημα Σαχάτι. Όλα φαίνονται εντάξει, τόσο εντάξει που ύστερα από τις χλιαρές καταδικές του «αμερικανικού επεκτατισμού και της κρατικής τρομοκρατίας» από την ΕΣΣΔ, ο ηγέτης της υπερδύναμης Μιχαήλ Γκορμπατσώφ ξεπέρασε το λιθικό πρόβλημα κι έκανε μια φοβερή (εκτός τόπου και χρόνου) πρόταση για... κατάργηση του ΝΑΤΟ και του Συμφώνου της Βαρσοβίας!

6. Και βέβαια ήξερε ο πρωθυπουργός για τη συνέντευξη Τύπου του κ. Σαχάτι. Είναι δυνατόν να μην ήξερε; Τότε πώς το μετέδωσε η ΕΡΤ στο δελτίο των 12, το βράδυ της Παρασκευής 18 Απριλίου; Ακόμη και να μην θέλει ο πρωθυπουργός να πληροφορείται για όλο το περιεχόμενο των δελτίων, φροντίζουν όλοι να τον πληροφορούν. Πώς θα τολμούσε ο ένας ή ο άλλος υπεύθυνος να δώσει τέτοια είδηση εν αγνοία του Α.Γ. Παπανδρέου; Εδώ ο κ. Αμανατίδης πριν τρία περίπου χρόνια είχε χάσει τη θέση του (διευθυντής ειδήσεων) για τα «Καμάκια», και θα περνούσε σήμερα είδηση για συνέντευξη Λίβου που επέστρεψε ξαφνικά χωρίς έλεγχο; Τι, Σουηδία είμαστε;

Ο κ. Σαχάτι έφυγε τέλος πάντων, η ΕΟΚ έβγαλε ανακοινωθέν, ο Ρόναλντ Ρήγκαν έκανε σαφές ότι οι «12», ή τουλάχιστον οι περισσότεροι από τους «12» ήξεραν για την επίθεση που σχεδίαζε κατά της Λιβύης, και οι εξελίξεις έχουν πάρει το δρόμο τους, με τη μικρή πλην καθοριστική συμβολή του κ. Αρκουδέα. Τα επεισόδια όμως των τελευταίων ημερών κατέγραψαν και επιβεβαίωσαν τις τάσεις που αντιμάχονται μέσα στην κυβέρνηση: Πρώτος ο «Δημοκρατικός Λόγος» (πρωινό όργανο

της αλλαγής, το μεσημεριανό είναι η μητέρα του «Αυριανή»), ήρθε με σχόλιό του να τονίσει έμμεσα πλην σαφώς τις ευθύνες του κ. Τσούρα, δυναμώνοντας τη θέση του κ. Κουτσόγιοργα που ήταν «αμέτοχος» στον όλο χειρισμό:

«Προσωπική μου άποψη είναι ότι ο χειρισμός του θέματος (Σαχάτι) από ελληνικής πλευράς ήταν τουλάχιστον αδέξιος. Όχι τόσο γιατί θα έχει κάποιες αναπόφευκτα σοβαρές, επιπτώσεις. Όσο γιατί με την αδυναμία σωστών κινήσεων, κινδυνεύει να εκτεθεί ανεπανόρθωτα, σε διεθνές επίπεδο η χώρα»...

... Θεωρώ όμως ότι αν η κυβέρνηση ήθελε να διακόψει τη συνέντευξη Σαχάτι θα μπορούσε ο κ. Αρκουδέας (σ.σ. νάτος πάλι) να δηλώσει ευγενικά ότι «λυπούμαι κύριοι, πρέπει να σταματήσετε. Έχουμε πληροφορίες ότι κινδυνεύει η ασφάλεια του επίσημου». Ή να πει, ακόμη και ψέμματα: ότι δηλαδή υπάρχει πληροφορία για τοποθέτηση βόμβας».

(«Δημ. Λόγος», 20/4).

Αλλά ακόμη και για τον Α. Σαχάτι, έναν από τους πιο έμπιστους ανθρώπους του συνταγματάρχη Καντάφι, και ταυτόχρονα από τους πιο παλιούς του συντρόφους που θεωρείται υπάκουος και νουνεχής, η «Αυριανή» δεν δίστασε για άλλη μια φορά να χρησιμοποιήσει παρά φύσιν επιχειρήματα προκειμένου να δικαιώσει τον πρωθυπουργό:

«Οι ελληνικές αρχές που έζησαν από πολύ κοντά όλη την "περίπετεια" με τον Σαχάτι είναι πεπεισμένες ότι ο άνθρωπος αυτός κάποιο σοβαρό πρόβλημα αντιμετώπιζε ή ζούσε (επρόκειτο να ζήσει) κάποια τραγωδία». Τρελός δηλαδή και ο Σαχάτι κατά την προσφιλή μέθοδο της «Αυριανής» να βγάζει τρελούς, αδερφές, κλέφτες, πουλημένους και αλήτες όσους δεν συμπαθεί, ή «όσους φέρνουν εμπόδια στο έργο της αλλαγής».

Ας δούμε όμως στη σειρά τους τίτλους της εφημερίδας αυτής και πώς οι ίδιοι οι τίτλοι αποδεικνύουν τον τρόπο που ασκεί πολιτική και τη μέθοδο που επιλέγει για ενημέρωση:

Πέμπτη 17/4: «Ο ΚΑΝΤΑΦΙ ΖΗΤΑΕΙ ΒΟΗΘΕΙΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΝΔΡΕΑ».

Παρασκευή 18/4: «ΜΟΝΟ ΤΟΝ ΑΝΔΡΕΑ ΕΜΠΙΣΤΕΥΕΤΑΙ Ο ΚΑΝΤΑΦΙ».

Σάββατο 19/4: «ΣΤΑ ΜΑΧΑΙΡΙΑ ΑΝΔΡΕΑΣ — ΚΑΝΤΑΦΙ». Κυριακή 20/4: «ΠΕΡΑΣΕ ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ, ΥΠΟΧΩΡΗΣΕ Ο ΚΑΝΤΑΦΙ».

Δευτέρα 21/4: «ΟΛΟΙ ΚΛΕΒΟΥΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑ».

Χωρίς άλλα σχόλια...

χάτι θα δώσει συνέντευξη Τύπου στις 11.30'.

ώρα 23.10':

Οι δημοσιογράφοι περιμένουν στο «λόμπυ» του ξενοδοχείου τον Λίβου αξιωματούχο, ο οποίος δεν εμφανίζεται. Σύμφωνα με καλά πληροφορημένες πηγές, στο δωμάτιό του βρίσκεται ο αστυνομικός Διότης κ. Κακκαβάς που εκτελώντας διαταγές του προϊστάμενου του υπουργού προοπαθεί να τον πείσει να μη δώσει συνέντευξη.

ΣΑΒΒΑΤΟ 19/4

ώρα 24.00':

Στις θραδινές ειδήσεις των καναλιών μαθαίνουν όλοι πλέον, και όχι μόνο ο Τύπος, ότι ο κ. Σαχάτι θα δώσει συνέντευξη στις δωδεκάμηση μετά τα μεσάνυχτα.

ώρα 00.30':

Οι δημοσιογράφοι περιμένουν έξω από την πόρτα της αίθουσας του 8' υπογείου του «Ιντερκοντινένταλ» που θα δοθεί η συνέντευξη Τύπου. Υποβάλλονται σε έρευνα και τα ονόματά τους καταγράφονται, ύστερα από επίδειξη επαγγελματικής ταυτότητας, σε ειδική κατάσταση.

ώρα 00.45':

Φθάνει ο κ. Σαχάτι συνοδευόμενος

από τον πρεσβευτή κ. Μαχάρα και άνδρες της λιθικής ασφαλείας, ξεφεύγοντας — άγνωστο πώς — από τον έλεγχο των ελληνικών αρχών που τον επιτηρούσαν.

ώρα 01.00':

Ο Λίβος αξιωματούχος ξεκινάει δηλώνοντας ότι «η Λιβύη είναι μια χώρα οπλισμένη και δεν χρειάζεται τη μεσολάβηση κανενός». Διαψεύδει το BBC που μετέδωσε ότι η Λιβύη ζήτησε τη μεσολάβηση της Ελλάδας, διαψεύδοντας όμως έτσι ουσιαστικά την ελληνική ανακοίνωση. Η συνέντευξη συνεχίζεται σ' αυτό το κλίμα μέχρι τις 01.20'.

ώρα 01.20':

Προκαταρκτική εισβολή στο χώρο της συνέντευξης του αστυνομικού Διότη κ. Κακκαβά που λέει ότι «αυτή η συνέντευξη πρέπει να διακοπεί». Ο κ. Κακκαβάς υποχρεώνεται να πει ότι έχει εντολή από τον κ. Αρκουδέα και φεύγει να τον καλέσει.

ώρα 01.40':

Προκαταρκτική εισβολή του Αττικάρχη Νίκωνα Αρκουδέα με ενόπλους που μέσα σε θύελλα διαμαρτυριών και επεισοδίων σταματούν τη συνέντευξη, φυγαδεύουν τον κ. Σαχάτι από την έξοδο κινδύνου όπως και τους Λίβους σωματοφύλακες, ενώ

σπάνε ποτήρια, τραπέζια και οι δημοσιογράφοι τρέχουν να προλάβουν τον κ. Αρκουδέα.

ώρα 02.05':

Στο ξενοδοχείο έρχεται ο ανώτερος διπλωμάτης του ΥΠΕΞ κ. Ζέπος που βρίσκει τον Λίβου πρέσβη κ. Μαχάρα και τον απομονώνει σ' ένα δωμάτιο «PRIVATE» προφανώς για περαιτέρω εξηγήσεις.

ώρα 02.20':

Απορημένος κυριολεκτικά φθάνει ο κυβερνητικός εκπρόσωπος Αντώνης Κούρτης που ενημερώνεται εξ ονόματος όλων των δημοσιογράφων από τον πολιτικό συντάκτη της «Ελευθεροτυπίας» Νίκο Κιάο και το Γιώργο Γάτο («Έθνος»). Μετά απ' όλα ο κ. Κούρτης δηλώνει ότι «μόνη υπεύθυνη για την ασφάλεια του Λίβου υπουργού είναι η κυβέρνηση. Η διακοπή της συνέντευξης έγινε επειδή ο χώρος δεν ήταν κατάλληλος για την ασφάλεια του κ. Σαχάτι».

ώρα 11.00':

Ο Λίβος υφυπουργός παραμένει στο ξενοδοχείο και, σύμφωνα με πληροφορίες, ζητά να μιλήσει στο Δυτικογερμανικό πρακτορείο ειδήσεων.

ώρα 15.30':

Ο κ. Τσούρας φθάνει στο ξενοδο-

χείο και ανακοινώνει ότι ο κ. Σαχάτι θα μιλήσει στους δημοσιογράφους και «αναχωρεί σ' ένα τέταρτο», διαφεύγοντας τις φήμες που είχαν κυκλοφορήσει ότι επρόκειτο να ζητήσει πολιτικό άσυλο ο Λίβος.

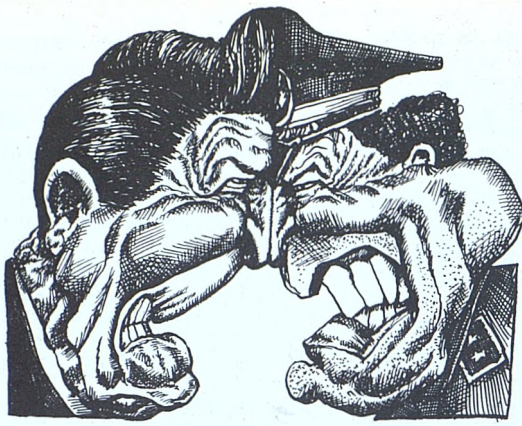
ώρα 16.00':

Εμφανίζεται επιτέλους ο κ. Σαχάτι λέει δυο-τρεις κουβέντες καταιδρωμένος και φεύγει για το αεροδρόμιο. Τόνισε ότι δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα μεταξύ της χώρας του και της Ελλάδας, ευχαριστώντας παράλληλα τις αρχές που φρόντισαν για την ασφάλειά του...

ώρα 16.54':

Ο κ. Σαχάτι αναχωρεί από τον δυτικό αερολιμένα με σκάφος της «Ολυμπιακής» για την Τρίπολη μέσω Μάλτας.

Το δόγμα Ρέγκαν στη Μεσόγειο

του Φοίβου Αρβανίτη

Ποια θα είναι η επόμενη θαβμίδα στην κλιμάκωση της πολεμικής αναμέτρησης των Ηνωμένων Πολιτειών με το καθεστώς του Καντάφι και με ό,τι αυτό εκπροσωπεί για τους αραβικούς λαούς; Σε ποια κατάσταση οδηγούνται οι διεθνείς σχέσεις στην περιοχή, και γιατί όχι παγκόσμια; Πάνω σε ποια δυναμική φέρεται το επόμενο αμερικανικό πλήγμα, που η εκδήλωσή του φαίνεται σήμερα να είναι απλώς θέμα χρόνου;

Ερωτήματα που σφίγγουν σα θηλιά στο λαμό καθώς είναι φανερό πως η αεροπορική επιδρομή στην Τρίπολη και τη Βεγγάζη δεν ήταν παρά... μισή δουλειά. Ο Καντάφι παραμένει στη θέση του ολοζώντανος, το καθεστώς του άθικτο και, φυσικά, η ακούραστη γεννητρία της λεγόμενης «τρομοκρατίας», δηλαδή η άρνηση των αραβικών λαών της Εγγύς Ανατολής να δεχτούν την αμερικανική ειρήνη, εν πλήρει λειτουργία.

Η περιπετειώδης επίσκεψη του λίβυου υφυπουργού των εξωτερικών στην Αθήνα, την περασμένη βδομάδα, θα πρέπει να έπεισε και τους πιο «ουδέτερους» ότι η εμπόλεμη κατάσταση στη Μεσόγειο δεν είναι αποκλειστική υπόθεση των εμπόλεμων.

Όταν, τον περασμένο μήνα, ο αμερικανός πρόεδρος εκφώνησε ενώπιον του Κογκρέσου το γνωστό λόγο του με τίτλο: «Ελευθερία, Περιφερειακή Ασφάλεια, Παγκόσμια Ειρήνη», πολλοί δυτικοευρωπαίοι σχολιαστές από κείνους που γκρινιάζουν σήμερα φαρισαϊκά για τη «σκληρότητα» της αμερικανικής επιδρομής στη Λιβύη, χαιρέτισαν την ξεκάθαρη και αποφασιστική διατύπωση του «Δόγματος Ρέγκαν» γύρω από την πολιτική της Δύσης στον Τρίτο Κόσμο. Ορισμένοι, μάλιστα, δεν δίστασαν να μιλήσουν για την ανάδειξη ενός «Νέου Ρέγκαν», διαφορετικού από τον «ειρη-

νοποιό» της διάσκεψης κορυφής στη Γενεύη.

Πράγματι, το περιεχόμενο εκείνου του λόγου είναι πολύ διαφωτιστικό σχετικά με τις γενικότερες αμερικανικές προθέσεις απέναντι στη Σοβιετική Ένωση αφενός και στους λαούς του Τρίτου Κόσμου αφετέρου. Ουσιαστικά, διατυπώνει, για πρώτη φορά μέσα στη δεκαετία του '80, τόσο απερίφραστα την απάντηση στο πρόβλημα της ανάκτησης της αμερικανικής επιρροής σε περιοχές της «ενδιάμεσης ζώνης» που είχαν αποσπαστεί κατά τη δεκαετία του '70, είτε περνώντας στη σοβιετική σφαίρα (Αγκόλα, Μοζαμβίκη, Αιθιοπία, κτλ.) είτε παραμένοντας αδέσμευτες (Λιβύη, Ζιμπάμπουε, Νικαράγουα, κτλ.). Οριστικοποιεί το πέρασμα από την πολιτική της ανάσχεσης στην πολιτική της ανάκτησης, και μάλιστα με τη χρήση στρατιωτικής δύναμης, όποτε χρειάζεται. Και χρειάζεται σχεδόν πάντα.

Με άλλα λόγια, πρόκειται για μια συνολική κλιμάκωση της επιθετικότητας του δυτικού ιμπεριαλισμού σε παγκόσμιο επίπεδο, η οποία δεν αναγνωρίζει στη Μόσχα παρά ελάχιστα «νόμιμα» συμφέροντα στον Τρίτο Κόσμο. Το μόνο διαπραγματεύσιμο για την Ουάσιγκτον σήμερα είναι η διαδικασία μείωσης της σοβιετικής επιρροής στην απέραντη κυνηγετική περιοχή που λέγεται ενδιάμεση ζώνη.

Βέβαια, όπως είναι γνωστό, η σημερινή εντελής αποτύπωση της κυρίαρχης αμερικανικής αντίληψης για τις διεθνείς σχέσεις με τη μορφή του Δόγματος Ρέγκαν είναι αποτέλεσμα μιας πορείας, που άρχισε μετά τη σοβιετική εισβολή στο Αφγανιστάν και πέρασε από διάφορα στάδια διαδοχικών δοκιμών και προσεγγίσεων. Η πορεία αυτή, που συνδέεται με την προεδρία Ρέγκαν, αποτέλεσε τη σταδιακή συγκέντρωση

των προϋποθέσεων (κυρίως στο εσωτερικό της ίδιας της Αμερικής και της Ατλαντικής Συμμαχίας), για την άσκηση της πολιτικής της ανάκτησης. Ήδη, πάντως, από το περασμένο φθινόπωρο, τις παραμονές της Διάσκεψης Κορυφής στη Γενεύη, ο Ρέγκαν είχε δηλώσει ωμά ότι, όσον αφορά τις σχέσεις των Υπερδυνάμεων στον Τρίτο Κόσμο, είναι διατεθειμένος να συζητήσει μόνο για την ειρήνευση στο Αφγανιστάν, την Αιθιοπία, την Καμπότζη, τη Νικαράγουα και την Αγκόλα.

Αλλά το πιο σημαντικό γύρω από το Δόγμα Ρέγκαν είναι ότι αποτελεί την πολιτική έκφραση της επιβεβαιωμένης πια τροπής του παγκόσμιου συσχετισμού εις βάρος της Ανατολής και υπέρ της Δύσης. Το φαινόμενο έχει επαρκώς επισημανθεί. Φτάνει να δούμε την παρατεταμένη δομική στασιμότητα του σοβιετικού παραγωγικού μηχανισμού και γενικότερα κοινωνικού σχηματισμού, την ίδια ώρα που ο προηγμένος καπιταλισμός αναδιάρθρωνεται ραγδαία, αναθεωρώνοντας έτσι την ικανότητά του να εκμεταλλεύεται αποτελεσματικά την τριτοκοσμική ενδοχώρα του. Επομένως, οι ιδεολογίες και οι πολιτικές του ξαναμοιράσματος ή, εν πάση περιπτώσει, της ανάκτησης των όσων η αμερικανική άρχουσα τάξη θεωρεί ότι δικαιούται βάσει της δύναμής της, είναι ό,τι πιο επίκαιρο.

Το ωστικό κύμα που έρχεται πέρα από Ατλαντικό δεν σημαίνει, βέβαια, ότι οι Σοβιετικοί παραδίνουν αμαχητί ούτε ότι οι Αμερικανοί δεν δοκιμάζουν την αντίσταση των αντιπάλων τους. Σημαίνει, ωστόσο, ότι οι δεύτεροι επιζητούν την αναμέτρηση, ενώ οι πρώτοι πασχίζουν να την αποφύγουν, ότι η Ουάσιγκτον επιτίθεται ενώ η Μόσχα αμύνεται προσπαθώντας να μειώσει την ένταση της επίθεσης. Οι ρόλοι της προηγούμενης δεκαετίας φαίνεται να έχουν αντιστραφεί, χωρίς αυτό να αποκλείει το ενδεχόμενο κάποιας εξαίρεσης που θα επιβεβαιώσει τη γενική τάση. (Άλλωστε, αξίζει να θυμηθούμε, η Αίγυπτος ξαναγύρισε στη Δύση μέσα στη δεκαετία του '70, και μάλιστα κατά την δύσκολη για τις Η.Π.Α. μεταπολεμική περίοδο).

Αντίστοιχα, από την πλευρά της Σοβιετικής Ένωσης, η αλλαγή στον παγκόσμιο συσχετισμό δύναμης εκδηλώνεται και με την αδυναμία της να σταθεροποιήσει τα κέρδη που πραγματοποίησε στον Τρίτο Κόσμο κατά την προηγούμενη δεκαετία. Αυτή η σταθεροποίηση έχει αποδειχτεί εξαιρετικά δύσκολη υπόθεση για τη σοβιετική υπερδύναμη, το κόστος της δυσβάστακτο και συχνά χωρίς αξιόλογο αντίκρουσμα. Έτσι, τα πικρά μαθήματα που εισέπραξε το Κρεμλίνο από το επεκτατικό εγχείρημα στις ασταθείς περιοχές του Τρίτου Κόσμου, μεταφράζονται σήμερα

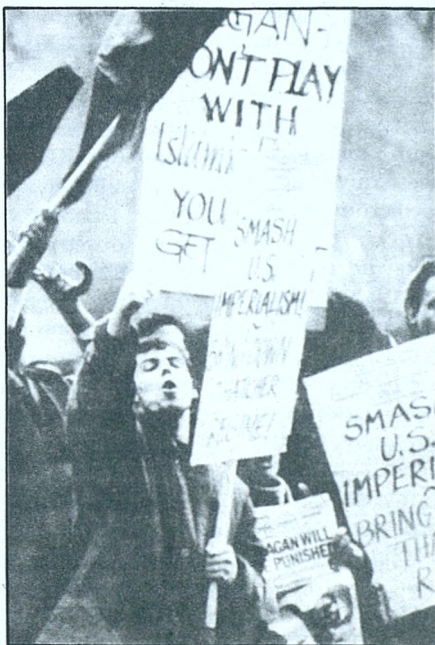
σε αλλαγή των προτεραιοτήτων με την αποφυγή κάθε «περιπέτειας». Η έμφαση δίνεται, λοιπόν, στην ύφεση πάση θυσία, γύρω από έναν κεντρικό άξονα: να μειωθεί όσο το δυνατόν περισσότερο η ορμητικότητα της αμερικανικής επανόδου, με την ελπίδα ότι κάποια ώρα θα ξεφουσκώσει υπό την πίεση εγγενών αντιφάσεων του δυτικού imperium.

Μέσα σ' ένα τέτοιο πλαίσιο διεθνών σχέσεων, τίθενται τα ειδικότερα αλλά διαρκώς παρόντα προβλήματα του πόσο είναι διατεθειμένοι να υποχωρήσουν οι Σοβιετικοί στην κάθε περίπτωση (ποια είναι η «τελική» γραμμή άμυνάς τους), πόσο έτοιμοι να εκμεταλλεύονται τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται, μέχρι ποιου σημείου μπορεί να φτάσει η στρατιωτική ανάμειξη των Η.Π.Α., πόσο μπορούν οι λαοί, τα κινήματα, οι κυβερνήσεις των χωρών του Τρίτου Κόσμου να επωφελούνται από τον ανταγωνισμό των υπερδυνάμεων στη σημερινή φάση. Προβλήματα τέτοιου χαρακτήρα θέτει, ανάμεσα σε άλλα, η εμπόλεμη κατάσταση στη Λιβύη.

Η Λιβύη μαζί με τη Νικαράγουα έχουν αναχθεί από την Ουάσινγκτον σε προνομιά πεδία δοκιμής του Δόγματος Ρέγκαν. Το κανταφικό καθεστώς, συγκεκριμένα, συγκεντρώνει μια σειρά από γνωρίσματα που το καθιστούν νόστιμο θήραμα των υπερατλαντικών «ελαφοκυνηγών»: α) Δεν διαθέτει κανένα αξιόπιστο διεθνές στήριγμα, ακριβώς επειδή δεν εμπνέει εμπιστοσύνη σε κανένα ενδεχόμενο σύμμαχο και δεν έχει δεχτεί να αναλάβει δεσμεύσεις που να περιορίζουν την ελευθερία κινήσεων του στο διεθνή χώρο. Ο αντικομμουνισμός του Καντάφι, εξάλλου, αποτελεί ένα από τα πιο σοβαρά εμπόδια στη σύναψη αμυντικής συμμαχίας με τη Σοβιετική Ένωση, τόσο περισσότερο που η πολιτική του διέπεται από ιδεολογικές παρά πραγματιστικές θεωρήσεις. Από την άλλη, αν υπάρχει κάτι που συχαίνεται το Κρεμλίνο, είναι ο κίνδυνος να συρθεί σε περιπέτειες τις οποίες δεν ελέγχει. β) Είναι προσληπτικό στην εξαγωγή της αποσταθεροποίησης, ίσως περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο καθεστώς στον κόσμο. Αυτή η αποσταθεροποιητική-ανατρεπτική δραστηριότητα, ύψιστο ηθικό καθήκον κατά τον ισλαμο-εξισωτικό κώδικα αξιών του Καντάφι, αποτελεί ένα είδος ιδρυτικού-καταστατικού μύθου για το καθεστώς και δεν υπόκειται σε εκτιμήσεις κάποιας realpolitik. Είναι αυτό που κάνει τον Καντάφι «τρελό» και «τυχοδιώκτη». γ) Υπάρχει σε μια χώρα ολιγάνθρωπη, παραγωγικά υπανάπτυκτη και αδύναμη, χωρίς εφεδρείες και βάθος. Παρά τα επιφανήματα, που στηρίζονται σε παραπλανητικά μεγέθη όπως το κατά κεφαλήν προϊόν, είναι λεία για τους Αμερικανούς πολύ πιο εύκολη απ' όσο η Περσία ή η Νικαράγουα, ή ακόμη και

κάποιες κοινότητες του Λιβάνου. Ανάμεσα στις πολλαπλές εστίες ένοπλης αντιιμπεριαλιστικής αντίστασης των λαών της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής, η Λιβύη επιλέγεται ως η πιο ευάλωτη. Η Ουάσινγκτον, που έχει κάψει τα χέρια της και στο Ιράν και στο Λίβανο, παραδέχεται, άλλωστε δια στόματος Ρέγκαν ότι «η τρομοκρατία δεν εξαλείφεται» με το οποιοδήποτε πλήγμα εναντίον της Λιβύης.

Το πέρασμα, λοιπόν, της Λιβύης στην αμερικανική σφαίρα επιρροής με τη χρήση ανοιχτής στρατιωτικής βίας, με την άμεση πολεμική εμπλοκή αμερικανικών δυνάμεων, βρίσκεται στην ημερήσια διάταξη της Ουάσινγκτον. Είναι κάτι που οι Αμερικανοί επίσημοι δεν κρύβουν. Τη συναίνεση πάνω σ' αυτό το μείζον πολιτικό εγχείρημα μέσα στις ίδιες τις Ηνωμένες Πολιτείες αλλά και

στη Δυτική Ευρώπη την εξασφαλίζουν χρησιμοποιώντας κατάλληλα την τρομοκρατολογία. Οι παλαιστίνιοι αντάρτες είναι «τρομοκράτες» όπως και οι μαύροι αντάρτες του Εθνικού Αφρικανικού Κονγκρέσου και της SWAPO, ενώ οι Κόντρας και οι μισθοφόροι του Σαδίμπι στην Αγκόλα είναι «μαχητές της ελευθερίας». Η γνωστή αντιστροφή της πραγματικότητας που τα όριά της, ωστόσο, συμπιπτουν με εκείνα των χωρών του προηγμένου καπιταλισμού, όσες προσπάθειες και αν κάνει για να τα επεκτείνει ο «Μέγας Μύστης» αυτής της αντιστροφής, ο Ρέγκαν.

Όλες οι ενδείξεις που υπάρχουν συνηγορούν υπέρ της άποψης ότι οι Αμερικανοί σοβαρολογούν όταν λένε πως θα ξαναχτυπήσουν τη Λιβύη με τρόπο και σε χρόνο που θα κρίνουν κατάλλη-

λα. Γιατί, όπως είπαμε και στην αρχή, η δουλειά τους έχει μείνει στη μέση. Τα μόνα απτά κέρδη που αποκόμισαν από την αεροπορική επιδρομή – ασφαλώς, όχι αμελητέα – είναι κάποια επιπλέον δεδομένα που πρέπει να λάβουν υπόψη τους πριν από την επόμενη κίνηση. Και αυτά έχουν κυρίως να κάνουν με τη στάση της Σοβιετικής Ένωσης, η οποία ως τώρα παραμένει ερωτηματικό. Εκ πρώτης όψης, η Μόσχα δεν φαίνεται διατεθειμένη να ρισκάρει την επιδίωξη της ύφεσης προκειμένου να προστατεύσει τον Καντάφι ή ακόμη και να εμποδίσει το πέρασμα της Λιβύης υπό αμερικανική επιρροή. Αλλά, αυτό, μόνο εκ πρώτης όψης, γιατί τα πράγματα είναι πολύ ρευστά. Ασφαλώς, το Σύμφωνο της Βαρσοβίας ενισχύει το λιβυκό καθεστώς στους τομείς της αντικατασκοπείας και των εξοπλισμών, καταβάλλοντας κάθε προσπάθεια – χωρίς να ξεπερνάει αυτό το επίπεδο ανάμειξης – για να δυσκολέψει και να ματαιώσει τα αμερικανικά εγχειρήματα. Τι άλλο όμως είναι διατεθειμένοι να κάνει και με τι ανταλλάγματα; Το σίγουρο είναι ότι ως τώρα δεν φαίνεται να έχει μηνύσει στις Η.Π.Α. ότι θα προστατεύσει οπωσδήποτε στρατιωτικά τη Λιβύη, όπως έχει κάνει στην περίπτωση της Συρίας απέναντι σε ενδεχόμενη επίθεση του Ισραήλ.

Ένας άλλος άγνωστος της υπόθεσης είναι ο βαθμός στον οποίο είναι έτοιμοι να εμπλακούν στρατιωτικά οι Αμερικανοί. Ήδη, από τις στήλες των αμερικανικών εφημερίδων γίνεται συζήτηση ακόμα και για απόβαση πεζοναυτών (κάποιος «ειδικός», μάλιστα, υπολόγισε ότι θα χρειαστούν τουλάχιστον 90 χιλιάδες), πράγμα, πάντως, που δεν είναι εύκολο να εξασφαλίσει τη συγκατάθεση των νομοθετικών σωμάτων, γιατί το διενταμικό απωθημένο είναι απωθημένο μεν αλλά όχι πολύ βαθιά. Μια άλλη πρόταση που επίσης συζητιέται από το δυτικό Τύπο είναι να γίνει παρατεταμένος και ασφυκτικός ναυτικός και αεροπορικός αποκλεισμός της Λιβύης, και ναρκοθέτηση των υδάτων της. Δύσκολο. Κυρίως επειδή δημιουργεί μια μόνιμη εστία πολέμου στην περιοχή, που βάζει σε κίνδυνο τις σχέσεις της Αμερικής με τα φιλικά της αραβικά καθεστώτα, αλλά και κινδυνεύει να τη φέρει άμεσα αντιμέτωπη και με τους Σοβιετικούς οι οποίοι δεν φαίνονται διατεθειμένοι να δεχτούν παρεμπόδιση της επικοινωνίας τους με τη Λιβύη. Ίσως, μάλιστα, έτσι να εξηγείται και η «σιδουλλική» κατά τα άλλα, δήλωση της Μόσχας ότι θα ασκήσει οπωσδήποτε τα δικαιώματά της για ελεύθερη ναυσιπλοία στη Μεσόγειο, και μάλιστα με ναυτικά γυμνάσια στον Κόλπο της Σύρτης.

Το μόνο σίγουρο είναι ότι θα υπάρξει συνέχεια στην αναμέτρηση, πιο αιματηρή και πιο επικίνδυνη.

Προετοιμασία της κοινής γνώμης και πολιτική Ρήγκαν

του Αλέξη Παπαχελά

Η επιδρομή των αμερικανικών αεροσκαφών στη Λιβύη πριν από δύο εβδομάδες ήταν το αποτέλεσμα μιας μακράς διαδικασίας που άρχισε με την εκλογή του Ρόναλντ Ρήγκαν στον προεδρικό θώκο. Το ιδεολογικό μήνυμα του Ρήγκαν βρήκε την τέλεια έκφρασή του την περασμένη εβδομάδα όταν πολλοί αμερικανοί πολίτες παρακολουθούσαν στις τηλεοπτικές οθόνες τη βιντεοταινία που έδωσε στη δημοσιότητα το Πεντάγωνο: μέσα από το στόχαστρο των F-111 διέκρινε κανείς τα αεροσκάφη της Λιβυκής αεροπορίας καθώς καταστρέφονταν από τα αμερικανικά πυρά. Οι σκηνές προκαλούσαν ενθουσιασμό και αντιδράσεις που λίγο διέφεραν από τις αντιδράσεις του κοινού σε μια επαρχιακή πόλη των ΗΠΑ όταν παρακολουθεί τον «Ράμπο» στις εξορμήσεις του.

Πέρα όμως από τη συμβολική σημασία της αμερικανικής επιδρομής εκείνο που τώρα ενδιαφέρει είναι η διαδικασία μέσα από την οποία φτάσαμε σε αυτήν, οι αντιδράσεις και τα μέτωπα που άνοιξε καθώς επίσης και τα σενάρια που θα διαδραματίζουν στο άμεσο μέλλον.

Η αμερικανική κοινή γνώμη είχε προετοιμαστεί για την επίθεση κατά της Λιβύης με έντεχνο τρόπο. Από το 1981, αμέσως μετά την πτώση του Κάρτερ και το τέλος της ομηρείας των αμερικανών στην πρεσβεία της Τεχεράνης, το πρόβλημα της τρομοκρατίας αναδείχθηκε σε κυρίαρχο θέμα της αμερικανικής πολιτικής σκηνής. Το επιτελείο του Ρήγκαν διακρίνεται για την έλλειψη στρατηγικής στα ζητήματα εξωτερικής πολιτικής. Αντίθετα από προηγούμενες κυβερνήσεις, η κυβέρνηση Ρήγκαν διακρίνεται από δύο κύρια στοιχεία: την ιδεολογική ένταση από τη μία και την τάση να δημιουργεί κρίσεις για να απαντάει σε κρίσεις που έχουν ήδη ξεσπάσει. Οι σοβαρές εσωτερικές της αντιφάσεις καθώς και η σύνθετη μορφή των διεθνών προβλημάτων που έχει να αντιμετωπίσει δεν της επιτρέπουν να ακολουθήσει κάποιο σαφές δόγμα ή δόγματα όπως στην περίπτωση της κυβέρνησης Κάρτερ ή Νίξον.

Το ζήτημα της τρομοκρατίας ήταν ασφαλώς πιο έντονο στη δεκαετία του 1970. Από το 1981 και μετά όμως παρατηρείται μια σαφής μεταβολή στη στάση της αμερικανικής κυβέρνησης που αρχίζει πλέον να αντιμετωπίζει τα διάφορα επεισόδια σαν κατευθυνόμενα από ένα κέντρο. Ο Ρήγκαν εξελέγη με μία ιδεολογική πλατφόρμα που υποσχόταν πως οι ΗΠΑ δεν θα υποστούν νέα πλήγματα. Από το 1981 μέχρι σήμερα η αμερικανική κοινή γνώμη έχει βομβαρδιστεί από τα μέσα ενημέρωσης γύρω από την ύπαρξη κάποιων «τρομοκρατικών διεθνούς» δεν υπάρχει τηλεοπτικό ειδησεογραφικό πρόγραμμα που να μην έχει φιλοξενήσει κάποιον από τους λεγόμενους «ειδικούς σε θέματα τρομοκρατίας». Πρόκειται για δεύτερης ποιότητας ακαδημαϊκούς που επιχειρούν να επικαλύψουν την ακροδεξιά τους ιδεολογική στάση με αναλύσεις για την ύπαρξη «διεθνούς τρομοκρατικού δικτύου» που περιλαμβάνει και τη Νικαράγουα, οργανώσεις λαθρεμπορείας ναρκωτικών και τις τρεις χώρες της Μέσης Ανατολής που περιλαμβάνονται στην επίσημη λίστα της CIA σαν χώρες που υποστηρίζουν τη διεθνή τρομοκρατία: τη Συρία, το Ιράν και τη Λιβύη.

Πολλοί από τους αξιωματούχους της κυβέρνησης Ρήγκαν έ-

χουν παραδεχθεί πως δεν υπάρχουν σοβαρά στοιχεία για την ύπαρξη παρόμοιου δικτύου και πως ακόμα οι πηγές της CIA είναι ανύπαρκτες στη Μέση Ανατολή και κυρίως σε χώρες όπως ο Λίβανος όπου λειτουργούν εντελώς αυτόνομες μικρές ομάδες. Η ανεπάρκεια της CIA αποδείχθηκε βέβαια όταν οι Αμερικανοί πεζοναύτες και η αμερικανική πρεσβεία στη Βηρυτό έπεσαν θύματα βομβιστικών επιθέσεων.

Η ρητορεία του προέδρου Ρήγκαν όμως έχει αναδείξει το πρόβλημα της τρομοκρατίας σε κυρίαρχο ζήτημα σε μία προσπάθεια να επικαλύψει την αδυναμία της Ουάσιγκτον να αναζητήσει λύσεις στα σοβαρά θέματα της παγκόσμιας πολιτικής σκηνής και να μεταφέρει το κέντρο της προσοχής σε ένα επίπλαστο μέτωπο με απώτερο στόχο να πραγματοποιήσει μακρόπνοα σχέδιά της:

1. Επιχειρεί ο πρόεδρος Ρήγκαν να ελκύσει τη δυτική συμμαχία μακριά από την αντιμετώπιση των προβλημάτων Δύσης Ανατολής και στην δίχως όρους «συνεργασία» στην αντιμετώπιση του «μετώπου της τρομοκρατίας».

Στελέχη του Στέιτ Ντιπάρτμεντ σε μπρίφινγκ που έδωσαν για ξένους δημοσιογράφους τόνισαν πως η κυβέρνηση Ρήγκαν θα πιέσει τους άλλους έξι ηγέτες των πλουσιότερων δυτικών χωρών, κατά τη διάσκεψη κορυφής του Τόκιο το Μάιο, να ακολουθήσουν μία συλλογική πολιτική αντιμετώπιση του φαινομένου. Ήδη ο Χένρυ Κίσσινγκερ και άλλοι ειδικοί προτείνουν ακόμα και την αλλαγή της συνθήκης του 1949 που έθεσε τις βάσεις για τη λειτουργία του NATO. Υποστηρίζουν τα στελέχη αυτά του κατεστημένου της διαμόρφωσης της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ πως η αντιμετώπιση της τρομοκρατίας συνιστά πολεμική αναμέτρηση και δημιουργία ενός νέου μετώπου. Συνεπώς επειδή η συνθήκη του NATO προβλέπει μόνο την αμυντική συνεργασία των συμμάχων για την άμυνα απέναντι στην ΕΣΣΔ, θα πρέπει να υπάρξουν αλλαγές ώστε να μπορεί η Ουάσιγκτον να χρησιμοποιεί τις βάσεις της στην Ευρώπη για επιδρομές όπως αυτή της περασμένης Δευτέρας και να νομιμοποιηθούν οι απαιτήσεις απέναντι στις συμμαχικές χώρες.

Είναι ίσως προφανές πως μία παρόμοια πρόταση δεν θα γίνει αποδεκτή από τις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις αλλά η κυβέρνηση Ρήγκαν θα προτείνει το μέγιστο δυνατό προκειμένου να αποσπάσει το μέγιστο από τους συμμάχους της. Παρά, για παράδειγμα, τη δημόσια αγανάκτηση του Στέιτ Ντιπάρτμεντ στελέχη του εκφράζουν την ικανοποίησή τους για τη δήλωση των 12 χωρών της ΕΟΚ που εκδόθηκε λίγες ώρες πριν την αμερικανική επιδρομή και που θεωρήθηκε η πλέον «προωθημένη σε φιλοαμερικανική κατεύθυνση».

Στόχος του Ρήγκαν είναι να ελκύσει το κέντρο βάρους της ευρωαμερικανικής πολιτικής σκηνής μακριά από τις προτάσεις του σοβιετικού ηγέτη Μιχαήλ Γκορμπατσώφ και από την ολοένα εντεινόμενη διένεξη μεταξύ ΕΟΚ και ΗΠΑ για το εμπορικό ισοζύγιο πληρωμών. Ήδη πάντως διαφαίνεται η πρόθεση της Ουάσιγκτον να σκληρύνει τη στάση της. Η ακύρωση της συνάντησης κορυφής Ρήγκαν Γκορμπατσώφ για το ερχόμενο καλοκαίρι ξάφνιασε τους Αμερικανούς που διαβλέπουν την πετυχημένη προσπάθεια της Μόσχας να προκαλέσει μεγαλύτερο ρήγμα στις σχέσεις Ευρώπης και ΗΠΑ.

Πέρα όμως από τους πολιτικούς στόχους υπάρχει και η καθαρά στρατιωτικοκρατική διάσταση της επιδρομής. Το Ινστιτούτο για Μελέτες Πολιτικής, ένα από τα λίγα προοδευτικά κέντρα μελετών της Ουάσιγκτον σε ανάλυση που έδωσε στη δημοσιότητα υποστηρίζει —και συμφωνεί σε αυτό το σημείο με αναλύσεις και «ορθόδοξων αμερικανικών εφημερίδων»— πως η επίθεση κατά της Λιβύης θα μπορούσε κάλλιστα να έχει υλοποιηθεί από το αμερικανικό ναυτικό και αεροσκάφη τύπου A-6. Τα αεροσκάφη αυτά μπορούν, σύμφωνα και με δημοσίευμα του Economist της 19 Απριλίου, να εκτελέσουν νυκτερινές επιχειρήσεις με την ίδια ακρίβεια όπως τα F-111.

Το πεντάγωνο όμως θέλησε πρώτα από όλα να δοκιμάσει

στην πράξη τη λειτουργία της μονάδας ταχείας αναπτύξεως (Rapid Deployment Force). Πρόκειται για τη μονάδα που ιδρύθηκε από τον πρόεδρο Κάρτερ για την υλοποίηση του δόγματος που φέρει το όνομά του και προβλέπει την «πάση θυσία προστασία του Περσικού Κόλπου». Η μεν σύγκρουση στον κόλπο της Σύρτης πριν από λίγες εβδομάδες έδωσε την ευκαιρία στις αμερικανικές ένοπλες δυνάμεις να δοκιμάσουν μια σειρά από σύγχρονα όπλα, η δε επίθεση με αφετηρία τη Βρετανία τη δυνατότητα να δοκιμάσουν τη λειτουργία της RDF κάτω από πραγματικές επιχειρησιακές συνθήκες.

Κατά δεύτερο λόγο υπήρχε και το θέμα του παραδοσιακού ανταγωνισμού ανάμεσα στα τρία σώματα των αμερικανικών ενόπλων δυνάμεων. «Η αεροπορία έπρεπε να λάβει μέρος στην αποστολή» δήλωσε ο Κάσπαρ Ουάινμπεργκερ στους δημοσιογράφους την περασμένη εβδομάδα. Η επεξήγηση ήταν περιττή αφού είναι γνωστός ο ανταγωνισμός ανάμεσα στα δύο αυτά σώματα και η έντονη διάθεσή τους να δοκιμάσουν τα νέα όπλα που απέκτησαν με τη δίχως προηγούμενο αύξηση των στρατιωτικών κονδυλίων στην περίοδο Ρήγκαν.

2) Τρεις μέρες μετά την επιδρομή στη Λιβύη ρεπουμπλικάνοι γερουσιαστές και βουλευτές, με τη συμμετοχή του Ρόμπερτ Ντολ που διατηρεί στενές σχέσεις με τον πρόεδρο Ρήγκαν υπέβαλαν πρόταση για νόμο που θα δίνει το δικαίωμα στον πρόεδρο να λαμβάνει στρατιωτικά μέτρα κατά άλλης χώρας ή ομάδας εφόσον νομίζει ότι υποστηρίζουν τρομοκρατικές ενέργειες. Η πρόταση νόμου αφήνει περιθώρια επίσης στον πρόεδρο να διατάσσει δολοφονικές επιθέσεις κατά ξένων ηγετών εφόσον υπάρχουν στοιχεία για την υποστήριξή τους σε τρομοκρατικές ομάδες.

Όπως είναι γνωστό νομοθεσία που ψηφίστηκε μετά το τέλος του πολέμου του Βιετνάμ απαγορεύει την ανάμιξη αμερικανικών υπηρεσιών σε ενέργειες κατά ξένων κυβερνήσεων και ηγετών. Ο πρόεδρος Κάρτερ είχε υπογράψει παρόμοια «εκτελεστική εντολή» που δεσμεύει τη CIA. Η εντολή αυτή είχε ανανεωθεί από τον πρόεδρο Ρήγκαν. Το Κογκρέσο ψήφισε επίσης νόμο μετά το Βιετνάμ που επιβάλλει στον Πρόεδρο να ενημερώσει το Κογκρέσο πριν από τη χρήση στρατιωτικής δύναμης και δεν επιτρέπει την παρουσία στρατιωτικών δυνάμεων σε ξένο έδαφος πέρα από εξήντα μέρες χωρίς έγκριση από την ολομέλεια των νομοθετικών σωμάτων. Στο νόμο αυτό οφείλεται και η συμβολική ενημέρωση μελών του Κογκρέσου λίγα λεπτά αφότου τα F-111 είχαν απογειωθεί από τις βάσεις τους.

Ο Ντολ δήλωσε όταν ρωτήθηκε από δημοσιογράφους πως «η δολοφονία του Καντάφι θα καλυπτόταν από το πνεύμα του νόμου». Οι πιθανότητες έγκρισης της πρότασης των ρεπουμπλικάνων νομοθετών είναι μικρές αλλά τίποτα δεν πρέπει να αποκλείεται κάτω από το κλίμα που επικρατεί τις μέρες αυτές στην Ουάσιγκτον όπου και προοδευτικοί βουλευτές αποφεύγουν να μιλήσουν ανοιχτά για την επιδρομή κατά της Λιβύης κάτω από το φόβο του χαρακτηρισμού τους σαν «μη πατριωτών».

Από την ημέρα της επιδρομής μέχρι σήμερα σημειώνεται κάποια σταδιακή μεταβολή του κλίματος που σηματοδοτήθηκε από την υποστήριξη του 77% των αμερικανών στον πρόεδρο Ρήγκαν σύμφωνα με δημοσκόπηση των New York Times.

Η δήλωση του Σουλτς σύμφωνα με την οποία «αν είχε ανατραπεί ο Καντάφι τόσο το καλύτερο» προκάλεσε σοβαρές αντιδράσεις καθώς ήταν η πρώτη φορά που αμερικανός υπουργός Εξωτερικών πρόβαλλε σε μία τόσο προκλητική δήλωση από την εποχή του Foster Dallas. Τα μέσα ενημέρωσης έδωσαν επίσης μεγάλη βαρύτητα στο γεγονός πως η δολοφονία του Καντάφι ήταν μέσα στους στόχους της αεροπορικής επιδρομής.

Τα ρήγματα που προκάλεσε η επίθεση στη Λιβύη είναι μεγάλα. Η καθηγήτρια Λίζα Άντερσον του Columbia University, ειδικεύεται σε θέματα διεθνών σχέσεων γύρω από τη Μέση Ανα-

τολή. Σε απάντηση ερώτησης που της έθεσε το «ANTI» πρόβλεψε πως «η επιδρομή αυτή θα προκαλέσει σοβαρότατο ρήγμα στις σχέσεις της Ουάσιγκτον με τον αραβικό κόσμο, και όχι μόνο τις θεωρούμενες σαν ριζοσπαστικές χώρες». Η Άντερσον τόνισε ακόμα πως για πρώτη φορά η φιλοαμερικανική ηγεσία της Σαουδικής Αραβίας πήρε ανοιχτά θέση κατά των ΗΠΑ και υπογράμμισε τη σημασία μιας πιθανής προσέγγισης του Καντάφι με τη Μόσχα που θα μπορούσε να συνοδευτεί από τη δημιουργία σοβιετικής βάσης στη Λιβύη. Σύμφωνα με αναλύσεις άλλων ειδικών σε θέματα του αραβικού κόσμου οι πιθανότητες ανατροπής του Καντάφι είναι μικρές και οι εναλλακτικές λύσεις θα ήταν μία νέα ηγεσία με στενές και πιο σταθερές σχέσεις με τη Μόσχα ή ένα καθεστώς κοντά στις φανατικές θέσεις του Ιράν. Οι ίδιοι αναλυτές αποκλείουν το ενδεχόμενο ενός νέου εμπόργκο στην εξαγωγή πετρελαίων στις ΗΠΑ διότι ακόμα και το Ιράν διαφωνεί με την πρόταση αυτή της Λιβύης γιατί χρειάζεται τα έσοδα από τις πωλήσεις πετρελαίου για να χρηματοδοτήσει τον πόλεμο με το Ιράκ ενώ η ύπαρξη στρατηγικών αποθεμάτων πετρελαίου στις ΗΠΑ ύψους 500 εκατομμυρίων βαρελιών θα μειώσει στο ελάχιστο την αποτελεσματικότητα του εμπόργκο.

Η κυβέρνηση Ρήγκαν βρίσκεται τώρα σε μία δύσκολη συγκυρία καθώς αντιμετωπίζει τα τεράστια ρήγματα στις σχέσεις της με την Ευρώπη και τον αραβικό κόσμο και καθώς το εσωτερικό μέτωπο αρχίζει και αυτό να σημειώνει τα πρώτα δείγματα μιας σοβαρής κρίσης. Οι επιτελείς του Λευκού Οίκου μελετούν τώρα την άσκηση πιέσεων προς τους συμμάχους τους ενώ παράλληλα αναλύουν τις επιπτώσεις ενός ναυτικού αποκλεισμού των λιβυκών λιμανιών. Αυτό ήταν και το βασικό εναλλακτικό σενάριο που αντιμετώπιζαν οι επιτελείς του Πενταγώνου στη διάρκεια των περασμένων εβδομάδων.

Όσο για τους επιτελείς των μυστικών υπηρεσιών των ΗΠΑ βρίσκονται στο σκοτάδι καθώς η «αποκάλυψη» των αποκωδικοποιημένων μηνυμάτων (που σύμφωνα με δημοσίευμα του Economist έγινε στη βρετανική βάση του ακρωτηρίου) μεταξύ Λιβύης και λιβυκής πρεσβείας στην Τρίπολη ώθησε τη λιβυκή ηγεσία στην αλλαγή του συνολικού τρόπου λειτουργίας των υπηρεσιών της.

Διακόσια περίπου χρόνια από τότε που ο αμερικανός πρόεδρος Tomas Jefferson έστειλε αμερικανικές δυνάμεις στην Τρίπολη για να εξουδετερώσουν τις ομάδες πειρατών που λεηλατούσαν τα αμερικανικά πλοία, η Λιβύη αναδεικνύεται σε κεντρικό σημείο αναφοράς για την πολιτική μιας μεγάλης δύναμης που επιχειρεί όπως και στην περίπτωση της Γρενάδας να βρει το κατάλληλο έδαφος που θα την βγάλει από τα ορατά αδιέξοδά της. □

ΜΠΑΡΜΠΟΥΝΑΚΗΣ

ΑΝΑΪΣ ΝΙΝ

- ΣΚΑΛΕΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΦΩΤΙΑ
- Ο ΓΥΑΛΙΝΟΣ ΚΩΔΩΝΑΣ

και τώρα

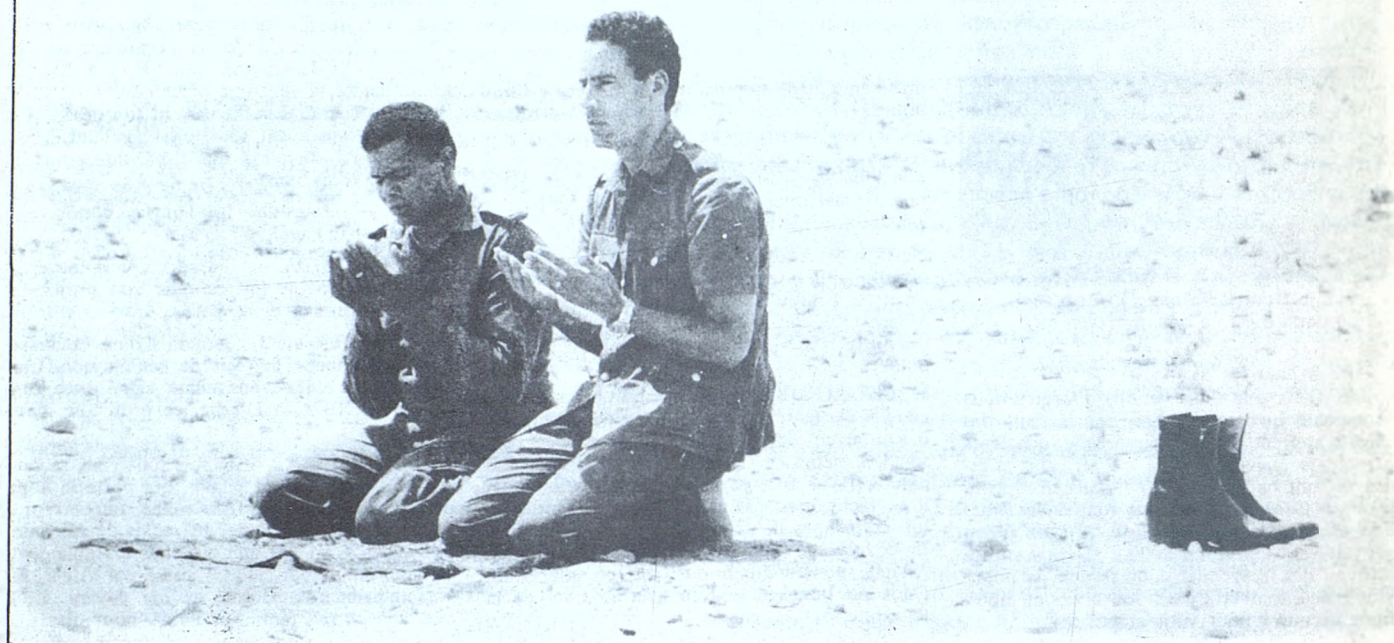
• ΧΕΙΜΩΝΑΣ ΤΕΧΝΑΣΜΑΤΩΝ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΠΑΡΜΠΟΥΝΑΚΗ

Βασ. Ήρακλείου 26, Θεσσαλονίκη, Τηλ. 236555

Ο Ροβεσπιέρος της ερήμου και οι διεθνείς ορίζοντές του!...

Του Νικόλα Βουλέλη

Η αμερικανική επιδρομή της 15ης Απρίλη ενάντια στη Λιβύη έφερε στο προσκήνιο κατά τρόπο δραματικό όλα τα ερωτήματα για την εξωτερική πολιτική της Λιβύης του Καντάφι. Ακούστηκαν και γράφτηκαν πάλι όλες οι κοινοτοπίες των ευφάνταστων κονδυλοφόρων του ελληνικού Τύπου – όπως είναι γνωστό η Ελλάδα είναι η μόνη χώρα του κόσμου η οποία διαθέτει δημοσιογράφους άριστα ενημερωμένους και ικανούς να γράφουν ταυτόχρονα για τον Ρήγκαν, τον Μάο, τον Καντάφι, τον Αντρέα, την πυρηνική φυσική, τον καρκίνο, τον Ολυμπιακό, τη Λάσκαρη και τον Καζαντζίδη! – καθώς και όλες οι κατευθυνόμενες «διαπιστώσεις» για να αξιοποιηθεί από τη μία ή την άλλη πλευρά η διένεξη στη Μεσόγειο.

Μια προσεκτικότερη όμως ματιά στη 17χρονη πορεία του ιδιόμορφου αυτού Ροβεσπιέρου της ερήμου και του εξίσου ιδιότυπου καθεστώτος της δημοκρατίας των μαζών (Τζαμαχιρία) που έχει εγκαθιδρύσει στη Λιβύη, θα μας επέτρεπε να χαράξουμε τουλάχιστο ορισμένες βασικές συντεταγμένες που μας βοηθούν να καταλάβουμε πολλά πράγματα. Αν, όμως, μπορούμε να πούμε κάτι προκαταβολικά, αυτό είναι ότι η πολύχρονη αυτή πορεία ενός ηγέτη που έκανε την επανάστασή του στα 27 και ουσιαστικά κυβερνά ακόμη στα 44 χρόνια του, έχοντας στρέψει εναντίον του «θεούς και δαίμονες», δείχνει ότι μάλλον δεν είναι παράφρων, όπως θέλει να τον εμφανίζει ο αμερικανός πρόεδρος, αλλά παρορμητικός και παράφορος με τάσεις να γίνει πολύ πιο ρεαλιστής και ψυχραιμος υπολογιστής, μετά

«Έτσι, από την έρημο ανατέλλει για την ανθρωπότητα νέα εποχή. Η εποχή των πολιτών. Ωστε η έρημος έπαψε πια να είναι κενός τόπος και άνυδρη έκταση. Από την έρημο, αυτή τη μέρα που ξεχωρίζει στη ζωή του λαού μας, του έθνους μας και των λαών όλης της γης, ακούγεται η φωνή ενός λαού που διακηρύττει την Λαϊκή Εξουσία, που διαλαλεί την Πολιτεία, αρχή της εποχής του Λαού. Από την έρημο γνωστοποιεί ο λαός μας, στα τέλη του εικοστού αιώνα από την γέννηση του Χριστού – γι' αυτόν η ειρήνη – το τέλος της εποχής των συνηθισμένων δημοκρατιών. Όπως ο γαλλικός λαός διακήρυξε σε όλο τον κόσμο τον δέκατο όγδοο αιώνα το τέλος της βασιλείας, και την αρχή της εποχής των δημοκρατιών. Η έρημος δεν παράγει άγρια χόρτα αλλά δημιουργεί αξίες και αποστέλλει παραγγελίες αιώνιας ανάπτυξης. Έτσι, βεβαιώνει η ιστορία, σε όλες τις περιπτώσεις, ότι η έρημος είναι γόνιμο έδαφος για μεγάλα παραδείγματα. Αλλά ποια έρημος; Η μεγάλη έρημος της Ανατολής, τόπος επικοινωνίας με τα ουράνια και παρακίνησης προς την συνεχή πρόοδο. Και σήμερα από μια γωνιά εκείνης της ερήμου, της ερήμου που ονομάζεται μεγάλη έρημος, πατρίδα των Αράβων και των Βερβέρων, των Αράβων Τουαρέγκ και των Τάμπου, κατατίθεται ο θεμέλιος λίθος για την εποχή της Πολιτείας της λαϊκής πολιτείας. Αυτά αναφέρει και ο μεγάλος φιλόσοφος Αριστοτέλης: "Από την Λιβύη έρχεται η αρχή".»

Απόσπασμα από λόγο του Καντάφι, το 1977

από αρκετές «κακοτοπίες» και «παραπατήματα».

Ίσως είναι η μοναδική τριτοκοσμική χώρα η Λιβύη, που βγαίνοντας από το λήθαργο της υπανάπτυξης και της αποικιοκρατίας, θρέθηκε τόσο συχνά και τόσο έντονα στην πρώτη γραμμή της επικαιρότητας, προκάλεσε τόσο θόρυβο με τις καινοτομίες και τις ακρότητές της, αναστάτωσε πολλές ισορροπίες και «χάλασε πολλές δουλειές» μικρών και μεγάλων δυνάμεων, αλλά κατάφερε μέχρι στιγμής να αποφύγει το ανεπανόρθωτο σφάλμα. Με μια πρωτοφανή ευεlexία και έναν ικανό συγκερασμό τάσεων και συμφερόντων η ηγετική ομάδα της μικρής αυτής χώρας επιβίωσε από συνωμοσίες και δολοφονικές απόπειρες, από πραξικοπήματα και

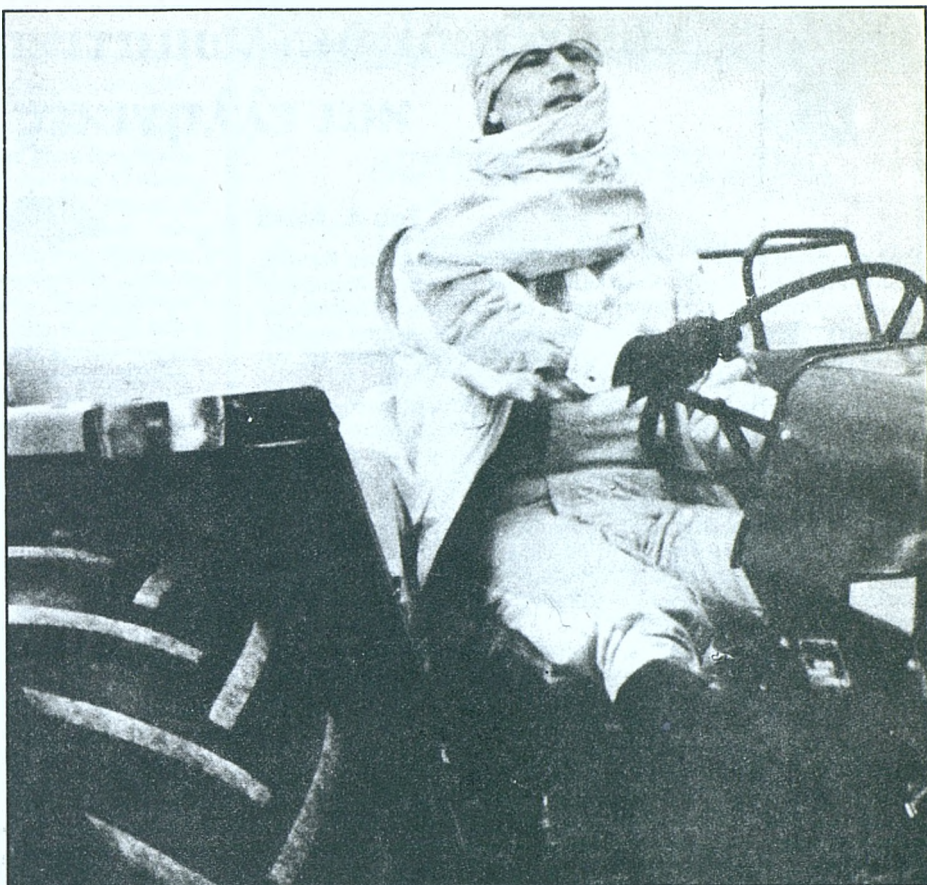
προσπάθειες υπονόμευσης από το εξωτερικό.

Όποιος θελήσει να εμβαθύνει στην εξωτερική πολιτική της Λιβυκής Τζαμαχιρία από το 1963 μέχρι σήμερα, πρέπει να ανατρέξει στις «βασικές αρχές» της φιλοσοφίας του Νάσερ, του μεγάλου αιγυπτίου ηγέτη που αποτελεί – όπως φαίνεται – μόνη πηγή έμπνευσης του Μουάμαρ Καντάφι, παρά το αναμφισβήτητο προσωπικό στοιχείο που πρόσθεσε στις επιλογές του. Ο Νάσερ, λοιπόν, έβλεπε την τοπική, περιφερειακή και διεθνή στρατηγική του με βάση τρεις ομόκεντρους κύκλους (με κέντρο βέβαια το Κάιρο): ο αραβικός κόσμος, η αφρικανική ήπειρος, ο κόσμος του Ισλάμ. Με ορισμένες μικρές παραλλαγές λόγω της συγκυρίας και της διαφορετικής

έμφασης που έδωσε κατά καιρούς ο Καντάφι σε ορισμένες περιοχές ή ζητήματα, αυτοί οι τρεις κύκλοι είναι και για το Λίβυο ηγέτη η βάση της εξωτερικής πολιτικής του. *Βασικός στόχος είναι η απελευθέρωση των μαζών*, η πραγμάτωση δηλαδή της γνήσιας λαϊκής κυριαρχίας με αφετηρία την ίδια τη Λιβύη και η *πραγματοποίηση της ενότητας του αραβικού έθνους και επέκταση του ισλαμικού κόσμου*. Ο συνδυασμός αυτών των δύο στοιχείων θα οδηγούσε στην εκρηκτική αποδέσμευση της δύναμης εκατομμυρίων – ίσως και ενός δισεκατομμυρίου – ανθρώπων, οπότε η τρίτη παγκόσμια θεωρία του Καντάφι θα μπορούσε να βρει οικουμενική εφαρμογή και δικαίωση. Η θεωρία αυτή, μία σύνθεση εθνικισμού, πρώιμων σοσιαλιστικών ιδεών, απόψεων επηρεασμένων από τον Ρουσώ, τον Μαρξ και τον Προφήτη, είναι η προσωπική συμβολή του Καντάφι στην παγκόσμια προβληματική, γεγονός που του επιτρέπει να «κοιμυπά» σ' έναν ωκεανό που εκτείνεται από το συντηρητισμό των μουσουλμανικών μοναρχιών μέχρι το ριζοσπαστισμό όλων των αριστερών – ορθόδοξων και μη – επαναστατικών και αναρχοφιλελεύθερων απόψεων και οργανώσεων. Έτσι, είδαμε τα 15 ιδίως τελευταία χρόνια να εμπνέονται και να υποστηρίζονται από την ιδιόμορφη Λιβύη μία ολόκληρη σειρά κινημάτων και οργανώσεων – από τους μουσουλμάνους των Φιλιππίνων μέχρι τους Εσκιμώους, από τους μαύρους την Ν. Αφρικής μέχρι τον IRA, από τους διάφορους Παλαιστινίους μέχρι τους Σαντινίστες – στο όνομα όχι μόνο της ελευθερίας και της ανεξαρτησίας αλλά και της αυτονομίας ή απλά και μόνο γιατί μπορούσαν να «δυσκολεύουν» τη ζωή του έχθρου.

Σύμφωνα με τους τρεις κύκλους καθορίζονται και οι εχθροί. Προτεραιότητα έχει τι Ισραήλ και οι Ηνωμένες Πολιτείες και ακολουθούν η Ν. Αφρική και άλλες ιμπεριαλιστικές δυνάμεις. Ανάλογα και με τις ιστορικές εξελίξεις προσαρμόστηκαν οι στόχοι, τα ανοίγματα και οι στρατηγικές συμμαχίες σ' όλα αυτά τα χρόνια. Αμέσως μετά την επανάσταση οι νέοι αξιωματικοί επιδιώκουν την ένωση με την Αίγυπτο και το Σουδάν. Λίγο αργότερα με τη Συρία, και στη συνέχεια – για 16 χρόνια – θάλουμε την *επίμονη προσπάθεια για ενότητα και ένωση με την Αίγυπτο, το Σουδάν, τη Συρία, την Τυνησία, την Αλγερία, το Μαρόκο, την Μαυριτανία, τη Σαχάρα, το Τσαντ, την Ν. Υεμένη κ.τ.λ.* Η επιμονή αυτή δεν έφερε πάντα σπουδαίους καρπούς αλλά οι συμμαχίες – έστω και πρόσκαιρες – χρησίμεψαν πολλές φορές για να σπάσει η απομόνωση, να εξασθενήσει το στρατόπεδο του αντίπαλου, να ανατραπεί μια προσπάθεια υπονόμευσης ή περικύκλωσης... Για παράδειγμα, η ανατροπή του Νιμείρι στο Σουδάν και η επακόλουθη βελτίωση των σχέσεων με τη Λιβύη ξαναφέρνει την Αίγυπτο του Μουμπάρακ σε δύσκολη θέση, ενώ ταυτόχρονα ενισχύονται τα νώτα του Καντάφι στο συνεχιζόμενο πόλεμο του Τσαντ.

Όμως τα δυο στοιχεία του βασικού στόχου – απελευθέρωση των μαζών και πραγματοποίηση της ενότητας – δεν μπορούν να συμβαδίσουν, ιδιαίτερα σ' έναν κόσμο πολυδιασπασμένο, όπως ο αραβικός, όπου πέρα από τις τοπικές και περιφερειακές

συμμαχίες υπάρχουν και οι διεθνείς. Έτσι, το συνεχές σφυροκόπημα των συντηρητικών καθεστώτων με τα εμπρηστικά κηρύγματα για την απελευθέρωση των μαζών αλλά και για την απελευθέρωση της Ιερουσαλήμ συνοδεύονται από τακτικές υποχωρήσεις και συνδιαλλαγή μαζί τους, ενώ η αυξανόμενη επιρροή και επίκληση του Ισλάμ δεν εμποδίζει την ανάπτυξη στενών δεσμών με τη Σοβιετική Ένωση και τις άλλες ανατολικές χώρες οι οποίες και εισπράττουν δισεκατομμύρια σε σκληρό νόμισμα από τις πωλήσεις όπλων στη Λιβύη.

Ωστόσο και η Λιβύη του Καντάφι με τα χρόνια αλλάζει. Οι οικονομικές δυσκολίες, η πείρα που αποκτήθηκε, πολλοί λαθεμένοι χειρισμοί, και κυρίως πολλοί στόχοι που δεν επιτεύχθηκαν συμβάλλουν σε μια ωρίμανση, σ' ένα καταστάλλαγμα, χωρίς να λείπουν πάντα ορισμένες ακραίες εξάρσεις που δίνουν την αφορμή να μπει πάλι στο στόχαστρο του Ρήγκαν. Για παράδειγμα, πολύ πριν την πρόσφατη ένταση στη Μεσόγειο, η Τζαμαχίρια ανακαλύπτει ότι εκτός από τις δύο υπερδυνάμεις υπάρχει και η Ευρώπη και προσπαθεί να αποκαταστήσει δεσμούς φιλίας όχι μόνο με τις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις αλλά και με τα προοδευτικά κόμματα της Ευρώπης, ιδιαίτερα της Μεσογείου. Ο Άχμαντ Σαχάτι, που η πρόσφατη επίσκεψή του υπήρξε τόσο επεισοδική, είναι ένας από τους βασικούς πρωτεργάτες της ευρωπαϊκής – μεσογειακής πολιτικής του Καντάφι και στενός συνεργάτης του. Παράλληλα δεν παύουν να αναπτύσσονται στενές σχέσεις, ιδιαίτερα από μία μερίδα του λιβυ-

κού καθεστώτος, με τη Σοβιετική Ένωση, μολοντί η πορεία των σχέσεων αυτών προσκρούει πάντα στη διαφορετική αντίληψη των δύο πλευρών για ορισμένα βασικά ζητήματα, όπως η αντιμετώπιση των ΗΠΑ, έτσι εξηγείται και η «συνετή» στάση της ΕΣΣΔ στη Μεσόγειο όταν οι Αμερικανοί βομβάρδιζαν τη Λιβύη και ο Καντάφι επικαλούνταν το Σύμφωνο της Βαρσοβίας για βοήθεια...

Ο διεθνής ρόλος της Τζαμαχίριας, πάντως, για να γίνει κατανοητός απαιτεί την εγκατάλειψη της οπτικής γωνίας ενός Ευρωπαίου που «εξετάζει» την Ανατολή. Θα πρέπει να συνυπολογίσουμε τον αραβικό εθνικισμό, το Ισλάμ, τη Μεσόγειο, το πετρέλαιο, την έρημο και τις μεσιανικές αντιλήψεις που γεννά και κυρίως την ιδιόμορφη πολιτιστική επανάσταση που «διαρκεί» στη Λιβύη δέκα χρόνια περίπου, μαζί με την ταυτόχρονη αδιαφιλονίκητη ηγεμονία του πυρήνα των αξιωματικών και πολιτών που οργάνωσαν την επιχείρηση της 1ης Σεπτεμβρίου 1969. Το πλήγμα που δέχθηκε η Λιβύη πριν 10 μέρες είναι αρκετά δυνατό για να δούμε μέχρι που μπορούν να φτάσουν οι συνέπειές του. Ώς τότε όμως μπορούμε να πούμε με σιγουριά ότι τα οράματα των μικρών λαών που γίνονται εφιάλτες για τους Μεγάλους αποτελούν χρήσιμο δίδαγμα για όλους τους λαούς: το τίμημα της ανεξαρτησίας – όσο ενοχλητική κι αν είναι καμιά φορά – είναι υψηλό στην εποχή μας και γι' αυτό ίσως να χρειάζεται μεγαλύτερη κατανόηση απέναντι σ' αυτούς που τολμούν και ορθώνουν το ανάστημά τους στους Μεγάλους... □

Τουρκικοί διπλωματικοί ακροβατισμοί και ελληνικές επιπολαιότητες

Του Α. Φωκά

Ενώ η ελληνική κυβέρνηση έχει πλήρως εμπλακεί στη διένεξη ΗΠΑ-Λιβύης, μια ανάμιξη που κλιμακώθηκε με την πολυσυζητημένη και επεισοδική επίσκεψη Σαχάτι στην Αθήνα, η Τουρκία, με μεγάλη επιτηδειότητα, επιδιώκει όχι μόνο να κρατήσει μια εξισορροπημένη στάση, αλλά ακόμη και να επωφεληθεί από τις τυχαίες εξελίξεις στη Μεσόγειο.

Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι η επίσημη κυβερνητική ανακοίνωση για την αμερικανική επίθεση κατά της Λιβύης αποτελείται στην πραγματικότητα από δύο αντιφατικά σκέλη. Με το πρώτο καταδικάζεται η τρομοκρατία και επιδοκιμάζονται οι «δραστικές ενέργειες» για την καταπολέμησή της, φράση που προφανώς δικαιολογεί την αμερικανική επέμβαση, ενώ με το δεύτερο η επίθεση χαρακτηρίζεται ως «αντίθετη με τις αρχές του Διεθνούς Δικαίου». Με τον τρόπο αυτό η Άγκυρα επεδίωκε να ικανοποιήσει τις ΗΠΑ χωρίς να δυσανεστήσει τη Λιβύη και κατά προέκταση τον αραβικό κόσμο.

Η επιφυλακτικότητα αυτή σχετίζεται άμεσα με το σταθερό στόχο της Τουρκίας να αναλάβει ρόλο γεφυροποιού ανάμεσα στη Δύση και τη Μέση Ανατολή. Ο ρόλος του «προπύργιου των Δυτικών συμφερόντων» στην Ανατολική Μεσόγειο επιβάλλει στην Τουρκία να ταχθεί κατά της τρομοκρατίας με τέτοιο τρόπο που να ικανοποιεί τις ευαισθησίες της κυβέρνησης Ρέγκαν. Άλλωστε δεν πρέπει να λησμονούμε ότι την περίοδο αυτή διεξάγονται αμερικανοτουρκικές διαπραγματεύσεις πάνω σε οικονομικά και αμυντικά θέματα. Στη διαμόρφωση της στάσης της η Τουρκία έλαβε υπόψη την πρόσφατη αναθέρμανση των ελληνοαμερικανικών σχέσεων και την «απογοητευτική» επίσκεψη Σουλτς στην Άγκυρα. Σε μια περίοδο λοιπόν κατά την οποία η τριγωνική σχέση Ουάσιγκτον-Αθήνας-Άγκυρας έχει περάσει σε μια νέα φάση, η Τουρκία δεν επιθυμεί να εμφανισθεί ότι τηρεί μια σκληρή

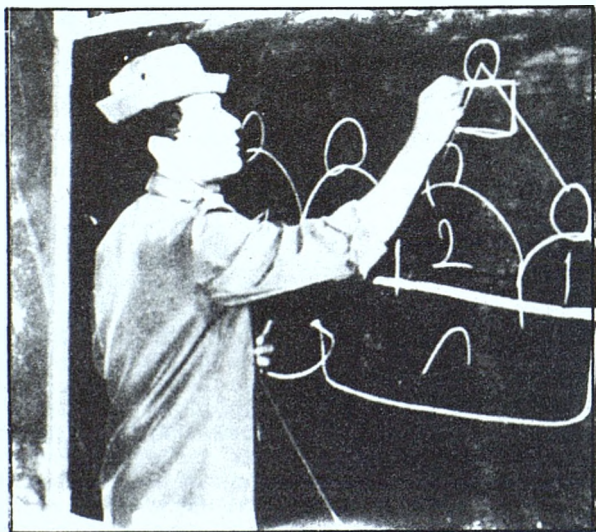

θεια σε καύσιμα, αεροπορικό υλικό και ανταλλακτικά αεροσκαφών που παραχώρησε η Τρίπολη στην Άγκυρα κατά τη διάρκεια της τουρκικής εισβολής στην Κύπρο. Εκείνη λοιπόν την περίοδο, που η Τουρκία είχε μεγάλη ανάγκη από φίλους, ο Λίβυος Πρωθυπουργός Αμπντουλσαλέμ Τζαλλούτ είχε δηλώσει: «Η Λιβύη θρίσκειται πάντοτε στο πλευρό της αδελφής Τουρκίας. Επίθεση κατά της Τουρκίας θα θεωρηθεί επίθεση κατά της Λιβύης, η οποία σε τέτοιο ενδεχόμενο θα θέσει όλες τις δυνάμεις της στη διάθεση της Άγκυρας». (Τζουμχουριέτ, 10.1.1975). Αναφορικά με τη λιβυκή βοήθεια στη διάρκεια της εισβολής, ο Τζαλλούτ τόνισε ότι η Λιβύη «θα είχε προτιμήσει να πολεμήσει στο πλευρό του τουρκικού ισλαμικού αγώνα στην Κύπρο. Θέλουμε να μοιρασθούμε με το τουρκικό έθνος οτιδήποτε έχουμε» (Χουρριέτ, 6.1.1975). Ο Λίβυος Πρωθυπουργός δεν παρέλειψε να υποσχεθεί προφορικά στους Τούρκους ότι σε περίπτωση ανάγκης η χώρα του θα ήταν διατεθειμένη να δανείσει στην Τουρκία γύρω στα πενήντα λιβικά αεροσκάφη τύπου Μιράζ. Ας συγκρατήσουμε ότι η υπόσχεση αυτή δόθηκε σε εποχή ελληνοτουρκικής αντιμαχίας στο Αιγαίο. Γίνονται λοιπόν αντιληπτές οι δυσχέρειες της τουρκικής διπλωματίας στη ρύθμιση της αντίδρασής της στην αμερικανική επέμβαση.

Ενδεικτική υπήρξε η πρώτη δήλωση του Τουργκούτ Οζάλ για το πρώτο αμερικανολιβυκό επεισόδιο στο κόλπο της Σύρτης στις 25 Μαρτίου. Ο Τούρκος Πρωθυπουργός είχε τότε υπογραμμίσει ότι: «Είναι αλήθεια, έχουμε ιστορικούς δεσμούς με τη Λιβύη. Το κράτος αυτό βρίσκεται πολύ κοντά μας. Από την άλλη πλευρά οι ΗΠΑ είναι σύμμαχοί μας στο ΝΑΤΟ. Έχουμε εκτεταμένες σχέσεις με αυτές». Αναφορικά με τις βάσεις στην Τουρκία διευκρίνισε ότι αυτές είναι «καταρχήν για ανάγκες του ΝΑΤΟ και δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν για άλλο σκοπό». Στην αξιολόγηση των γεγονότων του κόλπου της Σύρτης η τουρκική πλευρά είχε δώσει βάρος και σε μια άλλη πτυχή του προβλήματος που θεωρήθηκε ότι είχε κάποια επίπτωση στα ελληνοτουρκικά. Αναλύοντας την πτυχή αυτή ο δημοσιογράφος της Χουρριέτ Χαλούκ Ουλμάν τόνισε ότι: «Κανείς δεν είναι δυνατό να περιμένει από την Τουρκία να δείξει κατανόηση στην επέκταση των χωρικών υδάτων της Λιβύης πέρα από τα 12 μίλια τη στιγμή που η ίδια έχει γνωστοποιήσει στην Ελλάδα ότι η επέκταση των ελληνικών χωρικών υδάτων στο Αιγαίο σε 12 μίλια θα αποτελέσει CASUS BELLI» (28/3).

Ασφαλώς η ανοικτή πολεμική ενέργεια των ΗΠΑ ενάντια στη Λιβύη την περασμένη βδομάδα δεν έθετε πλέον τέτοιο δίλημμα. Γι' αυτό ακριβώς το λόγο οι διπλωματικοί ακροβατισμοί και καιροσκοπικοί χειρισμοί της Άγκυρας δεν φαίνεται να ικανοποίησαν την Τρίπολη και τον αραβικό κόσμο γενικά. Σε συνέντευξη τύπου που έδωσε ο Λίβυος εκπρόσωπος στην Άγκυρα Μωχάμετ Αμπντουλμαλίκ εξήγησε ότι η χώρα του περίμενε από την Τουρκία μεγαλύτερη υποστήριξη. Αφού υπενθύμισε την αλληλεγγύη που είχε δείξει ο λιβυκός λαός απέναντι στην Τουρκία κατά την εισβολή στην Κύπρο, ο Αμπντουλμαλίκ, με διπλωματική γλώσσα, εξέφρασε την απογοήτευση της Λιβύης για την χλιαρή στάση της τουρκικής κυβέρνησης.

Τη γενικότερη αντίδραση των αραβικών κρατών ανέπτυξαν οι

φιλοαραβική στάση απέναντι στις ΗΠΑ. Όπως παρατήρησε ο Σεντάτ Εργκίν στην Τζουμχουριέτ (17/4), «η κυβέρνηση Οζάλ, σε μια προσπάθεια να γίνει αρεστή στο εβραϊκό λόμπι, καταβάλλει ιδιαίτερη φροντίδα να μην ενοχλήσει τις ΗΠΑ». Μια τέτοια δυσανεξία εξάλλου θα μπορούσε να «γίνει αντικείμενο εκμετάλλευσης από το ελληνοαμερικανικό λόμπι».

Από την άλλη πλευρά, η τουρκική διπλωματία, μέσα στα πλαίσια του ανοίγματός της προς τον ισλαμικό κόσμο, έπρεπε να αποφύγει με κάθε τρόπο να δυσανεστήσει την Τρίπολη, η οποία μετά την αμερικανική επιδρομή χαιρεί της υποστήριξης όλων των αραβικών χωρών, ακόμη και αυτών που δεν συμπαθούν καθόλου τον Καντάφι. Εξάλλου, η Τουρκία είναι υποχρεωμένη να λαμβάνει υπόψη τους στενούς τουρκολιβυκούς δεσμούς και ειδικά τη βοή-

έξι Άραβες πρέσβεις στην Άγκυρα κατά την επίσκεψη τους στον Υπουργό Προεδρίας Μεσοūt Γιλμάζ στις 17 Απριλίου. Μετά την επίσκεψη ο πρύτανης των Αράβων πρέσβων και εκπρόσωπος του PLO στην Άγκυρα Αμπού Φιράζ δήλωσε στους δημοσιογράφους ότι οι Άραβες θεωρούν την τουρκική αντίδραση ως «ανεπαρκή» και ότι ζήτησαν από την τουρκική κυβέρνηση «να υποστηρίξει πιο ενεργά τη Λιβύη». Επιπλέον, δόθηκε ιδιαίτερη βαρύτητα στην Άγκυρα στο γεγονός ότι στην ομιλία του στις 17 Απριλίου, ο Συνταγματάρχης Καντάφι ευχαρίστησε τις Μεσογειακές χώρες για τη στάση τους, αναφέροντας την Ελλάδα, Ιταλία, Γαλλία, Ισπανία και Μάλτα χωρίς όμως να αναφερθεί στην Τουρκία, κάτι που αξιολογείται σαν έκφραση δυσaráσκειας από μέρους της Λιβύης για την «αναιμική τουρκική δήλωση». Σχολιάζοντας την ομιλία του Καντάφι, ο Λίβυος εκπρόσωπος στην Άγκυρα επέσυρε την προσοχή των Τούρκων και τόνισε: «Γιατί πρέπει να σας ευχαριστήσουμε. Εμείς γνωρίζουμε ποια είναι τα αδέρφια μας. Δεν έχουμε πλέον ανάγκη ούτε από αδέρφια ούτε από ισχυρούς φίλους. Ο Συνταγματάρχης Καντάφι ευχαρίστησε τις άλλες Μεσογειακές χώρες επειδή επέκριναν έντονα τις ΗΠΑ. Η Γαλλία και η Ισπανία δεν επέτρεψαν τα αεροσκάφη των ΗΠΑ να περάσουν από τον εναέριο τους χώρο. Η Ελλάδα επέκρινε πολύ σκληρά τις Ηνωμένες Πολιτείες και ο ελληνικός λαός έκανε διαδηλώσεις, βγήκε στους δρόμους και διαμαρτυρήθηκε» (συνέντευξη στην Τζουμχουριέτ, 20/4).

Σε ερώτηση του ανταποκριτή της Χουρριέτ στο Παρίσι, ο Πρωθυπουργός Οζάλ (βρίσκεται στη Γαλλία για τη σύνοδο του ΟΟΣΑ) απάντησε λέγοντας ότι η Τουρκία είναι υποχρεωμένη να κρατήσει μια ισορροπημένη στάση και πρόσθεσε «Δέστε ο Μεγάλος Άνθρωπος (δηλ. ο Ρέγκαν) τ' κούει αυτά» και έδωσε τέλος στη συνέντευξη απορρίπτοντας τη λιθική δυσaráσκεια για τη στάση της Τουρκίας (Χουρριέτ, 19/4). Ταυτόχρονα, οι Τούρκοι άρχισαν να συσχετίζουν τη στάση τους στην αμερικανολιθική σύρραξη με την άρνηση της Τρίπολης να εγκρίνει, στα πλαίσια της πρόσφατης ισλαμικής διάσκεψης στο Μαρόκο, το τουρκικό σχέδιο απόφασης με το οποίο επικρίνονταν «οι αγριότητες εναντίον του τουρκικού μουσουλμανικού πληθυσμού της Βουλγαρίας».

Η ψύχρανση των τουρκολιθικών σχέσεων αυξήθηκε ακόμα περισσότερο με τη σύλληψη τεσσάρων Λίβυων που επιχείρησαν να τοποθετήσουν βόμβα στο αμερικανικό κλαμπ της Άγκυρας. Ένας από τους τέσσερις Λίβυους είναι ο δάσκαλος του Λιθικού σχολείου της Άγκυρας και ο πρέσβυς της Λιβύης στην Τουρκία υπεραμύνθηκε με δηλώσεις του την αθώότητα του δασκάλου και ζήτησε την άμεση απελευθέρωσή του. Παράλληλα νέα δοκιμασία στις σχέσεις Άγκυρας-Λιβύης προξενούν οι υπόνοιες ότι υπήρξε και τουρκική ανάμιξη στην αμερικανική αεροπορική επιδρομή κατά της Λιβύης. Σύμφωνα με αξιόπιστες πηγές ενδέχεται ότι ορισμένα από τα αεροσκάφη F-111 πέταξαν προς την Τουρκία στα πλαίσια του σχεδίου επίθεσης κατά της Λιβύης.

Οι διπλωματικοί ακροβατισμοί της κυβέρνησης Οζάλ λοιπόν δεν φαίνεται να επέφεραν τα αναμενόμενα αποτελέσματα γεγονός που οδήγησε σε έντονα επικριτικά σχόλια στον τουρκικό τύπο.

Αναλύοντας την αντίδραση της Τρίπολης στη διστακτική στάση της Άγκυρας, ο γνωστός Τούρκος σχολιαστής Αλί Μπράντ παρατηρεί ότι είναι πλέον σαφές πως «οι σχέσεις της Τουρκίας με τη Λιβύη και τις αραβικές χώρες βρίσκονται σε ένα σταυροδρόμι, που σύντομα θα οδηγήσει στην επανεξέτασή τους» (Μιλλιέτ, 18/4). Ακόμη πιο έντονη υπήρξε η κριτική του Σεντάτ Εργκίν, ο οποίος κατηγορεί την κυβέρνηση Οζάλ ότι κατά τη διάρκεια του αμερικανολιθικού επεισοδίου «παραιτήθηκε από το ρόλο της γέφυρας μεταξύ Δύσης και Μέσης Ανατολής, που χρησιμοποιούσε σαν σημαντικό ατού στην εξωτερική της πολιτική» (Τζουμχουριέτ, 17/4).

Δεν είναι λοιπόν τυχαίο ότι η Ελλάδα υπήρξε η πρώτη χώρα με την οποία η Λιβύη είχε επαφή υψηλού επιπέδου μετά τους αμερικανικούς βομβαρδισμούς. Με την επίσκεψη Σαχάτι στην Αθήνα δόθηκε μια μοναδική ευκαιρία στην Ελλάδα να αμφισβητήσει έμπρακτα τον τουρκικό ισχυρισμό ότι μόνον αυτή έχει τα απαιτούμενα προσόντα να διαδραματίσει ρόλο γεφυροποιού μεταξύ Δύσης και Ανατολής. Αυτή η διαπίστωση δίνει μια επιπλέον λυπηρή διάσταση στα πρωτοφανή επεισόδια που οδήγησαν στη βίαιη διακοπή της συνέντευξης του Λίβυου Υφυπουργού Εξωτερικών. Σε αυτή την κρίσιμη φάση κατά την οποία η χώρα αντιμετωπίζει σοβαρά εθνικά προβλήματα στην Κύπρο και το Αιγαίο, η ελληνική κυβέρνηση δεν έχει την πολυτέλεια να προβαίνει σε επιπόλαιους, σπασμωδικούς και ασυντόνιστους διπλωματικούς χειρισμούς.

Διαβάζεται πάντα!

ΛΟΥΙΤΖΙ ΠΙΡΑΝΤΕΛΛΟ

Η γυναίκα και η τίγρη

Ο ήρωας του έργου Σεραφίνο Γκούμπιο —ο Πιραντέλλο— βιώνει μια αγωνία καθαρά υπαρξιακή· καταδύεται στα βάθη της ανθρώπινης ψυχής, στη σκοτεινή περιοχή του ασυνειδήτου, εκεί όπου φωλιάζουν οι κρυφές αιτίες των πράξεών μας.

Αλλά δεν είναι μόνο ο Γκούμπιο μια αντανάκλαση του ίδιου του συγγραφέα. Μήπως και ο άγριος, πρωτόγονος Φέρρο δε φέρνει κάτι από τις σιτσιλιάνικες καταβολές του; Αλλά ο πιο φανερός, ο πιο συγκινητικός Πιραντέλλο ξαναζει στη μορφή του δύστυχου Καβαλένα, του ταλαιπωρου γιατρού που βασανίζεται από την υστερική ζηλοτυπία της γυναίκας του. Και δεν είναι τυχαίο που ο συγγραφέας μας δίνει τον Καβαλένα σαν ένα κωμικό πρόσωπο. Ο Πιραντέλλο είναι ένας αξιοπρεπής στωικός που δίνει το δράμα του με χιούμορ: το πικρό πιραντελλικό χιούμορ που είναι η ύστατη περηφάνια του ανθρώπου απέναντι στη δυστυχία.

Γοητευτική κι ανυσηχαστική η Βάρια Νεστόρωφ, η ντίβα του κινηματογράφου, η μοιραία γυναίκα που θα φέρει την καταστροφή. Μια καταστροφή από την οποία ο Σεραφίνο Γκούμπιο θα απομείνει βουβός για πάντα.

ΑΣΤΑΡΤΗ

Οι παρενέργειες της «17N»

του Μ. Νοέμβρη

Αυτό που μένει στην ατμόσφαιρα έπειτα από κάθε δυναμική εμφάνιση της θργάνωσης «17 Νοέμβρη», δεν είναι τόσο οι συνέπειες από την εξόντωση των στόχων της, αλλά η συνολική ανικανότητα των αστυνομικών μηχανισμών να την αντιμετωπίσουν και μια αίσθηση έλλειψης εκείνου του πολιτικού κλίματος που θα διέλυε τις παραισθήσεις των εκτελεστών για επικείμενη ένοπλη εξέγερση των μαζών.

Οι συχνές εκτελέσεις της τελευταίας δεκαετίας γέννησαν πολλές συζητήσεις για τα δυο αυτά θέματα όπου τους κυρίαρχους τόνους έδινε κάθε φορά η εκάστοτε κυβέρνηση και η εκάστοτε αντιπολίτευση, με όλες βέβαια τις αναγκαίες μεταξύ τους διαφοροποιήσεις που επιβάλλει ο ρόλος της πρώτης να εμπειριάζει την τάξη και η τάση της δεύτερης να προβάλλεται σαν καλύτερος εγγυητής αυτής της τάξης. Η Αριστερά στις συζητήσεις αυτές συμπεριφέρθηκε μάλλον απολογητικά, αιωρούμενη ανάμεσα σε κατηγόριες περί σκοτεινών κύκλων, που με τις εκτελέσεις δυσφημούν την αντικαπιταλιστική της ιδεολογία, και σε επιτηδευμένες διατυπώσεις για μεγαλύτερη αστυνομική αποτελεσματικότητα. Αντίθετα, οι αντιδράσεις των λεγομένων «κομμμάτων εξουσίας» υπήρξαν ελάχιστες - νεφελώδεις - και ελάχιστα διαφοροποιημένες αυτά τα δεκα χρόνια - για την σκοπιμότητα λήψης των εξής δυο μέτρων:

1) Εξέλιξη της αστυνομικής δικαιοδοσίας έτσι ώστε οι δυνάμεις να γίνουν πιο αποτελεσματικοί, και

2) Πολιτική υπερόψευση των λαϊκών κινητοποιήσεων, οι οποίες κατά την άποψή τους δημιουργούν το θερμό εκείνο κλίμα που προκαλεί τρομοκρατίες και εκλύει συμπάθειες προς τι πράξεις τους.

Το πρώτο μέτρο έχει αρχίσει ήδη να εφαρμόζεται με ποικίλους τρόπους. Η πενιπλή αστυνομική παρουσία στα ξεχωριστά είναι μια «επιβεβαίωση». Οι φρουροί με θώρακ αυτομάτως έξω από Τράπεζες, γραφεία κομμάτων και εφημερίδες είναι εύκολα ρωτήσιμα. Οι αποστολές ΜΙΑΤ ακόμα και σε ολιγόριθμες συγκεντρώσεις δεν παραξενεύουν κανένα. Όπως κανένα που δεν ενοχλεί το γεγονός ότι η Ασφάλεια έχει κατελθόντως εκατοντάδων υπαλλήλων που κατά τις ορέξεις της ενισκεί, παρεκκλινεί, δυσφημεί ή και καταπιεσθεί. Την νομιμοποίηση αυτής της αστυνομικής εξουσιοδότησης υποδοχικά και πεισιτοίχοι το δεύτερο σκέλος με μια εξαιρετικά επιτυχημένη ρωματιστική: Όποιος αντιτίθεται στην αστυνομία, δεν μπορεί παρά να σχεδιάζει λαϊκές κινητοποιήσεις, που μέσω της συμπεριφοράς συνθηκών κοινωνικής θέσεως αποτελούν εναντίον της προδοτική σε επιδοξούς τιμηρούς επιβολή, τάχα, τους εξεσφαλίζουν την ηθική έγκριση.

Ο καθήγητής της Νομικής κ. Κασσιμάκης, σε πρόσφατη ερώτηση δημοσιογράφων πώς αντιδρά στους υπαινικμούς για ενδεχόμενη ανάμειξη πανεπιστημιακών στην τρομοκρατία απάντησε ότι «δεν θίγεται επειδή δεν τον αφορούν». Παραφράζοντας, θα μπορούσε εύλογα να υποθεθεί πως όσοι διαμαρτυρηθούν για την εντεινόμενη παρουσία της αστυνομίας στην δημόσια ζωή, θεωρούν τους εαυτούς τους θιγόμενους και άρα δυστηρικά ενθαρρυνόμενους για ανάμειξη τέτοιες δράσεις που θα τους έκανε να «θιγούν».

Η αλληλεπίδραση των δυο παραπάνω κατευθύνσεων αυταρχισμού γίνεται ακόμα πιο δύσκολη, αν συνδυαστεί με την ηθική λογική των τρομοκρατών να επόχρουν τον χρόνο δράσης τους αμέσως μετά από κάποια σημαντική ανεπιτυχής ή λαϊκή κινητοποίηση, υπενθυμίζοντας έτσι στις μάζες πως η σκανδαλιά είναι η αναπόφευκτη συνέχισή της υψωμένης γραμμής. Κάθε άλλο παρά απορρίπτοντας το συμβολισμό μιας τέτοιας συσχέτισης, οι κρατικοί μηχανισμοί φροντίζουν να αποσυρύνουν την άμοια δυναμική των κινητοποιήσεων υπενθυμίζοντας με τη σαρά τους ότι το χέρι της «17 Νοέμβρη» που σήμερα κρατά πιστόλι, ίσως είχε ξεκινήσει παλιότερα από το σχήμα της γραμμής. Εκμεταλλευόμενα μάλιστα

τη χονδροειδή και ασυνάρτητη οικονομική ανάλυση της προκήρυξης της «17N», επιδόθηκαν αυτή τη φορά και σε μια γενικευμένη ενοχοποίηση των διανοουμένων επειδή ως γνωστόν το εν λόγω χέρι θα πρέπει να κινείται με εντολές του εγκέφαλου.

Σε κανονικές συνθήκες το πρόσφατο κλίμα που δημιουργήθηκε εξ αιτίας της δολοφονίας του Αγγελόπουλου, θα έπρεπε να είχε προκαλέσει τις οργισμένες αντιδράσεις όχι μόνο της Αριστεράς - η οποία και θα εισπράξει σε εύθετο χρόνο όλες τις συνέπειες της αυξημένης αστυνομίας - αλλά και κάθε πολίτη που βλέπει τα συνταγματικά δικαιώματα της κινητοποίησης και της κριτικής να δακτυλοδεικτούνται σιγά-σιγά σαν διαμορφωτικοί παράγοντες της τρομοκρατίας.

Οι συνθήκες όμως φαίνεται πως δεν είναι και τόσο κανονικές. Η σκηνή των πανεπιστημιακών φορέων τους έκανε ανήμπορους να αντιδράσουν συλλογικά στην πρωτοφανή καμπάνια ενοχοποίησης, την οποία υπέβαλε μεγάλη μερίδα του Τύπου και δέχτηκε με διάθεση ρωμαϊκού αμφιθέατρου το κοινό του πολυπρόσωπου αυριανισμού. (Οι ολιγόριθμες προσωπικές διαμαρτυρίες που υπήρξαν φανερώουν ακόμα πιο εύλογα την απουσία μιας συλλογικής σtaσης που θα έκανε την επανάληψη τέτοιων φαινομένων αδιανόητη).

Πώς είναι λοιπόν δυνατόν να αντισταθεί η κοινωνία μας στις τάσεις αστυνόμευσης, που η απουσία σοβαρών αντιδράσεων τις κάνει να εκδηλώνονται όλο και σαφέστερες; Ίσως η πρώτη «γραμμή άμυνας» να είναι η πλήρης αναποτελεσματικότητα της ελληνικής αστυνομίας να αντιμετωπίσει μια ολιγόριθμη τρομοκρατική ομάδα. Η μόνη θετική παρενέργεια της «17N» είναι να μας διδάξει το πόσο εύκολα γελοιοποιείται ένας κατασταλτικός μηχανισμός που οικοδομήθηκε επί δεκαετίες πάνω στο μίσος εναντίον της Αριστεράς, στην απέχθεια κάθε έννοιας δημοκρατικού ελέγχου και στην καλλιέργεια της μόνιμης υποψίας προς κάθε μορφή ελευθερίας έκφρασης και διαμαρτυρίας.

Αν οι μνημειώδεις απανωτές γκάφες των υπηρεσιών «Ασφαλείας» συνδυαστούν με την εξίσου εντυπωσιακή αδυναμία της Αστυνομίας να ελέγξει την αύξηση εγκληματικότητας των πόλεων και τις πολλαπλως εκφραζόμενες συμφορές λαθρεμπόρων, καταχραστών κλπ., δημιουργείται μια το εύλογο ερώτημα γιατί δεν διαλύονται επιτέλους όλοι αυτοί οι πολυεξοδοί μηχανισμοί. Όσα αιτήματα «κάθαρσης» και «εκδημοκρατισμού» δεν μπόρεσε να πραγματοποιήσει το μεταπολιτευτικό αριστερό κίνημα, ωρίμασαν μια μέρα από την ίδια την ανικανότητα των μηχανισμών αυτών. Οι δομές, ο τρόπος λειτουργίας και η μεγάλη μερίδα του προσωπικού των μηχανισμών «Ασφαλείας» αποτελούν την καλύτερη απόδειξη πως η επιδοχική αμνηστία αρμοδιότητων όχι μόνο δεν θα βοηθήσει στο παραμικρό την ανώμαλη αποτελεσματικότητά τους, αλλά θα χρησιμευποποιηθεί αποκλειστικά στις πιο πορνοδοσιακές κατευθύνσεις της δημόσιας αστυνόμευσης.

Το δεύτερο σκέλος της αυταρχικής στρατηγικής ανατρέπεται ίσως πιο δύσκολα. Η καλλιέργεια ενός κλίματος ανησυχίας και φόβου για τις λαϊκές κινητοποιήσεις μπορεί να αναιρεθεί μόνο μέσω από την επίμονη προσπάθεια οικοδόμησης ενός πεισιτοικού αριστερού λόγου και έργου που θα σπέρνει τους αστυκούς μηχανισμούς από την δυναμότητα εκροθισμού και ωύγχωσης. Ταυτόχρονα όμως θα σπέρνει και τους κομματοεγκικούς τρομοκράτες από την απώπτηση της λαϊκής αποδοχής τους και θα τους ποιοθετήσει στην παραμικρή τους θέση που υπνωτισμένη του προσωποποιημένης κινήσεως.

Η 17 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ ΧΤΥΠΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑ

Κυπρελλοί και η «17 Νοέμβρη»

Στον Κόσμο της διακίνησης οι τελικοί υπήκοοι για το 28ο Κόμμα στο ματάκι - Οργάνων για το 1988, με τη συμμετοχή των «Βλαχιστών», «Σουαβών», «Βλινών», «Λατινών», «Σουαβών» και «17 Νοέμβρη», η

ιστορία νόστη ως η πρώτη και καλύτερη για Κόσμο για 17η φορά. Στον Κόσμο της αμύνης η «17 Νοέμβρη» νόστη την καλύτερη αμύνη, την «Βλαχιστική» με απεικόνιση 1988.

Σ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Η «17η» δημοσιεύθηκε στο «Λαϊκό Θέμα» - άρνηση του Δημοκρατικού Μετώπου εναντίον Αρμενοποίησης για την ελληνική μεταπολίτευση, στο φύλλο της 27/12/1986...

Εσωτερικές αντιφάσεις...

Ο σοβαρότερος αντίπαλος της «σταθεροποιητικής» πολιτικής της κυβέρνησης είναι η συνολική κυβερνητική πολιτική, ιδιαίτερα δε ως προς το δημόσιο τομέα της οικονομίας...

του Θ. Μαραγκού

Το πρόβλημα που ανέκυψε πρόσφατα με τις ΔΕΚΟ (Δημόσιες Επιχειρήσεις και Οργανισμούς) θα είναι η «στιγμή της αλήθειας» για την κυβερνητική οικονομική πολιτική. Για να το πούμε κάπως σχηματικά: οι ΔΕΚΟ έχουν αυξανόμενες ανάγκες χρηματοδότησης ενώ η κυβέρνηση έχει αποφασίσει να συγκρατήσει ή και να μειώσει τη χρηματοδότηση της οικονομίας για να επιτύχει τη «σταθεροποίησή» της. Η σταθεροποιητική πολιτική έχει ανακοινωθεί από τον Οκτώβριο του 1985 και τα μέτρα που την «υλοποιούν» συνεχίζουν να ανακοινώνονται κατά... κύματα μέχρι και σήμερα: το νομισματοπιστωτικό πρόγραμμα (που προβλέπει πόσες πιστώσεις θα χορηγηθούν και από που θα βρεθούν, για το 1986) ανακοινώθηκε π.χ. πριν από λίγες εβδομάδες. Όλοι δηλαδή γνώριζαν ότι τα προβλήματα που ανακάλυψαν την περασμένη εβδομάδα θα προέκυπταν έτσι κι αλλιώς. Το πραγματικό πρόβλημα είναι λοιπόν τι έκαναν για να προετοιμαστούν και για να αντιμετωπίσουν την επερχόμενη στενότητα χρήματος.

Η απάντηση είναι ότι χονδρικά δεν έκαναν τίποτε, είτε γιατί δεν μπορούσαν είτε γιατί δεν θέλησαν, είτε γιατί δεν πίστεψαν ότι η πολιτική, που είχε αναγγελθεί, θα... εφαρμοστεί κατά πάγια συνήθεια του κρατικού μηχανισμού.

Ο περιορισμός των πιστώσεων έχει τη «λογική» του μέσα στη συνολική πολιτική «σταθεροποίησης», μια και είναι το μέσο για να εμποδιστούν οι επιχειρήσεις και οργανισμοί να λύσουν τα διαχειριστικά και αναπτυξιακά σχέδιά τους μέσω δανεισμού. Αυτό όμως σημαίνει ότι θα πρέπει να είναι δυνατόν να τα λύσουν με άλλους τρόπους.

Υπάρχουν άλλοι τρόποι; Η απάντηση καλύπτεται από μια σχετική διακριτικότητα...

Είναι ωστόσο προφανές ότι αυτοί οι τρόποι παραπέμπουν σε δραστικές οικονομικές και περικυβερνητικές δαπανών από τη μια μεριά, και σε αύξηση των πόρων μέσω αυξήσεων των τιμών των αγαθών

και υπηρεσιών που προσφέρουν από την άλλη. Αν οι αυξήσεις αποκλείονται ή αποτρέπονται (για να μην ενισχυθεί η αύξηση του τιμαρίθμου) τότε το μόνο που μένει είναι η πρώτη λύση. Και φυσικά το ζήτημα είναι τι, πώς και πόσο θα περιοπιστεί και ποιος θα φορτωθεί τις συνέπειες που ασφαλώς είναι δυσάρεστες.

Αυτή είναι η ουσία του προβλήματος και τα υπόλοιπα είναι φιλολογία.

Φυσικά οι εναλλακτικές επιλογές θα έπρεπε να είχαν διαμορφωθεί από καιρό και οι αποφάσεις να είχαν ληφθεί προτού φτάσουν οι ΔΕΚΟ στα αδιέξοδα του τύπου να μην έχουν να πληρώσουν το δώρο του Πάσχα! Από ποιους; Μα, από τις διοικήσεις τους. Όμως η αυτονομία και η ικανότητα πρωτοβουλίας και διαμόρφωσης πολιτικής των διοικήσεων είναι περίπου ανύπαρκτες. Ούτε τις έχουν ούτε τις διεκδικούν. Έτσι καταλήγουμε πάλι στην ανάγκη κυβερνητικών αποφάσεων για όλα τα ζητήματα, μικρά και μεγάλα, γενικά και ειδικά. Και επομένως σε πιέσεις για γενική αναθεώρηση του νομισματοπιστωτικού προγράμματος, δηλαδή για αύξηση των πιστώσεων, δηλαδή σε ανατροπή των κυβερνητικών προβλέψεων και... ελπίδων για συγκράτηση του πληθωρισμού!

Δεν είναι γνωστό, τη στιγμή που γράφονται αυτές οι γραμμές, τι αποφασίζει τελικά η κυβέρνηση. Πάντως θα είναι μια δύσκολη απόφαση, γιατί η απόφαση να αναθεωρήσει το νομισματοπιστωτικό της πρόγραμμα θα άνοιγε τους ασκούς του Αιόλου, ενώ η άρνησή της να το κάνει θα έφερνε σε εξαιρετικά δύσκολη θέση τις ΔΕΚΟ, οι οποίες εύκολα μπορούν να επικληθούν την αδυναμία τους να προσαρμοστούν στην κυβερνητική πολιτική, ελλείψει χρόνου. Να επικληθούν δηλαδή τη σημερινή πραγματικότητα ως τετελεσμένο γεγονός, τετελεσμένο όμως στο οποίο οδήγησε η απραξία τους, την οποία πάντως εύκολα μπορούν να αποδώσουν στην κυβερνητική πολιτική! «Φαύλος κύκλος» ή για να θυμηθούμε τη λαϊκή σοφία: όποιος κατουράει στη θάλασσα το βρίσκει στο αλάτι.

Αντρέα Χρονόπουλου

Θύμψεις
και Σημειώσεις
ΤΑΣΟΥ ΧΑΛΚΙΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΠΟΤΕΡΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥ
ΕΛΤΕ

Θέσεις

ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ - ΚΡΙΤΙΚΗ
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΛΗΣ ΤΩΝ ΤΑΞΩΝ

Κεφάλαιο και οικονομική πολιτική

Γ. Σταμάτης: Η κρίση και οι αυταπάτες για το ξεπέρασμά της.

Γ. Μανυράς: Η επίθεση του κεφαλαίου.

Η. Ιωακείμογλου: Για την αντικαπιταλιστική έξοδο από την κρίση. Μέρος 5ο: Μερικά συμπεράσματα.

Ε. Σεφερτζή: Από την κρίση της συσσώρευσης στην κρίση του κράτους πρόνοιας.

Α. Αλτουσέρ: Η έννοια του οικονομικού νόμου στο «Κεφάλαιο».

Θ. Τσεκούρας: Η έρημη χώρα. Το παρελθόν και το παρόν του ΚΚΕ εσ.

U. Menzel: Οι νέες βιομηχανικές χώρες της Ν.Α. Ασίας και η θεωρητική συζήτηση για την ανάπτυξη.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 1986 15

Ψυχραιμία παιδιά...

του Μάριου Βικελίδη

»Δια μέσου της συνολικής, ολόπλευρης και ριζικής εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης, στην κατώτερη, μέση, ανώτερη, τεχνική και ανώτατη εκπαίδευση, που ανοίγει το δρόμο στην αλλαγή των δομών που κληροδότησε η δεξιά και τα αντιλαϊκά μέτρα της σε βάρος των παιδιών του εργαζόμενου λαού, δια μέσου των σκληρών αγώνων για εκπαιδευτικό σύστημα ανοιχτό στο λαό, εξετάσεις πανελλαδικές, αποκέντρωση των φροντιστηρίων και αναβάθμιση των παρεχόμενων γνώσεων προσανατολισμού των ΑΕΙ, ΤΕΙ, ΤΕΦΑΑ, νέων, παλαιών και υπό ίδρυση πανεπιστημιακών μονάδων και κτιρίων στις ανάγκες της παραγωγής, της κοινωνίας, του λαού κλπ., μετά από πενταετή συνεχή ρήξη με τη δεξιά στα πανεπιστήμια και κάθετη αναμέτρηση με την αντίδραση... καιρός είναι να προετοιμασθεί το επόμενο... πενταετές πρόγραμμα της ολόπλευρης κλπ. κλπ...».

»Έτσι λοιπόν φέτος, δια της ανακοινώσεως και μόνον της ημερομηνίας των φοιτητικών και σπουδαστικών εκλογών από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (Μ.Μ.Ε.) με αποτυχημένες και αυτές τις κομματικές συγκεντρώσεις, οι οποίες αντικατέστησαν τις φοιτητικές συνελεύσεις, φτάσαμε στην κορυφαία πολιτική εκδήλωση του φοιτητικού και σπουδαστικού κινήματος: τις εκλογές».

Αυτές σχολιάστηκαν σαν τέτοιες. Ψήφοι καταμετρήθηκαν, βγήκαν διαφορές, διαπιστώθηκαν η πτώση και η άνοδος και προφανώς η προηγούμενη περίοδος δεν χρειάζεται παρά να αντιμετωπισθεί... όπως στις προηγούμενες γραμμές, ή να τη διαγράψουμε. Δυστυχώς όμως η προηγούμενη περίοδος – και πριν το '81 – για το κίνημα της νεολαίας αποτελεί μια ιδιαίτερα αποκαλυπτική έκφραση της στάσης των κομμάτων της αριστεράς, όχι μόνο για τα προβλήματα της εκπαίδευσης, αλλά και για την ίδια τη νεολαία, τα αιτήματα, την κριτική που αναπτύχθηκε, την αμφισβήτηση και τα προβλήματα που κατά καιρούς έθεσε με τα όποια κινήματα αναπτύχθηκαν. Τα αριθμητικά αποτελέσματα των εκλογών καταγράφηκαν είτε έμμεσα, είτε άμεσα στον τύπο: άνοδος της δεξιάς, σημαντική πτώση της ΠΑΣΠ, σταθεροποίηση και μικρή άνοδος της ΠΣΚ, συντήρηση δυνάμεων του ΔΑ, άνοδος των συσπειρώσεων, ανεξάρτητων αριστερών και λευκών, που αν και τα των ΑΕΙ τους απασχολούν λιγότερο απ' όλους, έφτασαν όλοι μαζί στο ίδιο περίπου ποσοστό με το ΔΑ.

Πέραν της ανόδου της δεξιάς

Για όσους είχαν επισημάνει ορισμένες τάσεις και φαινόμενα στο χώρο της νεολαίας και ιδιαίτερα στο χώρο της εκπαί-

δευσης, η άνοδος της ΔΑΠ δεν υπήρξε παρά το αποτέλεσμα και η επιβεβαίωση αυτών των τάσεων. Ήδη οι τάσεις ανόδου της ΔΑΠ υπήρχαν από το 1980-81 με καθοριστικό το 1983 οπότε πήρε και νέες διαστάσεις. Τώρα ισχύει η διαπίστωση ότι πρόκειται για την σταθεροποίηση ενός ρεύματος υπέρ της δεξιάς, αν συνυπολογισθεί η αύξηση της μαθητικής παράταξης της δεξιάς και οι επιτυχίες της ΔΑΠ στα πρώτα έτη. Μια ερμηνεία που εξηγεί αυτή την τάση ως αποτέλεσμα αποπολιτικοποίησης οδηγεί σε άλλους δρόμους, από το να δει και να αντιμετωπίσει μια υπαρκτή κατάσταση. Η ΔΑΠ ψηφίζεται γιατί έχει μια πολιτική, προβάλλει ένα μοντέλο, εκφράζει μια κατάσταση σε μια μερίδα της νεολαίας, προβάλλει ένα πρότυπο και μια στάση. Θα πρέπει ακόμη να επισημανθεί το γεγονός της ανόδου της ΔΑΠ σε σχολές όπως Ιατρικές, Πολυτεχνικές και Νομικές, στις οποίες η σημαντική πλειοψηφία των φοιτητών προέρχεται από υψηλές εισοδηματικά τάξεις, πράγμα που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι αποκαθίστανται ορισμένες σχέσεις και συσχετισμοί που ανταποκρίνονται στα πλαίσια του ρόλου τους και της σημερινής κοινωνικής πράγ-

ματικότητας. Οι σχέσεις αυτές που στο παρελθόν – ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια της δικτατορίας και στην αρχή της μεταπολιτευτικής περιόδου – είχαν διασαλευθεί, αποκαθίστανται σε κάποιο βαθμό.

Αν όμως θέλουμε να αντιμετωπίσουμε τις φοιτητικές εκλογές και την αριθμητική τους πέραν της διαπίστωσης της ανόδου της ΔΑΠ θα πρέπει να δούμε την εκπαιδευτική πολιτική των τελευταίων χρόνων, τον τρόπο λειτουργίας των ΑΕΙ και του φοιτητικού κινήματος, αλλά και τη στάση της αριστεράς απέναντι σ' αυτή την πολιτική και την αντιμετώπιση του νεολαϊστικού κινήματος. Στο βαθμό που δεν αντιμετωπιστεί κριτικά η προηγούμενη πορεία, δεν συζητήσει η αριστερά για τα σημερινά κοινωνικά προβλήματα της νεολαίας και δεν υπάρξει μια πανεπιστημιακή λειτουργία που να τροποποιεί τη σημερινή, θα υπάρχει μεν η «πλειοψηφία των δημοκρατικών δυνάμεων», δεν θα υπάρχει όμως καμιά πολιτική ικανή να ανατρέψει συσχετισμούς και να οδηγήσει στη διαμόρφωση μιας νέας κατάστασης στο φοιτητικό κίνημα.

Η πτώση της ΠΑΣΠ

Έτσι η πτώση της ΠΑΣΠ δεν πρέπει να εξηγηθεί μόνο από τη φθορά της ως κυβερνητική παράταξη. Η ΠΑΣΠ έχασε ένα μέρος από τη δεξιά, επειδή η τελευταία χρησιμοποιεί ένα τεχνοκρατικό λόγο που η ΠΑΣΠ δεν έχει ή απλώς είναι ταυτόσημος πολιτικά με αυτόν της ΔΑΠ. Έχασε όμως ένα μεγάλο μέρος, που υποστήριξε την ΠΣΚ, από έλλειψη ριζοσπαστισμού. Η μετατροπή και καταγραφή της ως απολογητική παράταξη του συνόλου των κυβερνητικών θέσεων έδωσε την ευκαιρία στην ΠΣΚ να καρπωθεί – ακριδώς επειδή ο ριζοσπαστισμός της ΠΑΣΠ είχε την ίδια έκφραση και παρόμοιες αφηγηρίες με αυτόν της ΠΣΚ – ένα σημαντικό μέρος των φοιτητών. Ο ριζοσπαστισμός αυτός είναι η κυρίαρχη αντίληψη στην οποία στηρίχθηκε το Φ.Κ. ως τώρα: «αντιμπεριαλιστικός προσανατολισμός»=ΕΟΚ και ΝΑΤΟ το ίδιο Συνδικάτο, «σύνδεση ΑΕΙ με παραγωγή»=επαγγελματική αποκατάσταση – όχι στα πτυχία ανεργίας, «παιδεία για όλο το λαό»=αύξηση δαπανών – υλικοτεχνική υποδομή – δωρεάν σύγγραμμα κλπ.

Μπορεί από πρώτη άποψη να φαίνεται παράδοξο, αλλά αυτό ωφέλησε και τη δεξιά η οποία – και δεν είναι καθόλου τυχαίο – πρόσβαλε και τώρα όπως και στο παρελθόν παρόμοια αιτήματα σε μια πολιτική αντιπολίτευσης προς την κυβέρνηση. Η ΔΑΠ δεν είχε παρόμοια λογική και «ξεσκεπάσθηκε» θα αντιτάξουν ορισμένοι. Το θέμα όμως δεν είναι εκεί, αλλά στην αδυναμία του φ.κ. να αντιτάξει μια κριτική στάση και μια διαφορετική πολιτική, ανατρεπτική των όσων κατασκεύασε η ΔΑΠ, στηριζόμενη σε ότι μέχρι τώρα πρόσβαλε η κυρίαρχη αντίληψη-ριζοσπαστική! – για το μέλλον του φοιτητή. Αν το ΠΑΣΟΚ π.χ. δεν μπορεί να λύσει το πρόβλημα της ανεργίας, πώς θα το λύσει το ΚΚΕ που είναι δύσκολο να κερδίσει στις εκλογές; Η δεξιά είναι η λύση, συνεπώς και επαγγελματική αποκατάσταση και δουλειά και μείωση της ανεργίας. Αλλά και διαφορετικό κοινωνικό πρότυπο, που βέβαια δεν κατασκευάζεται μόνο από την δεξιά. Σ' αυτά αν προστεθούν η διαδικασία των εξετάσεων, το κυνήγι του βαθμού, η ατομική λύση και κυρίως η ιδεολογική λειτουργία των εκπαιδευτικών μηχανισμών και η αδυναμία της Αριστεράς να παρέμβει στις αντιθέσεις, να διαμορφώσει κριτικό πολιτικό λόγο και να στηρίξει αντιστάσεις της νεολαίας, οδηγούν σε συμπεράσματα που στηρίζουν τα προηγούμενα.

Η άνοδος της Π.Σ.Κ. και η πτώση του Δ.Α.

Η άνοδος της Π.Σ.Κ. που σημαίνει και την κυριαρχία της «στις δημοκρατικές δυνάμεις», είναι ανομοιογενής και με μεγάλες αποκλίσεις κατά σχολές σε σχέση με το μέσο όρο που πανελλαδικά πέτυχε. Πράγμα που ισχύει και για την ΠΑΣΠ. Στη ΔΑΠ οι αποκλίσεις είναι μικρότερες, ενώ ο Δ.Α. παρουσιάζει μία σχετική σταθερότητα και τις μικρότερες αποκλί-

σεις. Στην περίπτωση του Δ.Α. θα πρέπει να επισημανθεί ότι ενώ κρατά τον τελευταίο καιρό και στηρίζει ένα χαράκωμα δυνάμεων το χάνει λίγο-λίγο τα δύο τελευταία χρόνια. Όμως η μικρή πτώση του Δ.Α. σύμφωνα με όσα στοιχεία, από σχολές κυρίως της Αθήνας, έχουμε δεν πήγε προς την Π.Σ.Κ., αλλά προς τις Συσπειρώσεις.

Οι απώλειες για φέτος της ΠΑΣΠ και το ότι δεν εμφανίζεται ως «σταθερή δύναμη» – από το 1975, αν εξαιρεθεί το 1977 που είχε πτώση, είχε μια σταθερή αυξομείωση 1%-2,7% – είναι η μία, βασική, εικόνα που δίνουν τα αποτελέσματα μαζί με την αύξηση της δεξιάς και την σταθεροποίηση και αύξηση της Π.Σ.Κ. Μία άλλη είναι το 20% περίπου που συγκεντρώνουν οι παρατάξεις ΔΑ-Συσπειρώσεις, ανεξάρτητοι αριστεροί και λευκά. Οι τελευταίες, αν και παρεμβαίνουν διαφορετικά στα Α.Ε.Ι., αποτελούν ένα ιδιαίτερα σοβαρό κριτικό ρεύμα στο φοιτητικό χώρο, αντιφατικό δέβαιο και αποσπασματικό, αλλά κρίσιμο για τις όποιες μελλοντικές εξελίξεις στο χώρο της νεολαίας και ιδιαίτερα το φοιτητικό.

Η διαπίστωση αυτή δεν έχει να κάνει με την πολιτική γεωγραφία των φοιτητικών εκλογών, αλλά με τις υπαρκτές διαδικασίες κριτικής και αμφισβήτησης σε νεολαϊστικούς χώρους. Επιπλέον με τις δυνατότητες που έχουν από την πλευρά τους αυτές οι δυνάμεις να θέσουν πολιτικά προβλήματα, να αναδείξουν κοινωνικά αιτήματα και να παρέμβουν στις σημερινές αντιθέσεις του Πανεπιστημίου και της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Η μετέπειτα πορεία του φοιτητικού κινήματος, αλλά και της αλλαγής των σημερινών συσχετισμών θα εξαρτηθεί σε σημαντικό βαθμό από την παρέμβαση αυτού του χώρου, έστω με τη σημερινή του διαφορετικότητα και αντιφατικότητα, και κυρίως από τη στάση των οργανωμένων δυνάμεών του.

Ας ελπίσουμε τουλάχιστον ότι το αποτέλεσμα των φοιτητικών εκλογών θα αποτελέσει την αρχή αντιμετώπισης των αιτίων της σημερινής κατάστασης και όχι την αναδίωξη του φόβου της δεξιάς...

ΕΛΛΙΟΤ Τ.Σ. : Κοκκινομάζης
ΨΕΝ : Η Κυρά της Θάλασσας
: Τζων Γαβριήλ Μπόρμπαν
: Κοιμήσου
ΚΑΓΙΑΜ ΟΜΑΡ : Ρομπινιάτ
ΚΑΛΒΟΚΟΡΙΣΣΙ : Φραντς Λιστ
ΚΑΡΑΛΥΑ : Μάνα
ΛΑΝΤΟΡΜΥ Π. : Σούμπερτ
ΛΟΥΝΤΒΙΧ : Ναπολέον
ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ Κ : Νταλικά (Θέατρο)
: Περιθωριακοί (Θέατρο)
ΜΠΑΛΖΑΚ : Χωριάτες
ΝΤΙΚΕΝΣ : Όλιβερ Τουίστ
ΝΤΟΣΤΟΠΙΕΒΣΚΗ Α : Ο Ντοστογιέβσκι και γω
ΡΟΥΛΑΝ : Μίσσα Σολέμνις
: Μπερλιόζ
ΤΖΟΥΣ ΤΖ. : Οι Δουβλινέζοι
ΤΟΛΣΤΟΗ ΑΛΕΞ. : Ο Δρόμος του Μαρτυρίου τόμοι 3
ΤΣΒΑΪΧ : 24 ώρες απ' τη ζωή μιας γυναίκας
ΦΡΑΝΣ : Ο Κόκκινος Κρίνος
ΧΕΜΙΝΓΟΥΕΝ : Η Φιέστα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΚΟΒΟΣΤΗ

«Μην τ' ανακατεύετε τα πράγματα...»

του Ρεπόρτερ

Μετά από 3 περίπου χρόνια προεργασίας, η κυβέρνηση παρέδωσε επιτέλους στα κόμματα, την Τετάρτη 16 Απριλίου, το περίφημο Προσχέδιο Νόμου για την «Τοπική Αυτοδιοίκηση – Περιφερειακή Ανάπτυξη και Δημοκρατικό Προγραμματισμό». Αυτή η αργοπορία, βεβαίως, στους ρυθμούς πραγμάτωσης των θρυλούμενων θεσμικών αλλαγών δεν έχει σχέση τόσο με μια βασανιστική και εμβριθή μελέτη του υπό αναδόμηση διοικητικού ιστού της χώρας, όσο με αντιτιθέμενες αντιλήψεις κυβερνητικών κύκλων σε σχέση με τις διαδικασίες και την έκταση που θα λάβει αυτή η αναδόμηση: και δύσκολα θα ισχυριζόταν κάποιος, ότι οι αντιτιθέμενες αυτές καταστάσεις επαρχιακών συμφερόντων, τοπικιστικών ανταγωνισμούς, κληροδοτημένες ψευδοπροχοντικές προνομίες: όλα αυτά δηλαδή που αποτελούν την ασφαλή «πρώτη ύλη» για την κατάστροψη των εξόχως ψηφοθηρικών εκλογικών στρατηγικών και «συμμαχιών», μια πρώτη ύλη που το ΠΑΣΟΚ κρίνει πλέον τελείως ασύμφορο να την αναιρέσει. Δεν είναι χωρίς σημασία σε σχέση με αυτά, το γεγονός π.χ. ότι για πολύ χρόνο κάποιος στην κυβέρνηση έθεταν ως όρο της ανασυγκρότησης της τοπικής αυτοδιοίκησης τη διατήρηση της επαρχίας, και μάλιστα με τη μορφή και τη λειτουργία που αυτή έχει σήμερα, ενώ κάποιος υποστήριζαν, και ορθότερα φυσικά, ότι δεν μπορεί να επιτευχθεί η αποκέντρωση αν δεν αναπροσδιοριστεί η ενδιάμεση βαθμίδα κέντρου-περιφέρειας υπέρ του Νομού.

Οι διαφορές που υπάρχουν σε αυτή την πρόταση σε σχέση με ένα σχέδιο που είχε προετοιμασθεί μόλις λίγους μήνες πριν, στις αρχές του χρόνου, είναι χαρακτηριστικές και ερμηνεύσιμες με βάση τη συντηρητική, εκλογικιστική λογική κάποιων σθεναρών παλαιοκομματικών «προστατών» των συμφερόντων του «Κινήματος». Υποτίθεται, ότι για να λειτουργήσει η δευτεροβάθμια νομαρχιακή αυτοδιοίκηση, π.χ., και γενικότερα η αποκεντρωμένη, δημοκρατική αναπτυξιακή διαδικασία, χρειάζεται μια δυναμική και αποτελεσματική πρωτοβάθμια αυτοδιοίκηση, τέτοια που σίγουρα δεν μπορεί να υπάρχει με το σημερινό κατακερματισμένο χάρτη των κοινοτήτων, που ουσιαστικά κλείνει, αναλλοίωτος, πάνω από 60 χρόνια «ζωής». Ούτε βέβαια μπορεί να υπάρχει πολιτικά λειτουργική πρωτοβάθμια αυτοδιοίκηση, όταν λογίζονται ως κοινότητες ερημωμένοι οικισμοί οι κάτοικοι των οποίων ειδοποιούνται εγκαίρως, τις ημέρες της εθνικής απογραφής οικισμών, να ανοίξουν τα σπίτια τους, ώστε η κοινότητα-φάντασμα να καταχωρηθεί στις «βιώσιμες» κερδίζοντας τα οφέλη από τα επενδυτικά προγράμματα.

Και είχε οριστεί στην πρόταση των αρχών του χρόνου ότι αν οι κοινότητες δεν συνενωθούν σε Δήμο προαιρετικά μέχρι τις 31-12-1989, επωφελούμενες κάποιων κινήτρων που ευνοούσαν τις εθελοντικές συνενώσεις, τότε από 1-1-1990 η συνένωσή τους θα γινόταν υποχρεωτικά, δια της διοικητικής οδού. Αυτό ήταν κάτι που δεν μπορούσαν έστω και να το διανοηθούν οι παλαιοκομματικοί πατριώτες του «Κινήματος», οι οποίοι και θεώρησαν συνετό να επισείσουν τον κίνδυνο εκλογικού αφανισμού του ΠΑΣΟΚ στις δημοτικές εκλογές του Οκτωβρίου, επικαλούμενοι τις αντιδράσεις τοπικιστικού χαρακτήρα εκ μέρους των κοινοταρχών και της μικρής επαρχιακής γραφειοκρατίας: οι αντιδράσεις αυτές βέβαια, βρίσκονταν μάλλον μόνο στη φαντασία αυτών των κοντόφθαλμων υπερασπιστών του Κινήματος, ή της αρχής «άστα όπως είναι και μην τ' ανακατεύεις», μια και εκφρασμένη αντίδραση κοινοταρχών, απ' όσο γνωρίζουμε, δεν υπήρξε (αν υπήρξε, να μας την πουν), ενώ η μικρή επαρχιακή γραφειοκρατία, ξεπερνώντας τα σύνδρομα της αδρανείας της, τάχθηκε υπέρ της συνένωσης με απόφαση της Ομοσπονδίας των υπαλλήλων της. Μετά από αυτή την αντίδραση – την οποία, εκτός του κ. Παπαϊωάννου, εξέφρασε και η Επιτροπή Τοπικής Αυτοδιοίκησης του ΠΑΣΟΚ, η οποία μάλιστα κατέθεσε και αντιπρόταση(!) – η υποχρεωτικότητα της συνένωσης εξαφανίστηκε από το νέο Προσχέδιο Νόμου και αντί γι' αυτήν ορίζεται ότι μέχρι 31-12-1987 απλώς ορίζονται, με Προεδρικό Διάταγμα, γεωγραφικές περιοχές για τη συνένωση των κοι-

νοτήτων, με βάση παρατακτικώς αριθμούμενα κριτήρια-συνθήκες πάσης φύσεως, εφτά (7) τον αριθμό(!). Αυτά πάλι τα κριτήρια δεν θεσμοποιούνται, ούτε ιεραρχούνται μέσα στο Προσχέδιο Νόμου, αλλά απλώς «εξειδικεύονται» με άλλο Προεδρικό Διάταγμα, με βάση την πρόταση Υπ. Εσωτερικών, Εθν. Οικονομίας, και Π.Ε.ΧΩ. ΔΕ. (Ο καθένας ως ερμηνεύσει μόνος του αυτή τη διαδικασία, τα κριτήρια και τη λογική που θα πρυτανεύει σ' αυτή την «εξειδικεύση»). Και φαίνεται πως αυτή η σαφής υπαναχώρηση από δεσμευτικές και θεσμικά ορισμένες διαδικασίες συνένωσης, ή από την διοικητική δυνατότητα συνένωσης, ερμηνεύει και τη δυσарέσκεια του κ. Σημίτη, ο οποίος δεν βλέπει πώς είναι δυνατόν να απαιτείται ορθολογική διαχείριση του δημόσιου χρήματος, και αυτή η ορθολογικότητα να βρίσκεται απέναντί της ορθωμένο όλο το ανορθολογικό πλέγμα διάρθρωσης της διοικητικής μηχανής. Έτσι, το μόνο που μένει για τη συνένωση των μικρών κοινοτήτων είναι το άρθρο 4§1 του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα του Π.Δ. 76/1985, σύμφωνα με το οποίο, οι *όμορες* κοινότητες που προσδιορίστηκαν ως γεωγραφική περιοχή με Π.Δ., αποφασίζουν με τα 3/5 του συμβουλίου τους ή το 50% των εκλογέντων τους να συναποτελέσουν Δήμο (και αν μία δεν θέλει, η συνένωση καθίσταται, φυσικά, μακρινό όνειρο...). Ίδιο φραγμό στη συνένωση, εξ άλλου, θέτει και η παράγρ. 3 του αρ. 1 του Προσχέδιου Νόμου του Απριλίου 1986, σύμφωνα με το οποίο απαιτείται, το αίτημα της συνένωσης να συγκεντρώνει τα 3/5 τουλάχιστον των Ο.Τ.Α. που θα αποτελέσουν τη νέα γεωγραφική ενότητα, αλλά κι αυτά τα 3/5 πάλι δεν αρκούν αν δεν αντιπροσωπεύουν το 50% των συνενούμενων πληθυσμών.

Η πρόταση Νόμου του κ. Κουτσόγιωργα δεν εξαντλείται βέβαια στις ατυχείς διατάξεις της για την αναβάθμιση της πρωτογενούς αυτοδιοίκησης. Υπάρχει και η όλη φιλοσοφία για το πώς ο εκπρόσωπος αυτός της «βούλησης του ΠΑΣΟΚ» για το δημοκρατικό προγραμματισμό, βλέπει το πλαίσιο επίτευξης αυτού του στόχου. Το μόνο που θα θέλαμε να επισημάνουμε σχετικά μ' αυτό αφορά τη δευτεροβάθμια αυτοδιοίκηση, το νομαρχιακό Συμβούλιο δηλαδή, και το πόσο χειραγωγήσιμο είναι αυτό το όργανο από το κράτος, την κυβέρνηση, μέσω της διαδικασίας εκλογής των μελών του. Το εκλογικό σύστημα που προτείνεται έχει όλα τα γνωρίσματα της στρουθοκαμηλικής λογικής που ήθελε να παρουσιάσει τον ψηφοκλεπτικό νόμο των εκλογών του Ιουνίου του '85 ως απλή αναλογική. Μια ανάλυση του αρ. 31 § 2 και § 3, θα έδειχνε ότι το σύστημα λειτουργεί σαφώς υπέρ του ισχυρότερου συνδυασμού στη διαδικασία προσκύρωσης των ψήφων στη δεύτερη κατανομή, και κάθε άλλο παρά συνάδει προς την § 1 του ίδιου άρθρου όπου ορίζεται στις νομαρχιακές εκλογές ότι «η κατανομή των εδρών γίνεται ανάλογα με την εκλογική δύναμη κάθε συνδυασμού...». Προς την ίδια κατεύθυνση της «μεμετρημένης» δημοκρατικότητας, εξ άλλου, κινείται και η λογική του αρ. 24 § 4 που ορίζει τη σύνθεση του νομαρχιακού συμβουλίου. Συγκεκριμένα, ενώ στην πρόταση που υπήρχε αρχές του χρόνου, τα αμέσως αιρετά μέλη αντιπροσώπευαν τα 4/5 του συνόλου (δηλαδή το 80%), το προσχέδιο που κατατέθηκε τώρα ορίζει αριθμητικά το όριο των αιρετών μελών, για να καλυφθεί, κουτοπόνηρα και άτεχνα, το γεγονός ότι τα αιρετά μέλη είναι πια 75% του συνόλου («κάτι μεταξύ» των 2/3 της παλαιάς πρότασης και των 4/5 της πρότασης των αρχών του έτους...). Και βέβαια είναι πολύ εύκολο για το κυβερνητικό κόμμα, τα διορισμένα μέλη (10% του νομαρχιακού συμβουλίου), αρκετά από τα έμμεσα εκλεγόμενα, συν όσα έχουν εκλεγεί με το συνδυασμό του κυβερνώντος κόμματος να αποτελέσουν μια συμπαγή ομάδα 26 μελών, όσων δηλαδή απαιτούνται για τις αποφάσεις του Ν.Σ., οπότε τα περί αποκέντρωσης μπορεί να φαντάζουν πια όπως όλες οι μέχρι τώρα γνωστές διακηρύξεις της κυβέρνησης...

Αν σ' αυτή τη διαδικασία εκλογής του Ν.Σ. και τη σύνθεσή του προσθέσουμε το γεγονός ότι οι εκλογές γίνονται με βάση τον «απογραφέντα» (και όχι τον νόμιμο) πληθυσμό, τότε ίσως δεν είμαστε μακριά από τη γνωστή λογική που θέλει και το σκύλο χορτάτο και την πίτα ολάκερη.

Ίσως το κεφάλαιο για την αποκέντρωση και το δημοκρατικό προγραμματισμό θα πρέπει να ξαναγραφτεί από την αρχή, αλλιώς και από άλλους... □

Ρεαλιστική προσέγγιση Ελλάδας-Κίνας

Οι ίσες αποστάσεις μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, για το Κυπριακό και τις ελληνοτουρκικές διαφορές, που με επιμέλεια και συνέπεια κράτησε ο κινέζος πρωθυπουργός Ζάο Ζι Γιανγκ, στη συνάντησή του με τον κ. Α. Παπανδρέου στο Πεκίνο, ασφαλώς και δεν μειώνουν τη σημασία του πρωθυπουργικού ταξιδιού στην Κίνα. Στις συνομιλίες με τον κινέζο συνάδελφό του δέβαια ο κ. Παπανδρέου είχε την ευκαιρία να αναπτύξει στο σύνολό τους τις ελληνικές θέσεις για τα εθνικά μας θέματα. Παρότι η κινέζικη ηγεσία απέφυγε να θίξει το Κυπριακό και απλώς άκουσε τις ελληνικές θέσεις, ακόμα και αυτό, εκτιμάται ως θετικό στοιχείο, αν ληφθεί υπόψη το ιδιαίτερο ενδιαφέρον της Τουρκίας για τη βελτίωση των σχέσεών της με την Κίνα και την επίσκεψη, τον Ιούλιο του '85, του Τούρκου πρωθυπουργού Οζάλ στην Κίνα.

Η σημασία του ταξιδιού του κ. Παπανδρέου στην Κίνα θα πρέπει να εντοπισθεί κυρίως στα «νέα» στοιχεία της εξωτερικής πολιτικής και τις επιλογές στο εσωτερικό με πιο βασικές αυτές που αφορούν την οικονομική πολιτική. Μετά την επίσκεψη του Τζωρτζ Σουλτς στην Αθήνα και τα «ήρεμα νερά» στις ελληνοαμερικανικές σχέσεις, το άνοιγμα στην Κίνα – «υπερδύναμη του Τρίτου Κόσμου» – τη χαρακτήρισε ο κ. Κ. Παπούλιας – δίνει και άλλη διάσταση – αντιπροσέει σ' ένα βαθμό, αν συνυπολογισθεί και η φημολογούμενη επίσκεψη Γκορμπάτσφ στην Ελλάδα, τις προεγγιξεις Αθήνας-Ουάσιγκτον. Ένα τέτοιο «νέο» στοιχείο είναι αναγκαίο και χρήσιμο στον κ. Παπανδρέου για μελλοντικούς και δύσκολους χειρισμούς στην εξωτερική πολιτική και ιδιαίτερα στις σχέσεις με τους Αμερικάνους. Αν μάλιστα συνεχισθεί η προσέγγιση των θέσεων των δύο χωρών σε σημαντικά διεθνή θέματα – στα οποία η κινέζικη και η ελληνική πολιτική ηγεσία διαπίστωσαν «κοινή αντίληψη και σύμπτωση απόψεων» – η βελτίωση των σχέσεων με μια υπερδύναμη – τώρα του τρίτου κόσμου, αργότερα, πάντως όχι σε πολλά χρόνια πρόδωσε ο κ. Παπανδρέου, μιας δύναμης με ηγετικό και καθοριστικό ρόλο στη διεθνή πολιτική – είναι πολύ πιθανό να προστεθούν και άλλα καινούργια στοιχεία στην εξωτερική πολιτική, όχι μόνο της Ελλάδας αλλά και άλλων χωρών. Προς το παρόν για την ελληνική εξωτερική πολιτική, αλλαγές δεν πρέπει να αναμένονται όπως σημειώνεται σε άλλες σελίδες αυτού του τεύχους.

Στην Κίνα όμως ο κ. Παπανδρέου εντυπωσιάσθηκε από τον πρόεδρο Τενγκ Σιαο Πινγκ με τον οποίο στη συνάντησή τους, συζητήσαν διεθνή προβλήματα και κυρίως τις σχέσεις Ανατολής-Δύσης και Βορρά-Νότου. Τα κοινά σημεία δεν περιορίστηκαν εκεί, ούτε στη διαπίστωση για τον πανάρχαιο πολιτισμό των λαών της Κίνας και της Ελλάδας. Όπως είπε ο κ. Ζάο οι δύο λαοί «αγαπούν την ειρήνη» και «αντιτάσσονται στον ανταγωνισμό των εξοπλισμών και στον επεκτατισμό». Η κοινή αντίληψη σε πολλά διεθνή θέματα, όπως και η θέση ότι οι διακρατικές σχέσεις πρέπει να στηρίζονται στις αρχές της

ισότιμης φιλίας και συνεργασίας, διαμορφώνουν και το πλαίσιο των σημείων που ενώνουν τις δύο χώρες. Η υποστήριξη επιπλέον από την Κίνα των ειρηνευτικών προσπαθειών, και των ελληνικών θέσεων για απύραυλες ζώνες, διαμορφώνει ευνοϊκό κλίμα για την παραπέρα βελτίωση των σχέσεων των δύο χωρών. Δεν πρέπει ωστόσο να περάσει απαρατήρητο το γεγονός ότι η Κίνα βρίσκεται σήμερα στην περίοδο διαμόρφωσης νέων σχέσεων για να μπορεί να πραγματοποιήσει τα ανοίγματα που θεωρεί αναγκαία και προς τον τρίτο κόσμο και προς τις χώρες της ΕΟΚ. Απ' αυτή την άποψη τόσο η Μεσόγειος, όσο και τα Βαλκάνια έχουν ιδιαίτερη θέση στα ανοίγματα που επιχειρεί.

Μέσα σ' αυτά τα πλαίσια, του ρεαλισμού και της σταθερής ανάπτυξης των φιλικών σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών, όπως τέθηκαν και από τις δυο πλευρές, τα αποτελέσματα του ταξιδιού του πρωθυπουργού στο Πεκίνο μπορεί να μην υπήρξαν ιδιαίτερα εντυπωσιακά, είναι όμως θετικά.

Η αξιοποίησή τους και η διεύρυνσή τους θα εξαρτηθούν κυρίως από το σε ποιο βαθμό η εξωτερική μας πολιτική παραμένει αντιφατική και χωρίς μακροπρόθεσμους στόχους.

Οικονομικές σχέσεις: Ανάγκη προγραμματισμού και σοδαρότητας

Η κινέζικη πολιτική ηγεσία μίλησε ρεαλιστικά όχι μόνο για το πώς αντιλαμβάνεται τις σχέσεις των δύο χωρών στα διεθνή προβλήματα, αλλά και για τις οικονομικές σχέσεις μεταξύ των δύο κρατών. Τούτη τη φορά δεν υπήρξαν ανακοινώσεις για επενδύσεις, ούτε δέβαια περίμενε κανείς ότι οι επιχειρη-

ματίες που συνόδευαν τον κ. Παπανδρέου θα κλείναν αμέσως συμφωνίες στο Πεκίνο. Το κέρδος από τις συνομιλίες, που είχε ο υφυπουργός Εξωτερικού Εμπορίου κ. Γ. Κατσιφάρας με την υπεύθυνο της κινέζικης κυβέρνησης, είναι ότι ανοίχτηκαν δρόμοι, που αν αξιοποιηθούν συστηματικά και μελετημένα από την πλευρά των επιχειρήσεων και της κυβέρνησης θα έχουν και θετική πρακτική συνέχεια. Σε αυτό το σημείο όμως από πολλούς διατηρούνται και δικαιολογημένα πολλές αμφιβολίες, παρά τις αξιόλογες προσπάθειες από ελληνικής πλευράς να γίνει η καλύτερη προετοιμασία. Είναι γεγονός πάντως ότι οι επιχειρηματίες που συνόδευαν τον πρωθυπουργό γύρισαν ικανοποιημένοι παρά τις δυσχερείες που εμφανώς εξέφραζαν στο ταξίδι προς το Πεκίνο.

Η σημασία όμως της αποστολής, από τον επιχειρηματικό κόσμο που συνόδευε τον κ. Παπανδρέου στην Κίνα, δεν πρέπει να περιοριστεί μόνο στο «άνοιγμα μιας μεγάλης πόρτας». Ούτε δέβαια χρειαζόταν το ταξίδι στο Πεκίνο ο κ. Παπανδρέου για «να ενθαρρύνει το άνοιγμα του ΠΑΣΟΚ προς την ιδιωτική πρωτοβουλία» γοητευμένος από το «άσπρη γάτα, μαύρη γάτα» εκείνο που μας ενδιαφέρει είναι να πιάνει ποντίκια» που είχε πει ο Τενγκ. Η κυβέρνηση είχε κάνει τις επιλογές της στην οικονομική πολιτική πολύ πριν συναντηθεί ο κ. Παπανδρέου με τον πρόεδρο Τενγκ – μάλιστα μη διαπραγματεύσιμες στο διάλογο (;) με την Αριστερά. Η παρουσία στο επιχειρηματικό κόσμο και στελεχών «κοινωνικοποιημένων επιχειρήσεων», στο βαθμό που η κυβέρνηση αποφασίζει να διαμορφώσει μια συγκεκριμένη οικονομική πολιτική ενόχλησης και επενδύσεων, θα μπορούσε να ήταν της ίδιας τάξης και σε άλλα ταξίδια, και προφανώς η προηγηθείσα εμπειρία θα έδινε οφέλη στις δυσκολίες που υπάρχουν στις οικονομικές σχέσεις με την Κίνα – και δικαιολογημένα – γιατί η αποδοτικότητα τους δεν μπορεί να είναι άμεση.

Ούτε πολύ περισσότερο η ανάπτυξη για την οποία μίλησε ο Τενγκ – ανάπτυξη που «δεν θα στηρίζεται σε δόγματα, αλλά σε μεταρρυθμίσεις που θα δοκιμάζονται στην πράξη» – μπορεί να συγκριθεί με κάποιο συγκεκριμένα διατυπωμένο μοντέλο δικό μας, γιατί πολλοί γνωρίζοντας καλύτερα, πολλά θα έχουν να πουν για την εμπειρία π.χ. από το πενταετές της ελληνικής κυβέρνησης.

Η πολιτική σημασία της επίσκεψης Παπανδρέου στην Κίνα ωστόσο είναι θετική. «Ήρθαμε στην Κίνα για να γνωριστούμε με την ηγεσία της» είπε ο πρωθυπουργός. Και τούτο είναι, όσο και αν φαίνεται λίγο, σημαντικό. Μπορούν, δηλαδή, να τεθούν οι βάσεις για μια σταθερή συνεργασία σε πολλά επίπεδα. Η επίσκεψη του κινέζου πρωθυπουργού τον ερχόμενο Ιούλιο στην Αθήνα αναμένεται να επιβεβαιώσει αυτό το θετικό κλίμα και να αφήσει ανοιχτές τις προοπτικές μιας μονιμότερης συνεργασίας.

Γιάννης Φλώρος

Από το «Μεγάλο Τιμονιέρη» στον Τενγκ των «τεσσάρων εκσυγχρονισμών»

του Γιάννη Φλώρου

Έχοντας στο μυαλό σου την Κίνα της πολιτιστικής επανάστασης, απ' όσα έχεις διαβάσει, εικόνες με τις ομοιόμορφες σκούρες στολές, που καθιέρωσε ο ίδιος ο Μάο, την Κίνα της δεκαετίας 1966-76 με τις εφημερίδες τοίχου, τις μεγάλες συγκρούσεις, τις ιδεολογικές και πολιτικές διαμάχες στο Κόμμα και την κοινωνία, το σημερινό Πεκίνο σε απογοητεύει και ταυτόχρονα σε εντυπωσιάζει. Οι τρεις μέρες βέβαια που κράτησε το πρωθυπουργικό ταξίδι στο Πεκίνο είναι ελάχιστες για ένα δημοσιογράφο, ακόμα και για να κρατήσει κάποιες σημαντικές εντυπώσεις και να σημειώσει την εικόνα της πρωτεύουσας της μεταμορφωμένης Κίνας. Μπορεί όμως να δει τις αλλαγές, να έχει μια μικρή αίσθηση της σύγχρονης Κίνας και να επιστρέψει με περισσότερα και μεγαλύτερα ερωτηματικά απ' αυτή τη σύντομη εμπειρία σε μια τόσο μεγάλη και ιστορική χώρα, από τα όσα – άγνωστα σε μας – συμβαίνουν εκεί. Στην πλατεία Τιεν Αν Μεν (πλατεία της Ουράνιας Γαλήνης) υπάρχει ένα μόνο πορτραίτο του προέδρου Μάο και αυτό στην είσοδο της «Απαγορευμένης Πόλης» απέναντι από το μαισώλειο του δημιουργού και ιδρυτή της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας. Στους δρόμους υπάρχουν διαφημίσεις, οι Κινέζοι δεν οδηγούν μόνο ποδήλατα, αλλά και αυτοκίνητα, τα οποία στη συντριπτική τους πλειοψηφία είναι ιαπωνικής κατασκευής. Παρόμοια κατασκευής είναι και η μεγάλη πλειοψηφία ηλεκτρικών ειδών, που υπάρχουν στις βιτρίνες των καταστημάτων. Οι διαδηλώσεις φοιτητών στο Πεκίνο δεν στρέφονται μόνο εναντίον της επιθετικής εμπορικής πολιτικής της Ιαπωνίας, αλλά σύμφωνα με παρατηρητές σχετίζονται και με τις οικονομικές μεταρρυθμίσεις. Στο 7ο πενταετές πρόγραμμα που παρουσίασε στην Εθνική Λαϊκή Συνέλευση ο πρωθυπουργός Ζάο Ζιγιάνγκ αναγγέλλεται η επιβράδυνση του ρυθμού ανάπτυξης και των μεταρρυθμίσεων, σημειώνει σε κύριο άρθρο της η LIBERATION στις 27-3-86. Οι μεταρρυθμίσεις φαίνεται να προκάλεσαν προβλήματα στις δυνατότητες αφομοίωσης από την κινεζική οικονομία των καινοτομιών.

Μεγάλες τομές

Οι τομές είναι βαθιές σε όλα τα επίπεδα: στην οικονομική και κοινωνική ζωή, στην ανανέωση του πολιτικού ηγετικού δυναμικού, στην γεωργία, στις σχέσεις κόμματος-κοινωνίας. Ορισμένοι δυτικοί αναλυτές επισημαίνουν τα προβλήματα και τις αντιφάσεις και κυρίως την εμφάνιση του πληθωρισμού και των εμπορικών ελλειμμάτων. Σύμφωνα με την WALL STREET (26-3-86) ο ετήσιος ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ στο διάστημα 1986-90 θα πρέπει να είναι 7,5% όπως προκύπτει από

το νέο πενταετές, σημαντικά μειωμένος σε σχέση με το 10% που επιτεύχθηκε στο διάστημα 1981-85. Η άρση των ελέγχων στις τιμές συνέβαλε στο να αυξηθεί ο πληθωρισμός στο 12%, ποσοστό που είναι το μεγαλύτερο από το 1949. Στο πρώτο εξάμηνο του 1985 η βιομηχανική παραγωγή αυξήθηκε κατά 23%, ενώ ο κυβερνητικός στόχος προέβλεπε 8%. Στο δεύτερο εξάμηνο η κυβέρνηση προσπάθησε να περιορίσει τη βιομηχανική παραγωγή. Τα μέτρα που πήρε, σχολιάζει η WALL STREET, αντανακλούν τις επιφυλάξεις της ηγεσίας ότι μια μη ελεγχόμενη ανάπτυξη θα δημιουργήσει σοβαρά προβλήματα και μπορεί να αχρηστεύσει τα κυβερνητικά προγράμματα.

Όμως, η σημερινή Κίνα των «τεσσάρων σοσιαλιστικών εκσυγχρονισμών» (γεωργία, βιομηχανία, άμυνα, παιδεία) και των «ανοικτών θυρών», εμμένει, όπως είπε ο πρωθυπουργός Ζάο, στην «οικοδόμηση του σοσιαλιστικού εκσυγχρονισμού». Η ανάπτυξη της γεωργίας και η βελτίωση της διατροφής του λαού κατέχουν την πρώτη θέση. Ο Τενγκ Ξιαοπίνγκ – αναμφισβήτητα: ο ισχυρός άνδρας της μεταμορφωμένης Κίνας – είχε δηλώσει ότι το πρώτο καθήκον της επανάστασης είναι να βελτιώσει το βιοτικό επίπεδο του λαού. Η αγροτική μεταρρύθμιση έχει προχωρήσει. Οι αγρότες ανέλαβαν θέση συμβολαίου με το κράτος να καλλιεργούν μικρά τμήματα γης και να παραδίδουν ένα μέρος της παραγωγής στο κράτος. Το υπόλοιπο μπορούν να το πωλούν όπου και όπως αυτοί θεωρούν καλύτερα. Βασικό στοιχείο της αγροτικής μεταρρύθμισης είναι το σύστημα των οικογενειακών αγροτικών εκμεταλλεύσεων ή της «υπευθυνότητας», όπως ονομάστηκε από την κινεζική ηγεσία. Οι ελλείψεις σε έργα υποδομής στις μεταφορές, τη γεωργία, την κτηνοτροφία και την ιχθυοκαλλιέργεια δεν πρέπει να μειώσουν τα θεαματικά αποτελέσματα της αγροτικής μεταρρύθμισης. Η χώρα του ενός δισεκατομμυρίου περίπου κατοίκων από την εποχή της επανάστασης έχει κάνει τεράστια βήματα...

Τώρα και μάρκετινγκ...

Στον «ίδιο άνεμο» κινούνται οι ηγέτες της Κίνας και σε ό,τι αφορά την ανάπτυξη της βιομηχανικής παραγωγής. Τον Οκτώβριο του 1984 η Κ.Ε. του Κόμματος αποφάσισε να γίνουν σοβαρές αλλαγές στην διοίκηση των επιχειρήσεων και εξαγγέλθηκε το πρόγραμμα για την επιτάχυνση της αποκέντρωσης και το άνοιγμα της οικονομίας στους μηχανισμούς της αγοράς. Από τα κυριότερα μέτρα είναι η ελευθερία που έχουν οι επιχειρήσεις για τον καθορισμό του τρόπου παραγωγής, προμήθειας των πρώτων υλών τους και μάρκε-

τινγκ. Ακόμη διαθέτουν τώρα μεγαλύτερη ελευθερία για τον καθορισμό των μισθών και των πριμ των υπαλλήλων. Αυτές οι καινοτομίες σε συνδυασμό με την καθιέρωση του συστήματος φορολογικών κινήτρων – που, όπως είχε πει παλαιότερα ο Ζάο Ζιγιάνγκ, ένα από τα πλεονεκτήματά του είναι ο περιορισμός των διαπραγματεύσεων και των πολύπλοκων συναλλαγών που επικρατούσαν ως τώρα – σηματοδοτούν τη νέα τάση των οικονομικών μεταρρυθμίσεων στην Κίνα. Όμως τώρα ακόμη και οι κρατικές επιχειρήσεις έχουν το δικαίωμα να απολύουν τους ανεπαρκείς υπαλλήλους – σύμφωνα με τα κριτήριά τους – διονώντας τους το 50% του μισθού για επανεκπαίδευσή τους. Αυτό, σε συνδυασμό με την άρση των περιορισμών μετακίνησης και την μετακίνηση νέων κυρίως στα αστικά κέντρα, δίνει την εξήγηση σε διαδηλώσεις με κοινωνικά αιτήματα όπως π.χ. η ανεργία. Όλα αυτά βέβαια δεν μπορούν να αποτελέσουν κριτήρια με τους όρους των δυτικών χωρών για την οικονομία και την κοινωνική πολιτική, γιατί με εντελώς

διαφορετικές συνθήκες εκφράζεται ο πληθωρισμός π.χ. και η ανεργία στις δυτικές-καπιταλιστικές οικονομίες.

Η Κίνα ενδιαφέρεται και για τη σύγχρονη τεχνολογία. Για την ενθάρρυνση των ξένων επενδυτών, έγραψε πρόσφατα η HERALD TRIBUNE, η Κίνα πήρε σειρά μέτρων που θα κάνουν ευκολότερη την εξαγωγή κερδών από την Κίνα και θα επιτρέψουν την πώληση των προϊόντων τους – υπό περιορισμούς – στην κινεζική αγορά. Σύμφωνα με την ίδια εφημερίδα, περισσότερες από 1800 ξένες εταιρείες δημιούργησαν «κοινές επιχειρήσεις» με κινεζικές, επενδύοντας συνολικά 2,8 δις δολάρια.

Οικοδομούμε τον σοσιαλισμό...

Ο Τενγκ έχει δηλώσει το 1985 ότι το

άνοιγμα στη Δύση και στους μηχανισμούς της αγοράς δεν παραβιάζει τις αρχές του σοσιαλισμού. «Πρώτον επειδή η κρατική ιδιοκτησία παίζει πάντοτε πρωτεύοντα ρόλο και δεύτερον γιατί θα προσπαθήσουμε να αποφύγουμε την πόλωση μεταξύ πλουσίων και φτωχών και να πετύχουμε ευμάρεια για όσο το δυνατόν ευρύτερα στρώματα. Αναμφίβολα υπάρχουν διαφορές εισοδημάτων. Υπάρχουν πλουσιότερες περιοχές και πλουσιότεροι άνθρωποι. Θα βοηθήσουμε τις περιοχές που μειονεκτούν για να ισορροπήσει η κατάσταση. Υιοθετούμε τα καλύτερα στοιχεία του σοσιαλισμού και τα χρησιμότερα του καπιταλισμού για να ενεργοποιήσουμε τις παραγωγικές δυνάμεις της κοινωνίας». Στην Κίνα, υποστηρίζει η ηγεσία του κόμματος, δεν αναπτύσσεται ο καπιταλισμός, αλλά ο σοσιαλισμός με κινεζικά χαρακτηριστικά.

Είναι αδύνατο βέβαια να δοθεί μια εικόνα της σημερινής Κίνας ύστερα από μια σύντομη επίσκεψη στο Πεκίνο. Τα παραπάνω στοιχεία, δυτικών κυρίως σχολιαστών, απλά καταγράφουν την νέα φάση της Κίνας. Στον επισκέπτη του Πεκίνου η εικόνα μιας πόλης με τον οικοδομικό οργανισμό, τους μεγάλους πεντακάθαρους δρόμους, τις τεράστιες πλατείες, την ανέγερση πολυκατοικιών και ξενοδοχείων, δίνει την αίσθηση μιας χώρας που αφήνει πίσω της μια περίοδο και εισέρχεται σε μια καινούργια. Περιπατώντας στους δρόμους με τα χιλιάδες ποδήλατα και τις εκατοντάδες αυτοκινήτων δεν συναντάς οπλισμένους αστυνομικούς. Συναντάς όμως φύλακες της καθαριότητας. Ένας απ' αυτούς πρόσεξε ότι κάποιος από τη συντροφιά που βάδιζε σ' ένα δρόμο της αγοράς πέταξε το τσιγάρο του στο πεζοδρόμιο. Η αντίδραση ήταν άμεση. Πληρώσαμε πρόστιμο – αντίστοιχο με 25 δραχμές – και ταυτόχρονα μας έγινε η υπόδειξη ότι τα άχρηστα δεν πετιούνται στο δρόμο, αλλά σε ειδικά καλάθια που υπάρχουν κατά μήκος του δρόμου σε μικρές αποστάσεις και από τις δύο πλευρές. Είναι κάτι που δεν πρέπει να εκπλήσσει: μια πόλη με πληθυσμό που φτάνει τα 8 εκατ. είναι δύσκολο να διατηρηθεί καθαρή... Ωστόσο το Πεκίνο δίνει την βεβαιότητα στον επισκέπτη ότι η Κίνα εκσυγχρονίζεται. Σε ποιες κοινωνικές αλλαγές, σε τι και προς τα πού οδηγεί αυτός ο εκσυγχρονισμός δεν είναι δυνατό να δοθούν στοιχεία, γιατί ούτε τις πληροφορίες έχουμε, ούτε τις αναγκαίες αναλύσεις που θα μπορούσαν να δώσουν μια σαφή εικόνα στον αναγνώστη. Δεν είναι λίγοι ωστόσο

αυτοί που μιλούν για καπιταλιστική ανάπτυξη και «σοσιαλισμό της COCA-COLA». Αντίθετες είναι άλλες εκτιμήσεις, που θεωρούν ότι ανοίγονται νέες δυνατότητες με το κινέζικο πείραμα, υπάρχει μια καινούρια εμπειρία από την πορεία οικοδόμησης της Λαϊκής Κίνας, την πολιτιστική επανάσταση και σήμερα τον σοσιαλιστικό εκσυγχρονισμό. Οι μεταρρυθμίσεις ανταποκρίνονται – σύμφωνα με αυτές τις εκτιμήσεις – στην κινέζικη πραγματικότητα, αξιοποιείται η πλούσια ιστορική εμπειρία, απορρίπτονται τα λάθη και αναζητείται ο σωστός δρόμος. Οι τομείς είναι αναγκαίες και σήμερα η Κίνα είναι ριζικά διαφορετική απ' αυτή του προεπαναστατικού παρελθόντος, της πείνας και της φτώχειας. Η πολιτική ηγεσία της Κίνας επέλεξε ένα ριζικά διαφορετικό δρόμο από αυτόν που ακολουθήθηκε και οδήγησε στις κοινωνίες των ανατολικών χωρών, που, σύμφωνα με ορισμένους, διατηρεί βασικές αρχές από την Μaoϊκή περίοδο και κυρίως συνεχίζει μέσα από νέες συνθήκες την πάλη των τάξεων.

Πολιτικές αλλαγές και αλλαγές στο Κόμμα

Οι αλλαγές αυτές είναι φυσικό να έχουν συνδυασθεί και με πολιτικές αλλαγές. Το Κομμουνιστικό Κόμμα που έχει 40 εκατομμύρια μέλη βρίσκεται σε μεταβατική φάση. Δεν πέρασε πολύς καιρός από τότε που η «Λαϊκή Ημερήσια» (7-12-84) είχε δημοσιεύσει άρθρο με τίτλο «Δεν μπορούμε να περιμένουμε από τα κείμενα του Μαρξ και του Λένιν τη λύση των σύγχρονων προβλημάτων μας». Μετά από λίγες μέρες η διατύπωση εμφανίσθηκε στην ίδια εφημερίδα διαφορετική: «Δεν μπορούμε

συγκέντρωση στελεχών του κόμματος, ο υπεύθυνος για τα ιδεολογικά θέματα άσκησε δριμύτατη κριτική εναντίον του ατομισμού και της ευνοιοκρατίας που διακατέχει ορισμένα στελέχη του κόμματος. Η LIBERATION (14-1-86) σχολιάζοντας την επίσημη καταδίκη του φαινομένου θεωρεί ότι είχε στόχο και να καθησυχάσει τους «συντηρητικούς» του κόμματος, που με επικεφαλής τον Τσιεν Γιουν, ο οποίος είναι στο πολιτικό Γραφείο πάνω από 40 χρόνια, δεν συμφωνούν με τις μεταρρυθμίσεις του Τενγκ. Σύμφωνα με την ίδια εφημερίδα, αυτή η κατηγορία που αντιδρά στην πολιτική του Τενγκ είναι δογματικοί σταλινικοί, που ανησυχούν από τη χαλάρωση του πολιτικού ελέγχου των μαζών. Η FINANCIAL TIMES σχολιάζοντας τις διαφορετικές απόψεις στο κόμμα θεωρεί αυ-

τή την κατηγορία συντηρητικούς μαρξιστές, ενώ αναφέρεται και σε μια άλλη κατηγορία συγκεντρωτικών γραφειοκρατών, που αντιδρούν στις μεταρρυθμίσεις, γιατί φοβούνται ότι θα χάσουν την επιρροή τους εξ αιτίας της αποκέντρωσης. Πάλι σύμφωνα με δυτικούς σχολιαστές οι δύο κυριότεροι υποστηρικτές του Τενγκ είναι ο Γενικός Γραμματέας του κόμματος Χου Γιαομπάνγκ και ο πρωθυπουργός Ζάο Ζιγιάνγκ. Στην ηγεσία όμως, βρίσκονται ο πρόεδρος του κράτους Λι Ξιανιαν, που είχε ισχυρούς δεσμούς με το πρόδρομο Μάο και παρέμεινε στη θέση του στην πολιτιστική επανάσταση, και ο οικονομολόγος Τσιεν Γιουν που αναφέρθηκε πριν.

Πηγαίνοντας στο Σινικό Τείχος, όσο σύντομη και αν είναι η επίσκεψη, δεν μπορείς παρά να σταθείς με δέος μπροστά στην απέραντη αυτή χώρα, να θαυμάσεις μια διαφορετική μορφολογία του εδάφους, τη φύση, τους λόφους με τα ανθισμένα δένδρα, τον τόσο μεγάλο και πανάρχαιο πολιτισμό της, να νιώσεις την ανάγκη να μιλήσεις με τους ανθρώπους της, τους εργαζόμενους που δουλεύουν στο πλάι των δρόμων, όλο αυτό το πλήθος που βλέπεις στις λεωφόρους του Πεκίνου, τις χιλιάδες επισκέπτες της «Απαγορευμένης Πόλης». Γυρίζοντας, πάνω από τους λόφους, όπου απλώνεται, όσο φτάς το μάτι σου, το τείχος, που κτίσθηκε για να προστατέψει τη χώρα από τις επιδρομές από το Βορρά, βλέποντας την απεραντωσύνη των κάμπων, είναι αδύνατο να μη σκεφθείς γιατί ο πρόεδρος Μάο είχε πει: «μια σπίθα μπορεί να ανάψει φωτιά στον κάμπο»...

να περιμένουμε τη λύση όλων των προβλημάτων μας». Στο διάστημα 1984-85 έγιναν και μεγάλες συμπάνιες σε εθνική κλίμακα. Από τότε η ηγεσία του κόμματος, από την ίδια αυτή, που μεταξύνει την κοινωνία, που αυξήσει η δημοκρατία στο κόμμα και να προωθηθούν νέοι, θεωρείται ότι είχε πρώτα απ' όλα στόχο τα μέλη του κόμματος που προσχώρησαν στη δεκαετία της πολιτιστικής επανάστασης, που υπολογίζονται από ορισμένους σχεδόν στο μισό των μελών που έχει συνολικά το κόμμα. Σύμφωνα με άλλους η εκστρατεία αυτή, «επανορθωτική» όπως ονομάζεται, είχε στόχο την πάλη εναντίον της διαφθοράς, που καταγγέλλθηκε με μεγάλη τήση «αστικού φιλελευθερισμού». Τον Ιανουάριο του 1986, σύμφωνα με δημοσιεύματα δυτικών εφημερίδων, σε μεγάλη

ΝΕΑ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΝΑΖΙ ΒΑΛΝΤΧΑΪΜ

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗ
ΑΠΟ ΤΗ ΒΙΕΝΝΗ
ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ ΧΕΙΛΑ

Ο μέλλον πρόεδρος της Αυστρίας

Ο Κουρτ Βάλντχάιμ φωτογραφίζεται στο Ξενοδοχείο «Μεγάλη Βρετανία» στην Αθήνα το 1943, μαζί με τους αξιωματικούς του Γενικού (Γερμανικού) Επιτελείου παρά τη 11η Ιταλική Στρατιά. Το ύψος δείχνει τον Κ. Βάλντχάιμ. Στο κέντρο ακριβώς της φωτογραφίας διακρίνεται καθήμενος ο αντισυνταγματάρχης Βίλλερς, δεξιά τον ο στρατηγό Γκύντεργκελντ και αριστερά τον, με λευκή στολή, ο διοικητής Νοτ. Ελλάδας στρατηγό Φέλμ

επιτηρούσε τους Έλληνες «συμμορίτες»

Η σύμπτωση και η καλή τύχη έπαιξαν ένα σημαντικό ρόλο στις αποκαλύψεις για το παρελθόν του Κουρτ Βάλντχάιμ. Έπρεπε όμως να έλθει η πληγωμένη αυταρέσκεια ενός πρώην προϊσταμένου του στην Κατοχή για να φωτιστεί ένα ακόμα άγνωστο κεφάλαιο θαλντχάιμικής βιογραφίας: η σχεδόν πεντάμηνη παραμονή του στην Αθήνα το 1943.

Ένας φίλος ήρθε απ' τα παλιά

Ο περί ου ο λόγος προϊστάμενος είναι ο τότε αντισυνταγματάρχης Μπρούνο Βίλλερς, σήμερα 78 ετών. Το 1972 ήταν για τον Βίλλερς το έτος των μεγάλων ανακαλύψεων. Στο πρόσωπο του νεοεκλεγμένου Γεν. Γραμματέα του ΟΗΕ ανακάλυψε μαζί με τον πρώην συναγωνιστή του Βάλντχάιμ και την δική του ιστοριογραφική φλέβα.

Ο Βίλλερς απεφάσισε να γράψει στο Βάλντχάιμ. Στο πρώτο γράμμα του στο οποίο έκανε μνεία της γνωριμίας τους και πρότεινε μια συνάντηση ο Βάλντχάιμ απάντησε λακωνικά: *Ας έλθει ο αιτών στην Ν. Υόρκη και μια συζήτηση εκεί θα ήταν δυνατή.*

Ο Βίλλερς ήρθε αλλά ο Βάλντχάιμ δεν είχε χρόνο. Ο «χρόνος» του έγινε στη συνέχεια όλο και πιο μετρημένος: Όταν ο Βίλλερς του υπενθύμισε γραφτά την υπόσχεσή του, εσωκλείοντας στο γράμμα και μερικά πειστήρια από τις παλιές καλές εποχές, ο Βάλντχάιμ δεν απάντησε καθόλου.

Έτσι χρειάστηκε ο σημερινός διεθνής σάλος για να αποτολμήσει ο σεμνός πρώην αντισυνταγματάρχης να έλθει σε επαφή με τον Τύπο. Η εμφάνισή του συνοδεύτηκε από μια φωτογραφία, που μετά την δημοσίευσή της στο «BHM» και στο Γερμανικό Περιοδικό «Σπήγκελ» πριν δύο εβδομάδες, έχει δημοσιευθεί ήδη σε εκατοντάδες έντυπα σ' όλο τον κόσμο.

Η φωτογραφία απεικονίζει γερμανούς αξιωματικούς στο Ξενοδοχείο «Μεγ. Βρετανία» την 4η Οκτωβρίου 1943. Οι απεικονιζόμενοι ήταν μέλη του γερμανικού Γενικού Επιτελείου Στρατού παρά την 11η Ιταλική Στρατιά: ένα επιτελείο που δημιουργήθηκε αρχές Ιουλίου 1943 και έπαιξε πριν απ' όλα το ρόλο του επιτηρητή. Η επικείμενη κατάρρευση της φασιστικής Ιταλίας ήταν τότε κοινό μυστικό. Η δημιουργία του γενικού επιτελείου ήταν έτσι μέρος της προετοιμασίας για την περίπτωση σχεδίου «Άξονα» — την συνθηκολόγηση της Ιταλίας και την αποχώρησή της από τον Πόλεμο¹.

Η συνθηκολόγηση έγινε την 8η Σεπτεμβρίου 1943. Αμέσως μετά, την διοίκηση της περιοχής ανέλαβε αποκλειστικά η νεοσυσταθείσα Ομάδα Στρατιών (Armeegruppe) Νότιας Ελλάδας υπό τον Στρατηγό της Αεροπορίας Φέλμ.

Η συνάντηση που αποθανάτισε ο φακός είχε λοιπόν αποχαιρετιστήριο χαρακτήρα. Το Επιτελείο-επιτηρητής έπαυσε την ημέρα αυτή να υπάρχει και τυπικά. Έτσι ακριβώς είναι καταχωρημένη η σχετική είδηση στο «ημερολόγιο πολέμου»² της Ομάδας Στρατιών στις 4 Οκτωβρίου 1943. Στο ίδιο κατά τα άλλα ημερολόγιο

που συνέτασσε πρωτίτερα από την 19η Ιουλίου μέχρι την 21η Αυγούστου 1943 ο αξιωματικός του Γερμανικού Γενικού Επιτελείου στην Αθήνα, Κουρτ Βάλντχάιμ.

Η ανάκληση μιας «χαμένης μνήμης»

Με την ανακάλυψη αυτού του ημερολογίου τερματίζεται επιτυχώς η αναζήτηση του «χαμένου καιρού» και της «χαμένης μνήμης» του Βάλντχάιμ στην Αθήνα. Στα φύλλα του ημερολογίου είναι καταγεγραμμένα τα σημαντικότερα γεγονότα της εποχής:

Δείγμα μνήμης I:

«Σχετικά με την συμπεριφορά απέναντι σε συμμορίτες να δοθούν ανάλογες οδηγίες στην πρώτη ορεινή Μεραρχία. Σύμφωνα με νέα διαταγή του Φύρερ, οι συμμορίτες που συλλαμβάνονται στις μάχες να εκτελούνται. Άλλοι ύποπτοι συμμορίτες να συλλαμβάνονται και να εκτοπίζονται για καταναγκαστική εργασία στη Γερμανία».

Δείγμα μνήμης II:

«Η συμμορία οπισθοχώρησε μετά από 9ωρο αγώνα αφήνοντας πίσω της 150 νεκρούς.

26 ύποπτοι συμμορίτες τουφεκίστηκαν από τους Ιταλούς. Επιπλέον συνελήφθησαν 300».

Η ανακάλυψη αυτών των εγγράφων, δίνει μια ιδέα της ριζικής στροφής που συντελέστηκε πρόσφατα στην έρευνα του «Θέματος Βάλντχάιμ».

Η στροφή αυτή συνίσταται κατ' αρχήν στον ακριβή προσδιορισμό της θέσης και του ρόλου του Βάλντχάιμ στα γερμανικά επιτελεία. Αυτό επέτρεψε στη συνέχεια μια έρευνα στα αρχεία που αφορούσε άμεσα την προσωπική του δράση. Όπως είναι γνωστό ο Βάλντχάιμ υπηρέτησε στα Βαλκάνια κυρίως στο Γενικό Αρχηγείο της Ομάδας Στρατιών (Heeresgruppe) Ε υπό τον στρατηγό Αλεξάντερ Ληρ με έδρα το Αρσακλί, δίπλα στη Θεσσαλονίκη.

Στο αρχηγείο αυτό δεν υπάγονταν άμεσα μάχημα στρατεύματα. Οι διαταγές του εκεί Γενικού Επιτελείου είχαν μόνον γενικό χαρακτήρα: ο μετασχηματισμός τους σε συγκεκριμένα σχέδια επιχειρήσεων υπάγονταν στους τοπικούς διοικητές.

Μια θέση κλειδί στο Γενικό Επιτελείο είχε ο αξιωματικός 1γ, αρμόδιος για την υπηρεσία πληροφοριών και αντικατασκοπείας. Ο 1γ ήταν επικεφαλής του 1γ Γραφείου με υφιστάμενους τον 1γ/Α0 (αρμόδιο για την αντικατασκοπεία) δυο αξιωματικούς Ο3 και λοιπά.

Ο Βάλντχάιμ ήταν ένας από τους δύο Ο3 αξιωματικούς.

Ο πληροφορημένος αξιωματούχος

Κοινό καθήκον των Ο3 ήταν η σύνταξη καθημερινών αναφορών και η εκτίμηση της κατάστασης του εχθρού. Ο Βάλντχάιμ σαν γλωσσολογός, είχε επιπλέον τα καθήκοντα του διερμηνέα στις επαφές μεταξύ γερμανών και ιταλών αξιωματικών.

Σαν μέλος του 1γ γραφείου και σαν διερμηνέας ο Βαλντχάιμ ήταν ένας από τους πιο καλά πληροφορημένους αξιωματικούς στο Αρσακλί. Ο Βαλντχάιμ αμφισβητεί αυτό το ρόλο. Στο «Memorandum» (1.3) που κατέθεσε στο υπουργείο Δικαιοσύνης των Η.Π.Α. στις αρχές του Απριλίου το οποίο αποτελεί την απολογία των πεπραγμένων του στη βαλκανική περίοδο, ο βαθμός πληροφόρησής του εμφανίζεται ριζικά υποβιβασμένος. Σύμφωνα με το Βαλντχάιμ ο βασικός κόμβος πληροφοριών στο Αρσακλί ήταν ο αξιωματικός 1γ/α (Αντικατασκοπεύς). Σ' αυτόν κατέφθαναν οι πληροφορίες από τους πράκτορές του στα τοπικά διοικητήρια χωρίς να λαμβάνουν γνώση τα υπόλοιπα μέλη του 1γ γραφείου. Σ' αυτού του είδους τις αποκρυπτομένες πληροφορίες συγκαταλέγονταν και τα εγκλήματα πολέμου.

Ο ισχυρισμός όμως αυτός του Βαλντχάιμ αναιρείται διπλά: πρώτον από τον κανονισμό λειτουργίας του 1γ Γραφείου. Σ' αυτόν αναφέρεται ρητά ότι ο 1γ/α είναι υποχρεωμένος να διαβιβάζει «όλες τις πληροφορίες σχετικά με τον εχθρό» (στον προϊστάμενο του 1γ). Δεύτερο από την πρακτική του 1γ Γραφείου: Το μέγιστο μέρος των ευρεθέντων ντοκουμέντων του 1γ/α είναι συνυπογραμμένα και από άλλα μέλη του 1γ Γραφείου.

Ο αριθμός των μέχρι σήμερα ευρεθέντων εγγράφων του 1γ Γραφείου στο Αρσακλί ξεπερνάει ήδη τις πολλές χιλιάδες. Σ' αυτά είναι αποτυπωμένη σχεδόν η συνολική ιστορία των εγκλημάτων πολέμου στα Βαλκάνια. Πολλά απ' αυτά τα έγγραφα φέρουν την υπογραφή Βαλντχάιμ.

Το ΑΝΤΙ δημοσιεύει εδώ τα πιο σπουδαία απ' αυτά, που αφορούν την Ελλάδα.

Οι αναφορές του Βαλντχάιμ γίνονται σε ολόκληρο τον Ελλαδικό χώρο.

Την 12η Αυγούστου 1944 ο συντάκτης της αναφοράς πιστοποιεί ότι η περιοχή νότια του Ηρακλείου Κρήτης κατέχεται από τους Παρτιζάνους. Δυο μέρες αργότερα αναγγέλλει: «κατά την επιχείρηση ΝΔ του Ηρακλείου και Παλαιοχώρας πολυάριθμες συλλήψεις: Καταστροφή δύο κωμοπόλεων, είκοσι εκτελέσεις προς εξίλεση»⁶.

Την 8η Αυγούστου διαβιβάζει ότι «στην Αθήνα σ' ένα μπλόκο εκτελέστηκαν πολλοί κομμουνιστές»⁶ και την 15η-8-1943, αυτή τη φορά από την Αθήνα, αναμεταδίδει ότι για την «ειρήνευση» της περιοχής νοτίως της Άρτας τα γερμανικά στρατεύματα θα είχαν τότε μόνο προοπτική επιτυχίας «αν ο συνολικός ανδρικός πληθυσμός συλληφθεί και εκτοπισθεί».

Επιβεβαίωση των σχέσεων με Άιχμαν

Δύο νέα έγγραφα πρωτοεμφανίστηκαν επίσης τελευταία σχετικά με τις διώξεις των Εβραίων.

Το πρώτο αφορά τις διώξεις στη Θεσσαλονίκη. Οι μέχρι τώρα πληροφορίες για την ανάμειξη της Ομάδας Στρατιών Ε σ' αυτές ήταν, τουλάχιστον θεωρητικά, διαβλητές. Ο λόγος: οι πληροφορίες προέρχονταν από τον εγκληματία πολέμου Μαξ Μέρτενς. Στην απολογία του κατά τη διάρκεια της δίκης του στην Αθήνα το 1959 ο Μέρτενς είχε κάνει την εξής αποκάλυψη: Σε μια σύσκεψη που είχε συγκαλέσει ο Άντολφ Άιχμαν στις 15-1-1943 στη Θεσσαλονίκη με θέμα την τελική λύση του εβραϊκού ζητήματος παρευρίσκονταν επίσης εκπρόσωποι της ομάδας στρατιών Ε από το Αρτακλί. (βλ. ΑΝΤΙ, τχ 314).

Το νέο ντοκουμέντο επισφραγίζει τώρα την ορθότητα αυτής της πληροφορίας. Αναφερόμενο στην απόσπαση του λοχαγού των Ες-Ες Ντήτερ Βισλιτσένι από την Μπρατισλάβα, με στόχο την «προβλεπόμενη εκτόπιση των Εβραίων από το χώρο της Θεσσαλονίκης» συνεχίζει: «οι αναγκαίες συνομιλίες διεξήχθησαν στην Αθήνα με τον εξουσιοδοτημένο του Ράιχ στην Ελλάδα και Θεσσαλονίκη καθώς και εκπροσώπους της Ομάδας Στρατιών (HEERESGRUPPE) και του στρατιωτικού διοικητή Θεσσαλονίκης-Αιγαίου».

Το δεύτερο έγγραφο ανάγεται στην Αθηναϊκή περίοδο του Βαλντχάιμ. Στο σημείο 4 αναφέρεται:

«4. Η στάση του πληθυσμού παραμένει παθητική. Για την απόλυτα εχθρική τοποθέτησή του δεν υπάρχει αμφιβολία. Τα Ιωάννινα και η εκεί εμφανισθείσα εβραϊκή επιτροπή πρέπει να κριθούν ως κέντρο ανταρσίας...»⁷

Υπογραφή του αποδέκτη του εγγράφου: Βαλντχάιμ. Ο οποίος βέβαια δεν θυμάται σήμερα τίποτε σχετικό...

Και τώρα έρχεται η επιδράβεση

Το «θέμα Βαλντχάιμ» ήταν στην πρώτη φάση του μέχρι μέσα Μαρτίου ένα θέμα αξιοπιστίας. Η κάθεодός του ως υποψηφίου του

Συντηρητικού Λαϊκού Κόμματος για το προεδρικό αξίωμα στις εκλογές του προσεχούς Μαΐου έθετε το εύλογο ερώτημα: είναι δυνατόν ένας άνθρωπος ο οποίος κατέγραφε και υπέγραφε καθημερινά το χρονικό των εγκλημάτων πολέμου και ο οποίος όμως ισχυρίζεται σήμερα ότι δεν είχε ακούσει ποτέ τίποτε για αυτά να είναι κατάλληλος για το ανώτατο κρατικό αξίωμα;

Η προβληματική όμως επεκτάθηκε σύντομα και σε άλλα θέματα. Η υπερπόση των πεπραγμένων της Βέρμαχτ από το Βαλντχάιμ – ο οποίος όταν μιλά δημόσια για παρτιζάνους εξακολουθεί να τους ονομάζει «συμμορίτες» – ώθησε τους παλιούς θετεράνους προς το μέρος του. Οι αποκαλύψεις του Εβραϊκού Συμβουλίου της Ν. Υόρκης εδήγειραν με τη σειρά τους την κοινή γνώμη εναντίον της «ανάμειξης» ξένων παραγόντων στα εσωτερικά της Αυστρίας. Ο συνδυασμός αυτών των δύο στοιχείων προξένησε σε λίγες μέρες ένα πρωτόγνωρο εθνικιστικό μένος – με κυρίως αντισημιτική αιχμή. Οι επιτελείς του Βαλντχάιμ δεν είχαν κατά πάσα πιθανότητα προσχεδιασμένη μια τέτοια έξαψη των συνισθημάτων του κοινού. Μετά τη μεγάλη απήχηση των πρώτων αντισημιτικών τους δηλώσεων όμως, η προεκλογική τους καμπάνια αναπροσαρμόσθηκε ριζικά. Η Αυστρία γέμισε με κίτρινες αφίσσες – το χρώμα που έχει επιβληθεί στους Εβραίους – πάνω στις οποίες αντιείνονταν πεισματικά με κόκκινα γράμματα – το εθνικό χρώμα της Αυστρίας: «Εμείς οι Αυστριακοί ψηφίζουμε όποιον θέλουμε».

Μια τέτοια εξέλιξη ακόμα και σε μια τόσο μικρή χώρα όπως η Αυστρία δεν μπορεί φυσικά να μείνει απαρατήρητη στην υπόλοιπη Ευρώπη. Όχι μόνο γιατί η καμπάνια του Βαλντχάιμ γίνεται σε βάρος των θυμάτων της Βέρμαχτ, ζώντων και μη. Μια νίκη του Βαλντχάιμ θα ενισχύσει επιπλέον, μετά τις επιτυχίες των συντηρητικών στη Γαλλία και το δημοψήφισμα εναντίον του ΟΗΕ στην Ελβετία, συνολικά το δεξιό ρεύμα στην Ευρώπη. Τέλος αυτό το ρεύμα, κατεξοχήν ξενόφοβο, θα εμπλουτισθεί ιδιαίτερα στην περίπτωση της Αυστρίας με την πλέον αποκρουστική του απόχρωση, τον αντισημιτισμό.

Για την ίδια την Αυστρία αυτό θα μπορούσε να έχει δυο επακόλουθα: πρώτον μια νίκη του Βαλντχάιμ θα είναι το προοίμιο μιας «στροφής» προς τα δεξιά με συνεπακόλουθο την επάνοδο του Λαϊκού Κόμματος στην εξουσία μετά από απουσία 17 ετών.

Πιο μοιραία ακόμη θα είναι όμως τα αποτελέσματα για την πολιτική κοινότητα της χώρας. Ήδη πριν δυο εβδομάδες το «Σπήγκελ» χαρακτήριζε στο εξώφυλλό του την επικρατούσα ατμόσφαιρα στην Αυστρία σαν έναν «ήσυχο», μουλωχτό φασισμό. Αυτή τη βδομάδα εμφανίσθηκε και το «ΠΡΟΦΙΛ», το «Σπήγκελ» της Αυστρίας, με θέμα του εξωφύλλου τον αντισημιτισμό. Οι προειδοποιήσεις όμως αυτών των περιοδικών, όσο διαπεραστικά διατυπωμένες και να είναι, δεν φαίνεται να βρίσκουν απήχηση. Εκτός από το «ΠΡΟΦΙΛ» που εκδίδεται εβδομαδιαία και την καθημερινή εφημερίδα «Ειδήσεις του Σάλτσμπουργκ», όλος ο υπόλοιπος φιλελεύθερος τύπος ακολουθεί σήμερα το στυλ Βαλντχάιμ. Το ίδιο ισχύει και για τα φύλλα μαζικής κυκλοφορίας όπως η «Κρόνεν Τσάιτουνγκ», που διαβάζεται από το 1/3 του πληθυσμού και η οποία εγκωμιάζει καθημερινά την Βέρμαχτ.

Μια νίκη του Βαλντχάιμ θα έχει όμως άλλες ανυπολόγιστες συνέπειες: η εθνική συνείδηση στην Αυστρία δεν ήταν μέχρι τώρα ποτέ αναπτυγμένη. Το 1938 η Αυστροφασιστική ιδεολογία κοινότοποιήθηκε στην κυριολεξία κάτω από το βάρος του Γερμανικού милитарισμού και αντισημιτισμού. Μετά τον πόλεμο οι εξάρσεις της εθνικής συνείδησης περιορίζονταν σε αθλητικά ή δευτερεύοντα κοινωνικά γεγονότα. Μια νίκη του Βαλντχάιμ σήμερα θα χαίρεται σίγουρα από την πλειοψηφία σαν εθνικό γεγονός.

Ο κίνδυνος της εμπέδωσης ενός τέτοιου είδους εθνικισμού στα χρώματα του αντισημιτισμού είναι λοιπόν με τα σημερινά δεδομένα πράγματι ρεαλιστικός.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

* «Άξονας» ήταν ο κωδικός για την εφαρμογή σχεδίου μετά την κατάρρευση της Ιταλίας.

1. «ΠΡΟΦΙΛ» 21-4-86.

2. «Ημερολόγιο Πολέμου» RH 3AX Ομοσπονδιακό Αρχείο Φράιμπουργκ.

3. Άποψη του δόκτορα Κουρτ Βαλντχάιμ, 6 Απριλίου, Βιέννη.

4. Εγχειρίδιο για την Υπηρεσία του Γενικού Επιτελείου, RHDS/921 Ομοσπονδιακό Αρχείο Φράιμπουργκ.

5. Επιστολή του Γραφείου του αρχηγού της Ασφάλειας στο Υπουργείο Εξωτερικών, Βερολίνο, DOEW 1999.

6. NOKW 935, Εθνικό Αρχείο Ουάσιγκτον.

7. RH. 19VII/23B, Εθνικό Αρχείο Ουάσιγκτον.

ή *perī* προηγμένων, εν γένει, δειγμάτων εφαρμοσμένου ορθολογισμού

Έξι εργοστάσια

αγροτοσυνεταιριστικής ιδιοκτησίας στην «αδελφή» χώρα Σουηδία, μετέβαλαν πλήθος ανυποψίαστα μηρυκαστικά της σε ζώα σαρκοφάγα. Κι όχι απλώς, σε σαρκοφάγα παρά σε ύαινες και γύπες, όπως μετέδωσε απ' τη Στοκχόλμη η ραδιοφωνική εκπομπή: «Ηχώ του καταναλωτή». Και να πώς:

Ψόφιος γάτες και σκυλιά σε κατάσταση σήψης, τόννοι ολόκληροι από ψοφίμια κάθε είδους σε αποσύνθεση αλέθονται σε συνεταιριστικές κρεατομηχανές της Ομοσπονδίας Κρεοπωλών, βράζονται, αποξηραίνονται και βγαίνουν τέλος «αλεύρι κρέατος», ή «σκόνη πρωτεΐνης», που στη συνέχεια, θα πουληθεί ως «υψηλής θρεπτικότητας» ζωοτροφή, για τα υπόλοιπα, ανάδελφα ή και ομάδελά τους ζωντανά. Η είδηση αλλιώς: στη Σουηδία, δεν τρώνε, μόνον, πολλές φορές την εβδομάδα, κρέας... οι αγελάδες της, παρά τρώνε και κρέας αγελαδινό. Όπως και τα σουηδικά γουρούνια τρώνε χοιρινό. Οι σκύλοι της σκυλίσιο, και ούτω καθ' εξής. Η αλήθεια είναι πως τα σουδικά ζωομενού ποικίλλουν αναλόγως με την τρέχουσα συγκομιδή. Προ καιρού, είχαν αλεστεί, παραδειγματος χάρι, και οι 4 τόννοι ενός ελέφαντα, αφού άφησε την τελευταία του πνοή μετανάστης ων, στο τσίρκο Σκαντινάβιουμ.

Οι βλαβερές συνέπειες της ζωοφιλίας

Η Ομοσπονδία Κρεοπωλών παραγωγός της «κρεατόσκονης», παραλάμβανε, σε συμφωνία με τους δήμους, τα ζώα που ψοφούσαν, και στη συνέχεια τα άλεθε μαζί με τα υπολείμματα, όλων των σφαγείων της. «Τ' αξιοποιούσε», λέει. Και αξιοποιούνταν, έτσι, μερικές χιλιάδες τόννοι ψοφίμια το χρόνο. Σε τρία από τα εργοστάσια της, έφταναν έως το 20% των πρώτων της υλών. Σ' ένα τέταρτο, κάλυπταν ίσαμε και το 30%.

Η εντατικοποίηση της παραγωγής στη βιομηχανοποιημένη κτηνοτροφία, που, όχι σπάνια, ανεβάζει πολύ ψηλά τη θνησιμότητα των ζώων, παρείχε πλούτο πρώτων υλών, στο συνεταιρισμό, στα σουηδικά μόνο χοιροστάσια ψοφούν 80.000 κεφάλια το χρόνο. Εκτός της

AFTONBLADET

DJURMATSKANDALEN

Folkstorm

Gråtande djurvänner ringde ner fabrikerna

På tio timmar revolutionerades djurmatskänningen i Sverige. Gråtande människor ringde fabrikanterna och Lantmännen efter Konsumentekots avslöjanden i radio i går morse om hur självdöda djur mals ner till kottpulver.

På kvällen avskaffade lantbrukskooperationen metoder.

I dag visar Aftonbladet radioreportrar lista på djurmatsen som innehåller ingredienser för

Ring exper

I kväll klockan Linjen och i panel om djur

08/21 12 21 och 08/21 14 72

Utpressarg

Την πρώτη μέρα που ξέσπασε το σκάνδαλο των ζωοτροφών, η εφημερίδα των σοσιαλδημοκρατών τόνιζε σε πρωτοσέλιδο τίτλο: «Λαϊκή θύελλα».

κτηνοτροφικής, βέβαια, συνδρομής, συνέβαλαν γενναίως, με τις δικές τους πρώτες ύλες, και τα σουηδικά νοικοκυριά, που θες λόγω ευγενούς ζωοφιλίας, θες λόγω σκέτης ανθρωποφοβίας, βρίθουν από κατοικίδια. Πέρσι σ' ένα μικρό εργοστάσιο της Σκάνε, έκαναν... σκόνη, περί τους τρεις τόνους ψόφια σκυλιά και γατιά.

Όλο το πρωτότυπο τούτο υλικό αλέθονταν, δίχως να γδαρθεί καν, στις «εγκαταστάσεις μετατροπής», όπως σοφιστικότητας αποκαλούσε, τους ειδικούς μύλους της, η Ομοσπονδία. Αλέθονταν απ' ευθείας, με το τρίχωμά τους, τη γούνα τους, που λένε οι Σουηδοί, με τα κόκκαλά τους, τα εντόσθιά τους, αλλά και το αναφώδευτο μαζί περιεχόμενο, των εντοσθίων... «Μα αποστειρώνονται, βράζουν στους 140 βαθμούς, επί 20 λεπτά», ήταν η αποστομωτική εξήγηση,

εκπροσώπου των παραγωγών, προς αφέλη απορούντα δημοσιογράφο. Όσο, λέει, για τη «γούνα» τους περιείχε «έξτρα πρωτεΐνη».

Όπως και να 'χει το πράγμα, μια ποσότητα από το προϊόν τη διαθέτανε σε εργοστάσια παρασκευής ζωοτροφών για κατοικίδια.

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι τυποποιημένες ζωοτροφές κόστισαν στους σουηδούς ιδιοκτήτες ζώων, το '85, τόσες κορώνες όσες δραχμές στοιχίσε στους έλληνες φορολογούμενους και η «πολιτιστική Αθήνα» της Μερκούρη: 500 εκατομμύρια!

Παρόλα αυτά, η πρόσφατη ιστορία δεν περιορίζεται στην κυνική εκμετάλληση μοναχικών ατόμων. Ούτε σε μία καταπραητική απλώς μεταχείριση των συναισθηματικών τετράποδων, από έναν πανούργο έμπορο.

Απεναντίας κύριοι καταναλωτές του

εν λόγω προϊόντος, ήταν οι μεγαλύτερες κτηνοτροφικές και πτηνοτροφικές μονάδες, της χώρας. Οι ζωτροφές της συνεταιριστικής επιχείρησης Lautmannen καλύπτουν το 80% των πωλήσεων όλων των αποκαλούμενων υψηλής θρεπτικότητας ζωοτροφών, που διακινούνται στη σουηδική αγορά. Με λίγα λόγια, όλοι οι κάτοικοι της Σουηδίας, και στο ποσοστό που στον καθένα μας ανάλογει, έχουμε μερίδιο στην κατανάλωση της ψοφοπρωτεΐνης, είτε μέσω των γαλακτοκομικών και των αυγών που παίρνουμε, είτε μέσα από την κατανάλωση του κρέατος αγελάδων, γουρουνιών και πουλερικών, που τρέφονται με τα υπολείμματα των άρρωστων και ψόφωτων ζώων. Πολλά απ' αυτά μεταφέρονταν, κατ' ευθείαν, απ' τα καλάθια των κτηνίατρων στα συνεταιριστικά φορτηγά.

Το «ορθολογιστικό πνεύμα»

Ήταν ένας ραδιοεμπόρτης που άρχισε να ψάχνει το περιεχόμενο των ζωοτροφών, όταν αντιλήφθηκε να αρρωσταίνει η γάτα του ύστερα από ένα γεύμα της με «ειδική τροφή» ακριβώς για γάτες. Η μετάδοση του πρώτου του ρεπορτάζ, στο τέλος περίπου της χρονιάς κι ύστερα από ενός μηνός περίπου έρευνας έσκασε σα βόμβα. Ραδιόφωνο, Τύπος, τηλεόραση, ασχολήθηκαν στην ειδησεογραφία τους με πρώτο θέμα την «κρεατόσκονη» πάνω από μια βδομάδα. Οι μόνοι που αδυνατούσαν να αντιληφθούν το γιατί ο τόσος θόρυβος (τον οποίο και απέδιδαν στη σκανδαλοθηρία των δημοσιογράφων) ήταν οι παραγωγοί. Οι πρακτικές τους ήταν πέρα για πέρα «επισημονικά εγγυημένες» και τις δέιπε, όπως δήλωσε ο εκπρόσωπός τους προς τον Τύπο, «σύγχρονο ορθολογιστικό πνεύμα». Από το σύγχρονο ή παρά φύσιν τούτο ορθολογισμό, υποσχέθηκε το ταχύτερο δυνατόν απαλλαγή, με νέο νομοσχέδιο, ο αρμόδιος σοσιαλδημοκράτης υπουργός, απαντώντας σε επερώτηση που κατατέθηκε, την επομένη κιόλας, στη σουηδική Βουλή. Από την ίδια, όμως, ημέρα και 10 ώρες μετά τον πάταγο της ειδήσης, η Ομοσπονδία Κρεοπωλών, καθώς κι ολόκληρος ο κρατικός φορέας του αγροτικού συνεταιριστικού κινήματος, στο οποίο ανήκει, είχαν υποχωρήσει, ήδη και δήλωναν την πρόθεσή τους για άμεσο τερματισμό της ιδιότυπης παραγωγής. Μίας παραγωγής που λάβαινε χώρα, εν κρυπτώ... και σε χώρα, όντως μοντέλο προστασίας του καταναλωτή, επί 50 ολόκληρα χρόνια!

Ωστόσο, το σκάνδαλο έμελλε να έχει και συνέχεια. Είχε προηγηθεί η αποδοκιμαστική δήλωση του υπουργού, όταν αποκαλύφθηκε πως όχι μόνο έκανε χρήση της ίδιας μεθόδου και η ημικρατική επιχείρηση LINFU AB (με 500 τόνους ψοφίμια, το χρόνο στο ενεργητικό της), αλλά και πως συνέχιζε απτόητη να τη χρησιμοποιεί μία εβδομάδα μετά το ξέσπασμα του σκανδάλου.

Τώρα υπεύθυνοι και συνυπεύθυνοι διαβεβαιώνουν πως το περιβόητο «υλικό»

θα μετατρέπεται, αποκλειστικά, σε λίπασμα. Το πρώτο φωσφορούχο, εξάλλου, λίπασμα δεν ήταν παρά σκόνη οστών που οι ντόπιοι γεωργοί χρησιμοποιούσαν ήδη από την εποχή του 1800 στα χωράφια τους. Όταν όμως ως χθες ακόμη, η θέση των παραγωγών ήταν, πως βράζοντας και αλέθοντας τα σαπισμένα κρέατα, μεταβάλλονται ευθὺς κι ως δια μαγείας, σε θρεπτικό προϊόν: όταν στο πνεύμα της ίδιας φαινής λογικής, άφηναν να διαφανεί, πως πρόσφεραν, ως και υπηρεσία στο κοινό, με τις αλλόκοτες δραστηριότητές τους, γύρω απ' τα ψοφίμια: όταν σχεδόν επαίρονταν, γιατί ήταν εκείνοι, που είχαν εφαρμόσει την «πιο οικονομική, παραγωγική και υγιεινή μέθοδο απαλλαγής απ' αυτά», η υπόθεση, από άποψη ουσιαστική, μόνο λήξασα, δεν μπορεί να θεωρείται. Πολύ περισσότερο που τώρα δηλώνουν άλλα οι παραγωγοί. Αν όντως, όμως, πίστευαν κι οι ίδιοι στην ορθότητα των πρακτικών τους, ποιος τότε ο λόγος που τις διέκοψαν αστραπιαία, αμέσως μόλις έγιναν γνωστές; Αυτό ήταν ένα από τα ερωτήματα που τέθηκαν.

Ως προς την ευθύνη της γενικότερης πολιτικής που κυριαρχεί στον τομέα της παραγωγής τροφίμων, ο αρμόδιος υπουργός είπε, μεταξύ άλλων, ότι «*χάθηκε η ποιότητα απ' την παραγωγή, επειδή ποντάραμε υπερβολικά στην ποσότητα*». Ανάμεσα στα μέτρα που εξάγγειλε, ήταν η χρηματοδότηση ερευνών, με αντικείμενο την εξεύρεση νέων παραγωγικών μεθόδων. Μεθόδων, που δεν θα παραβλέπουν, τους βιολογικούς νόμους ή την ισορροπία της φύσης, όπως είπε, και που θα στοχεύουν, στην ανύψωση της ποιοτικής πλευράς στην παραγωγή. Αξιοσημείωτο είναι ότι η ίδια κρατική επιτροπή γεωργίας και κατόπιν συστάσεως του εν λόγω συνεταιριστικού φορέα, είχε απορρίψει λίγους, μόνον μήνες, πριν το σκάνδαλο, τη χρηματοδότηση έρευνας σχετικής με το περιεχόμενο ακριβώς, των ζωοτροφών. Προφανώς, κανείς δεν είχε τη διάθεση να επωμιστεί το πολιτικό κόστος της όλης ιστορίας, έγραψε, σχολιάζοντας το γεγονός, η εφημερίδα της ένωσης εργατών Σουηδίας AFTON-BLADET. Για τον ίδιο λόγο, και η σπουδή με την οποία πάρθηκε, η απόφαση του τερματισμού της, κρίνεται από την ίδια σοσιαλδημοκρατική εφημερίδα, ως ενδεικτική του πόσο κυνικά, διευθύνονταν η εξαπάτηση και η απόκρυψη. Δεν είναι τυχαία άλλωστε ότι προβάλλει τώρα στις στήλες του Τύπου πρόταση για κρεματορία ζώων, μαζί με το αίτημα να παίρνει κανείς πίσω τη στάχτη του ζώου, που θα παραδίδει... ως μόνη εγγύηση, πως δεν θα του επιστραφεί, την επομένη, ως τροφή και μάλιστα επί πληρωμή...

Πέρα απ' το ηθικό ζήτημα, πέρα απ' την κατάφορη κατάχρηση δηλαδή, της εμπιστοσύνης των καταναλωτών, στην προκείμενη περίπτωση, δεσπόζει, ένα εξίσου μεγάλο πρόβλημα υγείας. Ένα πρόβλημα, που υποσκελίστηκε, με πρω-

τοφανή έλλειψη ευθύνης και κοινωνικού ήθους, από τους παραγωγούς. Αναφερόμενος στους κινδύνους για τη δημόσια υγεία, που προέκυπταν από τις ανορθόδοξες ζωοτροφές, ειδικός καθηγητής στο θέμα της διατροφής, του πανεπιστημίου της Ουψάλας, χαρακτήρισε την ιστορία «*παιχνίδι ρώσικης ρουλέτας που παίζονταν επί μακρόν στην πλάτη του κοινού*». Μπορεί μεν είπε, να εξολοθρευτούν τα βακτηρίδια, στη θερμοκρασία των 140 βαθμών, θανατηφόρες όμως τοξίνες, όπως η histamin και άλλου είδους ουσίες, που παράγονται στη διάρκεια της αποσύνθεσης, όπως και τα υπόλοιπα των αντιβιοτικών, από τα ζώα, που έχουν υποβληθεί προηγουμένως σε θεραπεία, μπορούν κάλλιστα να επιβιώσουν και να καταλήξουν ως τις τροφές, που προορίζονται για τον άνθρωπο.

Το κέρδος και η μυθοποίηση της τεχνολογίας

Ένα απ' τα ερωτήματα, που τίθενται είναι πώς, έφτασε ο αγροτικός κόσμος τούτης της χώρας, μιας χώρας ευημερίας και αφθονίας, να τρέφει κατ' αυτόν τον αφύσικο τρόπο, τα ζώα του. Τι έκαναν τους Σουηδούς αγρότες, να χάσουν κάθε αίσθημα ευθύνης, απέναντι σε καταναλωτές και ζωντανά. Το άγριο κυνηγητό του κέρδους, φυσικά, γράφουν σχολιαστές του εργατικού Τύπου. Το κυνηγητό του κέρδους, μέσω μιας όλο και μεγαλύτερης παραγωγής, μιας όλο και μεγαλύτερης παραγωγικότητας, ανά μονάδα και ζωντανό. Κι είναι βεβαίως η όλη επίσημη οικονομική πολιτική που έμμεσα ωθεί σε μια εξέλιξη αυτού του είδους. Δεν είναι όμως και γι' αυτό λιγότερο τρομακτικό, που οι αγρότες ή η οργάνωσή τους κατέληξαν αφού μονοπώλησαν τη ντόπια αγορά, να εθελούφλουν μπροστά στους ανεπανάληπτους κινδύνους, στους οποίους εκθέτουν το καταναλωτικό κοινό, προκειμένου εκείνοι να καρπωθούν μερικές κορώνες παραπάνω.

Έξω απ' το συγκεκριμένο γεγονός όμως που θα πρέπει να ειδωθεί ως σύμπτωμα, δηλωτικό των τάσεων που σήμερα επικρατούν, ολόκληρη η σύγχρονη αγορά τροφίμων, ορθώνεται μπροστά στο άτομο, σα ζούγκλα όπου κανείς, δεν μπορεί να αισθάνεται ασφαλής, όσον αφορά τα συστατικά των προϊόντων που χρησιμοποιεί. Το φαινόμενο, βέβαια, δεν είναι αποκλειστικά σουηδικό. Το ότι είναι και σουηδικό πιστοποιεί, απεναντίας, τις τεράστιες διαστάσεις του.

Άλλο χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η διαδεδομένη χρήση αντιβιοτικών, στις μεγάλες κτηνοτροφικές μονάδες όπου, προκειμένου να φτάσουν απρόσκοπτα και το ταχύτερο δυνατόν τις νόρμες υπερπαραγωγής, βομβαρδίζουν με τα δηλητήρια των αντιβιοτικών προληπτικά τα ζώα από γεννησιμιού τους. Η τακτική της εν γένει αγροτικής υπερπαραγωγής κοστίζει ποσά εκατομμυρίων στις οικονομίες των αναπτυσσόμενων χωρών, την ίδια ώρα που οι στρατιές των λιμοκτονούντων, ανά τον κόσμο,

αυξάνουν, αντί να μειώνονται.

Στην εποχή μας, εποχή της βιομηχανοποίησης της παραγωγής τροφίμων, μεγάλωσε σε τέτοιο βαθμό η απόσταση ανάμεσα σε παραγωγούς και καταναλωτές, ώστε ο έλεγχος των δεύτερων πάνω στα προϊόντα των πρώτων, να γίνεται στην πράξη αδύνατος.

Από την άλλη μεριά, η μυθοποίηση της επιστήμης και της τεχνικής, ως α priori δυνάμεων της «προόδου» επέτρεψε μύριους όσους κοντόφθαλμους και ιμπεριαλιστικούς πειραματισμούς με φύση και ζωντανά, και μ' ένα στόχο και μοναδικό: την πάση θυσία, μεγιστοποίηση του κέρδους. Πρόκειται για την «ορθολογιστική» οπτική, η οποία οδήγησε στις πτωματοτροφές του συνεταιρισμού. Την ίδια λογική που οδηγεί σε αγορές όπου... το κοτόπουλο απ' τις ψαροτροφές μυρίζει ψάρι, το ψωμί είναι μουμιοποιημένο από τα χημικά συντηρητικά, τα λαχανικά από τα γεωφάρμακα να μοιάζουν, μάλλον, με προϊόντα νάυλον, παρά με προϊόντα γης. Κάπως έτσι ήταν το «σκίτσος» της σουηδικής αγοράς, όπου βουλευτής του VPK έδωσε πρόσφατα στη σουηδική Βουλή σε σχετική παρέμβασή του και που ανταποκρίνεται δίχως καμιά υπερβολή, στη σημερινή σουηδική εξέλιξη.

Μικρότερη εντατικοποίηση στις καλλιέργειες δίνει μικρότερη συγκομιδή, ανώτερης ποιότητας, όμως προϊόντα, υποστηρίζουν οι τωρινοί αμφισβητίες και οι φιλικοί προς το οικολογικό κίνημα, πολιτικοί. Μια από τις λίγες αλλαγές που ο Ούλοφ Πάλμε, είχε εξαγγείλει τον περασμένο Οκτώβρη, ήταν και η μείωση κατά το ήμισυ, εντός μιας πενταετίας, των γεωφαρμάκων, που υπήρξε και ένα από τα πιο πολυσυζητημένα θέματα, των τελευταίων χρόνων, στη Σουηδία.

Ακόμη, το θέμα «κρεατόσκηνη» ελπίζεται πως έχει εκπέμψει προειδοποιήσεις για την πολιτική αφύπνιση των πολιτών σε ό,τι αφορά τον τομέα της παραγωγής του καταναλωτή.

«Πώς να φιλήσω αυτά τα χείλη;»

Έναν τομέα που, αφελώς, πιστεύαμε «καθαρό», προ πολλού στην ευνομούμενη Σουηδία ιδιαίτερα εμείς οι ξένοι. Σειρά αλυσιδωτών αποκαλύψεων θα διέψευδαν παταγωδώς και τα τελευταία υπολείμματα πίστης πολλών από μας στις οριστικές ή εφάπαξ πολιτικές λύσεις. Μία απ' αυτές, συγγενική με την προηγούμενη ήταν και η ακόλουθη:

Τα λίπη που περιέχουν οι κρέμες προσώπου, τα κραγιόν ή άλλα παρόμοιου τύπου καλλυντικά, καθώς και τα σαμπούνια, τα σαμπουάν κι όλα τα συναφή προϊόντα υγιεινής, προέρχονται επίσης από ψόφια ζώα... Μια ανάληψη διάφορων κρεμών προσώπου, που είχε γίνει πριν από μερικά χρόνια και που ξαναείδε τώρα το φως της δημοσιότητας πρόσφατα απέδειξε πως περιείχαν μεταξύ άλλων συστατικών, λειριά από κοκόρια και χοιρινά ρύγχη.

Εκτός από την κρεατόσκηνη, σύμφω-

να με τις ίδιες πάντα «ορθολογιστικές» πηγές, τα εργοστάσια της Ομοσπονδίας Κρεοπωλών, παράγουν επίσης λίπη που ένα τους μέρος χρησιμοποιείται από τη βιομηχανία καλλυντικών. Επειδή κανένας νόμος δεν υποχρεώνει την αναγραφή της πηγής των συστατικών τους, οι αντίστοιχες εταιρείες είναι αρκετά λακωνικές στις σχετικές τους αναφορές. Η επιχείρηση KONVEX π.χ., θυγατρική της Ομοσπονδίας Κρεοπωλών, από τους 7.000 τόνους λίπη, που παράγει το χρόνο, επιστρέφει «εν είδει τροφής» το 90% στην κτηνοτροφία και το υπόλοιπο 10% περίπου (700 τόνους) το διαθέτει στα χημικά εργοστάσια της βιομηχανίας καλλυντικών, στη Σουηδία, Δανία, Νορβηγία και Δυτική Γερμανία... Εκείνοι που είχαν την τύχη να γνωρίσουν από κοντά την αποπνικτική δυσωδία των μύλων, που επεξεργάζονται τα σαπισμένα κρέατα, λένε πως, στη ζωή τους, δεν πρόκειται να φιλήσουν, ξανά χείλη, που πέρασε πάνω τους κραγιόν.

Τα καλλυντικά περιέχουν λίπη από ψοφίμια...

Η Svenska Unilever, —η οποία ελέγχει τη χημικοτεχνική Gibbs, τη Sunlight και τα καλλυντικά Pierre - Robert, αρνήθηκε πως τα προϊόντα της περιέχουν ζωικά λίπη, σε ερώτηση δημοσιογράφου, που ακολούθησε ύστερα από τις τελευταίες αποκαλύψεις. Χρησιμοποιούν μόνο λαολίνη, λίπος, δηλαδή, που προέρχεται από μαλλί προβάτου, καθώς και υψηλής ποιότητας, τάλκ. Μόνο που και το τάλκ είναι, επίσης, λίπος ζωικό, αν και αγνώστου, τουλάχιστον μέχρι νεωτέρων αποκαλύψεων... προελεύσεως. Τα μαλακτικά όμως κραγιόν, που προστατεύουν τα χείλη, από την ξηρασία του δέρματος και που δεν λείπουν από το σπίτι, κανενός εδώ, στο βορρά, φέρουν το σήμα της φίρμας Gibbs που ανοιχτά συγκαταλέγεται μεταξύ των πελατών της... KONVEX.

Σ' αντίθεση με τη Svenska Unilever, χημικός πασίγνωστης φίρμας παιδικών και αρωματικών προϊόντων υγιεινής της BARNANGEN, απάντησε πως... «συμβαίνει» να χρησιμοποιούν, σ' ορισμένες περιπτώσεις και ζωικά λίπη. Όταν στη συνέχεια ρωτήθηκε μήπως... συνέβαινε ενδεχομένως και να προέρχονται από ψοφίμια, οσμιζόμενος αιθεροβάμονα προφανώς, δημοσιογράφο, απάντησε

ρεαλιστικά: «αν υποθέσατε το αντίθετο, ζείτε απλώς εκτός... πραγματικότητας». Έτσι, συλλάβαμε για μια ακόμη φορά, εαυτούς... «εκτός».

Η ομορφιά των μύθων και ο μύθος της ομορφιάς

Μετά την πρώτη αποκάλυψη το ψυγείο μας αρνείται να φιλοξενεί το ίδιο πρόθυμα τουλάχιστον όπως πριν, τις ζωικές πρωτεΐνες και χωρίς αμφιβολία πολλοί, θα 'χαμε περάσει μαζικά, στην ιδεολογία της χορτοφαγίας αν κάποιος θα μπορούσε να εγγυηθεί και για το υπόλοιπο των χημικών, απ' τα λαχανικά... στο πιάτο μας. Η δεύτερη αποκάλυψη, για τα καλλυντικά και τ' άλλα προϊόντα υγιεινής, πίστευα αντίθετα, ως άτομο, πως δεν με αφορά. Πρώτον, γιατί μεγάλα πάρε δώσε, με καλλυντικά, δεν είχα και δεύτερον γιατί με την υπεροψία, της συνειδητοποιημένης, υποτίθεται, καταναλώτριας, είχα και την αφέλεια από πάνω να πιστεύω, πως τα προϊόντα υγιεινής που επιλέγω εγώ να χρησιμοποιώ, ήταν υπεράνω πάσης υποψίας: εγγυημένα και αγνά. Ανάμεσα σ' αυτά πρώτα και καλύτερα τα παιδικά, που ήταν τόσο αγνά ώστε δεν περιείχαν καν... άρωμα. Για τα υπόλοιπα και «στοιχειώδη για μια σύγχρονη γυναίκα που σέβεται τον εαυτό της» είδη καλλωπισμού ή όσα οι «φεμινιστικές» προκαταλήψεις μου, μου επέτρεπαν, φρόντιζα να έχουν την εγγύηση του «Σκανδιναβικού συνεταιρισμού προϊόντων υγιεινής» του NORDENDS. Η ψυχρολουσία που θα δεχόμουν από τη δεύτερη πηγή σιγουριάς μου ήρθε με τα παιδικά. Ο εκπρόσωπος του Nordiska Kooperationens Hygiens Produkter, σε σχετική ερώτηση, για τα λίπη, που χρησιμοποιούν, είπε πως δεν... θα 'παιρνε όρκο αναφορικά με την πηγή τους. Εκεί, ακούγοντάς το, μ' έπιασε ρίγος ανασφάλειας, μέσα στο ίδιο μου, το σπίτι. Έσπευσα στα ράφια του λουτρού κι άρχισα να ψάχνω ανήσυχα, τις ασπρογάλαζες διακριτικές συσκευασίες των προϊόντων, που ως εκείνη τη στιγμή μου χάριζαν αισθήματα... ευφορίας και ασφάλειας. Τώρα τα ένιωθα να μ' απειλούν και μ' απειλούσαν.

Αφού θα καταλάγιαζε και το τελευταίο σοκ, θα συνειδητοποιούσα πως όλη κι όλη μου η σιγουριά βασιζόταν πάνω σε 4 μύθους. Στους μύθους που σηματοδοτούσαν οι έννοιες: «παιδικότητα» (παιδικά προϊόντα πάει να πει αγνά) «υγιεινή» —προϊόντα υγιεινής, όρος που δεν είχε ανάγκη δεύτερου προσδιορισμού για να εμπνεύσει ασφάλεια, ο «σκανδιναβικός συνεταιρισμός». Η αναμφίβολη ανωτερότητα, πρώτα, του Βορρά κι ο «συνεταιρισμός», τέλος, που παραπέμπει στον άλλο τον αριστέρο μύθο με τους δικούς του «εξ ορισμού καλούς».

ΥΓ. Τις μέρες των απαντώντων αποκαλύψεων, παιζόταν και δεν ξέρω πόσο τυχαία, η «Φάρμα των ζώων» του Όργουελ, στη σουηδική τηλεόραση.

Συμβιβασμοί με «υπολογιστές»

«Κάθειρξη δέκα ετών για τον Σπύρο Λιντοβόη. Φυλάκιση τριών ετών για τον Θανάση Πώποτα».

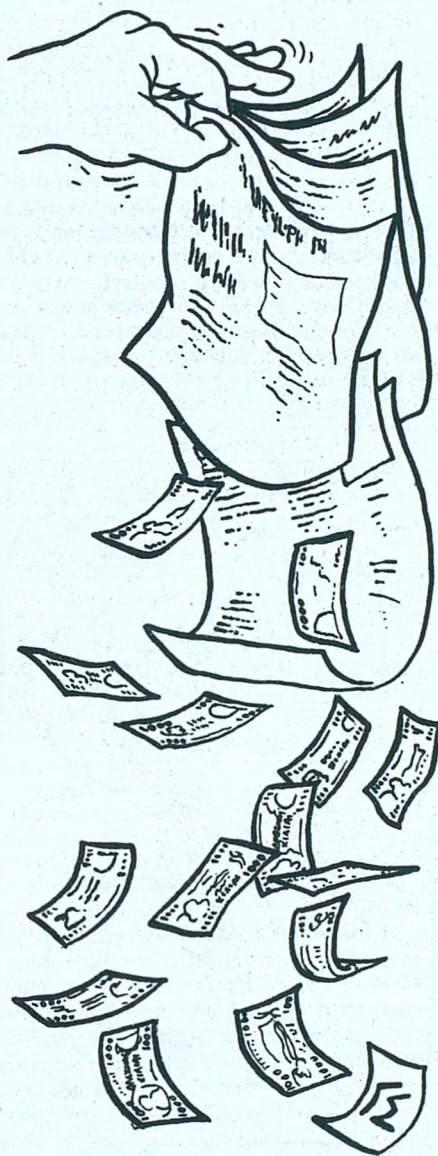
Και μετά, αυλαία στη δίκη για την (περίφημη, πια) υπεξαίρεση 57 εκατομμυρίων από την Εθνική Τράπεζα, μια δίκη που κράτησε δέκα μέρες, μια δίκη που είχε όλα τα στοιχεία να γίνει «μεγάλο σουξέ» στις εφημερίδες αλλά περιορίστηκε κυρίως σε μονόστυχα των μέσα σελίδων, μια δίκη πολύ πλούσια σε πυροτεχνήματα αλλά πολύ φτωχή σε ουσία, μια δίκη γεμάτη ξαφνικές εξελίξεις, ως το τέλος: μια από τις σπάνιες περιπτώσεις όπου το δικαστήριο προσαγγέλλει τις ποινές που προτείνει ο εισαγγελέας.

Οι δικαστικές αποφάσεις, λέει ο νόμος, δεν σχολιάζονται. Αλλά για τα ερωτηματικά που μένουν δεν προβλέπεται απαγόρευση. Ας τα δούμε, ξεκινώντας με το ιστορικό της υπόθεσης.

Φλας μπακ, λοιπόν, στο Μάη του 1983, όταν ο Θανάσης Πώποτας, 57 χρονών τότε, εκδότης μιας από τις μεγαλύτερες επαρχιακές εφημερίδες, του «Ταχυδρόμου» του Βόλου, υποψήφιος βουλευτής της Ένωσης Κέντρου στις εκλογές του '67 και του '74, παίρνει «απόσπαση» για την Αθήνα, όπου το ΠΑΣΟΚ χρειάζεται οπωσδήποτε μια πρωινή εφημερίδα (το «Βήμα» έχει μόλις αναστείλει την καθημερινή του έκδοση). Ιδρύεται μια εκδοτική εταιρία, όπου μέτοχοι «φίφτυ-φίφτυ» είναι ο Πώποτας και ο (καταπράσινος) δικηγόρος Τ. Ζαχόπουλος, του «κλίματος Λιθάνη».

Η γνωστή κυβερνητική πρακτική (της επάρατης δεξιάς) εφαρμόζεται για μια ακόμη φορά και ένα δάνειο 120 εκατομμυρίων από την Εμπορική Τράπεζα εξαφανίζει κάθε οικονομική ανησυχία. Για την έκδοση χρησιμοποιείται πάλι μια δοκιμασμένη συνταγή και αρκετοί δημοσιογράφοι εγκαταλείπουν τις εφημερίδες τους, δολασμένοι από υψηλούς (για πρωινό φύλλο) μισθούς. Στα γραφεία της οδού Μητροπόλεως θρίσκουν ένα τσούρμιο «πράσινων νέων» που έχουν χριστεί δημοσιογράφοι από τους μηχανισμούς του κυβερνώντος κόμματος και όλοι μαζί θγάζουν την «Ελεύθερη Γνώμη», μια εφημερίδα αρκετά ευπρόσωπη, που «πιάνει» μια σχεδόν ικανοποιητική κυκλοφορία.

Προϊόντος του χρόνου, το ΠΑΣΟΚ διαπιστώνει ότι χρειάζεται και ένα απογευματινό φύλλο, για να αυτονομηθεί από τους ήδη υπάρχοντες εκδοτικούς μηχανισμούς. Τον Οκτώβρη του '83 παίρνεται η μεγάλη απόφαση, παραγγέλλονται νέα μηχανήματα, αρχίζουν οι προσλήψεις (με μυθώδεις παροχές) και, ταυτόχρονα, εκδηλώνεται η αντίδραση των θιγόμενων εκδοτών. Επανελημμένα διαθήματα, ομαδικές άνοδοι στο Καστρί (έχουν αναφερθεί,

χωρίς να διαψευστούν, τα ονόματα των κ.κ. Φιλίππου, Λαμπράκη και Τεγόπουλου), απειλές ανοιχτού αντιΠΑΣΟΚικού πολέμου από τον ως τότε συμπολιτευόμενο Τύπο, φέρνουν αποτέλεσμα και το πράσινο (κυριολεκτικά) φως σβήνει πριν αλέκτωρ φωνήσει τρίς. Ο Πώποτας πεισμάτνει και κάνει το πρώτο του λάθος: αποφασίζει να προχωρήσει μόνος.

Την ίδια περίπου εποχή, στη «Γνώμη» έχει μορφοποιηθεί η «ομάδα των πραιτωριανών», γύρω από τον Κ. Γερονικόλο («σύμβουλος έκδοσης» κατά τον επίσημο τίτλο του, κουμπάρου του πρωθυπουργού κατά τον ουσιαστικό, «γκαουλάιτερ» κατά τους εσωεφημεριδιακούς αντιπάλους του). Οι «πραιτωριανοί» θεωρούν ότι η εφημερίδα δεν είναι όσο πράσινη θα έπρεπε και όταν διαπιστώνουν (άπαγε της θλασφημίας...) ανυπακοή του Πώποτα στα κελεύσματα του Καστριού, ξεκινούν τον πόλεμο φθοράς. Το αντάρτικο κορυφώνε-

ται γύρω στα Χριστούγεννα, με μια σειρά γεγονότων που άπτονται μάλλον του ποινικού δικαίου παρά της δημοσιογραφικής δεοντολογίας και ο Πώποτας δεν χάνει την ευκαιρία να αποκεφαλίζει την ομάδα, εξαποστέλλοντας τον Γερονικόλο. Λίγο καιρό μετά, με την αποχώρησή του Τ. Ζαχόπουλου, ο Πώποτας μένει μόνος μέτοχος της «Γνώμης» και στις 23 Ιανουαρίου 1984 εκδίδονται οι «Ειδήσεις», χωρίς υποστήριξη από το Καστρί, αλλά με την ανοχή (τουλάχιστον) κυβερνητικών παραγόντων που ανήκουν σε τρεις από τις φατρίες του κυβερνώντος κόμματος. Η μία από αυτές μάλιστα, καταφέρνει να επιβάλει και τον «δικό της» διευθυντή.

Στη βυζαντινή ατμόσφαιρα του ΠΑΣΟΚ, όμως, αυτά πληρώνονται και γίνονται ορισμένα κωμικοτραγικά επεισόδια με κάποια τραπεζικά δάνεια που υπουργοί φροντίζουν, διοικητές τραπεζών υπόσχονται, αλλά τα λεφτά δεν θγαίνουν από τις κάσες. Το «συγκρότημα Πώποτα» δεν αλλάζει χρώμα, οι δύο εφημερίδες του όμως ριχνουν και μερικές βολές κατά ορισμένων υπουργών, με αποκορύφωμα τον πρωτοσέλιδο τίτλο «Φασιστικός ο νόμος Μαρούδα» περί Τύπου. Το αναμενόμενο αποτέλεσμα έρχεται, το ταμείο δεν έχει λεφτά να πληρώσει το προσωπικό, για πρώτη (και μόνη) φορά κηρύσσεται επίσχεση εργασίας και οι εφημερίδες κλείνουν στις 6 Απριλίου 1984, με τον εκδότη τους να κρύβεται γιατί εκκρεμούν σε βάρος του μηνύσεις για μη καταβολή δεδουλευμένων, που συνεπάγονται προσαγωγή στο Αυτόφωρο και άμεση φυλάκιση.

Περνούν μερικοί μήνες, οι συντάκτες ανακαλύπτουν ότι η ΕΣΗΕΑ τους έδωσε εντολή για επίσχεση εργασίας ξέροντας ότι είναι παράνομη (...), το ΠΑΣΟΚ προσπαθεί να καταπραύνει τα πράγματα δίνοντας πασχαλινά επιδόματα μέσω ΟΑΕΔ και χρηματοδοτώντας το Ταμείο Αλληλοβοήθειας της ΕΣΗΕΑ που ιδρύθηκε με την ευκαιρία αυτή (να και κάτι καλό που βγήκε από τούτη την ιστορία) και ο Πώποτας, πνιγμένος από τα χρέη, αλλά και με το πείσμα του επαρχιώτη που «δεν γυρνάει ντροπιασμένος», αποφασίζει να επανεκδόσει την «Ελεύθερη Γνώμη».

Συγκεντρώνει κάποια χρήματα, πληρώνει κάποια χρέη, εξοφλεί τους (σημαντικά λιγότερους από την προηγούμενη έκδοση) ανθρώπους που θα ξαναχρησιμοποιήσει και στις 10 Ιουλίου, λίγο καιρό μετά την έκδοση του βραδινού «Βήματος», η «Γνώμη» κρεμιέται πάλι στα περίπτερα, σε μικρό σχήμα και με πιο ήπια συμπολιτευόμενη τοποθέτηση.

Από και και πέρα τα γεγονότα εξελίσσονται ραγδαία. Ο Πώποτας προσπαθεί να πουλήσει το υπερσύγχρονο πιεστήριο που είχε φέρει για τις «Ειδήσεις», ώστε να αποκτήσει ρευστότητα. Παράλληλα, ανα-

ζητεί χρηματοδότες για τη «Γνώμη» και κάνει επαφές με μεγαλοεφοπλιστές. Στην εφημερίδα εμφανίζεται κάποιος Σπύρος Λιντοβόης, εκδότης μιας δεκαπενθήμερης εφημεριδοούλας των βορείων προασείων, ο οποίος χρίζεται αρχικά υπεύθυνος δημοσίων σχέσεων, αλλά σιγά-σιγά προσπαθεί να επιβληθεί ως υπερδιευθυντής. Δημιουργούνται τριβές με το συντακτικό και το τεχνικό προσωπικό, υπάρχουν απειλές αποχωρήσεων (μερικές υλοποιούνται), δήμαρχοι, αντιδήμαρχοι και σύμβουλοι υπουργών περιστοιχίζουν τον υπεύθυνο δημοσίων σχέσεων και τελικά αυτός μετονομάζεται σε υπεύθυνο διοικητικών και οικονομικών υπηρεσιών, ώστε να περιοριστούν οι συγκρούσεις με τους εργαζόμενους. Στις 4 Οκτωβρίου σκάει η βόμβα: μια ανακοίνωση της Εθνικής Τράπεζας που αναφέρει ότι υπέβαλε μηνύσεις κατά του ταμειολογιστή της Λιντοβόη για ηλεκτρονική υπεξαίρεση 57 εκ. και κατά του Πώποτα για ηθική αυτοουργία.

Ο Πώποτας (και η «Γνώμη») αρχίζει πόλεμο κατά του διοικητή της Εθνικής, Στ. Παναγόπουλου, με μήνυση για συκοφαντική δυσφήμιση (που μπαίνει στο αρχείο) και σειρά πρωτοσέλιδων δημοσιευμάτων τα οποία δημοσιοποιούν όσα (πολλά) κυκλοφορούσαν εις βάρος του στους διαδρόμους του ΠΑΣΟΚ. Καθώς είναι γνωστή η διαμάχη (επικερής έκφραση) Παναγόπουλου-Αρσένη, τα δημοσιεύματα θεωρούνται προερχόμενα από τον «Τσάρο» και αντί να προκαλέσουν νέες μηνύσεις, απλά αυξάνουν το χάσμα μεταξύ των δυο ανδρών.

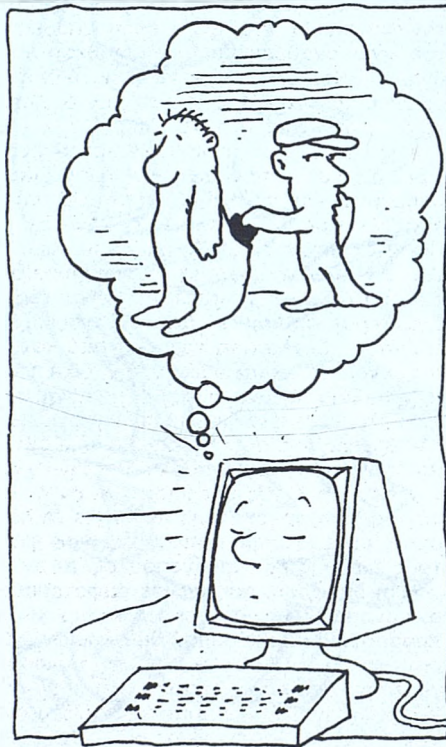
Η «Γνώμη» κατακυλάει κυκλοφοριακά και, παρά την αντίθεση όλου του δημοσιογραφικού επιτελείου του, ο Πώποτας αποφασίζει να την μετατρέψει σε απογευματινή για να αυξήσει τις πωλήσεις. Αρχίζει η δημοσίευση, σε συνέχειες, «αποκαλύψεων» για τον Μητσοτάκη, που είναι οι ίδιες (και προερχόμενες από την ίδια πηγή) που αργότερα, παραμονές των εκλογών του '85, θα κάνει η «Αυριανή». Στις 2 Νοεμβρίου 1984, 29 ημέρες μετά το ξέσπασμα του σκανδάλου, ο Λιντοβόης προφυλακίζεται. Τον ακολουθεί, στις 9, ο Πώποτας. Η «Γνώμη» φυτοζωεί επί 15 ημέρες και, στις 24 Νοεμβρίου, με το προσωπικό απλήρωτο περισσότερο από μήνα, μια απεργία τεχνικών δίνει τη χαριστική βολή στην εφημερίδα.

Μετά 37 ημέρες προφυλάκισης, ο Πώποτας είναι ελεύθερος με εγγύηση. Το βούλευμα του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών καθυστερεί, ώσπου να περάσουν οι εκλογές: θγαίνει στις 6 Ιουνίου 1985, όταν δεν έχει πια πολιτικό κόστος για το ΠΑΣΟΚ, και παραπέμπει αμφοτέρους στο Πενταμελές Εφετείο. Ο Λιντοβόης παραμένει προφυλακισμένος ως την ημέρα της δίκης, που αρχίζει στις 9 Απριλίου 1986, λίγο πριν τελειώσει το 18μηνο που επιτρέπεται για τις προφυλακίσεις.

Από την αρχή, η γραμμή υπεράσπισης των δύο είναι σαφής: ο Λιντοβόης παραδέχεται την υπεξαίρεση των 57 εκ., και φωνάζει ότι έπεσε θύμα του Πώποτα, που τον δολέαζε με τις υψηλές γνωριμίες του. Ο Πώποτας πάλι, παραδέχεται ότι πήρε ένα μέρος του ποσού αυτού (μεταξύ 20 και 26 εκ.), αλλά υπό μορφήν παρατραπέζικου δανεισμού. Και οι δύο απειλούν με αποκαλύψεις. Η Εθνική Τράπεζα, που πα-

ρίσταται ως πολιτικώς ενάγουσα, έχει στείλει το «βαρύ πυροβολικό» της, τον καθηγητή Ν. Ανδρουλάκη και τον Φ. Δαμόφλη, που υιοθετούν τα όσα ομολόγησε ο Λιντοβόης.

Αρχίζει η παρέλαση μαρτύρων κατηγορίας, με ανώτατα στελέχη και επιθεωρητές της τράπεζας, που περιγράφουν πώς γινόταν η υπεξαίρεση, με πλασματικές εγγραφές στο ηλεκτρονικό σύστημα ταμείου. Προσκομίζουν έναν κατάλογο όπου αναγράφονται οι 18 λογαριασμοί στους οποίους βρέθηκαν «ανοίγματα». Έπειτα από πολλές ερωτήσεις της πλευράς Πώποτα, παραδέχονται ότι ο Λιντοβόης «έβαλε χέρι» σε άλλους 12 λογαριασμούς τους οποίους, όμως, «αποκατέστησε» έγκαιρα. Και ως το τέλος της δίκης δεν προσκομίζουν κανένα στοιχείο που να δείχνει πότε άρχισαν οι «αναλήψεις» αυτές. Περνούν διάφοροι μικρότεροι μάρτυρες κατηγορίας που δεν προσθέτουν τίποτα το ουσιαστικό και έρχεται η σειρά των μαρτύρων υπεράσπισης. Έκπληξη

πρώτη: δεν εμφανίζεται ούτε ένας μάρτυρας του Λιντοβόη, άρα οι αποκαλύψεις αναβάλλονται. Σειρά των μαρτύρων Πώποτα, που, κατά τα ειωθότα, αναφέρονται στην προσωπικότητά του και το ήθος του. Εκτός από τον τελευταίο, που βάζει φωτιά στα φρύγανα.

Είναι ο «καταπράσινος» Γ. Καλαμάρας, αρχισυντάκτης της ΕΡΤ-2 Θεσσαλονίκης, και δημοσιογραφικό στέλεχος της «Γνώμης» από την πρώτη αρχή της ως (σχεδόν) το τέλος της. Που τη δεύτερη μέρα της δίκης, ενώ περίμενε τη σειρά του να καταθέσει, είχε καταγγείλει ότι δεχόταν απειλές από συγγενή του Λιντοβόη. Και ο οποίος αφηγήθηκε ότι το '84 είχε αναπτύξει φιλικές σχέσεις με το Λιντοβόη, με αποτέλεσμα, μερικές μέρες αφού ξέσπασε το σκάνδαλο, ο ταμειολογιστής να τον καλέσει σε συνάντηση. Στη διάρκεια της, καταθέτει, που πρότεινε ανταλλάγματα για να αποχωρήσει από την εφημερίδα κά-

νοντας μια δημόσια καταγγελία, όπου έμμεσα πλην σαφώς, να προκύπτει ότι ο Πώποτας του είχε εκμυστηρευτεί πως η πραγματική πηγή των κεφαλαίων του ήταν η παράνομη διακίνηση χρημάτων της τράπεζας. Προχώρησε παραπέρα ο Καλαμάρας. Και είπε ότι, λίγες μέρες μετά, μαζί με τον Λιντοβόη είχε επισκεφτεί ανώτατα στελέχη της τράπεζας, τα οποία τον διαβεβαίωσαν πως «ό,τι πρότεινε ο Λιντοβόης ισχύει» και έχει την κάλυψή τους. Σάλος και, φυσικά, το ερώτημα: γιατί όλα αυτά λέγονται τώρα, δηλαδή ενάμιση χρόνο μετά; Η απάντηση: «τα ανέφερα για πρώτη φορά στον Πώποτα – με τον οποίο στο μεταξύ είχαμε ψυχρανθεί – όταν θγήκε το παραπεμπτικό βούλευμα, γιατί ως εκίνη τη στιγμή ήμουνα βέβαιος ότι θα απαλλασσόταν και χωρίς τη μαρτυρία μου».

Σ' αυτό το κλίμα, φτάνει η μέρα των απολογιών. Που ξεκινάει με τον Λιντοβόη να καταγγέλλει όχι μόνο τον Πώποτα ως ηθικό αυτοουργό της υπεξαίρεσης, αλλά και τον Αντώνη Λιβάνη, ο οποίος «ήταν ο ουσιαστικός υπεύθυνος, γιατί τα λεφτά από τα αρχικά δάνεια πήγαν στις τσέπες του και ο Πώποτας, για να θγάλει τις εφημερίδες του, χρειαζόταν λεφτά». Τα οποία έπεισε τον Λιντοβόη να βουτήξει από την τράπεζα, όπερ έδει δείξει. Νέος χαλασμός, με τον δικηγόρο του Λιντοβόη να δηλώνει ότι ούτε αυτός ήξερε τίποτα για την απολογία του πελάτη του, τους δικηγόρους του Πώποτα να υπομειδιούν, τον εισαγγελέα να ζητά από τον Λιντοβόη αν έχει στοιχεία για όσα κατάγγειλε και τους δικηγόρους της τράπεζας περί άλλα να τυρβάζουν – ίσως γιατί την παραμονή, ο ένας τους είχε πάρει αγκαζέ τον ταμειολογιστή και τον είχε παρασύρει σε σκοτεινή γωνιά, λέγοντάς του «πες μου τι θα πεις, γιατί πρέπει να ενημερώσω τον Διοικητή».

Απολογία δεύτερη, του Πώποτα. Που ξεκινά με την ιστορία της ζωής του, προχωρά στην ιστορία της εκδοτικής του προσπάθειας στην Αθήνα, φροντίζει πολύ έντεχνα να καλύψει την ανςμξη του ΠΑΣΟΚ σ' αυτή και, κάπου, προκαλεί τη μνήμη του Φ. Δαμόφλη, ο οποίος διακόπτει την απολογία του κατηγορουμένου, ωρούμενος ότι «κι αν αυτοί (το δικαστήριο) πειστούν και σε αθώωσουν, εγώ θα ξεζουμίσω το νομικό τμήμα της τράπεζας για να σε χώσω στη φυλακή 20-25 χρόνια, όσο πιο βαθειά μπορώ!». Το επεισόδιο παρέρχεται, ο Πώποτας συνεχίζει λέγοντας ότι έπεσε ο ίδιος θύμα του Λιντοβόη, ο οποίος ίσως επιδίωξε να τον προσεταιριστεί για να εξασφαλίσει την κυβερνητική κάλυψη αν και όταν αποκαλυπτόταν η απάτη και καταλήγει καταγγέλλοντας τον διοικητή της Εθνικής, ως «δημιουργό της όλης σκευωρίας τόσο για προσωπικούς λόγους, όσο και για να εξυτηρητήσει τα συμφέροντα των μεγαλοεκδοτών».

Προτελευταία μέρα της δίκης, οι αγορεύσεις. Ο εισαγγελέας θεωρεί ότι δεν υπάρχει ηθική αυτοουργία από πλευράς Πώποτα, αλλά μόνο δολία αποδοχή 30 από τα 57 εκ. Για τον Λιντοβόη, επανέλαβε όσα περιελάμβανε το βούλευμα. Οι δικηγόροι, υποστηρίζουν, βέβαια τα αναμενόμενα.

Τη Δευτέρα που μας πέρασε, το δικαστήριο συνέρχεται για να εκδόσει την

απόφαση: συμφωνεί ουσιαστικά με τις προτάσεις του εισαγγελέα. Για τις ποινές, ο εισαγγελέας προτείνει έξι χρόνια για κάθε κατηγορία που βαρύνει τον Λιντοβόη και 18 μήνες για τον Πώποτα. Μισή ώρα αργότερα, όταν οι δικαστές καταλαμβάνουν πάλι τις θέσεις τους στην έδρα, το τσεκούρι του νόμου πέφτει βαρύ: τα «έξι χρόνια» γίνονται «εφτά χρόνια και δέκα μήνες» – οι 18 μήνες διπλασιάζονται ακριβώς σε τρία χρόνια. Και οι δυο ποινές, είναι βέβαια εφέσιμες, αλλά δεν υπάρχει αναστολή.

Έτσι, κλείνει η προτελευταία πράξη του έργου. Η τελευταία αυλαία, θα πέσει όταν εκδικαστεί η έφεση. Στο μεταξύ, εκκρεμούν, αναπάντητα, μια σειρά από ερωτήματα:

Πότε άρχισε ο Λιντοβόη τη δράση του; Και γιατί η Εθνική Τράπεζα απέφυγε να προσκομίσει τα σχετικά στοιχεία; Εκτός αν πρέπει να πιστέψουμε ότι οι επιθεωρητές έβγαλαν χειρόγραφο κατάλογο επειδή ο ηλεκτρονικός εγκέφαλος της τράπεζας δεν μπορεί να βγάλει άκρη και όλες οι παραβολές έγιναν πάνω από τα τεφτέρια, δί-κην μακάλληδων...

Ποιος προμήθευσε στον Λιντοβόη τον κατάλογο των λογαριασμών που δεν παρουσίαζαν κίνηση, ώστε να τους «δουλεύει» χωρίς κίνδυνο να αποκαλυφθεί; Χωρίς να αμφισβητηθεί από κανέναν, κατατέθηκε ότι ο ίδιος δεν μπορούσε να πάρει την πληροφορία αυτή από το κομπιούτερ – κι όμως, την πήρε. Από ποιον; Και γιατί δεν αναζητήθηκαν «εσωτραπεζικοί συνεργοί», όταν η τράπεζα βοούσε (δύο μήνες πριν ξεσπάσει το σκάνδαλο, σύμφωνα με έρευνα που έκαναν, τότε, δημοσιογράφοι από αυτούς που είχαν έρθει σε σύγκρουση με το Λιντοβόη), όταν, λοιπόν, η τράπεζα βοούσε ότι «ο Λιντοβόη είναι ανακατεμένος σ' ένα περίεργο κύκλωμα»;

Ποιος πληροφόρησε τον Λιντοβόη για τον τρόπο που μπορούσε να γίνει η «δουλειά», χωρίς πολλούς κινδύνους αποκάλυψης; Αναγκαστικά, πρέπει να είχε αρκετές γνώσεις, τόσο χειρισμού κομπιούτερς, όσο και της λειτουργίας της Εθνικής. Ο Πώποτας αποκλείεται γιατί από ηλεκτρονικούς εγκεφάλους έχει μαύρα μεσάνυχτα, ο Λιντοβόη δεν γνώριζε τι έπρεπε να κάνει για να αποφύγει τον έλεγχο...

Γιατί και από ποιους καλύφθηκε η πρώτη καταγγελία που είχε γίνει κατά του Λιντοβόη; Συγκεκριμένα, τον Μάρτη του '84, μια ανταγωνιστική εφημερίδα των βορείων προαστείων κατάγγελλε ότι κάποιο λάκκο έχει η φάβα όταν «ο ταμειολογιστής Σ.Α. κάνει τεράστια έξοδα» για να εκδόσει τη δική του εφημερίδα. Ο υπεύθυνος για το δημοσίευμα αυτό, πήρε ένα φύλλο της εφημερίδας του, πήγε στην Εθνική, κατονόμασε τον «Σ.Α.» και τα αποτελέσματα της καταγγελίας του τα έμαθε, μαζί με τον υπόλοιπο ελληνικό λαό, στις 4 Οκτωβρίου 1984...

Είναι ή δεν είναι αλήθεια η απόπειρα «δωροδοκίας» του Καλαμάρα; Ο άνθρωπος έκανε μια βαρύτατη καταγγελία ενώπιον του δικαστηρίου. Οι δικηγόροι της τράπεζας ζήτησαν, στην αρχή, να κρατηθεί για ψευδορκία, δυο ώρες αργότερα, όμως, άλλαξαν γνώμη και περιορίστηκαν να υποσχθούν ότι «θα τα βρούμε σε άλλους δικαστήρια». Κι όμως, είχαν ήδη φέ-
όσους μάρτυρες χρειαζόνταν για να κ-

σουν τον Καλαμάρα στο σκαμνί...

Ήξερε ή δεν ήξερε ο Πώποτας από πού προέρχονταν τα χρήματα που τόσο απλόχερα του έδινε ο Λιντοβόη; Από τη μια, είναι δύσκολο να φανταστείς έναν άνθρωπο της πιάτσας να πιστεύει ότι οι τοκογλύφοι του δανείζουν χρήματα με μόνη εγγύηση την παρουσία του «μεσάζοντα» στην οικονομική διαχείριση της επιχείρησής του. Από την άλλη, πάλι, οι ίδιοι οι συνάδελφοι του Λιντοβόη κατέθεσαν ότι «τους παραξένευε αλλά δεν πήγαινε ο νους τους στο κακό» όταν έβλεπαν τον Πώποτα να παίρνει μάτσα τα χιλιάδικα. Το ερώτημα, λένε οι δικηγόροι, δεν έχει ιδιαίτερη νομική σημασία, αλλά η απάντησή του μπορεί να φωτίσει καλύτερα τα δυο πρόσωπα αυτού του σκοτεινού δράματος.

Πώς μπορεί να ερμηνευτεί η έκρηξη του πολύπειρου και ικανού Δαμόφλη μέσα στο δικαστήριο; Η προσωπική εμπάθεια πρέπει μάλλον να αποκλειστεί. Μήπως είναι σωστή η άποψη που εξέφρασε παριστάμενος δικηγόρος, δηλαδή ότι «ο Φίλιππος έχασε την ψυχραιμία του, γιατί άλλη υπόθεση του είχαν αναθέσει και άλλη υπόθεση του γυρίκε;». Και, στην περίπτωση αυτή, γιατί οι υπεύθυνοι της τράπεζας είχαν αφήσει το δικηγόρο τους στο σκοτάδι;

Λίγα, μόνο, από τα καθαρά «αστυνομικά» ερωτήματα που άφησε η δίκη. Γιατί υπάρχουν και πολλά περισσότερα, που ανάγονται σε άλλες σφαίρες. Όπως αν ο Πώποτας ήταν ο κατάλληλος άνθρωπος για να βγάλει την εφημερίδα που χρειαζόταν το ΠΑΣΟΚ. Κι αν το ΠΑΣΟΚ είναι τόσο ελεύθερο όσο νομίζει, αφού εξαναγκάζεται τόσο εύκολα από το «εκδοτικό κατεστημένο» να εγκαταλείψει την δική του προσπάθεια αυτονόμησης. Κι αν είναι τυχαίο ότι μια τέτοια δίκη καλύφθηκε με πέπλα σιωπής από συμπολιτεύόμενο κι αντιπολιτεύόμενο Τύπο – που σκίστηκαν μόνο την παραμονή της απόφασης. Κι αν ήταν αυτή η δίκη το καλύτερο πεδίο για να λύσουν, μέσω αντιπροσώπων, τις διαφορές τους Λιβάνης και Παναγόπουλος. Κι αν η τελική απόφαση, που άφησε αμφοτέρους ανικανοποίητους, δεν αποτελεί μια κακή προσπάθεια συμβιβασμού δυο «φαιών παραγόντων». Κι αν, τελικά, με τις περισσότερες ή λιγότερες προσωπικές του ευθύνες ο καθένας, ο Πώποτας κι ο Λιντοβόη δεν πληρώνουν την ιστορικά άτυχη παρουσία τους σε μια σύγκρουση πολύ μεγαλύτερη κι από τους δυο τους.

Όχι τίποτ' άλλο, αλλά αν η στάση Πώποτα απέναντι στο ΠΑΣΟΚ εύκολα ερμηνεύεται, αφού παιζόταν (και παίζεται) η προσωπική του ελευθερία, είναι δύσκολο να κατανοηθεί η τακτική Λιντοβόη, αυτό το μίγμα σιωπής και καταγγελιών χωρίς τεκμηρίωση: στα τριάντα σου, με ενάμιση χρόνο φυλακής ήδη στην πλάτη, πρέπει να έχεις μεγάλη πίστη (σε τι σε ποιους;) για να αντιμετωπίσεις ένα τόσο δυσόλωνο μέλλον.

29 Μαΐου 1983-21 Απριλίου 1986. Από την έκδοση της «Ελευθέρας Γνώμης» την επέτειο της Άλωσης της Πόλης, στην καταδικαστική έκδοσή της, την επέτειο του πριξικοπήματος. Μια ιστορία που δεν τέλειωσε μ' αυτή τη δικαστική απόφαση. Και πάλι καλά που δεν επιτρέπεται ο σχολιασμός των δικαστικών αποφάσεων...

Χρίστος Βρεττός

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

ΡΕΑ ΓΑΛΑΝΑΚΗ

Μόλις κυκλοφόρησε :

ΟΜΟΚΕΝΤΡΑ

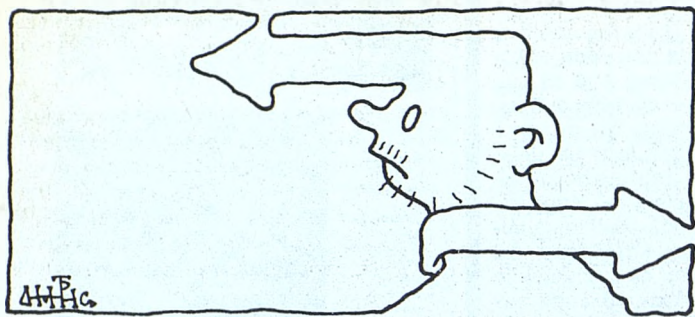
ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΠΟΥ ΖΕΙ

Ο ΛΥΚΟΣ;

Α' ΑΝΑΤΥΠΩΣΗ

Πλατεία Σταδίου 5, 116 35 Αθήνα 7228.263
Διεύθυνση: «Αίολος», Σόλωνος 114, 3630.214
Θεσ/νίκη: «Κέντρο του Βιβλίου», 031/237.463

Ελληνική Αριστερά — νέα εποχή

του Γιώργου Μαθιανάκη

Έγκυρες αναλύσεις της διεθνούς πραγματικότητας, καταγράφουν με σαφήνεια τους ανατριπτικούς μετασχηματισμούς που μεταβάλλουν τον παγκόσμιο καταμερισμό εργασίας. «Η τεχνολογία φέρνει πλήρη οικονομική και κοινωνική αλλαγή, αυτό κανείς δεν το αρνιέται πλέον». Τα ρήγματα μεταξύ ανάπτυξης και υπανάπτυξης βαθύνουν: ισχυροί δεσμοί σμεσης εξάρτησης εμφανίζονται και μεταξύ των αναπτυγμένων χωρών. «Για ένα αυξανόμενο αριθμό χωρών και περιοχών, η δυνατότητα ανάπτυξης αποκλείεται για πάντα»¹.

Η κρίσιμότητα της ευρωπαϊκής προοπτικής

Υπό αυτό το πρίσμα, μπορεί να κατανοηθεί η σημασία των πρώτων, επικριτικών ευρωπαϊκών συλλογικών πρωτοβουλιών. Εμφανίζεται σήμερα στην Ευρώπη μια «μεγάλη αντίθεση μεταξύ σοβαρών κινδύνων τεχνολογικής περιθωριοποίησης, στασιμότητας, κοινωνικής οπισθοδρόμησης, πολιτικής παρακμής και των πραγματικών δυνατοτήτων ανάπτυξης»². Η ευρωπαϊκή κοινωνική και πολιτισμική τύχη, η συνολική και των επιμέρους κρατών της, θα κριθεί από την ικανότητα να σταθεί με όρους ισότητας απέναντι στους κύριους οικονομικούς ανταγωνιστές της. «Τα κράτη φρόντιζαν πάντα να εξασφαλίσουν τον απόλυτο έλεγχο των επικοινωνιών στην επικράτειά τους. Αυτή τους η κυριαρχία κινδυνεύει σήμερα να καταλυθεί εκτός αν φροντίσουν να γίνουν συνεταιριχοί, μια και δεν μπορούν πια να είναι αφεντικά»³. Και αυτό, γιατί «μια κοινωνία που δεν διαθέτει πληροφοριακά στοιχεία για ό,τι αφορά και είναι υποχρεωμένη να τα παίρνει μέσω δορυφόρου, δεν μπορεί να ελέγξει την οικονομική της τύχη και δεν μπορεί να ελπίζει ότι θα παραμείνει «ελεύθερη» στο μέλλον»⁴.

Το 1961, στο 22ο Συνέδριο του ΚΚΣΕ, ο Ν. Χρουστς... αναγγέλοντας το «πέρασμα στον κομμουνισμό»⁵, συνέκρινε την ετήσια άνοδο παραγωγής σοβιετικού χάλυβα, με τη συνολική ετήσια παραγωγή της Μεγ. Βρετανίας. Σήμερα, στις αντίστοιχες συγκρίσεις η θέση του χάλυβα υποχωρεί στην κλίμακα των αξιολογήσεων. Η Σοβιετική Ένωση πλην των τομέα των στρατιωτικών και διαστημικών ερευνών δεν παράγει προϊόντα υψηλής τεχνολογικής στάθμης. Το ευρωπαϊκό άνοιγμα του Μ. Γκορμπατσώφ, που εξελίσσεται παραμερίζοντας ιδεολογικά και στρατηγικά εμπόδια χρόνων, δείχνει πως η Σοβιετική Ένωση και οι χώρες του ανατολικού συνασπισμού, χρειάζονται τη Δυτική Ευρώπη. Ίσως όσο και η Δυτ. Ευρώπη, για άλλους λόγους, τις χρειάζε-
ται

Η δημοκρατική ολοκλήρωση της Ευρώπης, στην οποία η Αριστερά είναι «υποχρεωμένη» να βρίσκεται μεταξύ των πρωταγωνιστών της, αποτελεί μια αναγκαιότητα που πηγάζει από αντικειμενικές απαιτήσεις. Η οικονομία διεθνοποιείται, η κάθε χώρα είναι όλο δυσκολότερο να αντιμετωπίσει χωριστά, χωρίς συντονισμό με άλλες, την τεχνολογική έκρηξη και την αναδιάρθρωση που προκαλεί. Ο δημοκρατικός έλεγχος των τρόπων πληροφόρησης, συσσώρευσης και μετάδοσης των πληροφοριών, η διαύγεια των πηγών και των κέντρων αποφάσεων, ανοίγουν «ένα νέο και ουσιαστικό κεφάλαιο των συνταγματικών και ατομικών ελευθεριών»⁷. Η Αριστερά, έχει πολλά να κάνει.

Στη χώρα μας η ανάγκη «ευρωπαϊκής» συνείδησης, γίνεται όπως όλα, αργά αντιληπτή. Είναι όμως σίγουρο, πως για τη διατήρηση των περιθωρίων ανεξαρτησίας και ανάπτυξης μας, είναι απαραίτητο οι σχεδιασμοί και οι κινήσεις να συνάπτονται με την προοπτική της ευ-

ρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Στα πλαίσια της είναι δυνατόν να υπερυσπασθούν τα εθνικά δικαιώματα και η επιβίωση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών που σηματοδοτούν την μακράνιση πολιτιστική μας πορεία: τρόπους του ζειν και του ευζειν. Προκύπτει βέβαια η ανάγκη μετάβασης από παραδοσιακά σε σύγχρονα πρότυπα συμπεριφοράς και νοοτροπίας.

Δοκιμασία του μεταπολεμικού πολιτικού συστήματος

Η δομή του μεταπολεμικού, ελληνικού πολιτικού συστήματος τρί-
ζει. Δοκιμάζεται το σύνολο των πολιτικών κομμάτων, οι μεταξύ τους σχέσεις, η πλασματικότητα κοινωνικών γραμμών και εκλογικών υπο-
σχέσεων, το εσωτερικό τους καθεστώς, οι σχέσεις κομμάτων - κρά-
τους - κοινωνίας, το συνδικαλιστικό κίνημα, οι κρίσιμότεροι θεσμοί του κράτους.

Αν δεν αλλάξουν βασικές πλευρές του μέσα από συγκρούσεις, δια-
σπάσεις, προγραμματικές αποσαφηνίσεις, νέα πολιτικά πρότυπα, άλ-
λους συσχετισμούς είναι δυσχερής η αναζήτηση εφικτής στρατηγικής διεξόδου, από την πολλαπλή κρίση, και προόδου.

Ο Εμφύλιος

Η περίοδος της νεοελληνικής ιστορίας που άνοιξε με την έναρξη του εμφυλίου και το μετεμφυλιοπολεμικό κράτος της Δεξιάς, φαίνεται πως κλείνει με το τέλος των μεταπολιτευτικών φαντασιώσεων και τη διακυβέρνηση της χώρας από το ΠΑΣΟΚ. Στον εμφύλιο νίκησε η συντηρητική παράταξη, γεγονός που καθόρισε σημαντικές πλευρές του μεταπολεμικού κράτους: διεθνής θέση, στρατιωτικοπολιτικές συμμα-
χίες, μορφές οικονομικοκοινωνικής ανάπτυξης.

Η άνοδος του ΠΑΣΟΚ στην κυβέρνηση έδωσε την ευκαιρία για ενός τύπου ιδεολογική, συμβολική, ουσιαστική σαν «κάθαρση», ιστορική ρε-
βάνς.

Τώρα, μπορεί να κλείσει αυτή η περίοδος. Ας διατηρηθούν οι πλευ-
ρές που συμβάλλουν στην εθνική μνήμη, η πολιτική αναγνώρισης των
αγωνιστών, και η ιστορική αποκατάσταση που συναρτάται με τον πα-
ραμερισμό των αντικομμουνιστικών καταλοίπων. Ας παραμερισθούν
όμως οι διαχωρισμοί σε αγωνιστές και μειοδότες. Η ισπανική κοινω-
νία, αποδεικνύεται ωριμότερη για το πέρασμά της στη νέα εποχή.

Συμπεράσματα μετά - ΠΑΣΟΚ

Με τα διαφανή πλέον αδιέξοδα της διακυβέρνησης ΠΑΣΟΚ, ωριμά-
ζει η ανάγκη εξόδου της πολιτικής ζωής από την αγκύλωση που την
καταδικάζει η μονοκομματική εξουσία, ο κομματισμός, η απλοϊκή
πόλωση «αντίδραση - πρόοδος». Θα αποτελέσει βήμα προόδου το πέρα-
σμα σε κυβερνητικά σχήματα συνεργασίας, η μεγαλύτερη ευκινη-
σία, η στήριξη της πολιτικής σταθερότητας και ομαλότητας, κυρίως
στη λειτουργία και την ανανέωση των θεσμών. Συμβολή σ' αυτήν την
κατεύθυνση θα είναι και η εφαρμογή της απλής αναλογικής, αιτήμα-
τος που συνεχώς διευρύνονται οι υποστηρικτές του.

Η προσγγείωση από την ψευδολόγο αερολογία στις σκληρές διαπι-
στώσεις περί ανυπαρξίας σοβαρότητας, δεν αφορά μόνο τους κατά
καιρούς κυβερνώντες και σήμερα το ΠΑΣΟΚ.

Επιστημονικά το πρόβλημα έλλειψης σαφών σχεδίων και προγραμμά-
των από όλο το φάσμα της πολιτικής, κομματικής και συνδικαλιστι-
κής ζωής. Για την Αριστερά, την παράταξη που ιστορικά επωμίσθηκε
το βάρος της αλλαγής του κόσμου, η ανάγκη, σύγχρονων, σαφών,
κοινωνικών σχεδίων είναι κρίσιμότερη. Τα εργαλεία του παρελθόντος
δεν επαρκούν. «Οι αγώνες της Αριστεράς, δεν μπορούν πια να περιο-
ρίζονται στα δύο μεγάλα συνθήματα: το ψωμί και τη δουλειά»⁸. «Ι-
διαίτερα όσον αφορά την εργατική τάξη ο εκ νέου προσδιορισμός του
Εθνικού συμφέροντος, στην παρούσα δυσκολότατη οικονομική και
κοινωνική συγκυρία, αποτελεί ταυτόχρονα και πρόκληση προς τις άλ-
λες τάξεις και κοινωνικές ομάδες να κάνουν το ίδιο»⁹.

Ένα νέο σχέδιο της Αριστεράς

Ένα νέο κοινωνικό σχέδιο της Αριστεράς, συνδυασμένο με μια προ-
σπάθεια προσέγγισης του μεγίστου προβλήματος της χώρας οφείλει
σήμερα να προδιαγράψει: πως το δυνατόν ευρύτερο, μέρος των πολιτι-
κών, επιστημονικοτεχνικών, πνευματικών και ανθρωπίνων δυνάμεων
μπορεί να κινηθεί στην κατεύθυνση της ανάπτυξης, του εκσυγχρο-
νισμού και του εκδημοκρατισμού της χώρας: στην κατεύθυνση προ-
σπάσης των εθνικών συμφερόντων και των εθνικών ιδιαιτεροτήτων.
της ξεχωριστής ελληνικής συμβολής στην ευρωπαϊκή προοπτική της
απάντησης από τη σκοπιά των αναγκών και των ελευθεριών του ατό-
μου στην τεχνολογική έκρηξη της εποχής. Και ιδιαίτερα, πως σ' αυτή

την προσπάθεια μπόρσιν να ηγηθούν οι υγιέστερες εθνικές δυνάμεις και κυρίως ο κόσμος της μισθωτής εργασίας.

Με αυτή την έννοια, χρειάζεται να διαμορφωθούν οι όροι για μια νέα ενότητα του ελληνικού λαού, μέσα από την υπέρβαση παλαιών διχασμών και αδιέξοδων διλημάτων. Εδώ η συμβολή μιας σύγχρονης Αριστεράς, σαφών ευρωπαϊκών προσανατολισμών, μπορεί να δράσει καταλυτικά.

Δεν προτείνεται βέβαια, ο συμφιλιωτισμός, μέσα από την απουσία της εθνικής και λαϊκής μνήμης· αλλά η συμφιλίωση που μπορεί να οικοδομείται με σεβασμό της ιστορίας και με αυξημένη συνείδηση του μεγέθους των σημερινών προβλημάτων. «Η πρωτοπορία χρειάζεται τη φρόνηση για τον πολιτικό αγώνα που διεξάγει και όχι τις ακαδημαϊκές υποδείξεις για το λεγόμενο κοινωνικό της στίγμα»¹⁰. Χρειάζεται μια νέα πολιτική και κοσμοθεώρηση «που να ανταποκρίνεται στις αμφιβολίες, τις επιταγές και την πολυπλοκότητα του αιώνα που έρχεται και ταυτόχρονα ικανής να κατευθύνει τη δράση με κάποια επιδίωξη επιτυχίας, προς στόχους εφικτούς»¹¹.

Τα αδιέξοδα του ιστορικού αντιδεδυσμού

Η σημερινή κατάσταση, δείχνει τις συνέπειες του ιστορικού αντιδεδυσμού, που καθόρισε σημαντικά τους μεταπολιτευτικούς συσχετισμούς και τη λαϊκίστικη ηγεμονία· συγκάλυψε τις ουσιαστικές κοινωνικές αντιπαλότητες απονέμοντας δάφνες προοδευτισμού σε όποιον κατόρθωνε να αντιπαρατεθεί, εκλογικά, αποτελεσματικά στην κοινοτική Δεξιά.

Η διατύπωση του «γενικού συμφέροντος» από την Αριστερά σήμερα, δεν μπορεί να αγνοεί τη συντηρητική παράταξη, πολύ περισσότερο τους συντηρητικούς πολίτες που υπάρχουν και θα υπάρχουν στη χώρα μας. Ισχύουν ταξικές, πολιτικές, κοσμοθεωρητικές ριζικές αντιθέσεις. Αντί όμως να συνεχίζεται η σημερινή υποβάθμιση, ο πολιτικός και κοινωνικός αγώνας μπορεί να μετατοπισθεί στο αναγκαίο πλαίσιο μιας σοβαρής προσπάθειας εκσυγχρονισμού της χώρας.

Επιπλέον· σε κάθε ανεπτυγμένη χώρα υπάρχουν ορισμένα σημεία εθνικής συνάντησης των πολιτικών δυνάμεων και ανοικτού διαλόγου τους για κεφαλαιώδη θέματα, θα ήταν αναμφίβολη πρόοδος, η επίτευξη της και εδώ.

Στην Αριστερά, σήμερα

Το ΠΑΣΟΚ, διαθέτει σήμερα σοβαρές δυνάμεις προόδου, δημοκρατίας και εκσυγχρονισμού. Φαίνεται δύσκολο προσεχώς να διατηρηθεί η συνέκφραση και συστέγασή τους με ό,τι αναχρονιστικότερο, αναριχητικότερο και αντιδραστικότερο έχει να επιδείξει ο ιστορικός ή ο ευκαιριακός αντιδεδυσμός κόσμος. Είναι επίσης, δύσκολο να περιγραφεί το μέλλον αυτής που αποκαλείται «αριστερή τάση του ΠΑΣΟΚ». Ο όρος εξάντλησε τα καθυγιαστικά του συστατικά. Και παράλληλα με όσους αγωνιούν διαπιστώνοντας τις αποστάσεις οραμάτων - πραγματικότητας - πράξης αλλά διατηρούν ρεαλιστική επίγνωση των πραγμάτων· ο όρος «αριστερός» καλύπτει είτε τριτοκοσμικές, είτε νεοδογματικές απόψεις που περισσότερο πλουτίζουν τον εξωκοινοβουλευτικό χώρο, παρά συμβάλλουν στη διαμόρφωση εναλλακτικών λύσεων.

Το ΚΚΕ είναι σήμερα δύσκολο να «ταράξει τα νερά». Και εδώ υπάρχουν εκσυγχρονιστικές αντιλήψεις. Είναι ακλόνητοι όμως δύο σοβαροί περιοριστικοί παράγοντες: ο τύπος των σχέσεών του με τη σοβιετική πολιτική, η καταγόμενη από εκεί αντι-ευρωπαϊκή του στάση· και ο χρόνιος ιδεολογικοπολιτικός του δογματισμός που αναπαράγει ξεπερασμένα σχήματα, σχηματικές αναλύσεις και το γνωστό κοινωνικό συντηρητισμό του. Ανεξάρτητα από τα όρια των ουσιαστικών μετατοπίσεων που μπορεί να κάνει το ΚΚΕ, είναι συμφέρον να ενθαρρύνονται οι όποιες θετικές διαφοροποιήσεις του. Εκφράζει ένα σημαντικό τμήμα των πολιτών της χώρας, όχι κυρίως προνομιούχων, που η συμβολή τους σε κάθε σοβαρή προσπάθεια μετασχηματισμών είναι χρήσιμη.

Η πολιτική και κοινοτική συγκρότηση των ευρωπαϊκών προσανατολισμών, σύγχρονης, δημοκρατικής Αριστεράς είναι η προκύπτουσα αναγκαιότητα, που μπορεί να μεταβάλει τα πράγματα. Ο χώρος αυτός, διαθέτει αναμφίβολα ένα πλούσιο και εθνικά κεφαλαιώδες δυναμικό πολιτικό και κοινωνικό.

Το ΚΚΕ Εσωτερικού συζητά σήμερα, για το αν μπορεί να αναλάβει αυτή την πολιτική πρωτοβουλία. Η κατάρρευση των ιδεολογικών απολυτοτήτων και η αύξηση του βάρους της καθημερινής και συγκεκριμένης πολιτικής ενισχύει την πρόταση για μια νέα κοινοτική ενότητα που να στηρίζεται στις σημερινές ανάγκες. Χρειάζεται, ένα σύγχρονο

κόμμα της Αριστεράς που δεν θα ασκείται σε περιγραφές πλευρών της πραγματικότητας, αλλά θα οδηγεί στην αλλαγή της.

Υπόγεια ρεύματα

Οπωσδήποτε σήμερα, η οθόνη των εναλλακτικών λύσεων παραμένει κενή. Κάτι όμως «κινείται» υπόγεια. Ένα γενικευμένο αίσθημα δυσαρέσκειας καλύπτει πολλές σημαντικές πλευρές της νεοελληνικής πραγματικότητας. Περιλαμβάνει την αυξανόμενη δυσπιστία για τις πολιτικές των μεγαλοστομιών και των ψευδών υποσχέσεων. Πρόκειται για σοβαρή δοκιμασία, που χρειάζεται όσο ποτέ, να ωθήσει στην επιφάνεια νέες προτάσεις, νέες ιδέες, νέα σχέδια, νέες πολιτικές, νέες γενιές.

Περνάμε από τη βιομηχανική κοινωνία της σπατάλης των φυσικών πόρων «στην κοινωνία της πληροφορικής» όπου καθοριστικοί παραγωγικοί πόροι θα είναι η ευφυΐα και η ανάπτυξη όλων των ανθρωπίνων δημιουργικών ικανοτήτων¹². Η κοινωνική επανάσταση του 21ου αιώνα «δεν μπορεί να αντλήσει την ποιότητά της από το παρελθόν, μα μόνο από το μέλλον.

Δεν μπορεί να αρχίσει από τον ίδιο τον εαυτό της, αν δεν σβήσει όλες τις προλήψεις σχετικά με το παρελθόν»¹³.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. John K. Galbraith «τεχνολογική επανάσταση και κοινωνική αλλαγή» Το «Βήμα» 1.1.86.
2. Τζ. Βάκκα «πληροφορία, Άνιση ανάπτυξη, Νέες μορφές Εθνικής εξάρτησης» Θεμέλιο, Η επικαιρότητα του Μαρξισμού 1983.
3. Θέσεις ΚΕ για το Συνέδριο του Ιταλικού ΚΚ.
4. Έκθεση Nora και Minc (Τζ. Βάκκα όπ. αν.).
5. Antony Smith (Τζ. Βάκκα όπ. αν.).
6. Το 22ο Συνέδριο του ΚΚΣΕ. Εκδόσεις Γκαγκάριν 1961.
7. Θέσεις ΚΕ για το Συνέδριο του Ιταλικού ΚΚ.
8. Π. Ινγκράο «Η κρίση και ο τρίτος δρόμος» ΠΟΛΥΤΥΠΟ 1983.
9. Αιμ. Ζαχαρέας «Η αριστερά και η οικονομική κρίση» Παρατηρητής 1983.
10. Max Horkheimer: «Παραδοσιακή και κριτική θεωρία» 1973.
11. Τ.Β. Bohomore «Επικριτές της κοινωνίας» Παπαζήσης 1973.
12. Αθ. Παπανδρόπουλου «Η Ευρώπη του 2000» Οικ. Ταχυδρόμος 12.12.85.
13. Κ. Μαρξ: 18η Μπρυμαίρ του Λουδοβίκου Βοναπάρτη.

Ουζερί
Ταβέρνα

“Πούσκιν,,

Μεζέδες εκλεκτοί • Φαγητά σπιτίσια
Κρασί βαρελίσιο • Μουσική για όλους
Περιβάλλον οικείο

Κυριακές κλειστά

Εθνάρχης Μακαρίου 6
Καισαριανή ☎ 722.19.96

Τρόμος και αθλιότητα της πολύ ανώδυνα λεγόμενης παραπαιδείας

της Πόπης Βουτσινά

Τα Μεταλυκειακά Προπαρασκευαστικά Κέντρα, μ' έναν όρο πιο ελληνικό, είναι τα κρατικά φροντιστήρια για τους υποψηφίους των ανώτατων και των ανώτερων σχολών, που λειτουργούν στη χώρα μας σχεδόν τέσσερα χρόνια τώρα.

Δουλεύοντας φέτος σ' ένα τέτοιο Μεταλυκειακό, βρεθήκαμε μπροστά σ' ένα φαινόμενο που μας κατέπληξε και μας εξόργισε. Από την αρχή κιόλας των μαθημάτων, διαπιστώσαμε πως πολλοί μαθητές έρχονταν στο Μεταλυκειακό αλλά πήγαιναν και φροντιστήριο. Προσέχοντας λίγο περισσότερο, αντιληφθήκαμε πως η λέξη φροντιστήριο σερνόταν από δω και από κει, πολύ διακριτικά αλλά άσφαλτα: κάποιιοι πήγαιναν οι ίδιοι, άλλων πήγαιναν οι φίλοι, και γενικά διατηρούνταν με το φροντιστήριο η επαφή των ναυτιλούμενων με τη στεριά.

Το πράγμα μας φάνηκε παράλογο, στην αρχή για τον πολύ απλό λόγο ότι στα Μεταλυκειακά η φοίτηση είναι τσάμπα, ενώ σ' ένα φροντιστήριο η παρακολούθηση κοστίζει τουλάχιστον 12.000 δρχ. το μήνα —και δεν ξέρουμε πολλές οικογένειες που να περιφρονούν τέτοια κονδύλια. Είδαμε μητέρα που ήρθε κι έγραψε δύο παιδιά. Βέβαια, το Μεταλυκειακό χορηγεί χαρτί για αναβολή της στράτευσης και βεβαιώσεις για κάτι επιδόματα (του ΙΚΑ κτλ.), αλλά κι αυτά δεν εξηγούσαν το φαινόμενο. Τόσο το καλύτερο, θα έλεγε ο απονήρευτος.

Ενδιαφερόθηκαμε να πληροφορηθούμε τι συνέβαινε.

Τόνισαμε στους μαθητές πως έχουν το δικαίωμα να κάνουν ό,τι θέλουν, τους δώσαμε όμως και μερικές πληροφορίες για να βοηθηθούν στη διαμόρφωση κάποιων κριτηρίων.

Εξηγήσαμε δηλαδή πως οι ιδιωτικές επιχειρήσεις των φροντιστηρίων και τα Μεταλυκειακά Κέντρα αντλούν το προσωπικό τους από τον ίδιο ακριβώς χώρο και το απασχολούν με τους ίδιους ακριβώς οικονομικούς όρους —ως φορομισθίους υπαλλήλους. (Κάτι που δεν ενδιέφερε τους μαθητές αλλά αποτελεί γενικευμένη πρακτική ότι στα φροντιστήρια συχνά γίνονται διαφοροποιήσεις της αμοιβής, κατά την τακτική όλων των επιχειρήσεων). Διευκρίνισαμε επίσης στους μαθητές πως η προφορά για δουλειά στα Μεταλυκειακά ήταν και είναι συνήθως άφθονη —ως και εξαπλάσια από την ανάγκη που υπάρχει— επομένως ανάλογο και το περιθώριο επιλογής, η οποία γίνεται με ορισμένα κριτήρια, τα ίδια σε όλες τις παρόμοιες περιπτώσεις, όπως, το βασικότερο, η πείρα. Ακόμα, τα τμήματα σ' αυτά έχουν λίγα άτομα, και τα διευθύνουν παλιοί φροντιστές, με πείρα, που έχουν όλη την ευθύνη της συγκρότησης και της λειτουργίας τους. Τέλος, έχει συμβεί από τα Κέντρα αυτά να φύγουν καθηγητές που, για διάφορους λόγους, δεν ευδοκίμησαν.

Όλα αυτά σήμαιναν πως στο Μεταλυκειακό και σ' ένα φροντιστήριο έχει κανείς ακριβώς τις ίδιες πιθανότητες να βρει έναν καθηγητή καλό κι έναν άλλο λιγότερο καλό ή που δεν του πολυαρέσει. Άλλωστε οι περισσότεροι καθηγητές των Μεταλυκειακών δουλεύουν και σε φροντιστήρια ή σχολεία, αφού συνήθως στο μεταλυκειακό δεν έχουν πλήρη απασχόληση. Αυτά είναι ακριβώς έτσι.

Οι μαθητές, με τη σειρά τους, υποστήριζαν πως, αυτοί ή οι φίλοι τους, πηγαίνουν στα φροντιστήρια γιατί εκεί «διδάσκουν (προσεξτε! ποτέ! δουλεύουν) αναγνωρισμένοι καθηγητές» στην ερώτηση: από ποιον αναγνωρισμένοι; Δεν είχαν τι να απαντήσουν. Υποστήριζαν ακόμα πως στο φροντιστήριο, «αφού πληρώνεις, είσαι υποχρεωμένος να παρακολουθήσεις και να διαβάσεις» και πως το φροντιστήριο, «αφού είναι ιδιωτική

επιχείρηση, θα κάνει τα πάντα για να κρατήσει τον κόσμο» (εκτός από προσπάθεια να τους πείσει πως είναι το καλύτερο, προφανώς). Κανένας δεν είπε πως το Μεταλυκειακό «δεν θα κάνει τα πάντα» για να κρατήσει «τον κόσμο». Άλλωστε, όλα αυτά, όπως το ομολογούσαν και οι ίδιοι, τα έλεγαν από την αρχή, ως αξιώματα, γιατί «έτσι είναι, πως να το κάνουμε», κι όχι επειδή τα διαπίστωσαν. Και πολλοί τα τήρησαν και στην πράξη, σαν να ήταν πράγματι έτσι, γιατί βέβαια η προκατάληψη είναι συχνότερα πιο ισχυρή απ' την πραγματικότητα. Μια άλλη απάντηση, πολύ αποθαρρυντική αλλά και πολύ χαρακτηριστική εκείνης της πονηρής άγνοιας που νομίζει πως ξέρει τα πάντα, ήταν: «Ε, καλά τώρα...» και συνοδευόταν από το γνωστό ανασήκωμα των φρυδιών.

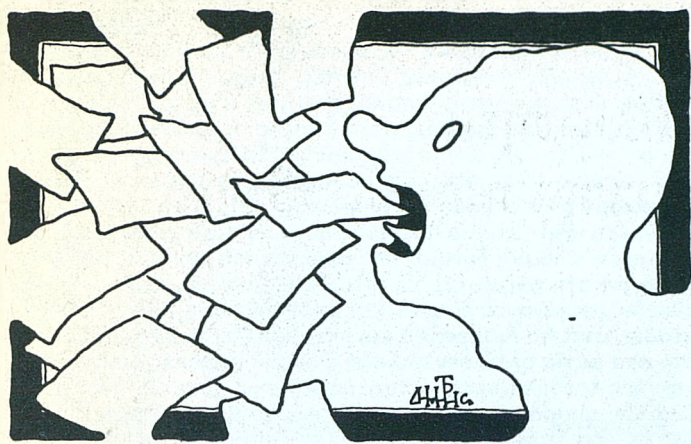
Οι μαθητές διαπαιδαγωγούνται ειδικά να μην ενδιαφέρονται για την αλήθεια και την πραγματικότητα και να μην αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες. Και από πρόθεση και μέσα στη συντριπτική δύναμη των πραγμάτων, ασκούνται σ' έναν ηλίθιο όσο κι ανατριχιαστικό πραγματισμό κατ' εικόνα και ομοίωση αυτής της κοινωνίας. Έτσι, είναι φανερό πως στις ετοιμαζόμενες απόψεις τους για το Μεταλυκειακό είναι φερέφωνα άλλων, καθώς και θύματα μιας γενικής νοοτροπίας. Δεν θα παραλείψουμε να πούμε πως, ως προς το Δημόσιο σχολείο, είναι και θύματα μιας νυσταλέας πραγματικότητας που δεν τους έχει στερήσει μονάχα τη γνώση, αλλά, το κυριότερο, έχει αμβλύνει πέρα για πέρα τα κριτήριά τους, χωρίς να το ξέρουν.

—Δημητράκη, τι ώρα είναι;

—Έντεκα και σαράντα δύο και τρία, μαμά!

Πρώτα, πρώτα είναι φερέφωνα των γονιών τους —εκείνων τις απόψεις εκφράζουν όταν αποδοκιμάζουν ένα δημόσιο μέτρο και δέχονται ένα ιδιωτικό μέτρο ταυτόσημου περιεχομένου. Ένα βασικό στοιχείο, που δεν διατυπώθηκε ρητά αλλά φάνηκε πέρα από κάθε αμφιβολία, είναι πως οι Έλληνες (εδώ οι οικογένειες των μαθητών) δυσπιστούν σε καθετί κρατικό. Οι μαθητές έχουν κάθε λόγο να συμπεριζονται την άποψη των γονιών τους, όταν αναθυμούνται την αβάσταχτη ανία των σχολείων τους κι εκείνον το μηχανισμό της δημοσιονομικής αβουλίας που σαν ρουλέτα τους έβγαζε τότε έναν καθηγητή καλό και ικανό να τους βοηθήσει, τότε (και συχνότερα) έναν αυθαίρετο κι αμόρφωτο υπάλληλο που το δικαίωμα του λόγου του το έδινε η μονιμότητά του. (Θα μας μείνει αξέχαστη εκείνη η νεαρή δεξιούλα καθηγήτρια που το '79 έλεγε στην τάξη, σ' ένα λύκειο του Θησείου, πως στους πολέμους του 1912-13 οι Έλληνες πολεμούσαν τους Βούλγαρους κομμουνιστές! Και οι άλλοι, οι αμέτρητοι εκείνοι φιλόλογοι που διδάσκουν συστηματικά ένα άγνωστο θέμα αρχαίων τη διδακτική ώρα —βρέξει χιονίσει— από το οποίο, φυσικά, κανείς δεν προφταίνει να καταλάβει τίποτα και πολύ περισσότερο να μάθει, αυτοί όμως συμπληρώνουν κανονικά και ιδιοτελέστατα το βιβλίο ύλης. Ακόμα κι όταν ο χρόνος δεν είναι το καθοριστικό εμπόδιο, δεν επεξεργάζονται το θέμα συντακτικά, γραμματικά και μεταφραστικά, επαναλαμβάνοντας ξανά και ξανά και εξηγώντας τα φαινόμενα, όπως χρειάζεται για να μάθει κανείς κάποτε, παρά μόνο δειγματοληπτικά, λες και είναι η αγορανομία, και πάντοτε θεωρείται πως το καθετί έχει διδαχτεί σε προηγούμενη τάξη.

Κι επειδή όλοι οι ενδιαφερόμενοι πηγαίνουν συνήθως φροντιστήριο, η συνεννόηση είναι εξασφαλισμένη —και μ' αυτούς

«ξεπετιέται» το θέμα, όπως άλλωστε και τα λατινικά. Απρόσχετοι και τεμπέληδες κύριοι καθηγητές! Ή πώς να λησμονήσουμε, πάλι, την κακή τύχη της νεοελληνικής σύνταξης, που κι αυτή πάντα έχει «διδασχτεί» κάποιον προηγούμενο χρόνο; Ή, ακόμα, πώς να καταπιούμε την πάγια συνήθεια, οχτώ στους δέκα καθηγητές (και βάζουμε αυτό το ποσοστό για κείνους που δεν έχουμε δει) να μην σημειώνουν στην έκθεση τα φρικτά, σοβαρότατα, απίστευτα συντακτικά λάθη, συχνότατα μάλιστα και τα ορθογραφικά; Μ' αυτόν τον τρόπο, ο μαθητής τελειώνει το σχολείο χωρίς να ξέρει πώς τα ελληνικά τα γράφει σαν Πολυνήσιος. Φυσικά, για τους καθηγητές η διόρθωση της έκθεσης είναι πολλή παραπανίσια κι απλήρωτη δουλειά, ίσως κι αδύνατη, και η αδιόρθωτη έκθεση για το μαθητή τι είναι; Και, τίς πάντων, πώς λύνεται μέσα στη ρουτίνα ένα τέτοιο ζήτημα; Και γιατί οι καθηγητές κάνουν πώς διορθώνουν την έκθεση;

Ίσως βέβαια, στην περίπτωση που συζητάμε, οι γονείς να δι-σπιστούν για άλλους λόγους απέναντι στο κράτος. Ξέρουμε καλά πώς οι πατέρες και οι μητέρες των μαθητών δεν μπορούν να ξεχάσουν τον οκνηρό δημόσιο υπάλληλο που τους έχει αφήσει άπειρες φορές να περιμένουν χωρίς λόγο, ύστερα τους έκανε τη μισή εξυπηρέτηση και στο τέλος μπορεί να τους έβρισε κιόλας. Στην πλειοψηφία τους, ονειρεύονται το παιδί τους δημόσιο υπάλληλο που θ' αφήνει τους γονείς άλλων να περιμένουν χωρίς λόγο, δεν μπορούν όμως να επιτρέψουν να το εκπαιδεύσει δημόσιος υπάλληλος, τη στιγμή ακριβώς που κρίνεται το μέλλον του! Η λογική λέει πως ένα μέρος απ' αυτούς ξέρει «από μέσα» το έργο του Δημοσίου, κι έτσι προτιμάει να υποστεί ένα δυσβάσταχτο έξοδο παρά να στείλει το παιδί του στο Μεταλυκειακό. Φυσικά, ο καθηγητής του Μεταλυκειακού δεν είναι δημόσιος υπάλληλος, ένας απλός ωρομίσθιος είναι που δεν έρχεται καν σε επαφή με δημόσιο υπάλληλο, αλλά, τέλος πάντων, το δημόσιο είναι μπλεγμένο σ' αυτή την υπόθεση. Να λείπει λοιπόν!

Ακόμα, δεν αποκλείεται κάποιος, μ' αυτό τον τρόπο, ν' αντιπολιτευόταν το ΠΑΣΟΚ που εγκαινίασε το θεσμό, και να πιστεύουν πως κακώς δεν αφήνει την «ιδιωτική πρωτοβουλία» (σε τι τάχα, παίρνει πρωτοβουλία;) να καταπιαστεί αποκλειστικά με το θέμα των υποψηφίων —ωστόσο, αυτοί οι ίδιοι άνθρωποι είναι πάντοτε έτοιμοι να ζητήσουν και μια νέα μείωση της ύλης των εισαγωγικών από οποιονδήποτε κυβερνάει και να επιδιώξουν διακανονισμούς για τα κακώς νοούμενα δικαιώματά τους ως γονέων (όπως, για παράδειγμα, κάποιες μητέρες να κάνουν, πριν από κάποιες εκλογές, απεργία πείνας στα προπύλαια, απαιτώντας να μεταγραφούν στα ελληνικά πανεπιστήμια τα παιδιά τους, που τα έστειλαν στο εξωτερικό επειδή απέτυχαν, και να 'ναι, γυναίκες μεγαλούτσικες στα χρόνια, ακμαίοτατες, ύστερα από είκοσι τόσες αν' όχι και τις διπλάσιες μέρες απεργία πείνας! Αλλά στο Ελλάδα η βάση εισαγωγής σε μία σχολή διαμορφώνεται σε σχέση με τον αριθμό των θέσεων, δεν είναι προκαθορισμένη, κι έτσι απέξω δε μένουν οι στούρνοι, για να 'ρθουν να τους αντικαταστήσουν εκείνοι που τους αγαπούν πολύ οι μητέρες τους. Αν οι κυρίες πιστεύουν πως κάτι πρέπει να γίνονται οι άνθρωποι και να βρίσκουν ένα δρόμο, ας συνταχθούν ενάντια σ' αυτά που δίνουν δικαιώματα στα πράγματα και παραπετούν τους ανθρώπους —όχι να προσπαθούν

να δώσουν τα παιδιά τους στο πανεπιστήμιο απ' την πίσω πόρτα εις βάρος αυτών που δεν έχουν μητέρες ικανές να κάνουν τόσο καιρό απεργία πείνας και να παραμένουν ζωηρές σαν ει-κοσάρες. Ωστόσο καμιά γραφίδα και κανένας παράγοντας δεν τις έβαλε στη θέση τους).

Ναι, κανένα' δεν το αγνοεί: οι γονείς των ελληνικών μαθητών, εκείνοι φυσικά που έχουν κάποιο περιθώριο επιλογής γιατί εκείνοι έχουν και το λόγο, διαθέτουν πολλές και συγκρουόμενες ιδιότητες (είναι επιτροποι της νέας γενιάς, είναι ψηφοφόροι κι εργαζόμενοι), τις οποίες συχνά επικαλούνται επιλεκτικά και αυτάρεσκα. Για παράδειγμα, θέλουν το κράτος να βάζει όλα τα παιδιά τους στο πανεπιστήμιο με τις πιο απλές εξετάσεις, γιατί άκουσαν πως στην Ελλάδα το πανεπιστήμιο δίνει χρήμα (μα αυτό συνέβαινε κάποτε), θέλουν επίσης να τα διορίζει ύστερα και σε «θέση», αλλά να 'χει κι αξία μετά απ' όλα αυτά ετούτη η «θέση» θέλουν κράτος δίκαιο κι αξιοκρατική επιλογή αλλά μία μέρα μετά από τη χαριστική πρόσληψη του δικού τους παιδιού στο δημόσιο θέλουν, στην ανάγκη, τα παιδιά τους να διοριστούν οπωσδήποτε στον ΟΤΕ (κι ας μην χρειάζεται ο οργανισμός αυτός άλλους υπαλλήλους), αλλά να πληρώνουν φτηνό τηλέφωνο καθώς και να μην αντιμετωπίζουν σε τόσους τομείς τις συνέπειες ενός υπέρμετρα διογκωμένου κρατικού μηχανισμού θέλουν κράτος ισχυρό και με πυγμή, που να επιβάλει την τάξη σε κάθε περίπτωση κοινωνικής ανορθογραφίας και «υπερβολής» αλλά απέναντί τους τρυφερό και γεμάτο κατανόηση. Τέλος, θέλουν αυξήσεις γιατί τους έχει γονατίσει η «ακρίβεια» αλλά όχι μεταλυκειακά κι «αηδίες». Ξέρουν αυτοί πώς θα προετοιμάσουν το παιδί τους: πληρώνοντας.

Καλοί γονείς, που κοιμάστε και ξυπνάτε με το κράτος στα χείλη, τι να σας κάνει κι αυτό —ένα κράτος είναι. Για ελάτε στη θέση του! Θέλει να ικανοποιήσει εσάς κι ας δυσανεστήσει τους άλλους, όπως θέλει να ικανοποιήσει τους άλλους κι ας δυσανεστήσει εσάς, μα πρέπει κιόλας να ικανοποιήσει τις ανάγκες του και να παίξει κάπως και το ρόλο του. Τη λύση σε μάς την έχει υποδείξει ενάμισης αιώνας «ελεύτερου» βίου: όποιος προλάβει. (Εδώ κάποτε προλάβαιναν απ' τη Βαυαρία, τότε που δεν υπήρχαν καλά καλά συγκοινωνίες...).

Το λίγο εγίνηκε πολύ και το πολύ να κάμη αρχίνισεν απλοκαμούς σα οι ρίζες στο καλάμι...

Το άλλο μέτωπο που επηρεάζει τους μαθητές και διαρρηγγύνει τα ιμάτια του πως δεν μπορεί να γίνεται καλή δουλειά στο Μεταλυκειακό (ζήτημα λογικής, καταλάβετε;) είναι τα φροντιστήρια. Πρέπει να το πούμε: οι φροντιστηριακές σαμποτάρον τα Μεταλυκειακά και τα δυσφημούν, με τα επεξεργασμένα και ρηξικέλευθα επιχειρήματα που έναν απόηχο τους δίνουν οι απαντήσεις των μαθητών.

Το φροντιστήριο κυνγά στο ίδιο πεδίο και το Μεταλυκειακό κι αυτό κάνει τον ανταγωνισμό πιο σκληρό, καθώς μάλιστα αυτοί οι ιδιότυποι αγωγοί της γνώσης έχουν πληθύνει πάρα πολύ, όπως όλα τα αγαθά. Επιστρατεύουν λοιπόν ένα σωρό «εξηγήσεις» και «στοιχεία», κατά προτίμηση εκείνου του είδους που ανταποκρίνονται στην ανασφάλεια αλλά και στο «δαίμονιο» του Έλληνα. Γι' αυτό πολεμούν τα Μεταλυκειακά, μα διακριτικά, δηλαδή ύπουλα, γιατί ούτε ο κόσμος των φροντιστηρίων προτίθεται να τα βάλει με το κράτος. Προς Θεού!

Πολεμούν βέβαια τα φροντιστήρια, αλλά στις ανάπαυλες των μαχών αναλογίζονται πως έχουν με το μέρος τους την ιστορική ατσιδασμένη φυλή. Πότε στην Ελλάδα το κράτος έπεισε περισσότερο απ' τον ιδιώτη επιχειρηματία, όταν είναι ν' αγοράσουμε; Εδώ πήραν κατά χιλιάδες, όλους, τους μαθητές από την αγκαλιά των καθηγητών του δημοσίου κι ούτε ένας δεν έκανε κιχ (ούτε ένας καθηγητής του δημοσίου, εννοούμε). Τώρα θα περιοριστούν; Κι έχουν και τόσες δουλειές, απασχολήσεις, όπως αυτή: τις παραμονές και την επαύριο των εξετάσεων να συνωστιστούν στα γραφεία των εφημερίδων για ν' αναλύσουν θέματα, ν' ανακοινώσουν τις σωστές απαντήσεις. Αλλά αυτό είναι διαφήμιση μιας επιχείρησης, την υποδεικνύει η έρευνα της αγοράς, τώρα μάλιστα που ο ανταγωνισμός έχει σκληρύνει, και καθόλου δεν σημαίνει πως τα θέματα έχουν ή θα 'πρεπε να έχουν ανάγκη από τέτοια επεξεργασία, ή πως αυ-

τος είναι ο τρόπος ν' ανακοινώνονται οι σωστές απαντήσεις εξετάσεων για πανεπιστήμια δημόσια, σε μια χώρα. Επιτέλους!

Τα Μεταλυκειακά κέντρα τα αηδιάζουν και τα «εκλεκτά» σχολεία, τα ιδιωτικά δηλαδή, αυτά όμως περιορίζονται στη «ζύμωση» κι όποτε τύχει. Τα ιδιωτικά δεν έχουν ανταγωνιστική σχέση με τα κέντρα, γιατί την πελατεία τους την ψαρεύουν από εντελώς διαφορετικούς κοινωνικούς χώρους, κι έτσι περιορίζονται σε σχόλια σαν αυτό: Α, τα Μεταλυκειακά... (που έξω από μια «αξιοπρεπή» ατμόσφαιρα σημαίνει: σιγά τ' αυγά!). Τα σχολεία αυτά, επίσης ιδιωτικές επιχειρήσεις, που συχνά επιδίδονται και σε ευρύτερες πολιτιστικές δραστηριότητες (τς! τς!) και ασκούν σκληρή ταξική επιλογή όχι μόνο στους μαθητές τους (μέσω των διδασκάλων) αλλά και στους καθηγητές με πολλαπλό τρόπο, επιδεικνύουν πάντα μια λιπαρή και αταλάντευτη αντιπάθεια για κάθε «πλέμπα» και καθετί «πληβειακό». Δουλεύουν με πελάτες πολύ υψηλών εισοδημάτων; Κατά τον κόσμο και τα δικαιώματα. Αλλά πέρα απ' αυτούς το χάος; Ή μήπως τα ανασηκωμένα φρύδια απέναντι στο Μεταλυκειακό εκφράζουν αποδοκιμασία για τα μπαλώματα που δεν αντιμετωπίζουν το πρόβλημα ριζικά; Μα τα ιδιαίτερα μαθήματα είναι πιο συχνά, συστηματικά και έγκαιρα στους μαθητές των ιδιωτικών σχολείων! Η ποιότητα είναι η δουλειά τους, η ρεκλάμα τους, πως να το πούμε, η επιχείρησή τους, κι ωστόσο έρχεται ύστερα από τις εγγραφές στους καταλόγους των. Δέχονται, αποδεδειγμένα, «αρίστους» κατά την οικονομική κατάσταση: όταν πολλοί απ' αυτούς, όπως είναι φυσικό και συμβαίνει παντού, αποδεικνύονται τα σωκρατικά χρυσά ανδράποδα, τους διώχνουν αλήθεια, από το σχολείο; Όχι φυσικά. Τους περιβάλουν με τη στοργή των ιδιαίτερων μαθημάτων—κι αυτοί όπως όλοι, μόνο αυτοί πιο αποτελεσματικά πιο έγκαιρα... Ή μήπως δεν ακονίζουν και τα ιδιωτικά τα σπαθιά τους; Η διάρροια βαθμών που παρατηρείται σ' αυτά κι απόκτηση τεράστια σημασία από τότε που άρχισε να μετράει στις εξετάσεις ο βαθμός του απολυτηρίου (και δεν ξεχνάμε την επιτροπή του δημοσίου—όχι), και οι επαναλήψεις και τα φροντιστήρια που κάνουν στους υποψηφίους τους τις παραμονές των εξετάσεων είναι μόνο δύο παραδείγματα. Γιατί λοιπόν οι καλοί μας καθηγητές των μεγαλοσχολείων θεωρούν τις προσπάθειες των υπολοίπων σαν των Τρώων; Γιατί αυτή η αφ' υψηλού αντιμετώπιση; Επειδή ξέρουν την αλήθεια;

Για να συνέρθουμε όμως λίγο: για ποια μόρφωση που άμα την πάρεις τσάμπα χάνει την αξία της ζώστηκαν ετούτοι τα καουμπούκια κουμπούρια κι οι άλλοι φόρεσαν τις κόκκινες, τις κεντημένες τόγες;

Για καμία μόρφωση—και κανείς δεν μπορεί να προσποιείται πως το αγνοεί. Τα σχολεία της μέσης Εκπαίδευσης έχουν πάψει προ πολλού να μορφώνουν (δεκαετίες πριν' όχι τώρα που η κρίση οξύνει το φαινόμενο και η ανεργία τα τινάζει όλα στον αέρα, τώρα να το ανακαλύπτουμε), ενώ είναι, υποτίθεται, στάδιο γενικής παιδείας. Αυτό συνέβη και γιατί εκτέθηκε ανεπανόρθωτα η σχολική γνώση και η παιδευτική διαδικασία γενικά και το περιεχόμενό της διαψεύστηκε από την άμεση εμπειρία, και γιατί οι σκοποί της ήρθαν σε μεγαλύτερη σύγκρουση με τις πραγματικότητες αυτών που τη δέχονται, και γιατί αποκαλύφθηκε η ιδιοτελεία της με μηδενιστικές συνέπειες στα μυαλά των ανθρώπων, και γιατί συνέχισε να διατηρεί το όνομα παιδεία και αγωγή ενώ ήταν πια ψευδώνυμο, έτσι που άρχισαν να αγελοποιούνται οι... «δέκτες» της και να παστώνονται σαν τις σαρδέλες με πιθανότητες να μάθουν σχεδόν μηδενικές, είτε και γιατί πολλά πράγματα έχασαν τη γοητεία τους. Περίπλοκη διαδικασία—δεν μπορούμε ούτε να την υπαινιχθούμε εδώ.

Σημασία γι' αυτό που λέμε έχει πως τα σχολεία έχουν γίνει αποκλειστικά προθάλαμοι του πανεπιστημίου (στο οποίο υπάρχει η τάση να μαθαίνεις μόνο επάγγελμα, βιοποριστική τέχνη), η γνώση υπακούει στη χρησιμοθηρική προοπτική, τις παιδευτικές αξίες τις δημιουργούν οι ανάγκες της παραγωγής (στις χώρες που έχουν το προβάδισμα βεβαίως και διαμορφώνουν τα πρότυπα και για τις μικρές σαν τη δική μας). Αυτή η κοινωνία δεν ενδιαφέρεται να μορφώσει τους ανθρώπους: κάποτε μόρφωνε ολίγους, με ταξικά κριτήρια οπωσδήποτε αλλά από όταν όλος ο χύμα κόσμος απόκτησε «δικαίωμα στη μόρφωση», απλούστατα, έχασε η μόρφωση το περιεχόμενό της. Η σημερινή

ζωή, η ίδια η ανιστορική της ουσία και η κυνική παραγωγική λογική της οδηγεί και τους μαθητές, κι ίσως αυτούς με περισσότερη προσοχή, στην ασυνειδητότητα, στη συστηματική εξουδετέρωση της σκέψης, στην αποτροπή κάθε καλλιέργειας και στη βαθιά έλλειψη ικανοποίησης. Τα κράτη που είχαν τα μέσα έκαναν έγκαιρες αναπροσαρμογές αλλά κι αυτά ούτε μόρφωσαν ούτε έλυσαν το πρόβλημα.

Σήμερα στον κόσμο, ως προς αυτό το θέμα, υπάρχει μοίρα κι έχει τη στιβαρή δύναμη των αριθμών και του προγραμματισμού. Αν στη χώρα μας, για ιστορικούς λόγους, όλα αυτά είναι ανορθολογικά ανοργάνωτα και οι μεταβάσεις από στάδιο σε στάδιο, αντί για διακριτικά και μεταμφιεσμένα, γίνονται μπροστά στα μάτια όλων δεν αλλάζει η ουσία: δημιουργούνται μόνο κάποιες τραγελαφικές καταστάσεις, στις γραμμές των μεταβάσεων προσδένονται μεγαλύτεροι αριθμοί ανθρώπων που βλέπτονται ή ωφελούνται απ' αυτές, και γενικά υπάρχουν πλατιά πεδία για σκύλευμα.

Αυτό προσδιορίζει και το περιεχόμενο της περίφημης επιτυχίας, η οποία προετοιμάζεται σε δύο φάσεις. Στην πρώτη, αποψιλώνονται οι γνώσεις από κάθε φλου και περιττό στοιχείο, που δεν περιέχεται δηλαδή στους όρους της μελλοντικής δοκιμασίας, ξεψαχνίζονται και μαδιούνται στρατηγικά, με τις απαραίτητες ιδεολογικές επικαλύψεις φυσικά, των νέων αξιών και αναγκών, της εφαρμοσμένης επιστήμης, του σύγχρονου κτλ.: στη δεύτερη φάση, μέσα σε μια ατμόσφαιρα εφιαλτικής επανάληψης, ως τη λιποθυμία πολλές φορές, του χρήσιμου σώματος αυτής της γνώσης (του ειδικά κι όλο πιο ειδικά χρήσιμου: το είπαμε), σε μια κατάσταση ελαφριάς μέθης δηλαδή, ρίχνεται ο υποψήφιος κάθε είδους, μέσα από ένα τελετουργικό εξετάσεων που τσακίζει κόκαλα, πού νομίζετε; Μα στις αρπάγες της τύχης, για να κυριαρχήσει επ' αυτής (επιτυχία) μέσα από τις τυφλές παραγράφους των τυφλών νόμων της (αφού οι 3 στους 4 θα μείνουν οπωσδήποτε απ' έξω).

Μη ο μεγάλος πλούτος την κάνει σκόνη και την αναποδογυρίζει την ευτυχία με το πόδι...

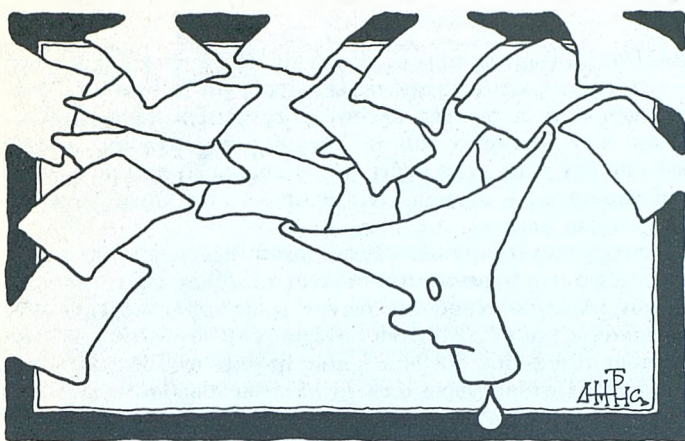
Μα τι είδαμε και κάπως έτσι...

Σε μια εποχή εξυπνάδας, όσο και να πει κανείς, κι ακατάσχετης ενημέρωσης, οι μαθητές είναι πολύ άβουλοι και συνεσταλμένοι απέναντι στα μαθήματα: τα φοβούνται (και μόνο σε συνδικαλιστικά κι ετερόφωτα επιχειρήματα καταφεύγουν συνήθως, όταν θέλουν να μιλήσουν). Όσο περνούν τα χρόνια, κι ενώ και η ύλη των μαθημάτων γίνεται κάπως πιο σύγχρονη και προσιτή και η ύλη των εξετάσεων μειώνεται, το φροντιστήριο αποδειχνέται απαραίτητο από όλο και μικρότερη τάξη (και μάλιστα στο «μάθημα» που ελέγχει τις γενικές τους γνώσεις και τη γενική τους συγκρότηση, την έκθεση). Το φροντιστήριο ή οι ιδιαίτεροι καθηγητές (σε πληθυντικό αριθμό) συνωφαινούνται με τη σχολική ζωή, ειδικά του καλού μαθητή, εκείνου που έχει ελπίδες να προχωρήσει. Κι όποιος θέλει να ρίξει μια ματιά, σήμερα υπάρχουν φροντιστήρια για όλα: για τις εξετάσεις στην τράπεζα και τη ΔΕΗ και για όλα εκείνα στα οποία κάποτε πήγαινες για ν' αντιμετωπίσεις το επαγγελματικό σου μέλλον εκ των ενόντων, επειδή δεν είχες λεφτά ή κέφι για σπουδές κτλ.

Τι συμβαίνει; Η αυξανόμενη ανικανότητα αναπτύσσει ραγδαία την ανάγκη για μια πληρωμένη συνταγή της γνώσης ή το αντίστροφο; Και τα δύο, προφανώς.

Δεν το είδαμε; Φροντιστήρια υπάρχουν και για τους φοιτητές, κι όπως αποκάλυψε η αντιμετώπιση ενός σχετικού σκανδάλου τώρα τελευταία, υπάρχουν αναφανδόν, από χρόνια. Αλλά το σκάνδαλο δεν είναι η διαρροή ενός θέματος πανεπιστημιακών εξετάσεων σε κάποιο φροντιστήριο—το σκάνδαλο είναι πως οι φοιτητές πηγαίνουν φροντιστήριο.

Οι πιο ριζοσπαστικές φοιτητικές παρατάξεις, αυτές που πιάνουν τα πράγματα απ' τη ρίζα και θα 'καναν και κριτική της γνώσης αν δεν ήταν απασχολημένες με τα κουκιά των εκλογών, τις θέσεις και την επιρροή, μας εξήγησαν πως φταίει η κυβέρνηση (ούτε καν μια συστηματικότερη συνθήκη!) γι' αυτό το φαινόμενο, γιατί δεν τους έχει θράνια να κάθονται κι οι αίθουσες δεν τους χωράνε—γι' αυτό πάνε φροντιστήριο. Οι φοιτητές! Άλλοι αρμόδιοι καμάρωσαν που έχουν τίμιους φοιτητές, έτοιμους να καταγγείλουν τις παρανομίες και τα λοιπά

—αλλά καμIANΟΥ δεν του σηκώθηκαν οι τριχές του κεφαλιού του, που οι φοιτητές εν μέσω πανεπιστημίου, όπου αποκαλύπτονται όλα τα μυστήρια της γνώσης ή, τουλάχιστον, κατακτώνται οι μηχανισμοί της, μαθαίνεται η μέθοδος, πάνε στα φροντιστήρια για να γυμναστούν σε ορισμένα θεματάκια, για να μάθουν την έκταση και την ανάταση της οικονομικής θεωρίας και το οκλαδόν της. Φτου!

Στους μαθητές πάλι. Οι μαθητές των λυκείων, στο μάθημα της ιστορίας για παράδειγμα, θεωρούν «ερωτήσεις κρίσεως» εκείνες που απαντιούνται με πληροφορίες όχι από ένα αλλά από περισσότερα κεφάλαια. Οι μαθητές των θετικών κατευθύνσεων (εμένα μου λες, θετικότατον! Αυτή είναι η νέα μεταφυσική) ξεκόβουν πολύ νωρίς από κάθε επαφή με τη γλώσσα, κι αφήνονται να το κάνουν —ανοχή, χαλαρότητα, άγνοια των διδασκόντων, αφάνεια μέσα στο πλήθος; Κι ενώ στα αγγλικά και στις άλλες ξένες γλώσσες που όλοι μανιωδώς παρακολουθούν μαθαίνουν την κλίση των ρημάτων, τη θέση της άρνησης και τις προθέσεις που δεσμευτικά συνοδεύουν τα ρήματα, στα ελληνικά, τη γλώσσα τους, όταν τους λέμε πως δεν υπάρχει πρόταση, νόημα, χωρίς το υποκείμενο και το κατηγορήμα (με παραδείγματα μόλικά που φωτίζουν και την ορολογία), μας κοιτάζουν με άδεια μάτια κι ύστερα απαντούν: πολλές λεπτομέρειες ακούμε εδώ πέρα.

Τι και ποιος έκανε να φαίνονται λεπτομέρειες εκείνα χωρίς τα οποία δεν υπάρχει άρθρωση σκέψης; Ποιος έκανε στις 90 από τις 100 περιπτώσεις στα θετικότατα λύκεια κι ελαφρά λιγότερες στα κλασικά το ρήμα (εσείς) πιστεύετε να γράφεται: πιστεύεται (με άλφα γιώτα), και η εξήγηση να μη γίνεται κατανοητή (κι όποιος ξέρει το νόημα των λέξεων ας ανατριχιάσει); Όποιος πιστέψει πως επειδή δεν μαθαίνουν γλώσσα μαθαίνουν «θετικά», τον βεβαιώνουμε πως στον ύπνο του το είδε. Οι μαθητές σήμερα τα «μαθαίνουν» όλα, αλλά δεν μαθαίνουν τίποτα. Αν τους δεις με τα βιβλία και τα ραντεβού των μαθημάτων τους, σου θυμίζουν γραμματείς τεράστιου υπουργείου, υπαλλήλους αρχειοφυλακείου, τις μέρες αυτής της σύγχρονης και θαυμαστής εποχής.

Οι μαθητές, του λυκείου πιο πολύ, κατά όλο και μεγαλύτερους αριθμούς, κλείνουν τ' αυτιά τους στις σειρήνες που δεν έχουν σχέση με τα μαθήματα της δέσμης τους και μπαίνουν σ' ένα μονόδρομο με ψηλό τοίχο κι απ' τις δυο μεριές. Περνούν μέρες κουραστικές, απάνθρωπες, πολλές φορές —κι ωστόσο, όλο και πιο ανεπαρκείς αποδειχνονται. Τις περιόδους των εξετάσεων έχουν όψη χλωμή κι αρρωστημένη— μελαγχολική, πειστική ζωή... Και μέσα σ' αυτή την κατάσταση, όλοι τους λένε κάντε τώρα αυτά, τον καιρό της σχολής και της αφέλειας, γιατί μετά θα μπειτε στην παραγωγή, θα μπειτε στο ζυγό και δεν θα μπορείτε πια. Τους κοροϊδεύουν δηλαδή κι από πάνω! Αλλά, αν η εποχή της αφέλειας έχει αυτό τον απίστευτο, τον ανατριχιαστικό, να πάρει ο διάολος, γι' αυτή την ηλικία φόβο της ανεργίας που διαπιστώνουμε στους μαθητές, τότε ποιος είναι ο τρόμος;

Την τελευταία δεκαετία, στην έκθεση μπαίνουν θέματα από τη σύγχρονη ζωή. Από τότε να δείτε φροντιστήριο που πέφτει στην έκθεση! Οι μαθητές —οι καλοί μαθητές, μη γίνει κανένα λάθος— χρειάζονται φροντιστήριο για να μάθουν να γράφουν ποιες είναι οι διαφορές της κοινωνικής θέσης του άντρα και της γυναίκας, ποια είναι η σημασία της πληροφόρησης, τι προ-

βλήματα αντιμετωπίζει ο άνθρωπος στις σύγχρονες πόλεις, τι επιπτώσεις έχει στη ζωή μας η καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος (και δεν έχει καμία σημασία εδώ ένα κακοδιατυπωμένο θέμα). Μόνο η γενική παθητικοποίηση, η απώλεια της συνειδήσης μπορεί να ερμηνεύσει ένα τέτοιο παράδοξο. Κι όμως! Πάνω του δημιουργούνται «φίρμες», στοιβάζονται χιλιάδικα, κονταροχτυπιούνται στην αγορά οι μεγάλες συνταγές με τις μικρές συνταγές, κι αυτές με τη σειρά τους με τις αποτελεσματικές συνταγές, για να 'ρθουν οι «έξυπνες» συνταγές να κάνουν όλες τις προηγούμενες σκόνη...

Αυτό περίπου το τοπίο της εγκύκλιας παιδείας ήρθαν να χαλάσουν τα Μεταλυκειακά, και διάφοροι φόρεσαν τα άμφιά τους και κανονάρχουν εναντίον τους. Το πιο σοβαρό, κατά τη γνώμη μας, είναι αυτή η νοοτροπία της ιδιωτικής συναλλαγής που έχει ριζώσει στα μυαλά των ενδιαφερομένων και τους εμποδίζει να επιδιώξουν οτιδήποτε διαφορετικό.

Λυπούμαστε που μακρολογήσαμε και δεν θίγουμε τελικά το έργο των καθηγητών του δημοσίου, το οποίο θεωρούμε πολύ περισσότερο υπεύθυνο (αν και όχι αποκλειστικά) γι' αυτή την πονηρή, αποπροσωποποιημένη και θολή κατάσταση που έκανε δυνατό τα πάντα και πίσω απ' τις γενικόλογες διακηρύξεις για παιδεία «για όλο το λαό» δίνει στην πραγματικότητα σκ... για το λαό. Το κίνητρό μας όμως ήταν άλλο, πιο στενόκαρδο.

Λοιπόν, τα Μεταλυκειακά Κέντρα είναι καλά όσο και τα άλλα ευαγή ιδρύματα του είδους και είναι καλά όσο κι εκείνα, ενώ ενδεχομένως υπάρχουν καλύτερα και χειρότερα. Αποτελούν ένα μπάλωμα, μια συμπωματική αντιμετώπιση που επινόησε αυτή η κυβέρνηση για να περιορίσει τις αρνητικές συνέπειες ενός άρρωστου κι αναποτελεσματικού εκπαιδευτικού συστήματος, το οποίο, φυσικά, πλήττει τα στρώματα του πληθυσμού με τις περιορισμένες οικονομικές δυνατότητες. Έτσι, δεν είναι ούτε κάτι άχρηστο ούτε για τα μάτια του κόσμου, είναι αλλά ένα ανακουφιστικό μπάλαστρι. Όποιος αντιτάσσει την ιδέα μιας ριζικής θεραπείας έχει δίκιο. Όποιος αντιτάσσει επιχειρηματάκια για να προστατέψει το μαγαζάκι του ή τα καθόλου υποκοριστικά πλεονεκτήματά του μας εξοργίζει και γίνεται και καταγέλαστος: ούτε με μικροβιολογικές εξετάσεις και ακτινογραφία θώρακος δε θα γινόταν να μαζευτούν στα μεταλυκειακά όλοι οι ανίκανοι καθηγητές και στα φροντιστήρια και στα άλλα όλοι οι ικανοί. Ή η ποιότητα της δικής τους δουλειάς εξαρτάται απ' το κάθε φορά αφεντικό τους; Μας ξαφνιάζει το σφρίγος που επιστρατεύεται για να χτυπηθεί μία έκφραση της κρίσης προς όφελος μιας άλλης έκφρασης της κρίσης, επικερδέστατης μάλιστα γι' αυτούς.

Κατανοούμε τους ανθρώπους (και τους καθηγητές) που bioπορίζονται στις ρωγμές ενός συστήματος —κι εμείς αυτό κάνουμε. Δεχόμαστε πως συχνά καλύπτουν ανάγκες με τρόπο καλό —αλλά δεν δεχόμαστε να μας παρουσιάζουν τον κόσμο ανάποδα, πως το ιδιαίτερο μάθημα και το φροντιστήριο και η κάθε είδους αγοραπωλησία της γνώσης γύρω απ' το σχολείο είναι η αληθινή παιδεία, ή ακόμα και η μόνη λύση (πονηρούληδες!). Κι αυτά δεν τα λέμε μεριμνώντας για την καριέρα μας στα Μεταλυκειακά (φυσικά, συνεχίζουν· δεν είπαμε πως όλοι οι άνθρωποι έχουν χάσει την εικόνα τι είναι ένα κιλό πατάτες).

Τέλος, θέλουμε να βεβαιώσουμε πως δεν μας ανέθεσε να μιλήσουμε για τα Μεταλυκειακά ούτε το υπουργείο που τα εφεύρε ούτε ο σχετικός σύλλογος των καθηγητών (υπάρχει, υπάρχει!). Δεν τα υπερασπιζόμαστε καν ως θεσμό, γιατί πιστεύουμε πως η μόρφωση πρέπει να δίνεται στην ώρα της και με τις απαραίτητες συνθήκες, και τα άλλα να έρχονται ως αποτέλεσμα.

Τα είπαμε αυτά μόνο και μόνο γιατί δεν αναγνωρίζουμε σε κανέναν το δικαίωμα, για χάρη της επιχειρησούλας του ή όποιου άλλου μικρού και μεγάλου συμφέροντός του, να μας λείι, ευθέως ή πλαγίως (πλαγίως, ωστόσο), πως, κάνοντας τους καθηγητές, δεν δουλεύουμε ευσυνείδητα τουλάχιστον όσο κι εκείνος· ακριβώς όσο κι εκείνος. Ακόμα, γιατί δεν επιτρέπουμε σε κανένα μπαμπά και καμιά μαμά να μας αντιμετωπίζει σαν τίποτα τρωκτικά του δημοσίου, είτε από ιδίαν πειραν είτε από κάποιο σχετικό σύνδρομο είτε επειδή έτσι έχει ακούσει. Επίσης τα είπαμε γιατί δεν θέλουμε οι μαθητές που παρ' όλα αυτά μας έχουν απέναντί τους να αισθάνονται πως σε κείνη τη θέση τους έβαλε μια άχαρη ανάγκη εξοικονόμησης μερικών χρημάτων —και μας βρήκαν κι εμάς σε τιμή ευκαιρίας δηλαδή. Γι' αυτό τα είπαμε —για τίποτα λιγότερο.

Ένας ντανταϊστής ακαδημαϊκός

Είναι δυνατόν ύστερα από 3.000 χρόνια το Μουσείο των Μυκηνών να συγκεντρώνει κάποιο ενδιαφέρον; Η απάντηση στο ερώτημα πρέπει να είναι μάλλον θετική. Και τούτο όχι επειδή το Μουσείο αυτό θα γίνει ένα αρχιτεκτονικό δείγμα της υψηλής αισθητικής της εποχής μας. Κυρίως διότι τα αινίγματα που θα βάζει θα σκανδαλίζουν τους μελλοντικούς ιστορικούς και αρχαιολόγους. Και το κρίσιμο αίνιγμα θα είναι το ακόλουθο: ποιο ήταν το κίνητρο που οδήγησε τους υπεύθυνους το 1984 στη λήψη αυτής της παράδοξης απόφασης; Γιατί επέλεξαν τον αρχαιολογικό χώρο για να οικοδομήσουν ένα μετρίοτατο κτίσμα; Ίσως αυτός να είναι ο μοναδικός λόγος που το Μουσείο των Μυκηνών θα έχει ένα ενδιαφέρον.

Συμβάλλοντας στη λύση του αινίγματος, συγκεντρώνουμε τις πληροφορίες.

Κατ' αρχήν, ο Γ. Μυλωνάς, γεν. γραμματέας της Αρχαιολογικής Εταιρείας συνέστησε την οικοδόμηση του Μουσείου. Λογική σκέψη και ορθή πολιτική στα πλαίσια του προγράμματος Αρχαιολογικής Ανάπλασης που έδρισκε σύμφωνο και τον Κ. Καραμανλή. Βέβαια το Μουσείο θα φιλοξενούσε μόνον τα ευρήματα που είδαν το φως μετά το 1952 και συνδέονται με τις ανασκαφές του Γ. Μυλωνά. Τα υπόλοιπα — αυτά του Σλήμαν — θα έμεναν στο Εθνικό Μουσείο στην Αθήνα, ενώ αν εξειδικευόταν η αρχή που εμπνέει την καμπάνια για την επιστροφή των Ελγινείων, ίσως θα έπρεπε να επιστρέψουν κι αυτά στις Μυκήνες.

Έπειτα, επελέγη ως χώρος για την οικοδόμηση ένα σημείο που απέχει 60 μόλις μέτρα από τα Κυκλώπεια τείχη και 30

από τους θολωτούς τάφους. Κατά τη διερευνητική ανασκαφή — κατ' άλλους κατά τις πρώτες εκσκαφές για τα θεμέλια — διαπιστώθηκε το προφανές: έπεσαν οι εργολάβοι πάνω στον οικισμό των Μυκηνών και οι εργασίες σταμάτησαν. Κανείς ωστόσο δεν τους μνημονεύει για τα ευρήματα που οι μηχανικοί εκσκαφείς — οι σύγχρονες σκαπάνες του αρχαιολόγου — έφεραν στο φως.

Επιλέχθηκε λοιπόν άλλη θέση, πάντα μέσα στον αρχαιολογικό χώρο στη βορειοδυτική πλαγιά της Ακρόπολης των Μυκηνών. Αυτή τη φορά δεν έγιναν σωστικές ή διερευνητικές ανασκαφές και οι εργολάβοι συνέχισαν το έργο τους. Δε γνωρίζουμε τι ακριβώς βρέθηκε ή ποιο ήταν το μέγεθος της καταστροφής. Ωστόσο γύρω από το Μουσείο βρέθηκαν ενδιαφέροντα πράγματα. Υπάρχει βέβαια η άποψη πως εκεί οι προδελπτικοί Μυκηναίοι είχαν αφήσει ένα οικόπεδο ακριβώς για να χτιστεί το μελλοντικό Μουσείο κι έτσι δεν υπάρχουν ευρήματα. Το Μουσείο λοιπόν συνεχίζεται. Ήδη έχει ολοκληρωθεί ο ταμειντένιος σκελετός του. Κι εδώ αρχίζουν οι απορίες.

1. Γιατί επιλέχθηκε αυτή η συγκεκριμένη θέση κι όχι μια άλλη εκτός του αρχαιολογικού χώρου;

2. Πώς η Αρχαιολογική Εταιρεία — που έχει ως σκοπό την περιφρούρηση των αρχαιολογικών χώρων — δέχεται να παραδιάζονται οι αντίστοιχοι προστατευτικοί νόμοι;

3. Πώς η Αρχαιολογική Υπηρεσία δεν αντιστέκεται σ' αυτές τις μεθοδεύσεις;

Αυτές οι αρχές που στις περισσότερες περιπτώσεις έχουν εφαρμοσθεί σωστά περισώζοντας την πολιτιστική μας κληρονομιά από την κερδοσκοπική αδηφαγία, κάμπτονται τόσο εύκολα όταν δίνονται εκ των έδρων; Τόσο εύκολα γίνονται αντικείμενο διαπραγματεύσεων από την πλευρά του ΥΠΠΟ και της υπουργού για να ρυθμιστούν δίκαια αιτήματα εκτάκτων υπαλλήλων της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας; Κι από την άλλη, η υστεροφημία ή η εα ενός ακαδημαϊκού — το Μουσείο άραγε θα φέρει το όνομά του; είναι τόσο ισχυρές ώστε να συμπαρασύρουν τις αρχές του;

Σ' αυτή την περίπτωση μια ντανταϊστική στάση που θα ήθελε να ξηλώσει τα Κυκλώπεια Τείχη για να οικοδομήσει με το υλικό ένα σύγχρονο μνημείο, ίσως να ήταν πιο λογική.

Σημειωματάριο ειδήσεων

● Η προσπάθεια να επιλεγούν από τον όγκο των ειδήσεων κάποια γεγονότα και να μνημειωθούν σ' αυτό το Σημειωματάριο, με την ελπίδα ότι αρκετοί αναγνώστες θα παρακινηθούν και θα φροντίσουν οι ίδιοι να τα γνωρίσουν, είναι το σταθερό ιδανικό με το οποίο μετρούμε την καθημερινή δραστηριότητα αυτής της στήλης. Συχνά οι αναγνώστες δυσανασχετούν γιατί κάποια είδη αντιμετωπίζονται με προνομακό τρόπο ενώ άλλα κατά τη γνώμη τους δεν βρίσκουν ίδια μεταχείριση.

● Όμως για το τέταρτο τεύχος των *Ιστορικών* είναι μάλλον βέβαιο πως όλοι θα συμφωνήσουν. Τα «Ιστορικά» κυκλοφορούν τρεις φορές το χρόνο και είναι ένα από τα ελάχιστα — αν όχι το μοναδικό — ιστορικά περιοδικά που συνδυάζουν μίαν αρθρογραφία υψηλής

επιστημονικότητας με μια συνεπή ιδεολογική και επιστημολογική στάση απέναντι στην Ιστορία. Η διευθυντική ομάδα του περιοδικού — Σ. Ασδραχάς, Φ. Ηλιού, Β. Παναγιωτόπουλος — με σπουδές στη Γαλλία και ισχυρές επιρροές από τη Γαλλική Ιστορική Σχολή των *Annales* επιδιώκει να συγκεντρώσει σε κάθε τεύχος μελέτες και άρθρα που είναι το προϊόν των ερευνών ελλήνων ιστορικών και να αναπτύξει το διάλογο γύρω από τα ζητήματα της ιστορίας. Κάθε τεύχος, λοιπόν, ογκώδες (περίπου 200 σελίδες) και εξαιρετικά ενδιαφέρον αναφέρεται στο σύνολο της ελληνικής ιστορίας με κάποια κρίσιμη συγκέντρωση υλικού για τις νεώτερες περιόδους. Από το τεύχος 4 παραθέτουμε τα περιεχόμενα. Ν. Χατζηνικολάου, «Η κοινωνική ιστορία της τέχνης», Ν. Θεοτοκάς, Το ζωντανό και το όνειρο στα κείμενα του

Μακρυγιάννη, Χ. Εξερτζόγλου, Εσωτερικά Ελληνικά Δάνεια (1862-1876), Μ. Δρίτσα, Εθνική Τράπεζα και πρόσφυγες, Β. Πάτσιου, Δηγήματα και Ιστορία στο έργο του Θεοτόκη, Κ.Θ. Δημαράς, Θεμελιωμένη Ρίζα, J.G. Da Silva, Μια νότια ανώνυμη του Μάλθου, Σ. Ασδραχάς, Φεουδαλική πρόσδοδος στην Κέρκυρα, Φ. Ηλιού, Η σωπή για τον Χριστόδουλο Παμπλέκη, Δ. Ανωγάτης-Πελέ, Σχέσεις δρόμου και χωριών στα Βαλκάνια, Φ. Νικολαΐδης, Επιλογή γνωστικής ύλης. Χρονικό: Ν. Αποστολίδου, Θ. Βερέμης, Θ. Καλαφάτης, βιβλιοκρισίες: Φ. Ηλιού, Χ. Λούκος, Α.Φ. Καλλιβερέτακης, Α. Μαράτου-Αλιπράντη.

● Σίγουρα ένα από τα καλύτερα περιοδικά της περιφέρειας είναι ο «Πόρφυρας», που εκδίδεται στην Κέρκυρα. Στο τεύχος 34, ο Τάκης Καρβέλης γράφει για τον Άρη Αλεξάνδρου. Δημοσιεύονται ποιήματα των Σ. Κατσίκη, Ν. Μαρτίνου, Πέντι Εάριτσα, Μ. Προβατά, Τζέζαρ Παβέζε, πεζά των Μ.

Κοντολέοντος, Νατάλιας Γκίνσμπουργκ, Γ. Χυτήρη και δοκίμια των Πιερ Βιντσέντσο Μενγκάλντο και Τάσου Κουκή.

Επίσης σχόλια, κινηματογραφική κριτική, αποσπάσματα από παλιές και νέες αναγνώσεις και βιβλιοκριτική.

● Με καθυστέρηση δύο περίπου χρόνων κυκλοφόρησαν σε έναν ενιαίο τόμο, ο εικοστός πρώτος και εικοστός δεύτερος τόμος των «Χρονικών Αισθητικής». Στις 290 σελίδες του, θα βρείτε πολλά ενδιαφέροντα κείμενα — στα ελληνικά, στα γαλλικά και στα αγγλικά — πάνω σε θέματα αισθητικής. Επισημειώνουμε: Γιώργου Μουρέλου *Η στρατηγική του φανταστικού και ο εικαστικός χώρος*, Γεωργίας Αποστολοπούλου, *Ο Hegel και το «τέλος της τέχνης»*, Πέτρον Γλέζου, *ποίηση και αισθητική*, Ν.Ν. Δρακουλίδου, *Ο Πικάσο και το αινιγμα του — Ψυχολογική θεώρηση του έργου και της ζωής του*. Υπάρχουν επίσης βιβλιοκρισίες, σχόλια και ειδήσεις.

● Η *θυρίδα*, περιοδικό των

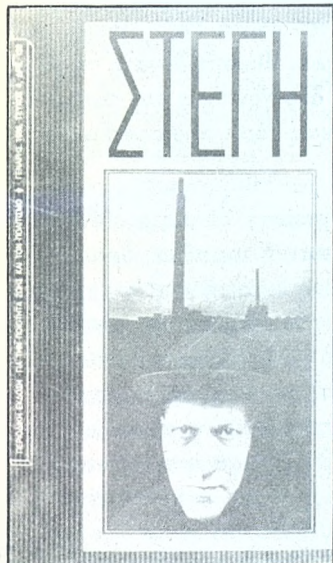
θυρίδα

αφιέρωμα στη γραφειοκρατία

υπαλλήλων της Τράπεζας της Ελλάδας βελτιώνεται συνεχώς. Ωραία εκτύπωση, φροντισμένο κασέ, ενδιαφέροντα κείμενα. Το τελευταίο τεύχος, παράλληλα με την τρέχουσα ύλη του, περιλαμβάνει και αφιέρωμα στη γραφειοκρατία, όπου, μεταξύ άλλων, θίγονται τα εξής θέματα: Στις ρίζες της γραφειοκρατίας, Οι πρώτες θεωρίες και οι σύγχρονες τάσεις, το πρότυπο του Max Weber, Η γραφειοκρατία και το άτομο, Η διοίκηση και πώς να χάνεις τον καιρό σου, Προβλήματα ενός γραφειοκρατικού οργανισμού.

● Η Λαϊκή Μορφωτική Δέσχη Αμπελοκήπων εκδίδει το περιοδικό Στέγη. Ένα περιοδικό

ζωντανό, μαχητικό που θα καλύπτει μια ποικιλία θεμάτων, κοινωνικών, πολιτιστικών, πολιτικών. Από το τεύχος 4, ξεχωρίσαμε: δύο άρθρα για το σχολείο και το μαθητικό

κίνημα, Αφιέρωμα στο Ρατσισμό, όπως αυτός εκδηλώνεται στην Αμερική, στη Νότιο Αφρική αλλά και στην Ελλάδα, κείμενα για την οικολογία, τον πολιτισμό το ποδόσφαιρο, τις αμβλύσεις. Επίσης μια σειρά από ωραίες φωτογραφίες του φωτογράφου Δήμου Βουδουραγκάκη, που έχει εκθέσει και διακριθεί στην Ευρώπη.

● Ο συμπατριώτης μας ζωγράφος Κωστής Τριανταφύλλου εκθέτει στη Gallery X+ των Βρυξελλών, μαζί με την Christine Caneli (γαλλική συμμετοχή) και τον Nuezo Pascouarellia (Ιταλική συμμετοχή). Ο Κ. Τριανταφύλλου δείχνει τη συνέχεια της σειράς «Mediassemblages», που έχει παρουσιαστεί ήδη στην Ελλάδα, ακρυλικά και σχέδια, όπου κυριαρχεί το ανθρώπινο πρόσωπο σε φανταστικές συνθέσεις. Η έκθεση γίνεται υπό την αιγίδα του Ιταλικού Ινστιτούτου Βρυξελλών.

● Ο ζωγράφος Κάρλο Καρόσο, παρουσιάζει στις 16 Απριλίου στην γκαλερί DADA (Αντήνορος 31), εκτός από την τελευταία του δουλειά κι ένα φύλλο που περιλαμβάνει 7 ξυλογραφίες εμπνευσμένες από ανέκδοτα ποιήματα του Γιάννη Ρίτσου. Οι ξυλογραφίες αυτές θα παρουσιαστούν για πρώτη φορά στο αθηναϊκό κοινό μαζί με τα ποιήματα του Γ. Ρίτσου. Είναι ζωγραφισμένες με την παλιά αναγεννησιακή τεχνική, ενώ τα ποιήματα του Γ. Ρίτσου είναι τυπωμένα σε μεταξωτότυπα. Τίτλος του λευκώματος: «Επιτέλους».

● Και μερικές τηλεγραφικές ειδησούλες για τα εικαστικά. Στην γκαλερί 7 παρουσιάζει την πρόσφατη δουλειά της η Μάγδα Λεβεντάκου με τίτλο Σχέδια, που αποτελείται από σχέδια μικτών υλικών, φόρμες από σφυρηλατο, μπρούντζο και κοσμήματα (17 Απριλίου - 23 Μαΐου 1986). Ο ζωγράφος Παύλος Ξηραδάκης εκθέτει στην γκαλερί «Εικαστικός χώρος» από 21-4 έως 23-5.

Η αίθουσα τέχνης Άνεμος της Κηφισιάς, φιλοξενεί τη ζωγραφική του Βασίλη Σολιδάκη. Διάρκεια έκθεσης: από 17-4 έως 10-5-86.

Τέλος, στο χώρο τέχνης Εύμαρος εκθέτει έργα ζωγραφικής και χαρακτηριστικής η Σύλβια Σαρροπούλου. Η έκθεση θα διαρκέσει έως τις 17 Μαΐου.

● Μόλις που προλαβαίνετε να δείτε την εξαιρετική, σε ευαισθησία και τεχνική δουλειά του φωτογράφου Κώστα Πιττακή, που παρουσιάζει μια σειρά φωτογραφιών του στο Φωτοχώρο, Τσακάλωφ 44. Η έκθεση θα διαρκέσει έως τις 30 Απριλίου.

● Και γαι να μην

Μια έκθεση του Σαλβατόρ Νταλί

Έργα του Σαλβατόρ Νταλί, ενός «μεγάλου» του σουρεαλισμού, παρουσιάζονται με μία σουρρεαλιστικά σκηνογραφημένη έκθεση από τις 22 και ως το τέλος του μήνα, στο Διεθνές Καλλιτεχνικό Κέντρο «ATHENAEUM» (οδός Αμερικής).

Η έκθεση αυτή αποτελεί μια πλατιά προσπάθεια αναδρομής κυρίως στο χαρακτηριστικό έργο του Νταλί και περιλαμβάνει 170 χαρακτικά, λιθογραφίες και ξυλογραφίες με διαφορετικές τεχνικές, μιας περιόδου, που καλύπτει μισό αιώνα περίπου.

Ανάμεσά τους πλήρης σειρά έγχρωμων λιθογραφιών του Δον Κιχώτη (1957) και έργα εμπνευσμένα από την ελληνική μυθολογία, τη Βίβλο, την «Θεία Κωμωδία» του Δάντη, τον Σαίξπηρ, τον Γκαίτε και άλλους μεγάλους της κλασικής λογοτεχνίας.

Εκτός από τα χαρακτηριστικά εκτίθενται και λίγα γλυπτά του πολυσυζητημένου καλλιτέχνη.

Ο Σαλβατόρ Νταλί, που η εκκεντρικότητα της καθημερινής του ζωής τον έκανε εξίσου γνωστό με τις παραδοξότητες των έργων του, γεννήθηκε στο Figueras της Ισπανίας το 1904.

Το 1929 προσχώρησε στο κίνημα των υπερρεαλιστών. Το ύφος του χαρακτηρίζουν η αναζήτηση του παράδοξου, του απρόβλεπτου και η δεξιοτεχνία ν' αποδι-

δει τα οράματά του.

Για τη δουλειά του έχουν ειπωθεί πολλά. «Βουλιάζει σε ένα Ακαδημαϊσμό που αυτοαποκαλείται αυθαίρετα «κλασικισμός» και από το 1936 δεν παρουσιάζει πλέον κανένα ενδιαφέρον για τον Σουρρεαλισμό», έγραψε το 1942 για τη δουλειά του Νταλί ο Αντρέ Μπρετόν. Άλλοι είπαν ότι ο Νταλί εκμεταλλεύθηκε τα ευρήματα του Ντε Κίρικο, του Υβ Ταγκύ, του Μαξ Έρνστ και ότι εμπνεύστηκε από το ιταλικό και ισπανικό Μπαρόκ και από τις μορφές του νέου ρυθμού.

Ωστόσο οι αναζητήσεις του στρέφονται προς μία μέθοδο που ονόμασε «παρanoiόκριτική». Και είναι αυτή η παρanoiόκριτική δράστηριότητα που τον έκανε γνωστό στο ευρύ κοινό και ταυτίστηκε με τον σουρεαλισμό.

Σήμερα, στα 82 του χρόνια, ο Νταλί ζει κλειδωμένος στον Πύργο του, εκεί που έζησε με την αγαπημένη του γυναίκα Γκαλά και που ο θάνατός της το 1982, τον συγκλόνισε τόσο, ώστε να σταματήσει να εργάζεται.

Δεν επικοινωνεί με κανέναν επισκέπτη.

Όσο για την υπογραφή του και παρά τον «χειμώνα» του καλλιτέχνη γνωρίζει από πλευράς εμπορίου, μια «αιώνια άνοιξη».

N.M.

Δημαρά. Θα παρουσιαστούν τα βιβλία του και ο ίδιος θα μιλήσει για το έργο του.

Το δεύτερο που θα μεταδοθεί το Μεγάλο Σάββατο (3/5 πάντα στις 6.05 από το Πρώτο Πρόγραμμα), με αφορμή το Πάσχα έχει ως θέμα τον Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη. Παρουσιάζεται ο 4ος τόμος των Απάντων, που κυκλοφόρησε πρόσφατα και μιλάει ο φιλόλογος Ν.Δ. Τριανταφυλλόπουλος που επιμελείται την έκδοση.

Αποσπάσματα από τα βιβλία θα διαβάσουν οι ηθοποιοί Άννα Μακράκη και Μανώλης Πουλιάσης.

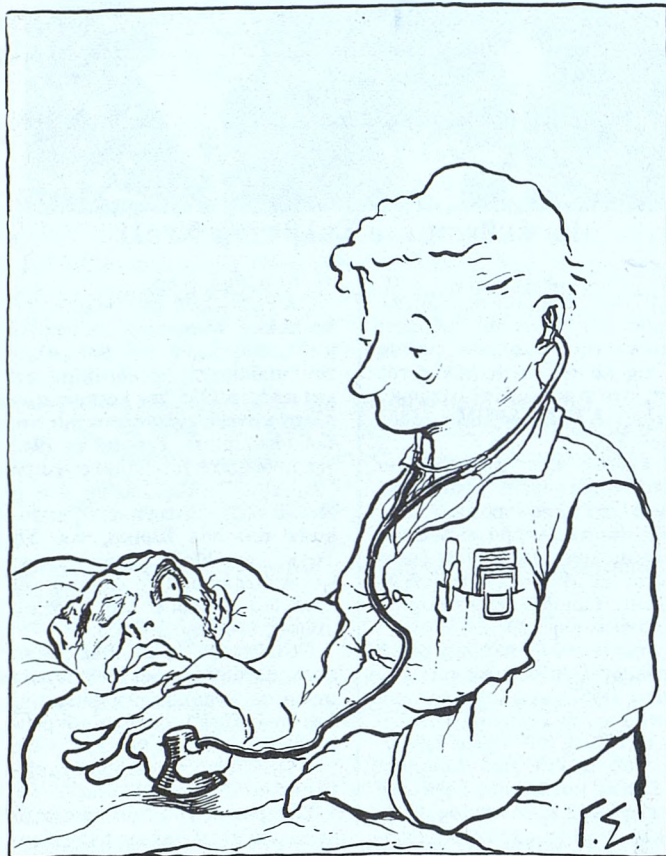
Παρότι οι μέρες και οι ώρες είναι δύσκολες, πίνοντας τον καφέ σας στο σπίτι σας ή στις διακοπές, θυμηθείτε να μνημονεύσετε τον Κ.Θ. Δημαρά και Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη.

αναφερόμαστε μόνο στην Αθήνα. Ο Δήμος Θεσσαλονίκης οργανώνει στο Βαφοπούλιο Πνευματικό Κέντρο, έκθεση με θέμα «Η σκηνογραφία στο νεοελληνικό θέατρο σήμερα». Η περιήγησή της δεν προσφέρει μόνο αισθητική απόλαυση, αλλά και λειτουργεί παιδευτικά για τον επισκέπτη.

● Και τελειώνουμε με δύο ραδιοφωνικές εκπομπές που τις συνιστούμε χωρίς καμία επιφύλαξη στους αναγνώστες μας. Η γνωστή εκπομπή που παρουσιάζει κάθε Σάββατο από τις 6.05 - 6.30 το απόγευμα από το Πρώτο Πρόγραμμα ο Γ. Σαρηγιάννης, το «Βιβλίο στο Μικρόφωνο», έχει προετοιμάσει δύο σημαντικά αφιερώματα. Το πρώτο —που θα μεταδοθεί αύριο 26/4— έχει ως θέμα τον ιστορικό της νεοελληνικής λογοτεχνίας και διανοητή Κ.Θ.

Εφημερίες εορτών

του Γιάννη Πατσώνη

Μεγάλη Πέμπτη και ο γιατρός Α —ειδικευόμενος εξωτερικός βοηθός— εφημέρευε στο επαρχιακό Νοσοκομείο Β. Ο διευθυντής της Κλινικής είχε δώσει τις σχετικές οδηγίες στους βοηθούς: όχι εισαγωγές χρονίων περιστατικών γιατί προβλέπονται πολλά έκτακτα - τροχαία, δηλητηριάσεις, διακομιστήρια από αγροτικά ιατρεία απ' όπου οι γιατροί τους, τις μέρες αυτές, κατά κανόνα εξαφανίζονται.

Κατά τις δέκα το πρωί, κι αφού είχαν γίνει μερικές εισαγωγές —ένα εγκεφαλικό, ένα τροχαίο, μια απόπειρα αυτοκτονίας— φάνηκε στα εξωτερικά Ιατρεία ένα ζευγάρι, βαστώντας ένα γέρο απ' τις μασχάλες. Μόλις πέρασαν την πόρτα, η γυναίκα, «ουφ! κόπηκα!» είπε αναστενάζοντας κι έκανε να καθήσει στο εξεταστικό κρεβάτι.

— Εσείς είστε η άρρωστη; ρώτησε ο γιατρός.

— Εγώ;... Θεός φυλάξει γιατρέ μου! Ο πεθερός μου —κι έδειξε το γέρο.

— Τότε ας ξαπλώσει στο κρεβάτι εκείνος...

Η γυναίκα πήρε την τσάντα της και βγήκε στο διάδρομο με δυσaréσκεια που την μετρίαζε ο επιβαλλόμενος από το χώρο φόβος. Ήταν βέβαια κι από μόνη της η ατμόσφαιρα βαριά: αντισηπτικά σε σκοτεινές φιάλες, λαβίδες τοποθετημένες σε εργαλειοθήκες, γάζες και βαμβάκια σε αστραφτερούς βραστήρες. Όλα γυάλιζαν, όλα καθαρά, σα να 'θελαν να τονίσουν την αντίθεση μ' ό,τι σε λίγο θα γινόταν: κηλίδες με αιμώδη εκεί που κυριαρχούσε η λευκότητα, παρατημένες σύριγγες και βελόνες εκεί που τ' αποστειρωμένα περιτυλίγματα

περιχαράκωναν τη μόλυνση. Την έπιασε σύγκρυο· μέρες που ήταν. Έκανε να φύγει, να πάει προς τον προθάλαμο όπου και ο σχετικός μπουφές. Αστεία - αστεία αντί για δύο σκαλιά είδε ένα και παραπάτησε. Κάθισε σ' ένα παγκάκι που ήταν βαμμένο άσπρο, απ' την πολυκαιρία όμως έδειχνε γκριζοπράσινο. Απέναντι ένα κορίτσι την κοιτούσε χοροϊδευτικά θαρρείς. Διάβολε, όχι!... Ψύξη είχε πάθει η κοπέλα. Το στόμα της στράβωνε προς το ένα πλάι, το μάτι της σα να δάκρυζε, κι όταν μιλούσε, τα δόντια της δε φαινονταν καλά. Δίπλα της ήρθαν και κάθισαν δύο γυναίκες. «Πώς έγιν' αυτό;» ρώτησε η μία. «Αυτά έχει η καρδιά» είπε στεγνά η άλλη, και σα να έδινε εξηγήσεις στον ίδιο της τον εαυτό, «δεν είναι που θα πάει... θα πάει και με τα ράμματα...». «Ακόμα δεν της κάναν αλλαγή;» ρώτησε η άλλη, μα δεν πήρε απάντηση.

Σηκώθηκε. Η γνωστή τανάλια έσφιγγε τα μηνίγγια της. Είπαν να τον βάλουν στο νοσοκομείο αυτές τις μέρες, να του έκαναν και μερικές εξετάσεις, κι αυτοί να πήγαιναν καμιά εκδρομή, για τα παιδιά περισσότερο, ν' αλλάξουν παραστάσεις. Ο άντρας της είχε δύο ρεπό, αν υπολογίσουμε την ημιαργία για αργία, συμπλήρωναν μια βδομάδα, εφτά μέρες είν' αυτές, γιατί να πήγαιναν χαμένες; Όμως και πού να άφηναν τον γέρο; Αυτή σκέφθηκε το νοσοκομείο, το πρότεινε στον άντρα της, κι εκείνος χωρίς αυτή να επιμένει, δέχτηκε. Πατέρας του ήταν, ας έκανε καλά αυτός. Δεν γινόταν βέβαια να τον παρατήσουν μόνο του στο σπίτι —μια γριά δεν έβαλε τις προάλλες φωτιά; Πάει αυτή, πάει και το διαμέρισμα· λουξ κατασκευή!

Σιγά σιγά ο πονοκέφαλος έδωσε θέση στην ανησυχία της για το ταξίδι: με τόσα τροχαία αυτές τις μέρες, δεν έμεναν καλύτερα σπίτι; Όμως να 'χει στην Ανάσταση κουινιάδες και νύφες να τραπεζώνει γιατί αυτός ο ανάποδος ο πεθερός της, όπως το δήλωνε, δεν εννοούσε να το κουνήσει απ' το μεγάλο του γιο; Όχι νεύρα, καλώδια να 'ταν θα έσπαζαν. Τέρμα, από φέτος θα κοιτάζει και λίγο τον εαυτό της. Άνοιξε τη τσάντα της, πήρε ένα χαρτομάντηλο. Φύσηξε δυνατά τη μύτη της, χωρίς να 'χει τίποτα. Οι δύο γυναίκες στο παγκάκι κουτουλούσαν από τη νύστα —ποιος ξέρει πόσα μερόνυχτα είχαν περάσει πάνω σε καρέκλες.

Τσιγαράκι γιατρέ μου; έκανε χαμογελώντας ο συνοδός. Ο γιατρός του έδειξε την απαγορευτική ταμπέλα, όμως αυτός δεν έσβησε το δικό του «τι φάση κι αυτή να μένεις μέσα τέτοιες μέρες... έτσι είναι όμως... η ευθύνη... το σύνολο». Η νοσοκόμα βοήθησε τον παππού να ξαπλώσει. Κάτω απ' το πουκάμισο φορούσε δύο μάλλινες φανέλες, σα ζυμαράκι ήτανε με τα παχάκια του, όπως οι πτυχές που σχηματίζουν τα κορμάκια των μωρών. Λέξη δεν έβγαλε καθώς τον ξέντυναν.

Ελληνικά μιλάει ο πατέρας σας; (γιατί στην περιοχή υπήρχαν πολλοί τουρκόφωνοι).

— Βεβαίως γιατρέ μου! τον πρόλαβε ο γιος του, μα βαριακούει...

Ο γιατρός πλησίασε στο κρεβάτι:

— Τι έχουμε; ρώτησε χτυπώντας τον στην πλάτη.

— Τι να 'χω γιέ μου... γεροντάματα... να, ένα σφίξιμο 'δω

πάνω... μια χαφιά φωμί να φάω τουμπανιάζω, κι αν δεν βάλω από κείνα χει τα τσιβιά δεν... δε βγαίνω έξω...

— Και πες και τ' άλλο βρε πατέρα, πες που βρέχεσαι τα βράδια...

— Να... συνέχισε άτονα ο γέρος, μη δίνοντάς του σημασία, η καρδιά μου φυλάει κλειδωμένη... μόρχεται να πατλαντίσω— κι αναστέναξε.

Ο γιατρός τού μέτρησε την πίεση, τον άκουσε με τ' ακουστικά, τον χτύπησε στα γόνατα με το σφυράκι, τον έβαλε να βήξει, να βαδίζει, να μετρήσει, τέλος του έσφιξε το χέρι και,

— Να πάτε στο καλό, του είπε. Δεν είναι τίποτα το επείγον.

— Δηλαδή δεν θα γίνει εισαγωγή; απόρησε ο γιός. Τόσες μέρες είναι που δεν...

— Αυτό τακτοποιείται. Θα σας δώσω μια συνταγή κι αν όχι... κλύσμα.

— Κλύσμα; έκανε ο παπούς (αυτός είπαν που βαρυακούει;)... Άει να παγαίνουμε...

— Γιατρέ μου, επέμενε ο γιος, θα ήθελα να σας μιλήσω ιδιαιτέρως...

— Ο επόμενος, να περάσει! —κι η πόρτα άνοιξε.

— Θα τα πούμε αλλιώς εμείς οι δύο, αντήχησε στο διάδρομο αλλαγμένη η φωνή του. Ορίστε κατάστασις! Οι ηλικιωμένοι καλύτερα να πηγαίνετε. Μην περιμένετε να σας δουν σ' αυτόν το αχερώνα!

Ο γιατρός του πρότεινε τη συνταγή.

— Από μαθητευόμενα γιατρουδάκια δε δέχομαι οδηγίες! φώναξε. Έκανε νόημα στη γυναίκα του να φύγουν, ενώ χειρονομώντας συνέχιζε τις απειλητικές προειδοποιήσεις του. Ο παπούς τους ακολούθαγε από πίσω σα να μη τον αφορούσε —αυτός ήταν που τον είχανε κουβαλήσει πριν από λίγο σηκωτών;

Σε καμιά ώρα, κι ενώ ο γιατρός ήταν πάνω στο τμήμα και περνούσε έναν ορό, χτύπησε το τηλέφωνο. Το σήκωσε η προϊσταμένη:

— Από τα Ιατρεία! Εισαγωγή! έκανε νόημα. Ήξερε αυτή, χρόνια τώρα στο πόστο αυτό, ποια περιστατικά ανέβαιναν από κάτω επάνω. Και το 'ξερε καλύτερα από τους διερχόμενους, άπειρους βοηθούς. Έτσι που είδε το γιατρό κάπως αναστατωμένο ν' απομακρύνεται βιαστικά, τον κοίταξε με συμπάθεια μα και με περιπαχτική διάθεση έτσι όπως όταν κάνουμε αστεία για να συνεφέρουμε κάποιον φίλο μας ανένδοτο ή στις αυταπάτες του δοσμένο. Σαν πολύ στα σοβαρά να 'παιρνε το ρόλο του αν και δεν φαινόταν απ' αυτούς που στηρίζουν στο ύφος την καριέρα τους. Θα 'θελε να του 'λεγε καμιά μέρα, «το ξές που θα μπορούσες να ήσουν γιός μου;... έχω γνωρίσει εγώ γιατρούς και γιατρούς... χειρότερα από τα φακελάκια, είναι να μιλάς μόνος στην άσπρη μπλούζα σου»... μα ο γιατρός ήτανε κιόλας κάτω στα Ιατρεία.

Εκεί τον περίμενε το γνωστό ζεύγος. Ο άντρας του έδωσε ένα σημείωμα. Ήταν του διευθυντή: «Να γίνει εισαγωγή» (παρένθεση: καρδιοπάθεια;). Αγωγή: κάφουλες ένα επί τρία. ταμπλέτες ένα επί δύο. Έλεγχος: ρουτίνα, γονάτων άμφω, αυχενικής φας και προφίλ. Είχαν μαζί και τα παιδιά

τους. Η εισαγωγή του παπού; —μια στάθμευση καθ' οδόν.

* * *

Τις επόμενες μέρες ήρθαν κι άλλα «επείγοντα» με σημείωμα του διευθυντή: ρευματοπάθειες, άτυπα στηθαγχικά, π.π. για μελιταίο και άλλα πολλά π.π. (προς παρακολούθηση).

Ο διευθυντής πήρε τηλέφωνο το Μ. Σάββατο. Ο βοηθός του υπενθύμισε τη σύσταση του για τα επείγοντα:

— Υπερβάλλεις του είπε, εγώ σε καλύπτω, μην ανησυχείς... Σε περίπτωση οξέως περιστατικού, διακομιστήριο στο κέντρο. Σε περίπτωση καρδιολογικού προβλήματος ειδοποίησε τον... (και όρισε ποιον). Σε περίπτωση νευρολογικού τον νευρολόγο (δεν τον ανέφερε γιατί υπήρχε ένας μόνο στην περιοχή). Μόνο σε έκτακτη ανάγκη θα με ειδοποιήσεις σήμερα στο χωριό Δ. κι κυρίως στο στρατόπεδο που είμαι καλεσμένος.

Βλέπεις; Αυτός του έλεγε να σταματήσει να γεμίζει τους θαλάμους με εύκολα περιστατικά κι εκείνος πήγαινε να τον φαρώσει με τα ενδεχόμενα δύσκολα —που έτσι κι αλλιώς με ασθενοφόρα ή γιώτα κι στο κέντρο θα κατέληγαν.

Την ημέρα του Πάσχα, ο γιατρός συνάντησε τον παπού στο κυλικείο. Ακουμπισμένος με την πλάτη στον τοίχο κάπνιζε δίπλα στην τζαμόπορτα. Αφού είπαν τις ευχές και σφίξαν τα χέρια,

— Γένεται Λαμπρή δίχως αρνί; του 'πε με μια ένταση που δεν έδειχνε παράπονο μα επιθυμία —αν όχι απαίτηση σταθερή. Και πατώντας με δύναμη τη γόπα του στο δάπεδο, «α και να σουβλίζαμε κάνα χει —κάτω απ' το κιόσκι!».

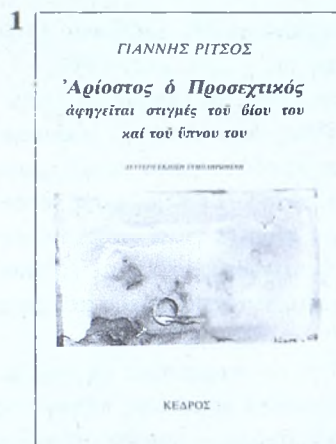
Ποιο κιόσκι; Κοίταξε κι ο γιατρός, έξω από το τζάμι: στο δρόμο γιώτα κι, παρέες, φασαρία· πιο μέσα, στην πλακοστρωμένη αυλή, χωρούσε άραγε χαντάκι με ξυλοκάρβουνα; Μα ποια σουβλά και πού τ' αρνί; Με το φάρο του ν' αναβοσβήνει έμπαινε απ' την είσοδο το ασθενοφόρο —που σήμαινε μια νέα εισαγωγή. □

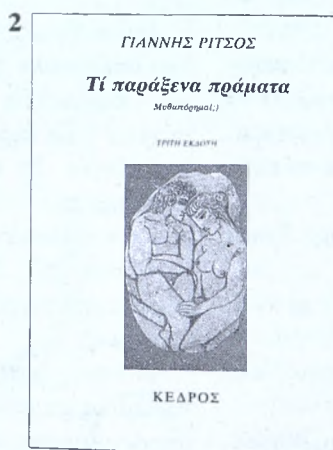
Τα πεζά του ΓΙΑΝΝΗ ΡΙΤΣΟΥ

Εικονοστάσιο Ανωνύμων Αγίων

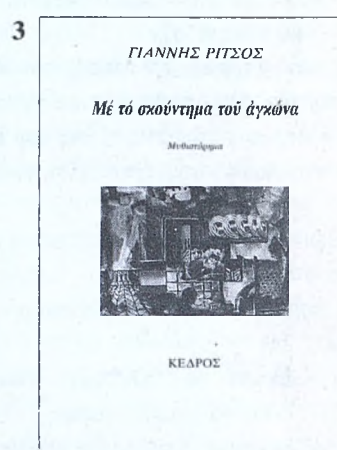
Ένας κύκλος από εννέα πεζογραφήματα

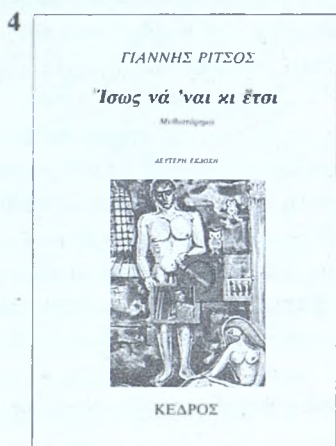
Άριοςτος ο Προσεχτικός
αφηγείται στιγμές του βίου του
και του ύπνου του

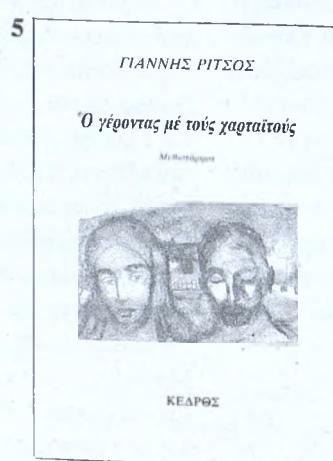
Τί παράξενα
πράματα

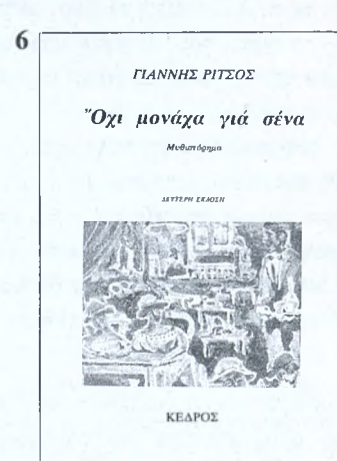
Με το σκούνημα
του αγκώνα

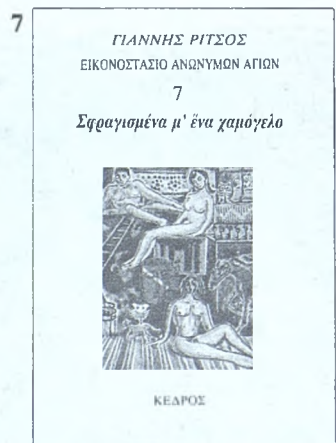
Ίσως να 'ναι κι έτσι

Ο γέροντας
με τους χαρταϊτούς

Όχι μονάχα για σένα

Σφραγισμένα
μ' ένα χαμόγελο

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Ολόκληρη η σειρά κομματιαστά,
με παράτολμα άλματα δοσμένη,
είναι η ανασύνθεση μιας ζωής –
αυτής που ζεις κι αυτής που διώνεις παρατηρώντας.
Μέσα από τα εσωτερικά νήματα,
η αλληλουχία της σκέψης,
της πράξης, του ονείρου.
Ο μύθος του καθημερινού,
η πραγματικότητα της ποίησης –
ο έρωτας παγκόσμιος όπως η Επανάσταση
κι όπως η ιστορία μας.

Η εννεαλογία θα ολοκληρωθεί με τα δύο τελευταία μυθιστορήματα μέσα στο 1986

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Ζαλόγγου 6, Αθήνα 106 78 – Τηλ. 36.02.007

ΝΕΚΡΟΦΑΝΕΙΑ

του Γιώργου Βέλτσου

«Ένα έκθετο παιδί εμφανίζει κακά ένστικτα από τα πρώτα παιδικά του χρόνια, κλέβει τους φωτωχούς χωρικούς που το υιοθέτησαν. Παρά τις επιπλήξεις, επιμένει στην ίδια συμπεριφορά, δραπετεύει από τις παιδικές φυλακές όπου αναγκάστηκαν να τον κλείσουν ληλατεί, κατακλέβει, επιδιώκεται στην πορνεία (...). Αποφασίζει ότι θα κάνει το χειρότερο σε κάθε περίπτωση και καθώς έχει ανακαλύψει ότι το μεγαλύτερο ανοσιούργημα δεν είναι να κάνεις το κακό αλλά να το α π ο κ α λ ύ π τ ε ι ς γράφει μέσα στη φυλακή έργα που εξυμνούν το κακό και επιπίπτουν στη δικαιοδοσία του νόμου. Εξαιτίας ακριβώς αυτού, βγαίνει από τη φυλακή και τη μιζέρια (...). Ο πρόεδρος της Δημοκρατίας του χαρίζει την ποινή (...). Κι όταν τον συστήνουν σ' ένα από τα τελευταία του θύματα, εκείνη του λέει: «Χαίρομαι πολύ κύριε. Συνέχιστε το έργο σας».

Μ' αυτά τα λόγια παρουσιάζει ο Ζ. Π. Σαρτρ τον «Άγιο», όπως γράφει Ζενέ, που ακολούθησε τη σύντροφό του στο θάνατο μέσα σε λίγες ώρες. Λες και ο θάνατος τραβάει τους αγαπημένους. Ο Ζενέ: «Άγιος», «ηθοποιός» και «μάρτυρας».

«Η επιλογή του, του υπέρτατου Κακού», είχε πει γι' αυτόν ο Ζωρζ Μπατάιγ, «είναι συνδεδεμένη με εκείνη του υπέρτατου Καλού». Η ελευθερία του τον έκανε να αδιαφορεί για το θάνατο. Πήγε στη Μέση Ανατολή. Έζησε τη μάχη της Βηρυτού και τις σφαγές στους καταυλισμούς της Σάμπρα και της Σατίλα. Έγραψε προφητικά ότι οι σφαγές αμάχων θα συνεχιστούν.

Το βράδυ του θανάτου του οι Αμερικάνοι σκότωναν γυναίκες και μικρά παιδιά στην Τρίπολη της Λιβύης. Θύματα πάλι: οι «άλλοι».

Η μαρτυρία του —μνήμη Ζαν Ζενέ και δεκάδων αμάχων ανωνύμων αράβων— μας αφορά.

Και μας αφορά ακόμη περισσότερο γιατί είναι η μαρτυρία ενός «ήδη νεκρού». Ο Ζενέ αρνήθηκε όλη του τη ζωή να είναι ζωντανός. Αρνήθηκε «να είναι αναστημένος». Ο Ζενέ δεν ήταν «τίποτα άλλο παρά ένας νεκρός».

Αυτό το «σχήμα λόγου» του Ζ. Π. Σαρτρ, για τον Ζενέ, να προσπαθούμε να εννοήσουμε στην υπερβολική, εφησυχασμένη δική μας νεκρική ζωντάνια.

Γιώργος Βέλτσος

«... Το μεγαλύτερο ανοσιούργημα
δεν είναι να κάνεις το κακό
αλλά να το αποκαλύπτεις...»

Τέσσερις ώρες στη Σατίλα

Ένα κείμενο του Ζαν Ζενέ

Πέρασαν δέκα χρόνια και δεν ήξερα για τους Φιντάιγιν παρά ότι βρισκόταν στο Λίβανο. Ο ευρωπαϊκός Τύπος μιλούσε για τον Παλαιστινιακό λαό με θρασύτητα ή ακόμα με υποτίμηση και ξαφνικά η δυτική Βηρυτός. Η φωτογραφία είναι δισδιάστατη όπως και η οθόνη της τηλεόρασης αλλά δεν μπορεί να τη διαπεράσει ο άνθρωπος και να περιφέρεται μέσα της. Από τοίχο σε τοίχο μέσα στο σοκάκι τα πόδια λυγισμένα ή τεντωμένα σαν να σπρώχνουν τον τοίχο, τα κεφάλια ακουμπισμένα το ένα πάνω στο άλλο και τα μαυρισμένα και πρισμαμένα πτώματα που έπρεπε να προσπεράσουν όλα ήταν πτώματα Παλαιστινίων και Λιβανέζων. Για μένα όπως και για όσους από τους κατοίκους απόμειναν, το να περπατάμε στη Σάμπρα και τη Σατίλα ήταν σαν να παίζαμε πηδηχτό (έπρεπε να πηδάμε πάνω από πτώματα!) Ακόμα κι ένα νεκρό παιδί έφραζε το σοκάκι γιατί τα σοκάκια είναι πολύ στενά κι οι νεκροί είναι πολλοί και δίχως αμφιβολία η μυρωδιά τους ήταν οικεία για τους γέροντες γιατί δεν τους ενοχλούσε. Όμως οι μύγες, όταν σήκωναν το μαντήλι ή την αραβική εφημερίδα από το κεφάλι των νεκρών ενοχλούνταν κι έρχονταν θυμωμένες πάνω στο χέρι μου προσπαθώντας να βρουν κάτι να φάνε.

Το πρώτο πτώμα που είδα ήταν ενός άντρα γύρω στα πενήντα με εξήντα και θα είχε ένα στεφάνι από άσπρα μαλλιά αν (ένας κασμάς φαντάζομαι) δεν του είχε ανοίξει το κρανίο. Ένα μέρος από το μαύρο μεδούλι είναι χυμένο στο χώμα δίπλα στο κεφάλι κι όλο το σώμα είναι μέσα σ' ένα λεκέ από μαύρο πηγμένο αίμα. Ήταν ξαπλωμένος σ' ένα μικρό σοκάκι στην είσοδο του καταυλισμού Σατίλα αντίκρυ στην πρεσβεία του Κουβέιτ. Η σφαγή στη Σατίλα έγινε μέσα σε ψιθύρους ή σε απόλυτη σιωπή αφού οι Ισραηλινοί στρατιώτες και αξιωματικοί ισχυρίζονται ότι δεν άκουσαν τίποτα, δεν είδαν τίποτα το ύποπτο ενώ κατείχαν το κτίριο της πρεσβείας από το μεσημέρι της Τετάρτης.

Η φωτογραφία δεν πιάνει τις μύγες ούτε την πηχτή και λευκή μυρωδιά του θανάτου. Δεν μας λέει για τα άλματα που πρέπει να κάνουμε πηγαίνοντας από το ένα πτώμα στο άλλο.

Αν κοιτάζουμε προσεχτικά ένα νεκρό, ένα περιεργό φαινόμενο μας εντυπωσιάζει: η απουσία της ζωής σ' αυτό το σώμα αντιστοιχεί με την πλήρη απουσία του σώματος ή καλύτερα ανταγωνίζεται τη συνεχή υποχώρησή του και μας φαίνεται πως ακόμα κι αν το πλησιάσουμε δεν θα το αγγίξουμε ποτέ. Αυτό όταν το κοιτάζουμε. Όμως μια κίνηση να κάνουμε προς τους νεκρούς, να σκύβουμε μπροστά τους ή να κουνούσαμε ένα χέρι ή ένα δάχτυλο από το πτώμα τους και νάτοι ξαφνικά γίνονταν παρόντες κι ακόμα και οικείοι.

Η αγάπη και ο θάνατος. Όταν γράφεις τη μια απ' αυτές τις λέξεις πάνω στο χαρτί, συνειρμικά η άλλη έρχεται πολύ γρήγορα. Έπρεπε να πάω στη Σατίλα για να αντιληφθώ τη χυδαιότητα της αγάπης και τη χυδαιότητα του θανάτου. Τα σώματα και στις δύο περιπτώσεις δεν είχανε πια τι να κρύβουν: η θέση των σωμάτων, η σύσπαση των μυών, οι εκφράσεις, τα σημάδια ακόμα και η σιωπή όλα ανήκουν στους κόσμους του θανάτου και της αγάπης. Το σώμα ενός άντρα γύρω στα τριάντα με τριανταπέντε ήταν ξαπλωμένο μπρούμυτα κι έμοιαζε σαν να μην ήταν παρά μια κύστη με μορφή άντρα: φούσκωνε η κύστη κάτω από την επίδραση του ήλιου και της χημικής αποσύνθεσης ως το σημείο να τεντώνεται το παντελόνι απειλώντας να εκραγεί στους γλουτούς και τα μπούτια. Το μόνο μέρος που μόρεσα να δω από το πρόσωπό του ήταν μενεξεδί και μαύρο. Λίγο πάνω απ' το λυγισμένο γόνατο, στο μπουτί φαίνονταν ένα τραύμα κάτω απ' το σχισμένο ρούχο. Από τι έγινε το τραύμα; Από ξιφολόγη ή μαχαίρι ή κασμά; Μύγες πάνω και γύρω από την πληγή. Το κεφάλι μεγαλύτερο από καρπούζι, μαύρο καρπούζι. Ρώτησα τ' όνομά του. Ήταν Μωαμεθανός.

ZAN ZENE

Ένας διάλογος περί Πινακοθήκης

Τό θέμα που έθιξε το Περιοδικό σε προηγούμενο τεύχος ήταν όπως φαίνεται κρίσιμο. Το δηλώνει η απάντηση του κ. Παπαστάμου και το ενδιαφέρον που προκάλεσε το δημοσίευσμά μας στους αναγνώστες. Τα εικαστικά και η πολιτική σ' αυτόν τον τομέα δεν αποτελούν συχνά αντικείμενο δημόσιου διαλόγου. Ίσως να είναι αυτή η αφορμή μια ευκαιρία για να διευρυνθεί το θέμα και να συμμετάσχουν κι άλλες απόψεις. Το «ANTI» θα φιλοξενήσει με χαρά αυτές τις συμβολές. Εντωμεταξύ η επιστολή του κ. Δ. Παπαστάμου και η δική μας απάντηση θίγουν αρκετά καίρια σημεία.

• Ακολουθεί η επιστολή του κ. Δ. Παπαστάμου:

Κύριε Διευθυντά,

Σχετικά με το άρθρο σας «Η Nelly's δεν γοητεύει τον Δ. Παπαστάμο» θέλω να σας πληροφορήσω τα εξής:

Η πολιτική ενός Μουσείου δεν πρέπει, όπως θα κατανοείτε, να στηρίζεται στο γεγονός αν ο διευθυντής του γοητεύεται ή δεν γοητεύεται από έναν καλλιτέχνη αλλά σε κριτήρια αντικειμενικά και υπεράνω προσωπικών συναισθηματισμών.

Στο άηδες για το ήθος του περιοδικού σχόλιο ότι η «Nelly's» είναι 86 ετών και ίσως γι' αυτό δεν γοητεύει τον Παπαστάμο» απαντώ ότι όλες οι 60 αναδρομικές εκθέσεις (με εξαίρεση δύο ή τρεις) που οργάνωσε ως τώρα η Εθνική Πινακοθήκη ήταν καλλιτεχνών που έχουν κλείσει σχεδόν τον κύκλο της ζωής τους.

Εφόσον με αποδεικτικά πλέον στοιχεία με «γοητεύουν» οι μεγάλης ηλικίας καλλιτέχνες σε τι ψυχικό διχασμό βρέθηκα ξαφνικά;

Κατά δεύτερο λόγο έρχομαι στην ουσία της ερώτησης γιατί απάντησα αρνητικά στην πρόταση για την έκθεση της φωτογράφου Nelly's που έκανε ο κ. Δ. Αγραφιώτης. Η εργασία της Nelly's εκτός από την αναμφισβήτητη υψηλή αισθητική έχει και μία άλλη πλευρά που δεν μπορεί ν' αγνοηθεί, γιατί η προσωπικότητα κάθε καλλιτέχνη σφραγίζει το έργο του και μαρτυρεί όχι μόνο το προσωπικό πλέγμα των ιδιοτήτων του αλλά και το κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο όπου εντάχθηκε. Την ενότητα της προσωπικότητας πρέπει να γνωρίζει ο κ. Δ. Αγραφιώτης ως καθηγητής της κοινωνιολογίας. Η Εθνική Πινακοθήκη που ως πρώτο μουσείο στον τόπο μας, έχει αναπτύξει παιδευτικό πρόγραμμα για μαθητές μικρής κυρίως ηλικίας, δεν μπορεί ν' αφήσει να παρελάσουν φωτογραφίες και ενθουσιώδεις παράτες της εποχής του Μεταξά, του Γκαίμπελς και του Χίτλερ με μόνο κριτήριο ότι η Nelly's ήταν λάτρης και εκφραστής της αισθητικής. Αυτό δημιουργεί ακόμα μεγαλύτερες υ-

ποχρεώσεις όταν όλα τα ηθικά συμπεράσματα καλυπτονται με τη «μεμβράνη της μαγείας» και υποβάλλονται εσφαλμένα μέσω ακριβώς της συναρπαστικότητας ενώ η σημασία μιας ορισμένης πολιτικής είναι αυτή και όχι άλλη. (βλ. σχ. Reinhard Merker, Die bildende Künste im Nationalsozialismus, Kulturideologie, Kulturpolitik, Kulturproduktion, 1983 και το περιοδικό ΤΟ ΤΕΤΑΡΤΟ, Στ. Τσαγκαρουσιάνου, Οι φωτογραφίες δεν λένε πάντα την αλήθεια, Αύγουστος 1985, αρ. τευχ. 4 σελ. 78).

Η αποσιώπηση ακριβώς της πλευράς αυτής της εργασίας της Nelly's —που κρύβει την εκμετάλλευση της ψυχολογίας της μάζας και περνάει κατ' αυτό τον τρόπο την εικόνα της «μνημειοποίησης» του απολυταρχισμού— θα ήταν ένα ιστορικό ψεύδος που απορώ πως θα μπορούσε να το επικροτεί ένα περιοδικό σαν το ANTI.

Εκτός τούτου εξακολουθώ να πιστεύω ότι εφόσον η Nelly's δώρησε όλο το αρχείο της στο Μουσείο Μπενάκη, το οποίο όπως με διαβεβαίωσε ο διευθυντής του, έχει ορίσει ειδικό επιστήμονα που ασχολείται με τη μελέτη και ταξινόμησή του, είναι κατά τη γνώμη μου και υπεύθυνο για την έκθεση των φωτογραφιών ή όχι στις αίθουσές του. Βρίσκα επίσης συνηθιστό να μην αποτείνεται κανείς στο Μουσείο που έχει το υλικό και να προσάψει χάσμα προγράμματος σε ένα άλλο που δεν έχει ούτε ένα στοιχείο του συγκεκριμένου καλλιτέχνη. Ακόμη δε πιο περίεργο να μην θεωρεί εντελώς δικαιολογημένη για τους λόγους που ανέφερα παραπάνω την άρνηση της Πινακοθήκης να παρουσιάσει την έκθεση και να επιδίδεται σε δημοσιεύσεις επιστολών στον Τύπο.

Η Πινακοθήκη —και είναι πάρα πολύ λυπηρό για την άγνοια— είναι το πρώτο από τα μουσεία μας που έχει αναπτύξει πρόγραμμα στο χώρο της καλλιτεχνικής φωτογραφίας, παρόλο που δεν είναι πρωταρχικός τομέας δράσης της. Για πληροφόρηση του κ. Δ.

Αγραφιώτη —γιατί οι αναγνώστες σας το γνωρίζουν— η Πινακοθήκη έχει οργανώσει και παρουσιάζει τις παρακάτω εκθέσεις φωτογραφίας:

- α) Έξι φωτογράφοι παρουσιάζουν το Κέντρο Πομπιντού.
- β) Αλαίν Μπεζάρ, Χορεύοντας τον Εικοστό Αιώνα.
- γ) Κύπρια πάθη.
- δ) 259 Εικόνες, Σύγχρονη Φωτογραφία στην Ισπανία.
- ε) Αιθιοπία, Εικόνες ενός Ολοκαυτώματος και
- στ) πρόκειται να παρουσιάσει στις 29 Μάη τη σειρά «Κωνσταντινούπολη».

Τα σχετικά με τις εκθέσεις και τις αγορές έργων τέχνης μπορεί να τα πληροφορηθεί κανείς από το «Νόμο - Πλαίσιο» του Ιδρύματος του 1980 αριθ. 1079. Εφόσον όμως επιθυμείτε σύμφωνα με το σημείωμά σας μία δημόσια έκθεσή μου και αφού σας ευχαριστήσω θερμά για το χώρο της σελίδας, σας γνωρίζω πιο λεπτομερικά:

α) Οργάνωση και κριτήρια εκθέσεων: η Εθνική Πινακοθήκη δέχεται προτάσεις των Μορφωτικών και Πολιτιστικών Διευθύνσεων των υπουργείων Πολιτισμού, Εξωτερικών και Νέας Γενιάς, των πολιτιστικών φορέων των Νομαρχιών, Δήμων και Κοινοτήτων, των ελληνικών και ξένων Ινστιτούτων και Μουσείων, των Γραφείων Τύπου των Πρεσβειών μας και των μορφωτικών ακολούθων, των Πολιτιστικών Συλλόγων του τόπου μας, των ιδιωτών συλλογών, καλλιτεχνών κ.ά. Με βάση τις προτάσεις η Καλλιτεχνική Επιτροπή και ο Διευθυντής προβαίνουν στον σχεδιασμό και στην οργάνωση του προγράμματος. Έτσι μπορώ π.χ. να σας πληροφορήσω ότι για το φθινόπωρο του 1986 έχει προγραμματιστεί αναδρομική έκθεση —Μνήμη του Α. Τάσσου, για το φθινόπωρο του 1987 αναδρομική έκθεση ζωγραφικής - γλυπτικής και σχεδίου του Γιάννη Παππά, το πρώτο τρίμηνο του 1988 σε συνεργασία με τη Biennale Baden-Baden διεθνής έκθεση χαρακτικής και τον Οκτώβρη - Δεκέμβριο 1988 σε συνεργασία με το Ινστιτούτο της Δυτ. Γερμανίας ζωγραφικής Baumeister κτλ. Κοντολογίς σας πληροφορώ ότι μέχρι την άνοιξη του 1989 η Εθνική Πινακοθήκη έχει ένα πρόγραμμα εκθέσεων και εκδηλώσεων με ορισμένα μικρά κενά για εκθέσεις «φιλίας και συνεργασίας» του υπουργείου Πολιτισμού με άλλους φορείς που μπορεί να παρουσιαστούν ξαφνικά. Εδώ θα πρέπει να σας πληροφορήσω ότι το πολυπρόσωπο και πλουραλιστικό αυτό πρόγραμμα της Εθνικής Πινακοθήκης αναπτύχθηκε πιο δυναμικά στην τελευταία πενταετία χωρίς στο προσωπικό ενδιαφέρον, συμπάρταση και βοήθεια της υπουργού Πολιτισμού κ. Μελίνας Μερκούρη.

β) Η διαδικασία αγοράς έργων

τέχνης στην Εθνική Πινακοθήκη δεν είναι τόσο απλή:

1) Μέσω του κληροδοτήματος Οδυσ. Φωκά αγοράζονται έργα ζωγραφικής και χαρακτηριστικής μιας και μόνης εποχής και τεχνοπορίας. Απαιτηση του διαθέτη είναι να αγοράζονται έργα ιμπρεσιονιστών.

Σ' αυτή την εντολή οφείλεται και η πλούσια συλλογή χαρακτηριστικών της Εθνικής Πινακοθήκης που άρχισε ο Μαρίνος Καλλιγας και συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Την επιλογή των έργων κάνει η Καλλιτεχνική Επιτροπή και ο Διευθυντής με τη βοήθεια καταλόγων δημοπρασιών του εξωτερικού, η πληρωμή των έργων γίνεται μέσω του Γενικού Προξενείου μας στο Παρίσι, στο όνομα του οποίου είναι ο αποταμιευτικός λογαριασμός.

2) αγοράζονται έργα Ελλήνων και ξένων ζωγράφων, γλυπτών και χαρακτών μέσω του κληροδοτήματος Αλεξ. Σούτζου με τον απαραίτητο όρο «να έχουν περάσει τριάντα χρόνια από το θάνατο του καλλιτέχνη» και μετά από έγκριση του Συμβουλίου Κληροδοτημάτων του υπουργείου Οικονομικών και:

3) αγοράζονται έργα τέχνης συγχρόνων καλλιτεχνών με επιχορήγηση της Εθνικής Πινακοθήκης από το ΥΠΠΟ μετά από εισήγηση του Διευθυντή ή μέλους της Καλλιτεχνικής Επιτροπής ή και του ΥΠΠΟ προς αυτήν (την Καλλιτεχνική Επιτροπή) η οποία μαζί με το Διοικητικό Συμβούλιο αποφασίζει την επιλογή έργων τέχνης καταξιωμένων καλλιτεχνών ή νέων με κριτήρια της δημοσιότητας και κρίσεις των τεχνοκρίτων και την εν γένει εντύπωση του έργου τους στο κοινό. Βέβαια και αυτό το ξέρετε ο κ. Αγραφιώτης από προσωπική εμπειρία στην τελευταία κατηγορία αγορών υποστηρίζω —όσο μπορώ— τους καλλιτέχνες - επαγγελματίες και όχι τους ερασιτέχνες. Όλες οι παραπάνω πληρωμές —και φαντάζομαι ότι αυτό θα πρέπει να σας ενδιαφέρει ιδιαίτερα— γίνονται με εντάλματα πληρωμών και μετά από προληπτικό έλεγχο της υπηρεσίας Παρέδρου του Ελεγκτικού Συνεδρίου σε πρώτη φάση και κατασταλτικού ελέγχου από το Ελεγκτικό Συνέδριο σε δεύτερη φάση.

Και τώρα έρχομαι στο σημείο που θίγει το περιοδικό σας με αφορμή την έκθεση της Nelly's και που με αφορά προσωπικά.

Με μοναδικά προσόντα το πτυχίο που πήρα με άριστα από τη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Μύνστερ της Δ. Γερμανίας (σπουδές: Αρχαιολογία, Ιστορία Τέχνης, Ιστορία Μουσικής, Αρχαία Ελληνική Ιστορία και Γερμανική Φιλολογία) με τον τίτλο του Διδάκτορος της ίδιας σχολής που πήρα μετά από εξετάσεις με άριστα, την επί δέκα χρόνια θητεία και διδασκαλία μου στα Αρχαιολογικά και Τε-

χνοϊστορικά Ινστιτούτα του ιδίου Πανεπιστημίου και Σχολής, τη συμμετοχή μου σε τρεις ομάδες εργασίας επιστημόνων για την ίδρυση και λειτουργία ισόριθμων Μουσείων Τέχνης στη Δ. Γερμανία (ένα αρχαιολογικό, δύο Σύγχρονης Ιστορίας Τέχνης) και με δημοσιεύσεις αρχαιολογικών και τεχνοϊστορικών εργασιών, ήρθα στην Αθήνα —το γιατί με αφορά προσωπικά— και μετά από συναντήσεις και συζητήσεις πολλών ημερών με το μόνο άνθρωπο τον οποίον είχα υποχρέωση να ακολουθήσω την αρνητική ή θετική απόφασή του για την επαγγελματική τοποθέτησή μου στα χρόνια της δικτατορίας και με τη σύμφωνη γνώμη του αείμνηστου Μαρίνου Καλλιγά, που μου έδωσε παρουσίαση γνωστού σε όλους μας δημοκράτη - δικηγόρου έβαλα υποψηφιότητα για τη θέση του Διευθυντή της Εθνικής Πινακοθήκης η οποία είχε «χρηρέψει» μετά τη συνταξιοδότηση λόγω ορίου ηλικίας του Μαρίνου Καλλιγά. Η διεύθυνση της Εθνικής Πινακοθήκης δόθηκε στον δικηγόρο, τ. Νομάρχη Ανδρέα Ιωάννου. Μετά τον θάνατο του Ανδρέα Ιωάννου ακολουθώντας την ίδια πολιτική και δεοντολογική θέση και γραμμή ξανάέβαλα υποψηφιότητα.

Η διεύθυνση της Εθνικής Πινακοθήκης μου ανατέθηκε τον Νοέμβριο του 1972. Από το 1972 μέχρι την αποκατάσταση της Δημοκρατίας η Εθνική Πινακοθήκη αποστασιοποιημένη και αδρανολοποιημένη συνεγράσθηκε μόνο με τη «Μακεδονική Εταιρεία Τέχνης» του Λίνου Πολίτη στη Θεσσαλονίκη για μια έκθεση που έκλεισε αμέσως μόλις εγκαταστάθηκε. Από τον πρωθυπουργό της κυβέρνησης της Εθνικής Ενότητας μου ανατέθηκε η οργάνωση και το άνοιγμα της Εθνικής Πινακοθήκης που ήταν ένα «καρναγιάκι». Στις 19 Μαΐου του 1976 η Εθνική Πινακοθήκη άνοιξε τις αίθουσές της για πρώτη φορά στον ελληνικό λαό. Από τότε μέχρι σήμερα με λάθη ή σωστές ενέργειες έχουν γίνει εκθέσεις ζωγραφικής, χαρακτικής, γλυπτικής ξένων και κυρίως Ελλήνων καλλιτεχνών, εκθέσεις αρχιτεκτονικής, αρχαίας και βυζαντινής τέχνης, φωτογραφίας, κεραμικής, μωσαϊκού, καλλιτεχνικής υφαντικής, εκδηλώσεις: για θέατρο, κινηματογράφο, μουσική (Μπουλέζ, Ξενάκη) μπαλέτο, κουκλοθέατρο, συναυλίες σε συνεργασία με ΕΡΤ που αρχίζουν με Χατζιδάκι και συνεχίζονται με Καμπανέλη, εκπαιδευτικά προγράμματα και εργαστήριο για παιδιά, ξεναγήσεις, ομιλίες, συνέδρια και ανοιχτές συζητήσεις, συνεργασίες για πολιτιστικά και καλλιτεχνικά θέματα. Ακόμα έργα υποδομής: εργαστήρια φωτογραφίας, συντήρησης, μηχανουργικό, ηλεκτρικό, βιβλιοθήκη και τέλος ο Νόμος - Πλαίσιο της Εθνικής Πινακοθήκης 1079/80 που

από εννέα υπαλλήλους β' κατηγορίας (όπως τους ονόμαζαν) κάλυψε εβδομήντα θέσεις και ανάμεσα σ' αυτές έξι ιστορικούς τέχνης με διδακτορικές διατριβές έτοιμες ή στην εξέλιξή τους. Όλοι οι υπάλληλοι έχουν δημοσιούπαλληλική κάλυψη και απολαβές παρόλο ότι είναι υπάλληλοι Νομικού Προσώπου Δημοσίου Δικαίου. Σ' αυτά παρακαλώ προσθέστε 185 εκδόσεις καταλόγων που σε τιμή κόστους —κι αυτό με τη βοήθεια του ΥΠΠΟ— προσφέρονται στους επισκέπτες και 68.000 αφίσες που μοιράζονται στα τελευταία πέντε χρόνια δωρεάν σε μαθητές κάτω των 12 ετών, σε σχολικούς και πολιτιστικούς συλλόγους της Ελλάδος και του Απόδημου Ελληνισμού για τη διακόσμηση των Σχολείων και αιθουσών τους.

Έτσι σχεδίασα, προγραμματίσα, οργάνωσα και παρουσίασα με τη βοήθεια όλων, όσων δεν αρνούνται ένα ατομικό φανέρωμα και δεν προσπαθούν κολλώντας ένα υποτιμητικό επίθετο να θυμίσουν βάνουσες περιόδους και να υποβαθμίσουν ανθρώπινες και επιστημονικές προσφορές, το νέο αυτό Μουσείο που λέγεται Εθνική Πινακοθήκη και που στις 19 Μαΐου γιορτάζει τα δέκα χρόνια μιας ιδιαίτερα αισθητής παρουσίας του στο χώρο των γραμμάτων και τεχνών.

Ευχαριστώ
Δημήτρη Παπαστάμο

ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΣΥΝΤΑΞΗΣ:

Φαίνεται πως η δημοσίευση των επιστολών και τα σχόλια του περιοδικού ενόχλησαν τον κ. Δ. Παπαστάμο. Και μας απάντησε με επιστολή του που δημοσιεύουμε σε διπλανή στήλη. Τα θέματα που θίγει είναι πολλά και κατ' ανάγκη θα περιορίσουμε την απάντηση σε εκείνα που αρχικά είχαν επισημανθεί.

Κατ' αρχήν, μία αναγκαία διευκρίνιση. Το θέμα δεν είναι κάτι που αφορά τον κ. Δ. Αγραφιώτη. Είναι γενικότερα οι σχέσεις μίας συγκεκριμένης φωτογράφου, της Nelly's, και των θεσμών. Σ' αυτό το ζήτημα θεωρούμε την απάντηση του κ. Δ. Παπαστάμου ανεπαρκή και εν μέρει ανακριδή. Ανεπαρκή, διότι η πολιτική για τη φωτογραφία που ακολουθεί δεν φαίνεται να εντάσσεται σε έναν οποιοδήποτε — έστω και στοιχειώδη — προγραμματισμό. Οι αναγνώστες μπορούν να κρίνουν με βάση το σκεπτικό που παραθέτει ο ίδιος ο κ. Δ. Παπαστάμος. Εμείς απλώς απορούμε: υπάρχουν τα ακόλουθα: Αρχείο, Προοπτική για τη φωτογραφική παιδεία, εκδόσεις Ελλήνων φωτογράφων, εκδόσεις, ειδικός για τη φωτογραφία στην Πινακοθήκη κλπ. Ανακριδή, διότι σύμφωνα με τις πληροφορίες μας ο κ. Δ. Παπαστάμος

δεν έχει δει το αρχείο της Nelly's και αποφαινεται τόσο για την υψηλή αισθητική αξία της εργασίας της, όσο και για την αγάπη της στο φασισμό και τον ναζισμό.

Ωστόσο, το πρώτο πράγμα που τον ζητήθηκε είναι ακριβώς να εξετάσει το αρχείο. Από την άλλη, η κρυφή φασιστική πτυχή της Nelly's και οι μάζες των νεαρών μαθητών δεν μας φαίνεται επαρκής αιτιολογία για δύο απλούς λόγους.

• Πρώτον, οι καλλιτεχνικές φωτογραφίες της Nelly's έχουν ως θέμα την ανθρωπινή παρουσία, το πρόσωπο, το σώμα, και όχι τις μεταξικές παράτες.

• Δεύτερον, το άρθρο του κ. Τσαγκαρουσιάνου, που επικαλείται, αναγνωρίστηκε ως ατυχές από τη Δ/ση του «Τέταρτου» η οποία υποσχέθηκε ότι θα επανέλθει.

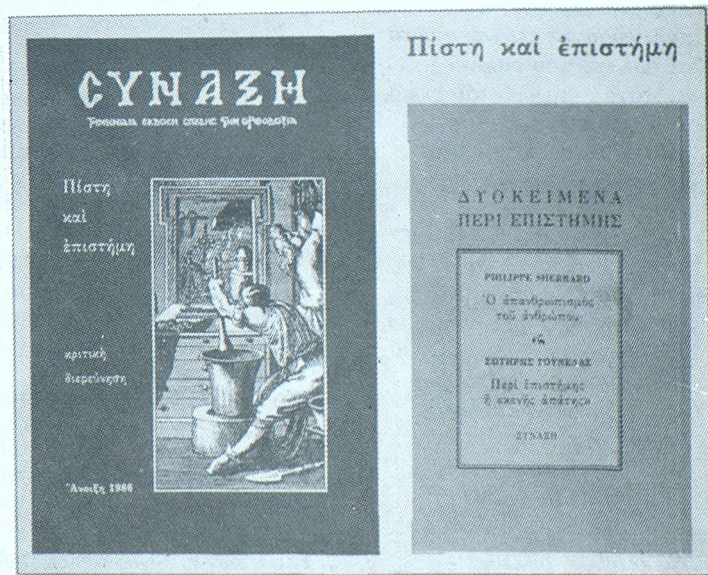
Στο ίδιο θέμα, ο κ. Δ. Παπαστάμος προχωρεί και σε εκτιμήσεις εξαιρετικά συζητήσιμες για ευρύτερης σημασίας θέματα. Έτσι εκτιμά ότι η προσωποποίηση του καλλιτέχνη αποτυπώνεται στο έργο του. Άρα όλες οι φωτογραφίες της Nelly's αποτυπώνουν... τι; Τη φασιστική νοοτροπία της; Αν ο κ. Δ. Παπαστάμος έχει αυτή την άποψη ας το πει. Πάντως δεν τον ζητήθηκε να αποκρύψει τίποτα, αλλά να αποφασίσει αφού προηγουμένως προδίδει σε ενδελεχή μελέτη του υλικού.

Ως προς τη γενικότερη πολιτική της Πινακοθήκης και το ζήτημα των αγορών, μάλλον θα συμφωνήσουμε μαζί μας πως αν οι ρυθμίσεις που διέπουν τις αγορές δεν τον επιτρέπουν να ακολουθήσει την πολιτική που επιθυμεί, αυτό δεν αποτελεί επιχείρημα για τον διευθυντή της Πινακοθήκης. Διότι ή αποδέχεται αυτό το καθεστώς και άρα δεν το επικαλείται ως ελαφρυντικό, ή δεν το

αποδέχεται και αφού επιχειρήσει μάταια να το ανατρέψει, παραιτείται. Επιπλέον αυτό δεν αφορά μόνον τους υπευθύνους του ΥΠΠΟ. Αυτοί σε συνεργασία με τον Διευτή της Πινακοθήκης, οφείλουν να απαντήσουν σ' ένα μάλλον απλό ερώτημα: η Πινακοθήκη θα είναι μια δήθεν πολυσυλλεκτική σούπα ή θα έχει φυσιογνωμία. Κι αν έχει φυσιογνωμία, αυτή θα είναι κυρίως σύγχρονη, ή θα συγκεντρώνει κυρίως έργα της εικαστικής μας παράδοσης. Το λίγο απ' όλα δεν πιστεύουμε ότι αποτελεί πολιτική.

Θεωρούμε ανάξιο λόγου να σχολιάσουμε τον υπαινιγμό προς τον κ. Δ. Αγραφιώτη με τον οποίο υπονοείται ότι έχει αγορασθεί και δικό του έργο. Δεν αντιλαμβανόμαστε επιπλέον και το νόημά του. Του έγινε κάποια χάρη από το ΥΠΠΟ του κ. Δ. Αγραφιώτη και γι' αυτό πρέπει να σωπά; Είναι αυτό μια πρακτική που ακολουθείται από το ΥΠΠΟ και τον κ. Δ. Παπαστάμο για να τιθασεύσει τους επικριτές του έργου του; Αν πάλι δεν τον έγινε χάρη, τότε πώς επικαλείται ο κ. Δ. Παπαστάμος αυτό το επιχείρημα; Αυτός ο υπαινιγμός όπως και η αναφορά στο Ελεγκτικό Συνέδριο που παραπέμπουν;

Τέλος, ως προς την παρατήρησή μας για τη μακρόχρονη θητεία του, θα ήταν ίσως σκόπιμο να θυμίσουμε ότι αρκετοί είχαν εκπλαγεί, όταν την περίοδο της δικτατορίας είχε λογοκριθεί γερμανός εξπρεσιονιστής ζωγράφος, ιδιαίτερα καυστικός για τους στρατοκράτες και τους καπιταλιστές της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης. Και οι ίδιοι απορούσαν για την υπερβολική ευαισθησία του κ. Δ. Παπαστάμου στο θέμα φωτογραφιών της Nelly's που δείχνουν παράτες του Μεταξά. Χωρίς καν να έχει δει το αρχείο!

Ληξιαρχεῖον

Επιμέλεια:
Χριστίνα Ντουινιά

Πορτραίτο με κάρβουνο του Τάκη Ελευθεριάδη, από τον Γουναρόπουλο.

Τ. Έλευθεριάδης

ΛΗΞΙΑΡΧΕΙΟΝ

στιγμή

«Ανοίγει το συρτάρι, παίρνει το περίστροφο και με αργές μα σίγουρες κινήσεις το φέρει προς τον κρόταφον σαν που ταιριάζει εις αθλητήν πρωτεύσαντα εις τον αγώνα· σε αθλητή που παίρνει το στεφάνι με τα δυο του χέρια, το φορεί καλά στο μέτωπό του και το στερεώνει, προσέχοντάς το να μην πέσει.

Πιέζει την σκανδάλην. Ο πυροβολισμός αν και φθάνει από το απώτατον παρελθόν, διατηρεί και σήμερα ακόμα—τώρα που ανά τα πελάγη και απανταχού της χώρας μαίνεται η κακοκαιρία—διατηρεί όλην τη μεγαλοπρέπειαν και την έντασιν της φωνής του—φωνής που καταργεί και καλύπτει τα πάντα.»

Ο ζωγράφος Τάκης Ελευθεριάδης, μυημένος από παιδί στο κλίμα της «Λεσβιακής Άνοιξης» θα διεκδικήσει νωρίς τον προσωπικό του εκφραστικό τρόπο. Μέλος της καλλιτεχνικής ομάδας «Τέχνη», με την οποία εκθέτει στο μεσοπόλεμο (1933, 1937, 1940) διανύει μια πολλά υποσχόμενη πορεία στο χώρο της «μοντέρνας» ζωγραφικής ως το 1959—χρονιά της τελευταίας ατομικής έκθεσής του στην γκαλερί «Ζυγός»—όταν, ξαφνικά, παύει να ζωγραφίζει. Έκτοτε ζει αποτραβηγμένος στην Πέτρα της Λέσβου, όπου γεννήθηκε το 1911 και από όπου ουσιαστικά ποτέ δεν έφυγε. Παρόλο που έχει κάποια οικονομική άνεση, ο Τάκης Ελευθεριάδης, δεν ακολουθεί, μετά το 1930, τη μαζική μετανάστευση των Λεσβίων διανοουμένων και καλλιτεχνών στην Αθήνα. Ανεβαίνει μόνο κάθε Φθινόπωρο για να παραγγείλει καινούργιους δίσκους και βιβλία—διαθέτει μια από τις πλουσιότερες ιδιωτικές βιβλιοθήκες της Ελλάδας—και επιστρέφει πάλι στη σιωπή, που εδώ και ένα τέταρτο του αιώνα έχει επιλέξει.

Έτσι, το βιβλίο του, θυμίζει «μποτίλια στο πέλαγο» που έφτασε ως εμάς μέσα από αλληπάλληλους κλυδωνισμούς και παλινδρομήσεις κυμάτων. Θαμμένο για χρόνια μέσα στα συρτάρια του συγγραφέα του, μοιάζει μήνυμα που αγαπά να επιστρέφει στον εαυτό του. Κώδικας κρυπτικός και άκρως συναρπαστικός αντιστέκεται και όλο ξεγλιστράει στις επιπόλαιες, αδέξιες προσπάθειες του γοητευμένου αναγνώστη: «—τώρα χτυπούν την πόρτα και πρέπει πια να την ανοίξει. Και βέβαια θα την ανοίξει, μα όπως ο ένας κρίκος εισχωρεί και περιπλεκόμενος με τον άλλο δημιουργεί σιγά σιγά την αλυσίδα, έτσι και τώρα ο ήχος αυτός ο εκ της θύρας εκπορευόμενος μετασχηματίζεται και ταυτίζεται—μενός τότε με σειρήνα πυρκαγιάς, τότε με σάλπιγγα στρατώνος, με σφύριγμα σφυρίχτρας ή με το σήμαντρο του Πάσχα, ο ήχος αυτός τον οδηγεί χρόνια και χρόνια πίσω, από την πέρα στην κάτω γειτονιά, όπου μοιρολογά η φώκια και ο κώδων του σχολείου σημαίνει το διάλειμμα».

Εσωτερικός μονόλογος που εκφέρεται σε τρίτο πρόσωπο αφού ο συγγραφέας ρητά ταυτίζεται με τον αφηγητή. Η ελεύθερη χρήση των συνειρμών, καθώς και το υπερρεαλισμό ύφος του, περιβάλλουν μικρούς λαβυρίνθους και εξαφανίζουν, ή εμφανίζουν σε ανύποπτη στιγμή, τα κλειδιά της αφήγησης. Ο υπερρεαλισμός του κειμένου δεν λειτουργεί μόνο καθεαυτόν αλλά και ως πρόσχημα. Η μορφολογική επεξεργασία του κειμένου περικλείει μια σοφία υψηλή, που βοηθά στην υποστασίωση της φαντασίας και του ονείρου αγκαλιάζοντας τρυφερά το βίωμα, για να το προστατέψει από τις ηδονοβλεπτικές ορέξεις της αγοράς. Όπως αυτή η σκηνή που μπορεί να παραπέμπει στον Καρυωτάκη, ενώ, βέβαια, άλλος είναι ο ρόλος της στο κείμενο και στη ζωή του συγγραφέα: «Μα δε βαριέσαι—όλο τα ίδια και τα ίδια. Σπανίως μόνον, έκτακτον γεγονός, όπως η περιφορά του γενναίου αυτόχειρος, η λαμβάνουσα χώραν εν ώρα πληθούσης αγοράς, μεσούντος του μεσοπολέμου και εν πλήρει μεσημβρία, προσλαμβάνει τη σημασία και τας διαστάσεις Τοτσεμικού Δείπνου ή μεσαιωνικής αναπαραστάσεως των παθών του Κυρίου. Το πραγματικόν όμως νόημα των επί σκηνής δρωμένων ουδείς αντιλαμβάνεται, μηδὲ του σκηνοθέτου και των πρωταγωνιστών εξαιρουμένων».

Το θέατρο ως αναπαράσταση του κόσμου, το θέατρο σύνθετη τέχνη που περιέχει τη ζωγραφική, τη λογοτεχνία και το δράμα, αποτελεί—μαζί με το θέμα του «γενναίου αυτόχειρος» και του ρόπτρου που αόρατο χέρι κτυπά—κύρια αναφορά του συγγραφέα: «Αυτά, και να υπογραμμίσω εν συνεχεία την εξάρτησιν, των επιμέρους επί του όλου ή το αντίθετο, την εξάρτησιν π.χ. της σκηνής ουχί μόνον εκ των παρασκηνίων αλλά και των υπογείων ακόμη του θεάτρου, όπου φυλάσσονται λησμονημένα σκηνικά, τα σκαλοπάτια του Οιδίποδα που οδηγούν χρόνια και χρόνια πίσω, τα μαγικά δένδρα της Καλοκαιρινής νυχτιάς, ανάκατα μ' εκείνα του Βυσσινόκηπου, τα ρημαγμένα».

Το «Ληξιαρχεῖον» είναι ένα ολιγοσέλιδο βιβλίο εξαιρετικά πλούσιο σε σηματοδοτήσεις. Θα απαιτούσε μια συστηματικότερη προσέγγιση. Αυτό που οπωσδήποτε μένει να υπογραμμιστεί, είναι η πολυμορφία, δραστηριότητα και ευστοχία γλώσσα του αφηγήματος. Μια γλώσσα που ο Τάκης Ελευθεριάδης πλάθει με τρόπο μαγικό, αντλώντας, με εξαιρετική άνεση, στοιχεία από όλο το φάσμα της λόγιας παράδοσης, αλλά και από τον άμεσο λαϊκό λόγο. Μια γλώσσα που θεραπεύει «τα παλαιόθεν διδασκόμενα και τα καθημερινώς ερσιπούμενα». Να ελπίσουμε σε μια μελλοντική έκδοση και άλλων έργων του;

† Τ. Ελευθεριάδης, Ληξιαρχεῖον, Εκδ. Ξιγμή, Αθήνα 1986, σελ. 50.

ΔΟΚΙΜΙΟ-ΜΕΛΕΤΗ ΕΡΕΥΝΑ

Ξ. Α. ΚΟΚΟΛΗ

Μικροσκοπήση μεταφράσεων
Lorca, Apollinaire, Moréas
Εκδ. University Studio Press. Θεσσαλονίκη 1985, σελ. 72

Η μετάφραση λογοτεχνικών—και ιδιαίτερα ποιητικών—έργων, είναι πάντα ένα εγχείρημα γοητευτικό, όσο και επικίνδυνο. Το ζήτημα δεν είναι—τουλάχιστον δεν φτάνει—να γνωρίζει καλά ο μεταφραστής τη γλώσσα του πρωτοτύπου· συνίσταται, κυρίως, στο να μπορέσει να αποδώσει τις νοηματικές αποχρώσεις που το συναισθηματικό, ιδεολογικό—ή όποιο άλλο—φορτίο των λέξεων μεταφέρει, μένοντας πιστός στο ύφος του κειμένου. Γιατί η ψυχασύνθεση, η παιδεία, οι αισθητικές επιλογές του μεταφραστή, επεμβαίνοντας σχεδόν εν αγνοία του, επιφέρουν συχνότατα αλλοιώσεις στο πρωτότυπο. Αυτά είναι μερικά από τα ζητήματα που θίγει ο Ξ. Α. Κοκόλης, καθηγητής της Φιλοσοφικής σχολής του ΑΠΘ, στο βιβλίο του «Μικροσκοπήση μεταφράσεων» (Β' έκδοση) ξεναγώντας τον αναγνώστη στο «εργαστήρι» του μεταφραστή. Με συστηματικό και αναλυτικό τρόπο διερευνά κρίνει και συγκρίνει μεταφράσεις που έγιναν σε διαφορετικές εποχές, από διαφορετικούς ανθρώπους—στο ίδιο ποίημα: 7 μεταφράσεις (από το 1944 έως το 1971) Lorca, 4 (1936-1972) Apollinaire, 5 (1911-1940) Moréas. Μια εργασία πρωτότυπη και ενδιαφέρουσα, που μας υπενθυμίζει την ισχύοντα βιβλιογραφία μας σε ό,τι αφορά την κριτική των μεταφράσεων στην Ελλάδα.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΠΟΥΧΝΕΡ

Οι βαλκανικές διαστάσεις του
Καραγκιόζη
Εκδ. Στιγμή, Αθήνα 1985, σελ. 109

Ο χώρος του ιδιαίτερου επιστημονικού ενδιαφέροντος του θεατρολόγου Β. Πούχνερ, είναι η ιστορία του θεάτρου της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και ειδικότερα της Ελλάδας. Η μορφολογία και η θεωρία του λαϊκού θεάτρου σκίων τον έχει ήδη απασχολήσει σε προηγούμενες εργασίες του. Στο βιβλίο «Οι βαλκανικές διαστάσεις του Καραγκιόζη» μελετά τις πρόσφατες γιουγκοσλαβικές και ρουμανικές πηγές, οι οποίες αποδεικνύουν ότι σχεδόν όλες οι μεγάλες βαλκανικές πόλεις γνώριζαν τον Οθωμανικό Καραγκιόζη κατά τον 18ο και 19ο αιώνα. Εξετάζοντας στη συνέχεια τις ελληνικές πηγές ως τις μεταρρυθμίσεις του Μίχαρου, συμπεραίνει πως η λεγόμενη «ηπειρώτικη παράδοση» του ελληνικού θεάτρου σκίων ανταποκρίνεται μάλλον

σε ιστορική πραγματικότητα. Έργο αυτής της παράδοσης είναι η πρώτη —και πιο ουσιαστική— αφομοίωση του Οθωμανικού θεάματος από το νεοελληνικό λαϊκό πολιτισμό, που έγκειται στη δημιουργία της παράστασης «Ο Μεγαλέξαντρος και το καταραμένο φίδι» —που στηρίζεται στη «Φυλλάδα» και το παραμύθι για το δρακοντοκτόνο ήρωα. Ένα βιβλίο εξαιρετικά ενδιαφέρον, τόσο για τα νέα στοιχεία που φέρνει στην επιφάνεια, όσο και για τους νέους δρόμους προς τους οποίους στρέφει την έρευνα.

ROBERT FLACELIERE

Ιστορία της αρχαίας Ελληνικής λογοτεχνίας
Εκδ. Παπαδήμα (γ' έκδοση), Αθήνα 1986, σελ. 622

Η μετάφραση, η επιμέλεια και η συμπληρωματική βιβλιογραφία της «Ιστορίας της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας», είναι των φιλολόγων Γ. Δ. Βανδώρου και Ελ. Πινικης Κάζου - Βανδώρου, οι οποίοι πλούτισαν την ελληνική έκδοση και με εικόνες που δεν υπάρχουν στο γαλλικό πρωτότυπο. Το βιβλίο περιέχει 45 εικόνες εκτός κειμένου και ένα χάρτη. Στο έργο αυτό ο R. Flaceliere εξετάζει την αρχαία ελληνική λογοτεχνία και την εξέλιξη των διαφόρων λογοτεχνικών ειδών από τον Όμηρο ως το Νεοπλατωνικό φιλόσοφο Πλωτίνο, τον οποίο θεωρεί σαν τον τελευταίο εκπρόσωπο ενός γνήσιου και αυθεντικού ελληνισμού. Η μακρά αυτή χρονική περίοδος διαρθρώνεται σε επτά κεφάλαια: Α'. Τρωικός πόλεμος, Όμηρος. Β'. Αρχαίοι χρόνοι. Γ'. Προς τη Δημοκρατία. Δ'. Θριαμβεύουσα Δημοκρατία. Ε'. Ιμπεριαλισμός και παρακμή της Αθήνας. ΣΤ'. Τελευταίοι αγώνες για τη Δημοκρατία. Ζ'. Ελληνιστική και Ρωμαϊκή Περίοδος.

ΠΕΤΡΟΥ ΠΙΖΑΝΙΑ

Μισθοί και εισοδήματα στην Ελλάδα (1842-1923)

Το παράδειγμα των υπαλλήλων της Εθνικής Τράπεζας
Πρόλογος, Σπύρος Ασδραχά:
Πηγές οικονομικής ιστορίας
Εκδ. Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 1985

Η μελέτη αυτή ασχολείται με τη διαμόρφωση των νέων κοινωνικών στρωμάτων των μισθωτών που διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διάρθρωση του ελληνικού κοινωνικού σχηματισμού τον 19ο αιώνα και στις αρχές του 20ου. Η ΕΤΕ, με τις καινούριες σχέσεις εργασίας που καθόρισε για τους υπαλλήλους της, θα εξασφαλίσει τόσο την αποτελεσματική λειτουργία του τραπεζικού κεφαλαίου, όσο και τη δική της κοινωνική ενσωμάτωση. Ο Πέτρος Πιζάνιας εξετάζει την εκκίνηση και την εξέλιξη των μηχανισμών οι οποίοι στηρίζουν αυτή τη διαδικασία και δίνει έμφαση στην οικονομική και κοινωνική διάσταση των μισθών και των ει-

σοδημάτων. Την ανάλυση συμπληρώνουν μια σειρά συγκρίσεις με ομόλογα ελληνικά, βαλκανικά και ευρωπαϊκά παραδείγματα, καθώς και αναφορά στις παραπληρωματικές οικονομικές δραστηριότητες των υπαλλήλων στην τοπική αγορά. Η λογοτεχνική μαρτυρία του τέλους του 19ου διερευνάται επίσης, στο μέτρο που συμβάλλει στην ανάδειξη νέων αξιών στις συνειδήσεις.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ ΓΕΡΟΥ

Βαθιές τομές στην εκπαίδευση (1981-1985)
Εκδ. Gutenberg, Αθήνα 1985, σελ. 106

Ένα βιβλίο για την εκπαίδευση, του οποίου ο συγγραφέας εκτός από επιστήμονας είναι παιδαγωγός που με ποικίλους τρόπους αγωνίστηκε για τον εκσυγχρονισμό της, παρουσιάζει αναμφίβολα ένα πρόσθετο ενδιαφέρον. Ο Θεόφραστος Γέρου, γενικός γραμματέας, σήμερα, της Λαϊκής Επιμόρφωσης, έχει μελετήσει τη θεωρία και έχει δοκιμαστεί στην πράξη. Οι «βαθιές τομές στην Εκπαίδευση» καθρεφτίζουν τη διπλή πολύτιμη εμπειρία του. Με λόγο τεκμηριωμένο και ύψος απλό και κατανοητό, θίγει με παρηρησία σπάνια για ανώτατο κρατικό υπάλληλο, σημαντικά προβλήματα της παιδείας μας. Το βιβλίο του διακρίνεται σε πέντα βασικά κεφάλαια. Α'. *Λαϊκή Επιμόρφωση*. Εδώ, ο συγγραφέας, αναλύει το έργο του Πάολο Φρέιρε, ενώ διαγράφει κάποια στάδια της πορείας από το αυταρχικό στο δημοκρατικό σχολείο, λαμβάνοντας υπόψη του και τη διεθνή εμπειρία. Β'. *Διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας*. Το κύριο βάρος πέφτει εδώ στα παιδιά του Απόδημου Ελληνισμού και τα ελληνικά σχολεία του εξωτερικού. Γ'. *Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης*. Μια ιστορική αναδρομή στις προσπάθειες του εκπαιδευτικού Ομίλου καθώς και κριτική στο σχέδιο νόμου που ετοίμασε το ΚΕΜΕ για την αναδιοργάνωση του εκπαιδευτικού συστήματος. Δ'. *Ο σχολικός σύμβουλος και οι αλλαγές στην Εκπαίδευση και Γ' Προτάσεις και προβληματική ανανέωσης*.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

ΜΑΧΗΣ ΜΟΥΖΑΚΗ

Ρόγχος και Ρόδο 1954-1966 (ποίηση)
Εκδ. Όμβρος, Αθήνα 1985, σελ. 95

ΜΑΧΗΣ ΜΟΥΖΑΚΗ

Γράμμα στον Μπένταμιν (ποίηση)
Εκδ. Όμβρος, Αθήνα 1985, σελ. 29

ΜΑΧΗΣ ΜΟΥΖΑΚΗ

«Τα ωραία μας» (ποίηση)
Εκδ. Όμβρος, Αθήνα 1986, σελ. 45

Γ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ποιήματα -Β'

Χειμωνιάτικες ώρες — De profundis— 'Άλλα ποιήματα
Επιμέλεια: Λεωνίδα Ρήγα
Εκδ. Πρόσπερος, Αθήνα 1985, σελ. 129

ΘΑΝΑΣΗ ΑΝΔΡΙΤΣΟΥ

Τα ελάχιστα (ποίηση)

Αθήνα 1986, σελ. 39

ΓΙΑΝΝΗ ΔΗΜ. ΚΟΤΑΣΙΔΗ

Ποιήματα

Εκδ. Μαϊάνδρος, Ελασσόνα 1984, σελ. 76

ΓΙΑΝΝΗ ΓΚΟΥΜΑ

Στην άκρη της γλώσσας (ποίηση)

Εκδ. Η Άμαξα, Αθήνα 1985, σελ. 49

ΣΠΥΡΟΥ ΚΟΚΚΙΝΗ

Ένας ευτυχισμένος κερατάς
Δέκα μικρομεσαία διηγήματα
Εκδ. Φιλιππότη, Αθήνα 1985, σελ. 67

ΔΙΟΝΥΣΗ Α. ΚΑΡΑΤΖΑ

Χρώματα φωνήεντα (ποίηση)

Εκδ. Παράθυρο, Πάτρα 1986, σελ. 32

ΝΙΚΟΥ ΠΑ΄ΤΖΗ

Η γενιά της ησαυτίδας (πεζά)

Αθήνα 1985, σελ. 44

ΤΑΚΗ ΜΟΥΖΑΚΗ

Υπεραφθονίες (ποίηση)

Εκδ. Όμβρος, Αθήνα 1986, σελ. 45

ΜΑΡΙΑ ΣΚΟΥΛΑΡΙΚΟΥ-ΠΑΝΟΥΤΣΟΥ

Καλέσματα (ποίηση)

Αθήνα 1984, (χωρίς αρίθμηση σελίδων)

ΜΑΡΙΑ ΣΚΟΥΛΑΡΙΚΟΥ-ΠΑΝΟΥΤΣΟΥ

Περπατώντας στον δακτύλιο του Κρόνου

ή
Οι εξομολογήσεις ενός άνδρα από το City
Αθήνα 1986, (χωρίς αρίθμηση σελίδων)

ΚΩΣΤΑ ΘΡΑΚΙΩΤΗ

Η κραυγή της σιωπής μου (ποίηση)

Εκδ. Δίφρος, Αθήνα 1985, σελ. 61

ΜΙΧΑΛΗ ΜΟΣΧΟΥ

Παραισθήσεις (ποίηση)

Εκδ. Εστίας, Αθήνα 1986, σελ. 35

ΛΙΝΑ ΚΟΝΤΟΜΑΝΟΥ

Κάτω απ' τη μουριά (πεζογραφήματα)

Εκδ. Διογένης, Αθήνα 1985, σελ. 142

ΑΦΡΟΥΛΗ Κ. ΜΠΕΡΣΟΥ

Καφές ή κακάο (πεζογράφημα)

Εκδ. Μαστορίδη, Θεσσαλονίκη, σελ. 135

ΚΩΣΤΑ Γ. ΜΙΣΣΙΟΥ

Τα ποιήματα (1965-1985)

Μυτιλήνη 1986, σελ. 137

Λ Ε Υ Κ Ω Μ Α Τ Α

ΓΙΑΝΝΗΣ ΙΩΑΝΝΟΥ
Ο Τρίτος Δρόμος

Η πρώτη περίοδος της «Αλλαγής» και του «Τρίτου Δρόμου» προς το σοσιαλισμό κατά την ελληνική εκδοχή, από τον Γιάννη Ιωάννου.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΑΪΤΖΗΣ
Τσιγγανική Ορχήστρα

Ο Γιάννης Καλαϊτζής εικονογράφει το σύνολο από τις καθημερινές πιέσεις ενός ανθρώπου που ζει και κινείται στη μεταπολιτευτική Αθήνα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΟΛΙΤΕΥΣΗ**
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,
Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΟΔΥΣΣΕΑΣ

ΣΟΛΩΝΟΣ 116 – ΑΘΗΝΑ 106.81
ΤΗΛ. 36.24.326 – 36.19.724

ΤΟΜΑΣ ΜΑΝ

ΜΠΟΥΝΤΕΝΜΠΡΟΚ

Ένας μεγάλος συγγραφέας φαίνεται από τον τρόπο που αυτοκαταλύεται. Οι «Μπούντενμπροκ» είναι το χρονικό μιας οικογένειας, η παρακμή της «ανώτερης μεσαίας τάξης» του περασμένου αιώνα, που ο Τόμας Μαν περιγράφει με οξύτητα, ειρωνεία και διεισδυτικότητα. Για πρώτη φορά στα ελληνικά, σε θαυμάσια μετάφραση της Τούλας Σιετή, οι «Μπούντενμπροκ», το πρώτο μεγάλο έργο ενός αξεπέραστου κλασικού, προσφέρει τη γοητεία της παρακμής και τη μαγεία της μεγάλης λογοτεχνίας.

ΤΖΩΝ ΜΠΕΡΤΖΕΡ

Η ΕΙΚΟΝΑ ΚΑΙ ΤΟ ΒΛΕΜΜΑ

«Η όραση έρχεται πριν από τις λέξεις και είναι επίσης αυτή που εγκαθιδρύει τη θέση μας στον περιβάλλοντα κόσμο· εξηγούμε αυτόν τον κόσμο με λέξεις, αλλά οι λέξεις δεν μπορούν ποτέ να ανατρέψουν το γεγονός ότι περιβαλλόμαστε απ' αυτόν... Ο τρόπος που βλέπουμε τα πράγματα επηρεάζεται από το τι γνωρίζουμε ή το τι πιστεύουμε.» Το βιβλίο που έφταξε ο Τζων Μπέρτζερ, ξεκινώντας από μια σειρά εκπομπών του BBC, είναι γεμάτο από εικόνες, κλασικές και σύγχρονες, όπου το κορμί ή το περιβάλλον εκτίθεται και το βλέμμα ερευνά. Μια γοητευτική αναζήτηση της σχέσης υποκειμένου και αντικειμένου μέσα στην τέχνη και τις εικόνες που μας περιβάλλουν καθημερινά. (Μετάφραση Ζαν Κονταράτου).

Δ' ΕΚΔΟΣΗ

Π. Σ. ΑΒΔΕΛΙΔΗ

το αγροτικό συνεταιριστικό κίνημα στην Ελλάδα

ιστορική εξέλιξη και δράση
προβλήματα
και προοπτικές ανάπτυξης

εκδόσεις παπαζηση

ΠΑΡΜΕΝΙΩΝ ΑΒΔΕΛΙΔΗΣ

«Το Αγροτικό Συνεταιριστικό Κίνημα στην Ελλάδα»

Δ' έκδοση – 1986

Κυκλοφόρησε σε τέταρτη συμπληρωμένη και βελτιωμένη έκδοση το βιβλίο του συγγραφέα Π. Αβδελίδη «Το Αγροτικό Συνεταιριστικό Κίνημα στην Ελλάδα».

Το βιβλίο χωρίζεται σε δυο μέρη. Το πρώτο με τίτλο «Ιστορική Εξέλιξη και δράση» αποτελείται από 6 κεφάλαια. Το δεύτερο με τίτλο «Προβλήματα και προοπτικές ανάπτυξης» αποτελείται από 7 κεφάλαια, που αναφέρονται στα σύγχρονα προβλήματα του συνεταιριστικού κινήματος και σε ορισμένα θεωρητικά προβλήματα του συνεταιρισμού. Στο τέλος του βιβλίου υπάρχει παράρτημα με ολόκληρο το νέο νόμο για τις «Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις» και με υπόδειγμα καταστατικού Αγροτοβιομηχανικού Συνεταιρισμού.

Πρόκειται για ένα βιβλίο πολύ χρήσιμο για τους συνεταιριστές, οικονομολόγους, γεωπόνους και νομικούς. Επίσης για τους φοιτητές των οικονομικών, πολιτικών, γεωπονικών και νομικών επιστημών.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ

ΝΙΚΗΤΑΡΑ 2 106 78 ΑΘΗΝΑ ΤΗΛ. 3622496 - 3609150

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

ΔΙΑΛΟΓΟΣ... ΒΕΒΑΙΩΣ!

● Με αφορμή το άρθρο του Δ. Καραγιαννακίδη (ΑΝΤΙ τχ. 314) για το διαλυτήριο στην Κεραμωτή και την απάντηση του Ν. Μάργαρη στο ίδιο τεύχος μας γράφουν τρεις αναγνώστες μας. Ο Hans Jerrentur αναφέρεται στο γράμμα του στα οικολογικά στοιχεία του υδροβιότοπου στο Δέλτα του Νέστου καθώς και στις δυνατότητες εγκατάστασης μιας βαρείας βιομηχανίας στο κέντρο ενός τόσο σημαντικού υγρότοπου:

Και βέβαια είμαστε υπέρ του δημοκρατικού διαλόγου και των συμμετοχικών διαδικασιών στα πλαίσια του κοινωνικά δυνατού. Αλλά πού βρίσκονται τα όρια; Και με ποια άποψη θα 'πρεπε να συμμετέχει κανείς;

Ο όρος «ανακύκλωση, ως στοιχείο οικολογικής ιδεολογίας» ακούγεται πολύ συχνά τον τελευταίο καιρό σε σχέση με το προβλεπόμενο Διαλυτήριο στην Κεραμωτή. Φυσικά θα 'πρεπε κάθε οικολόγος να είναι υπέρ της ανακύκλωσης, δηλαδή της επαναχρησιμοποίησης των πρώτων υλών —αν και ο τελικός στόχος θα 'πρεπε να είναι η μείωση της κατανάλωσης των μη ανανεώσιμων πρώτων υλών. Αλλά κάθε οικολόγος θα 'πρεπε να είναι τουλάχιστον πρώτιστα υπέρ της προστασίας των φυσικών ανανεώσιμων πρώτων υλών και κατά συνέπεια υπέρ της προστασίας της φύσης και των φυσικών πόρων.

Όταν λοιπόν τριάντα οκτώ χώρες της γης και μεταξύ τους η Ελλάδα συμφωνούν στην προστασία των υδροτόπων ως οικοσυστημάτων υψίστης οικολογικής σημασίας, όπως στην περίπτωση της ΣΥΝΟΗΚΗΣ ΡΑΜ-ΣΑΡ, αυτό έχει τους λόγους του...

• «Σήμερα δεν υπάρχει Δέλτα».
• «Οι λιμνοθάλασσες έχουν τη νύχτα οξυγόνο μηδέν» για τη ζωή των ψαριών. (ΑΝΤΙ, 11.4.86)

Κανείς δεν αμφισβητεί ότι υπάρχουν μεγάλα προβλήματα σ' ό,τι αφορά το φυσικό περιβάλλον, που προκαλούνται κυρίως από την υπερεντατική και κοντόφθαλμη χρήση του από τον άνθρωπο. Όμως τα παρακάτω οικολογικά στοιχεία είναι χαρακτηριστικά της σημερινής αξίας του υδροβιότοπου:

1. Στην περιοχή του ποταμού Νέστου με το παραποτάμιο δάσος, τα παρακλάδια και τις εκβολές του, διαπιστώθηκαν στα τελευταία 5 χρόνια τουλάχιστον 190 είδη πουλιών από τα οποία 86 είδη φωλιάζουν εδώ και 20 είδη ερπετών και αμφιβίων. Στην περιοχή των λιμνοθαλασσών της Κεραμωτής παρατηρήθηκαν πάνω από 200 είδη πουλιών, από τα οποία τουλάχιστον 87 φωλιάζουν εδώ και 19 είδη ερπετών και αμφιβίων.

Ολόκληρη η περιοχή του Δέλτα φιλοξενεί πάνω από 270 είδη πουλιών και κατέχει έτσι μια από τις πρώτες θέσεις στη σειρά των υδροτόπων της Ελλάδας. Στη λίστα των πουλιών υπάρχουν μερικά που φωλιάζουν μόνο σε 2 ή 3 άλλα μέρη στην Ελλάδα και άλλα που αποτελούν το 50-60% των πληθυσμών της Ευρώπης.

Η χλωρίδα της περιοχής είναι μια από τις πλουσιότερες σε είδη φυτών και φυτοκοινωνιών ανάμεσα στους ελληνικούς υδροτόπους και το παραποτάμιο δάσος είναι ακόμη και σήμερα τουλάχιστον για την Ελλάδα μοναδικό σε φυσικότητα και έκταση.

2. Η σημαντική ποικιλία ειδών και η υψηλή παραγωγικότητα του θαλάσσιου και λιμνοθαλάσσιου περιβάλλοντος όσον αφορά π.χ. τα μαλάκια, τα εχινόδερμα και τα ψάρια, είναι εξαιρετική για την Ελλάδα. Οι λιμνοθάλασσες της Κεραμωτής έχουν τη μεγαλύτερη —με απόσταση— παραγωγικότητα στην Ελλάδα. Ο κόλπος της Κεραμωτής έχει εξαιρετικές δυνατότητες στην παραγωγή οστράκων.

3. Το Δέλτα στις εκβολές του Νέστου επεκτείνεται κάθε χρόνο

κατά 100-150 μέτρα μέσα στη θάλασσα, νέοι βιότοποι δημιουργούνται, η φυσική εξέλιξη παίρνει το δρόμο της, το οικοσύστημα ζει... ακόμη.

Μπορούμε πράγματι να συζητούμε για τη δυνατότητα εγκατάστασης τέτοιων βαριών βιομηχανικών μονάδων μέσα στη φύση χωρίς να σκεφτόμαστε έγκαιρα τις καταστρεπτικές τους συνέπειες;

• Σαν να μην είναι δεδομένη η καταστροφή των δασών κατά 60-70% σε άλλα μέρη κυρίως ως επακόλουθο της ατμοσφαιρικής ρύπανσης από τη βιομηχανία.

• Σα να μην πετιούνται 40-50% των αλιευμάτων μερικών τμημάτων της Βόρειας θάλασσας επειδή είναι ακατάλληλα για κατανάλωση λόγω ασθενειών που προέρχονται από βιομηχανικά απόβλητα.

• Σα να μην είναι γνωστά τα τεράστια προβλήματα δηλητηρίασμού της φύσης και των τροφίμων από την εντατική γεωργία.

• Σαν να μην έχουμε στην άμεση περιοχή της Καβάλας ήδη σοβαρά περιβαλλοντικά προβλήματα που προέρχονται από βιομηχανικά αέρια και υγρά, από διαρροές πετρελαίου κτλ.

Υπάρχουν πραγματικά δυνατότητες εγκατάστασης βαρείας

νομα, όπως του «Καθηγητή της Οικολογίας» περιμένουμε βέβαια τη συμμετοχή στο διάλογο, αλλά με την προϋπόθεση της αταλλάντευτης επιστημονικής γνώμης, με καινούριες ιδέες και προτάσεις για τη διαχείριση και βελτίωση του φυσικού περιβάλλοντος, χωρίς επιπλέον απειλές κινδύνου και επιβάρυνσής του...

Και όχι με πολιτική πολεμική περί «Οικοφασισμού» εκεί όπου η επιστημονική οικολογία προχώρησε ήδη στο συμπέρασμα ότι δεν γίνεται ανακύκλωση χωρίς ταυτόχρονη προστασία των φυσικών πόρων, δηλαδή της φύσης.

Hans Jerrentur

Dipl. Βιολόγος,

μέλος της ομάδας

οριοθέτησης των υδροτόπων της Σύμβασης ΡΑΜΣΑΡ ΥΧΟΠ.

Χρυσούπολη

● Το δεύτερο γράμμα από τον Γ. Σακιώτη αναφέρεται και αυτό στο ίδιο θέμα και κυρίως σχολιάζει την απάντηση του Ν. Μάργαρη (ΑΝΤΙ τχ. 314):

Από την απάντηση - απολογία του κ. Μάργαρη, στο τεύχος 314 στο άρθρο του Δ. Καραγιαννακίδη «Περί διαλυτηρίων φωνή βοώντος...» γίνονται φανερές οι τύψεις που ήδη τον κυνηγούν, καθώς νιώθει την ανάγκη να ζητήσει την συνηγορία των αναγνωστών του Αντί: «Δεν προσπάθησα να

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟ ΔΙΑΛΥΤΗΡΙΟ

βιομηχανίας μέσα στην καρδιά ενός τόσο σημαντικού υγρότοπου;

Εκτός από τις άλλων αναπόφευκτες επιπτώσεις και τους κινδύνους στο περιβάλλον και την ευρύτερη περιοχή, αποσιωπάται τελείως η άμεση απώλεια φυσικής έκτασης ενός τμήματος κάποιας προστατευόμενης από διεθνείς συμβάσεις φύσης. Τα 740 στρέμματα του «παραρτήματος της βιομηχανικής ζώνης Καβάλας» θα διασπάσουν οριστικά το ακόμα ενίοι οικοσύστημα. Κάθε οικολόγος γνωρίζει ότι η διάσπαση ενός οικοσυστήματος, το καθιστά πιο ευαίσθητο και το εκθέτει σε περισσότερους κινδύνους.

Θα 'πρεπε λοιπόν να το διακινδυνεύουμε; Από ένα μεγάλο ο-

πείσω τους κατοίκους. Απλώς τους εξέθεσα με ειλικρίνεια τις απόψεις μου. Αυτό είναι έγκλημα;». Είναι έγκλημα λοιπόν; Απορεί ο κ. Μάργαρης που μας ξαφνιάζει για την αντι-οικολογική του τοποθέτηση. Και αναμφισβήτητα είναι αντίθετη με την προστασία του περιβάλλοντος, γιατί η εγκατάσταση του διαλυτηρίου πλοίων στην Κεραμωτή σε συνδυασμό με τη λειτουργία της βιομηχανίας λιπασμάτων (που συχνά όταν οι άνεμοι δυσφορούν, σκεπάζει τη Ν. Καβάλη με ένα πυκνό σύννεφο ρυπών, προκαλώντας αναπνευστικά προβλήματα σε όλους τους κατοίκους της Νέας Καβάλης —μάλιστα έχει αναφερθεί κι ένα;

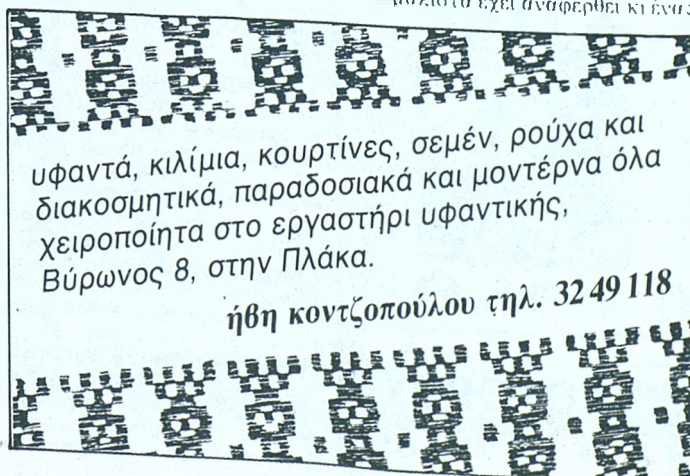
ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΜΗΝΑ:

ΝΙΚΟΣ ΕΓΓΟΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟ ΚΟΥΤΙ ΤΗΣ ΠΑΝΩΡΑΣ

ΒΙΒΛΙΑ
Ελληνικά και
ξένα λογοτεχνία
Εκδόσεις ΤΕΧΝΗΣ
φιλοσοφία
πολιτική
ψυχολογία
κινηματογράφος
θεατρο
ξυνογλωσσα
τέχνες
Υκρογραφίες
λιθογραφίες
αφίσσαες

πλακά • βυρωνός 9 • τηλ. 32.22.394

υφαντά, kilimia, κουρτίνες, σεμέν, ρούχα και διακοσμητικά, παραδοσιακά και μοντέρνα όλα χειροποίητα στο εργαστήρι υφαντικής, Βύρωνος 8, στην Πλάκα.

ήθη κοντζοπούλου τηλ. 32 49 118

ραξ ων, τα κατέτασσα όλα ως «αριστερός» κάτω από τα γνωστά clichés. Τώρα όμως, από το '81 ως σήμερα, που άγω το 26ο έτος της ηλικίας μου, επιτυχώς περατώσα πανεπιστημιακές και εν Παρισίοις μεταπτυχιακές σπουδές, αρχίζω και ζαλίζομαι. Έπαψα πια να είμαι «αριστερός»; Και τελικά, τι σημαίνει να είσαι «αριστερός»; Μπορεί αυνανιζόμενός τις, να ικανοποιείται. Δεν μπορεί όμως να τεκνοποιήσει. Η αριστερά «πρέπει» να τεκνοποιήσει; Το θέλει; Βέβαια, τα «παιδιά» είναι μπελάς και η ηδονή του απλού αυνανισμού ίσως προτιμότερη. (Μην ξεχνάμε και το Λαπαθιώτειον «Πόθεν δε η μαλακία; Εκ του μάλα και γλυκεία»).

Θυμάμαι επώνυμους «αριστερούς» να κουβεντιάζουν μέχρι το '81 για τις «ρήξεις» και τα «μπλοκ» και για το αν θα γίνει το γκρέμισμα απ' τα μέσα ή εξ εφόδου κτλ., κτλ. Σήμερα με λόγο διανθισμένο με «αριστερές» λέξεις υποκαθιστούν επάξια (;) τους «δεξιούς». Δεν λέω, καλά κάνουν. Και εγώ, αν είχα προσβάσεις, το ίδιο θα έκανα. Όμως σπάζομαι. Ακούω λέξεις όπως «αναβάθμιση», ή «η φιλοσοφία μας για το νομοσχέδιο περί εκδοροσφαγέων» κτλ. και σιχάθηκα και τη «φιλοσοφία» και αρχίζω να επιθυμώ την υποβάθμιση. Και συγχρόνως γίνομαι μισάνθρωπος. Και χειροκροτώ για την πτώση της αριστεράς ανά την Ευρώπη. Και αδιαφορώ για την «αριστερά» στη Γαλλία, όταν μ' έχουν κλέψει κατ' επανάληψη στο μετρό ή εν μέση οδώ, κι όταν φοβάμαι να περπατήσω στο Παρίσι μόλις σκοτεινιάσει, ή να μπω σε Fast-Food μπάς και σκάσει καμιά αράπικη «αντιμπεριαλιστική» βόμβα, κι όταν κάθε τόσο στη Θεσσαλονίκη ή στην Αθήνα ξεχνούνται αυτοί οι αλήτες (κομματόσκυλα ή χούλιγκανς, δεν με νοιάζει) και ορδόνται, και καταστρέφουν τσαμπουκαλικά ό,τι βρουν μπροστά τους, κι όταν 3 ή ώρα το βράδυ ο κάθε μηχανόβιος δεν μ' αφήνει να διαβάσω ή να κοιμηθώ. Και γουστάρω την αστυνομία. Την αγαπάω. Αηδιάζω ενθυμούμενος τις ηλιθιότητες που έλεγα μέχρι το '81 για τα «όργανα της αστικής τάξης που καταστέλλουν τους αγώνες του λαού» κτλ. κτλ. Προτιμώ τους «αστούς» και το κεφάλι μου αραγές παρά την «οικοδόμηση του σοσιαλισμού» και να κινδυνεύω (εδώ ή στην Γαλλία) απ' τον κάθε μαστουρωμένο ή τον κάθε δεκαπεντάχρονο τσόγλανο, είτε ΠΑΟΚτζής είναι, είτε εξαρχιώτης.

Όσο δε για το «λαό», αν οι τρολεϊτζήδες, οι ταξιτζήδες, οι τραπέζικοι, οι νοσοκομειακοί, οι σιδηροδρομικοί, οι της Ολυμπιακής, οι φορτηγατζήδες και τόσοι άλλοι είναι ο Λαός, τότε να τον χέσω και τον λαό, και τους εκπροσώπους του συνδικαλιστές.

Δεν είναι τυχαίο που ο Αυριανός

σμός δημιουργεί μεταστάσεις όπως ορθά λέτε. Συμφωνώ, επανέξανα αλλά και φοβάμαι. Φοβάμαι γιατί όλα και ο J.M. Lerep και η Αυριανή λένε, είναι προβλήματα υπαρκτά. Θυμάμαι τις αποκρίες του 1979 (νομίζω) όταν κάπου 50-60 νεαροί στη Θεσσαλονίκη έσπαζαν απρόκλητοι βιτρίνες, δένδρα, αυτοκίνητα, πετούσαν πέτρες και αβγά (έφαγα κι εγώ ο ίδιος, αχρηστευθέντος του μοναδικού μου παλτό, στα καλά καθούμενα), βγήκε την άλλη μέρα ο Γ. Βότσης στην Ελευθεροτυπία και κατήγγειλε την αστυνομική βία. Όχι, ρε παιδιά!

Δεν είναι δυνατόν ο κάθε «αναρχικός», αντιεξουσιαστής, φιλαθλος, απεργός ή ό,τι άλλο να τρομοκρατεί σε καθημερινή βάση και να βγαίνει το μείζον μέρος του Τύπου (ανάλογα και με την πολιτική συγκυρία, βέβαια) και να κατακρίνει την κυβέρνηση για κρατική βία και η αριστερά να μιλάει για διώξεις, για αστυνομοκρατία, κτλ.

Αν τυχόν διαφωνείτε, να έρθω στη Δημοχάρους να σας πετάξω μερικά αβγά, να σας σπάσω και τα τζάμια κραδαίνων κόκκινες, μαύρες, ολυμπιακές ή παοκτζιδικές σημαίες, αλλά... αλίμονό σας αν ζητήσετε τη συνδρομή των «μπάτσων, γουρουνιών, δολοφόνων». Θα... σταματήσω να σας διαβάζω (καλά, καλά, πλάκα κάνω). Δείξτε κατανόηση στην περίπτωση μου, αδερφια, και μην πείτε «αν έχουμε τέτοιους αριστερούς, τι τους θέλουμε τους δεξιούς». Σας είπα και στην αρχή. Διατελώ υπό καθεστώς διανοητικής συγχύσεως.

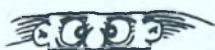
Με λατρεία
Δ(...). Χ(...)

Νομικός (και όχι αστυ...νομικός)

ΥΓ. Δημοσιέψτε την ανωτέρω επιστολή μου, please!

Έστω, έτσι, για εκτόνωση
Merci bien!

● Σ.Σ. Λοιποί, αναγνώστες μας, sorry, για τη δημοσίευση...

ΠΑΕΙ ΠΑΝΤΟΥ

● Όποιοι κατάλαβαν, κατάλαβαν... Το κακό είναι πως η ιστορία του φίλου μας, «πάει παντού»: Αγαπητό Αντί,

Όλα όσα ακολουθούν «κινούνται» στο χώρο της φαντασίας και του ονείρου και αφιερώνονται (εξαιρετικά...) σε όσους εξακολουθούν να ενδιαφέρονται για τα «ανθρώπινα δικαιώματα» και το «σεβασμό» τους σε όρισμένους «κλειστούς» κοινωνικούς τομείς...

Μια φορά κι έναν καιρό, λοιπόν, στην ταραγμένη ελληνιστική Ανατολή, ένας μεγάλος και ξακουστός «στρατηλάτης», που άκουγε στο όνομα Θεοδωρής

Έκδόσεις Στιγμή

ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ 91-93, ΑΘΗΝΑ 114 73

τηλ. 36.44.064

Κυκλοφορούν

Μίλτον Σαχτούρη ΕΚΤΟΠΛΑΣΜΑΤΑ Δεκαεπτά ποιήματα

ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ

Νίκον Καχτίση
ΠΟΙΟΙ ΟΙ ΦΙΛΟΙ
Η ΟΜΟΡΦΑΣΧΗΜΗ - ΤΟ ΕΝΥΠΝΙΟ

Τρεῖς νουβέλες σὲ ἓναν τόμο — 3η ἔκδοση

Ο ΕΞΩΣΤΗΣ

2η ἔκδοση

Η ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΕΝΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ

2η ἔκδοση

ΙΑΝΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ-ΓΚΑΛΕΡΙ

Α. ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΣ
Π. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ
Η πόλη μας
Θεσσαλονίκη

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΓΡΙΒΑΣ
Ψυχιατρικός ολοκληρωτισμός

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 7 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Χατζηβλάκου, κατέφθασε στη μυθική πολιτεία της Ζάμου... Ο εν λόγω «κύριος», αμέσως μετά τη θριαμβευτική του είσοδο στην πολιτεία, έπεσε με τα μούτρα στην «αναδόμηση» των γραφείων του Διοικητηρίου. Μας υποχρέωσε να προμηθευτούμε «ομοιομορφους» φακέλους, άρχισε να κάνει μουλωχτές «αποσπάσεις» από διάφορες κοντινές Μονάδες ημετέρων «μισθοφόρων», στις εξοχικές κατοικίες των οποίων περνούσε, ευχούμενος, τα πληκτικά weekend του, καθιέρωσε αυστηρότερο ωράριο «ερ-

γασίας», κι άλλα πολλά...

Ο μέγας «στρατηλάτης» ενδιφέρθηκε, ζωηρώς, για τις συνθήκες διαβίωσης των γραφιάδων του Διοικητηρίου. Εκείνη την εποχή είχαμε μαζευτεί πάνω από 30 άτομα εκεί και στοιβαζόμαστε... σαν τα ζώα, σ' ένα θάλαμο μικροσκοπικών διαστάσεων, ο οποίος επικοινωνούσε άμεσα, μέσω μιας ξεχαρβαλωμένης πόρτας (!), με τις τουαλέτες και τα λουτρά. Σε διάστημα 3-4 μηνών είχαν έρθει δύο φορές για αποκορίωση! Το δάπεδο μέσα στις τουαλέτες καλυπτόταν, σχεδόν

πάντα, από δύσσομα βουρκόνερα, επειδή το αποχετευτικό σύστημα ήταν κάτι παραπάνω από άθλιο... Δεν ήταν λίγες οι φορές που οι ακαθαρσίες έβγαιναν στην επιφάνεια της αυλής, που βρισκόταν πίσω από το θάλαμο! Υπήρχαν 4 λουτήρες, αλλά απ' αυτούς λειτουργούσε μόνο ο ένας, κι αυτός... χωρίς τρυπητήρι! Βλέπετε, λεφτά δεν υπήρχαν για μας, ενώ έρρεαν άφθονα για τα οργιώδη «συμπόσια» των αξιοσέβαστων «ταγών» της μυθικής πολιτείας...

Ο Χατζηβλάκου, φορώντας την εκθαμβωτική στολή του, μας επιθεωρούσε και μας κατακεραύνωνε «για την οικτράν κατάστασιν» μας, διέταξε μάλιστα να τοποθετήσουμε δελτία θέσεως στα «κλουβιά» μας, γιατί έλειπαν, και να καθαρίσουμε τα τζάμια από τα μυγοχεσίματα, δηλών, με στόμφο, ότι «όποιος δεν πειθαρχήσει, θα υποστεί πάραυτα τας συνεπείας»! ... Διέταξε, επίσης, να μεταφέρουμε όλα τα πολιτικά ρούχα, τα σαβουαγιαζ' που είχαμε, τα παπούτσια κτλ. μέσα στα λουτρά, στο σημείο που δεν λειτουργούσαν οι λουτήρες, και να τα αραδιάσουμε εκεί φύρδην - μίγδην! Βλέπετε, η μικρή ντουλάπα του θαλάμου δεν μπορούσε να χωρέσει τόσα πράγματα...

Ο Θωδωρής, σίγουρος για τον εαυτό του και την υπεροχή του, «καβάλαγε» το τρελό του τζιπ και «όργωνε» τη μαγευτική πολιτεία της Ζάμου, ακολουθούμενος από τους θλιβερούς «παλιότσους» του, που μάλωναν ποιος θα τον «πρωτοχαϊδέψει» πιο επιδέξια, πιο ηδονιστικά...

Η κρυφή του, πάντως, έννοια είμασταν, το δίχως άλλο, εμείς, οι γραφιάδες του «βίλαετιού» του... «Πολλοί από σας βάλατε μέσον για να 'ρθετε!» κραύγαζε. «Από δω και πέρα θα βάζετε μέσον για να φεύγετε! Οποιανού τ' αρέσει! Όποιος νομίζει πως έχει γερές «πλάτες», ας με μεταθέσει!» ούρλιαζε...

Κι έτσι, έφευγε ο καιρός και κύλαγαν οι μέρες, οι μήνες...

Αγαπητό Αντί,

Θα μπορούσα να γράψω κι άλλα, όμως πιστεύω πως δεν αξίζει τον κόπο... Αυτό που ονομάζουμε «ήθος» σπανίζει πια στον τόπο μας... Ελπίζω, κάποτε, κάτι τέτοια φασιστικά ανδρείκελα να πάνουν να μας απασχολούν με τη γελοία ύπαρξή τους...

Φιλικά,
Γιώργος Μούκας
Οικονομολόγος

Γραφτείτε συνδρομητές στο **ΑΝΤΙ**

**Πήρες σήμερα
τον ΜΙΚΡΟ ΗΡΩΑ;**

ΠΡΟΣΦΟΡΑ:

Αναπαραγωγές

**8 ΑΥΘΕΝΤΙΚΑ
ΕΞΩΦΥΛΛΑ**

της πρώτης έκδοσης

ΧΑΟΥΑΡΝΤ ΦΑΣΤ

Ο Πολίτης Παιήν

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

**Χωριό μου είναι ο κόσμος
και πατρίδα μου εκεί όπου
δεν υπάρχει λευτεριά.**

Τηλ. 3234.270

ΚΑΛΕΝΤΗΣ

**ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ**
Δημοχάρους 60
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.32.819

- Υπεύθυνος, σύμφωνα με το νόμο:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα
- Υπεύθυνος τυπογραφείου:
ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ
Σπαρτάκου 9, Καλλιθέα
- Δημόσιες σχέσεις
Διαφημίσεις:
ΤΑΣΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ
- Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
- Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Αναπαραγωγή φιλμ:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Εκτύπωση:
«Εκδοτικοί επιχειρήσεις»
Ν. ΘΕΟΦΑΝΙΔΗΣ Α.Ε.
Πειραιώς 52, Μοσχάτο
Τηλ. 48.12.558 - 48.22.779
- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξαμ. 850 δρχ. - Ετήσια 1.700
Ετήσια Οργανισμών
Τραπεζών, κτλ.: 6.000 δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: δολ. 13
ετήσια: δολ. 26
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία - Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: δολ. 15
ετήσια: δολ. 30

- Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ
- ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 100
- ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 150

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Περιοδικό «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60
τηλ.: 72.32.713 - 72.32.819
- Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας: Βιβλιοπωλείο Μ. Κοτζιά και Σια Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720
546 22 Θεσσαλονίκη

Η διεθνής Ελληνική Τράπεζα

Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος είναι η πρώτη και η μεγαλύτερη ελληνική τράπεζα. Από το 1841 ως σήμερα.

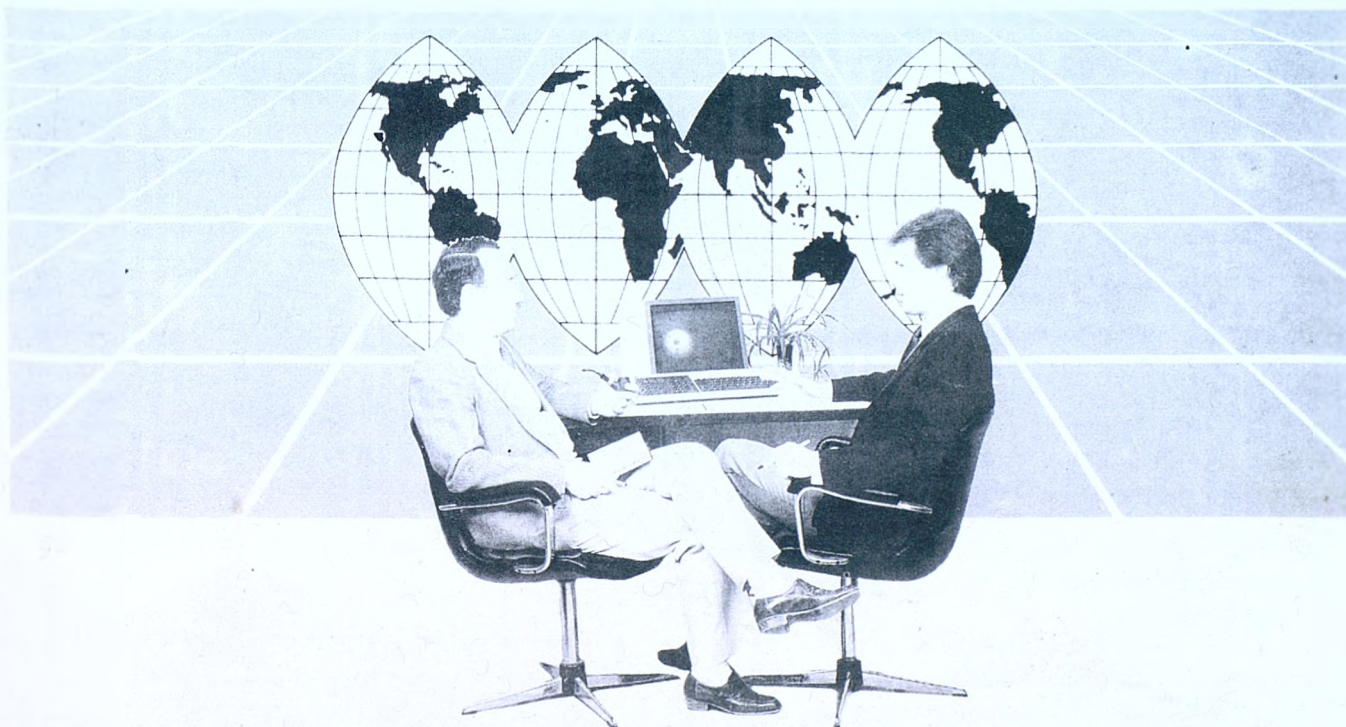
Με περισσότερα από 470 καταστήματα σ' όλη τη χώρα, 31 καταστήματα και γραφεία και 19 καταστήματα θυγατρικών τραπεζών στο εξωτερικό με δραστηριότητες που καλύπτουν το διεθνή χώρο βρίσκεται ανάμεσα στις μεγαλύτερες τράπεζες όλου του κόσμου. Η υπευθυνότητα σε κάθε της εργασία έχει τον εκσυγχρονισμό της τελευταίας εξέλιξης και την ελεγμένη πείρα 145 χρόνων ζωής.

Πρωταγωνιστεί σε κάθε μορφή βιομηχανικής, εμπορικής, ναυτιλιακής, κοινωνικής, πνευματικής, πολιτιστικής, τουριστικής δραστηριότητας και είναι ο κύριος χρηματοδότης όλων των φορέων της

ελληνικής οικονομίας, αφού έχει το μεγαλύτερο ποσοστό στις συνολικές εργασίες όλων των εμπορικών τραπεζών.

Στηρίζει τον επιχειρηματικό κόσμο, ενδιαφέρεται έμπρακτα για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, ενισχύει το εμπόριο, τη γεωργία, τη ναυτιλία, τον τουρισμό, πρωταγωνιστεί δημιουργικά στα μεγαλύτερα διεθνή κέντρα, συμπορεύεται με τους Έλληνες σε όλες τις ηπείρους, πολλαπλασιάζει αποτελεσματικά τις παγκόσμιες δραστηριότητές της και συνδέει δυναμικά την ελληνική οικονομία με τη διεθνή. Προηγείται.

Και η ευθύνη του να προηγεῖσαι είναι η πιο σημαντική μορφή ευθύνης.

**ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

Δημήτρης Μιχελίδης

Ο ΜΥΣΤΙΚΟΣ ΠΡΑΚΤΟΡΑΣ ΣΤΟ ΚΚΕ

**το μεγάλο χτύπημα
1936-1941**

προλογίζει
ο Περικλής Ροδάκης

Ένας παλαίμαχος ηγέτης κομμουνιστής θυμάται και αποκαλύπτει.

Ποιος ήταν ο μόνιμος πράκτορας μέσα στο ΚΚΕ;

Πώς διαλύθηκαν οι παράνομες οργανώσεις το 1936-1940;

Ποιοί έφτιαξαν το ψεύτικο ΚΚΕ, τη λεγόμενη Προσωρινή Διοίκηση;

Πώς δέχτηκε τόσο καταλυτικά χτυπήματα ένα κόμμα με μοναδική πείρα στην παράνομη δουλειά.

Γιατί δεν κατονομάστηκαν επίσημα οι προδότες και δεν αποκαταστάθηκαν οι τίμιοι αγωνιστές;

Ποιοί από την παλιά φρουρά του ελληνικού κομμουνιστικού κινήματος ζουν σήμερα και σιωπούν θελημένα.

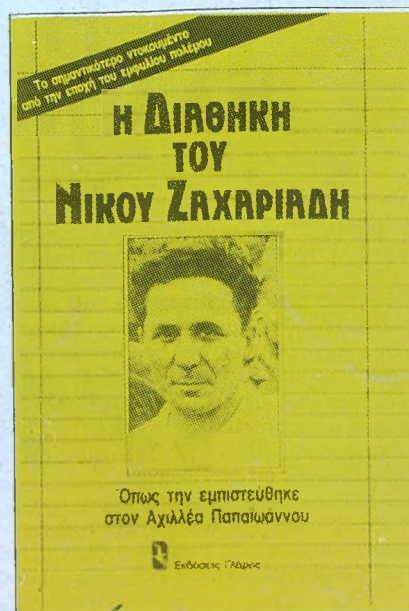
Ένα αποκαλυπτικό κείμενο για μια σκοτεινή περίοδο του ΚΚΕ, που ο αναγνώστης θα το παρακολουθήσει χωρίς ανάσα.

Σε όλα τα βιβλιοπωλεία

Εκδόσεις Γλάρος

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 31 • 106 77 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ. 36.18.457 • 36.19.167

Η ΔΙΕΘΗΚΗ ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ ΖΑΧΑΡΙΔΗ

**Όπως την εμπιστεύθηκε
στον Αχιλλέα Παπαϊωάννου**

- Γιατί θυσιάσα τον Άρη Βελουχιώτη
- Πώς έφτασα στο λάθος της αποχής
- Που στηρίχτηκα για το δεύτερο αντάρτικο
- Με κοροΐδεψε ο Στάλιν
- Παζάρεψα τα παλληκάρια μας με τους Σοβιετικούς, ντρέπομαι
- Έπρεπε κάποτε ν' αντισταθώ στην ταπεινωτική εξάρτηση από το ΚΚΣΕ
- Με πρόδωσαν τα στελέχη μου την κρίσιμη στιγμή
- Το ΚΚΕ θα ξαναγεννηθεί από νέους κάτω στην Ελλάδα
- Θέλω ν' ακούσουν όλοι τα τελευταία λόγια μου και τότε ας με κρίνουν.

Η φωνή ενός ηγέτη κομμουνιστή από τα βάθη της Σιθαρίας, η εξομολόγηση ενός ανθρώπου.

Σε όλα τα βιβλιοπωλεία

Εκδόσεις Γλάρος

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 31 • 106 77 ΑΘΗΝΑ •